

Ο αντίκτυπος της Κίνας στις στρατηγικές σχέσεις

Η κινεζική επιρροή στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη

Ευαλωτότητα και ανθεκτικότητα

Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal

Η κινεζική επιρροή στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη

Ευαλωτότητα και ανθεκτικότητα

Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal

Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Για να διασφαλίσουμε ότι το έργο μας είναι ευρέως προσβάσιμο, μεταφράσαμε τις εν λόγω εκθέσεις στις γλώσσες των κρατών που μελετήσαμε. Δεδομένου ότι οι εκθέσεις συντάχθηκαν αρχικά στα αγγλικά, ενδέχεται να υπάρχουν ασυνέπειες στη μετάφραση. Σε περίπτωση απόκλισης, το πρωτότυπο αγγλικό κείμενο υπερισχύει ως η έγκυρη έκδοση.

© 2021 Ίδρυμα Carnegie για τη Διεθνή Ειρήνη. Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Το Ίδρυμα Carnegie δεν τοποθετείται επίσημα για ζητήματα δημόσιας πολιτικής. Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν έργο ανήκουν αποκλειστικά στους συντάκτες και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τις απόψεις του Ιδρύματος Carnegie, του προσωπικού ή του διοικητικού του συμβουλίου.

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή και η αναμετάδοση σε οποιαδήποτε μορφή και με οποιοδήποτε μέσο του συνόλου ή μέρους του παρόντος έργου άνευ γραπτής άδειας από το Ίδρυμα Carnegie για τη Διεθνή Ειρήνη. Για ερωτήματα μπορείτε να απευθυνθείτε στα:

Ίδρυμα Carnegie για τη Διεθνή Ειρήνη
Τμήμα Εκδόσεων
Τηλ.: +1 202 483 7600
Fax: +1 202 483 1840

Το παρόν έργο μπορεί να μεταφορτωθεί δωρεάν στη διεύθυνση CarnegieEndowment.org.

Δικαιώματα εικόνας

Περιεχόμενα

Πρόλογος: Ο αντίκτυπος της Κίνας σε περιοχές στρατηγικής σημασίας	1
Σύνοψη	5
Εισαγωγή	11
Ελλάδα: Ακόμη το κεφάλι του δράκου;	19
Ουγγαρία: Πρόθυμος εταίρος της Κίνας στην καρδιά της Ευρώπης	35
Ρουμανία: Απομακρυσμένη από την Κίνα	51
Γεωργία: Στον Δρόμο του Μεταξιού, ενώ στρέφεται προς τη Δύση	63
Συμπεράσματα και προτάσεις	79
Συγγραφείς	97
Ευχαριστίες	99
Υποσημειώσεις	101
Ίδρυμα Carnegie για τη Διεθνή Ειρήνη	117

Πρόλογος: Ο αντίκτυπος της Κίνας σε περιοχές στρατηγικής σημασίας

Το οικονομικό και πολιτικό αποτύπωμα της Κίνας επεκτάθηκε τόσο γρήγορα που πολλές χώρες, ακόμα και εκείνες που διαθέτουν σχετικά ισχυρούς κρατικούς θεσμούς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, δυσκολεύτηκαν να διαχειριστούν τις επιπτώσεις αυτής της επέκτασης. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι προηγμένες βιομηχανικές δημοκρατίες της Ιαπωνίας και της Δυτικής Ευρώπης δίνουν ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή σε αυτό το θέμα. Όμως, ιδιαίτερες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι «ευάλωτες» χώρες, εκείνες στις οποίες, αφενός, υπάρχει μεγαλύτερο χάσμα μεταξύ της εμβέλειας και της δυναμικής της κινεζικής δραστηριοποίησης και, αφετέρου, της τοπικής ικανότητας διαχείρισης και μετριασμού των πολιτικών και οικονομικών κινδύνων. Σε αυτές τις χώρες, τα εργαλεία και οι τακτικές της κινεζικής δραστηριοποίησης και των δράσεων επηρεασμού δεν γίνονται επαρκώς κατανοητά από τους ντόπιους ειδικούς και τις ελίτ. Ταυτόχρονα, τόσο στο εσωτερικό όσο και εκτός των συνόρων αυτών των χωρών, συχνά ακολουθούνται δυτικά πρότυπα και δεν λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές συνθήκες.

Αυτό παρατηρείται ιδιαίτερα σε δύο περιοχές στρατηγικής σημασίας: τη Νοτιοανατολική, την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, και τη Νότια Ασία. Η οικονομική και πολιτική εικόνα της Κίνας διαδόθηκε με πρωτόγνωρους ρυθμούς σε αυτές τις δύο περιοχές. Ωστόσο, σε πολλές χώρες, δεν υπάρχει αξιόλογο δυναμικό από ντόπιους ειδικούς που να μπορεί να αντιστοιχίσει την ανάλυση των εγχώριων επιπτώσεων λόγω της κινεζικής δραστηριοποίησης, με προτάσεις πολιτικής που να αντικατοπτρίζουν την πραγματική εγχώρια πολιτική και οικονομική κατάσταση.

Το Carnegie Endowment for International Peace, προκειμένου να καλύψει αυτό το κενό, υλοποίησε ένα παγκόσμιο έργο για την καλύτερη κατανόηση των κινεζικών δραστηριοτήτων σε οκτώ κομβικές χώρες (pivot countries) στις ανωτέρω δύο περιοχές στρατηγικής σημασίας.

Ο κύριος στόχος του έργου ήταν η –σε τοπικό επίπεδο– ενίσχυση της ευαισθητοποίησης για το εύρος και τη φύση της κινεζικής δραστηριοποίησης σε κράτη με (1) ανίσχυρους κρατικούς θεσμούς, (2) αποδυναμωμένη κοινωνία των πολιτών, ή (3) χώρες στις οποίες είναι συχνό φαινόμενο η «αιχμαλώτιση από την ελίτ» (elite capture).

Δεύτερον, το έργο είχε ως στόχο την ενίσχυση ικανοτήτων, μέσω της διακρατικής ανταλλαγής εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών.

Τρίτον, το έργο επιδίωκε την ανάπτυξη κατευθύνσεων πολιτικής για τις κυβερνήσεις αυτών των χωρών, καθώς και για τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους στρατηγικούς τους εταίρους, με στόχο τον μετριασμό και την αντιμετώπιση δραστηριοτήτων που θίγουν την πολιτική ανεξαρτησία ή την ισόρροπη οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη.

Στο παρόν έργο, διερευνήθηκε σε βάθος η κινεζική δραστηριοποίηση σε τέσσερις χώρες κάθε περιοχής –συνολικά σε οκτώ χώρες–, προκειμένου να διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα των δραστηριοτήτων της Κίνας και του αντίκτυπού τους.

Ξεκινήσαμε με τη διοργάνωση σεμιναρίων, έτσι ώστε οι επηρεαστές γνώμης από κάθε χώρα να μπορούν να μοιραστούν εμπειρίες και να ανταλλάξουν απόψεις. Μεταξύ άλλων, προσκεκλημένοι ήταν υπεύθυνοι διαμόρφωσης πολιτικής, ειδικοί, δημοσιογράφοι και άλλοι –όλοι γνώστες των τοπικών δεδομένων και ενασχολούμενοι συστηματικά με θέματα πολιτικής, οικονομικών και της κοινωνίας των πολιτών των χωρών τους. Στην Ευρώπη, οι τέσσερις χώρες που μελετήθηκαν ήταν η Γεωργία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία και η Ρουμανία, και στη Νότια Ασία, το Μπαγκλαντές, οι Μαλδίβες, το Νεπάλ και η Σρι Λάνκα. Οι διακρατικές συζητήσεις μεταξύ των περιφερειακών συμμετεχόντων είχαν ως στόχο την ευαισθητοποίηση, τη συζήτηση για τις επιπτώσεις της αυξανόμενης δραστηριοποίησης της Κίνας στις χώρες τους, καθώς και την ανταλλαγή απόψεων για τους επιμέρους τρόπους με τους οποίους η κάθε χώρα διαχειρίστηκε την ταχεία εισροή κινεζικού κεφαλαίου, προγραμμάτων, ανθρώπων, τεχνολογίας και άλλων μέσων άσκησης επιρροής.

Αφού πραγματοποιήσαμε αρκετά σεμινάρια για κάθε περιοχή, οι ερευνητές του Carnegie Endowment διεξήγαγαν εκτενείς συνεντεύξεις και μια διεξοδική ανασκόπηση των διαθέσιμων δεδομένων και της βιβλιογραφίας για τις κινεζικές δραστηριότητες – συμπεριλαμβανομένης της εκτεταμένης παρακολούθησης των μέσων ενημέρωσης στις τοπικές γλώσσες, από τα νεπαλικά στα βεγγαλικά, και από τα γεωργιανά στα ελληνικά. Οι εν λόγω ενδεδειγμένες έρευνες είχαν ως στόχο να εξετάσουν τρεις διαστάσεις της κινεζικής επιρροής:

- (1) τις κινεζικές δραστηριότητες που διαμορφώνουν ή περιορίζουν τις αποφάσεις και τις επιλογές των τοπικών πολιτικών και οικονομικών ελίτ
- (2) τις κινεζικές δραστηριότητες που επηρεάζουν ή περιορίζουν τις παραμέτρους των τοπικών μέσων ενημέρωσης και της κοινής γνώμης και
- (3) τον αντίκτυπο της Κίνας στην τοπική κοινωνία των πολιτών και στον ακαδημαϊκό χώρο.

Η σημασία της πρώτης από αυτές τις τρεις διαστάσεις έγκειται στο ότι η Κίνα *αναπόφευκτα* θα διαδραματίσει σημαντικότατο ρόλο σε αυτές τις δύο γεωγραφικές περιοχές στρατηγικής σημασίας, λόγω του εξαιρετικά μεγάλου μεγέθους της. Η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος έμπορος και κατασκευαστής στον κόσμο, ενώ διατηρεί μια σημαντική συσσώρευση συναλλαγματικών αποθεμάτων και κεφαλαίων, τα οποία οι χώρες και των τριών περιοχών θα επιθυμούν σταθερά να εκμεταλλευτούν. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω έρευνες αποσκοπούσαν στον εντοπισμό, τον διαχωρισμό, και την ανάλυση μόνο των *συγκεκριμένων* δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να περιορίσουν τις επιλογές, να μειώσουν την εμβέλεια των αποφάσεων, και να ωφελήσουν έναν στενό κύκλο συμφερόντων ή τις ελίτ.

Η δεύτερη από τις τρεις διαστάσεις είναι καίριας σημασίας, καθώς η Κίνα συχνά συνδυάζει τη χρήση οικονομικών και πολιτικών κινήτρων και μέσων πίεσης, για να διευρύνει τις δημόσιες σχέσεις της. Όταν η Κίνα κατακλύζει μια χώρα με επενδύσεις και με στρατηγικά μηνύματα που αποσκοπούν στην επιρροή της κοινής γνώμης, συχνά δεν υπάρχει περιθώριο για αντεπιχειρηματολογία, ειδικά σε χώρες που δεν διαθέτουν ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης ή ισχυρή κοινωνία των πολιτών.

Η τρίτη από τις τρεις διαστάσεις είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς στις πιο ευάλωτες χώρες των εν λόγω δύο περιοχών, η κοινωνία των πολιτών και η ακαδημαϊκή κοινότητα συχνά δεν δύνανται να παρέχουν ισορροπημένη κάλυψη της δραστηριοποίησης των εξωτερικών δυνάμεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η κινεζική χρηματοδότηση και η λεγόμενη τακτική του ενιαίου μετώπου διαμόρφωσαν τα εγχώρια αφηγήματα.

Το Πεκίνο, όπως και άλλες εξωτερικές δυνάμεις, καλλιεργεί φιλικές σχέσεις με όλες σχεδόν τις χώρες. Ωστόσο, σε ορισμένες από αυτές υπάρχουν αντίβαρα.

Με την παράλληλη διερεύνηση και των τριών διαστάσεων της κινεζικής επιρροής, η πρωτοβουλία του Carnegie Endowment αποσκοπεί στη διαμόρφωση μιας σαφέστερης και ισορροπημένης εικόνας για την κινεζική δραστηριοποίηση και τη διαβίβαση μηνυμάτων στην Ευρώπη και τη Νότια Ασία, προωθώντας παράλληλα ένα διακρατικό δίκτυο από επηρεαστές γνώμης, που θα συνεχίσουν να ανταλλάσσουν απόψεις, να μαθαίνουν πέρα από τα εθνικά τους σύνορα, και να δρομολογούν μια ουσιαστική περιφερειακή συζήτηση, σχετικά με την άνοδο της Κίνας και τις εκτεταμένες επιπτώσεις της.

Erik Brattberg

Evan A. Feigenbaum

Σύνοψη

Η ραγδαία άνοδος της Κίνας σε παγκόσμιο επίπεδο έχει δημιουργήσει νέες προκλήσεις για τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), και μεμονωμένες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Το Πεκίνο παρέχει μια εναλλακτική έναντι της Δύσης και προσφέρει έτοιμες λύσεις σε χώρες που επιζητούν την οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, η Κίνα εκμεταλλεύεται, επίσης, τα τοπικά τρωτά σημεία και τις αδυναμίες, όπως τους εύθραυστους κρατικούς θεσμούς, το φαινόμενο της «αιχμαλώτισης από την ελίτ», και την αδύναμη κοινωνία των πολιτών, ώστε να ασκήσει τη δική της οικονομική, πολιτική, και ήπιας ισχύος επιρροή. Μια περιοχή στην οποία το Πεκίνο έχει διεισδύσει σε μεγάλο βαθμό είναι η Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Για την Κίνα, η περιοχή αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως ένα σημείο εισόδου στην υπόλοιπη Ευρώπη για την πρωτοβουλία Belt and Road («Μια Ζώνη, Ένας Δρόμος», γνωστή και ως «Δρόμος του Μεταξιού»), με ευκαιρίες ανάπτυξης για τις κινεζικές εταιρείες και με ευνοϊκότερες ρυθμιστικές και οικονομικές συνθήκες σε σχέση με τη Δυτική Ευρώπη.

Παρόλο που η διευρυνόμενη άσκηση επιρροής της Κίνας στην Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη μπορεί να δημιουργήσει κοινωνικοοικονομικές ευκαιρίες, μπορεί επίσης να επιδεινώσει τα ελλείμματα διακυβέρνησης, να υπονομεύσει την πολιτική και οικονομική σταθερότητα, και να παρεμποδίσει την ικανότητα της ΕΕ στην επίτευξη συναίνεσης επί βασικών ζητημάτων. Το βασικό σημείο εστίασης αυτής της μελέτης εδράζεται στον τρόπο με τον οποίο οι χώρες διαχειρίζονται τα αδύναμα σημεία τους και αναπτύσσουν ανθεκτικότητες κατά την αλληλεπίδρασή τους με την Κίνα. Επιπλέον, εξετάζει τέσσερις χώρες στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη –την Ελλάδα, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία, και τη Γεωργία– οι οποίες, παρά τις

διαφορές τους, διαθέτουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τις σχέσεις τους με την Κίνα, όπως την πρόθεσή τους να προωθήσουν το εμπόριο με την Κίνα και να ελκύσουν επενδύσεις από αυτή. Παρόλο που δεν έχουν και οι τέσσερις χώρες τα ίδια αδύναμα σημεία, και παρόλο που η Κίνα είχε μεγαλύτερη επιτυχία σε ορισμένες από αυτές, κάθε μελέτη περίπτωσης προσφέρει κρίσιμα διδάγματα για τον τρόπο με τον οποίο οι χώρες μπορούν να διαχειριστούν τα τρωτά τους σημεία με διαφορετικούς τρόπους.

Οι στόχοι και οι σκοποί των δραστηριοτήτων της Κίνας στις τέσσερις χώρες συνθέτουν το εξής τρίπτυχο: ώθηση των κινεζικών εξαγωγών και επενδύσεων, άσκηση πολιτικής επιρροής και ενίσχυση της θετικής εικόνας για την Κίνα και τις σχέσεις με αυτήν. Και οι τέσσερις περιπτώσεις χωρών αποτελούν μέρος του μεγαλεπήβολου κινεζικού σχεδίου Belt and Road Initiative. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, ο κινεζικός ναυτιλιακός κολοσσός COSCO απέκτησε το πλειοψηφικό πακέτο των μετοχών του Οργανισμού Λιμένος Πειραιά (ΟΛΠ), με σκοπό να δημιουργήσει έναν περιφερειακό κόμβο μεταφορών και εφοδιασμού στη Μεσόγειο ως μέρος της θαλάσσιας διαδρομής του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Το επιχειρηματικό μοντέλο της Κίνας ευδοκίμει σε περιβάλλοντα στα οποία οι τοπικοί θεσμοί και τα ρυθμιστικά πλαίσια είναι αδύναμα και όπου οι ντόπιοι πολιτικοί και επιχειρηματικοί ηγέτες είναι πρόθυμοι να επωφεληθούν από την έλλειψη δημόσιου ελέγχου και διαφάνειας που συχνά συνοδεύει τις κινεζικές επενδύσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Ουγγαρία, όπου η έλλειψη δημόσιου ελέγχου και διαφάνειας ωφελεί τόσο την Κίνα όσο και τις τοπικές ελίτ, ενισχύοντας περαιτέρω την τοπική διαφθορά και την κλεπτοκρατία.

Επιπλέον, ενώ η Κίνα μπορεί να επιδιώξει να ασκήσει πολιτική επιρροή σε μεμονωμένες χώρες, μέσω της ανάπτυξης διμερών σχέσεων, γενικά ενδιαφέρεται περισσότερο να αξιοποιήσει την πολιτική της επιρροή, ώστε να έχει ευρύτερο περιφερειακό αντίκτυπο, όπως έμμεση επιρροή στην επίτευξη ευρωπαϊκής συναίνεσης και διατλαντικής εναρμόνισης σε συγκεκριμένα θέματα που απασχολούν το Πεκίνο, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα και η κατάσταση στη Νότια Σινική Θάλασσα, το Χονγκ Κονγκ, τη Σιντζιάνγκ ή την Ταϊβάν. Για παράδειγμα, τόσο η Ελλάδα όσο και η Ουγγαρία έχουν σε διαφορετικές περιπτώσεις βοηθήσει την Κίνα, χαμηλώνοντας τους τόνους ή εμποδίζοντας την έκδοση δηλώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα που αφορούν την Κίνα. Πρόσφατα, τον Απρίλιο και τον Ιούνιο του 2021, η κυβέρνηση του Ούγγρου πρωθυπουργού, Βίκτορ Ορμπάν, εμπόδισε την έκδοση δηλώσεων της ΕΕ για το Χονγκ Κονγκ. Ωστόσο, ενώ η σημερινή ελληνική κυβέρνηση θέλει να θεωρείται αξιόπιστος εταίρος εντός της ΕΕ και του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO), η Ουγγαρία παραμένει πρόθυμη να βοηθήσει την Κίνα, λόγω της πρόθεσης της κυβέρνησης να προσελκύσει κινεζικές επενδύσεις, να ελκύσει διπλωματική υποστήριξη ως αντιστάθμισμα προς τη δημοκρατική οπισθοδρόμηση που σημειώνει, και να γνωστοποιήσει στις Βρυξέλλες τις πολιτικές και οικονομικές εναλλακτικές λύσεις που διαθέτει.

Σε διαφορετικό βαθμό, το Πεκίνο έχει εμπλακεί ενεργά στην περιοχή, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της θετικής του εικόνας, την προώθηση του πολιτικού και οικονομικού του μοντέλου, και τη διαμόρφωση τοπικών αφηγημάτων για τις σχέσεις με την Κίνα και

στις τέσσερις χώρες. Η ύπαρξη μιας ανίσχυρης κοινωνίας των πολιτών, σε συνδυασμό με την άσκηση ολιγαρχικής επιρροής, και τον έλεγχο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ΜΜΕ) και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) μπορεί επίσης να δώσει ευκαιρίες στην Κίνα να παρέμβει και να καλύψει το κενό. Ενώ η Κίνα αναπτύσσει δράσεις ήπιας ισχύος, όπως ανταλλαγές ανθρώπων και πολιτιστικές δραστηριότητες, οι περισσότερες από αυτές είναι σχέσεις πιο περιορισμένης κλίμακας ή βασίζονται στην ιστορία της και δεν σχετίζονται με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Πρόσφατα, η πανδημία της νόσου COVID-19 προσέφερε στην Κίνα νέες ευκαιρίες διείσδυσης, παρέχοντας ενισχύσεις με τη μορφή ιατρικού εξοπλισμού, φαρμακευτικών προϊόντων και προμηθειών εμβολίων.

Ωστόσο, αντί η Κίνα να προσπαθεί να κερδίσει ευρεία αποδοχή, οι δράσεις ήπιας ισχύος που υλοποιεί απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε ορισμένες ισχυρές ελίτ οι οποίες ασκούν επιρροή στον χώρο των επιχειρήσεων, της πολιτικής, της ακαδημαϊκής κοινότητας και των ΜΚΟ. Τα Ινστιτούτα Κομφούκιος της Κίνας και οι ακαδημαϊκές συνεργασίες και στις τέσσερις χώρες είναι συνήθως μικρής εμβέλειας. Ωστόσο, εάν ολοκληρωθεί η τεράστια προγραμματισμένη κατασκευή μιας πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Fudan στην Ουγγαρία, θα αποτελέσει μια σημαντική αναβάθμιση της κινεζικής ήπιας ισχύος, σε μια εποχή που η ακαδημαϊκή ελευθερία στη χώρα βρίσκεται ήδη σε παρακμή. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβη σε άλλες χώρες της Ευρώπης, όπου η Κίνα ακολούθησε τις λεγόμενες τακτικές διπλωματίας ενός «λύκου πολεμιστή» (“wolf warrior” diplomacy), καμία από τις τέσσερις χώρες δεν βρέθηκε αντιμέτωπη με επιθετική κινεζική διπλωματία ή με μαζικές προσπάθειες άσκησης επιρροής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παρόλα αυτά, η δημόσια εικόνα της Κίνας υποβαθμίστηκε σε όλη την περιοχή (όπως επίσης και σε άλλες χώρες της Ευρώπης), μολονότι η Ελλάδα και η Ουγγαρία παραμένουν δύο από τις πιο φιλοκινεζικές ευρωπαϊκές χώρες.

Παρά τον ενισχυμένο ρόλο της Κίνας στην περιοχή τα τελευταία χρόνια και την ύπαρξη επιμέρους κατά τόπους τρωτών σημείων, τα οποία η Κίνα μπορεί να εκμεταλλευτεί προς όφελός της, υπάρχουν ταυτόχρονα πολλά στοιχεία ανθεκτικότητας που περιορίζουν την άσκηση επιρροής της Κίνας στις τέσσερις χώρες. Για παράδειγμα, ενώ, για πάνω από μια δεκαετία, πολλές χώρες της περιοχής θεωρούσαν την Κίνα ως έναν σημαντικό οικονομικό και πολιτικό εταίρο μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, σταδιακά απογοητεύονται από την αξιοπιστία του Πεκίνου να υλοποιήσει τις υποσχέσεις του ή να ανταποκριθεί σε ειδικούς όρους που τίθενται σε συγκεκριμένες επενδυτικές συμφωνίες. Κατά συνέπεια, δύο από τις πρωτοβουλίες προβολής της Κίνας, ο Δρόμος του Μεταξίου και το σχήμα συνεργασίας 17 + 1, εκλαμβάνονται όλο και περισσότερο από τις τοπικές κυβερνήσεις σαν ένα μέσο του Πεκίνου για να ασκήσει πολιτική επιρροή, έχοντας να επιδείξει ελάχιστα απτά αποτελέσματα. Επίσης, πρόσφατες πολιτικές μεταβολές σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες έχουν αντικαταστήσει τα πιο φιλοκινεζικά κόμματα με κυβερνήσεις που είναι πιο επιφυλακτικές απέναντι στην Κίνα και προτιμούν την αναθέρμανση των δεσμών τους με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ. Σε άλλες περιπτώσεις, η πορεία των κινεζικών σχεδίων δράσης διακόπηκε από τις αντιδράσεις τοπικών και υποεθνικών φορέων, όπως συνδικαλιστικών οργανώσεων και πολιτικών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Επιπλέον, οι κινεζικές δράσεις ήπιας ισχύος φαίνεται να είχαν σχετικά μικρό αντίκτυπο στη βελτίωση της εικόνας της Κίνας στην περιοχή. Μάλιστα, σε χώρες με δυναμική παρουσία των μέσων ενημέρωσης, η επιρροή της Κίνας στη διαμόρφωση τοπικών συζητήσεων και αφηγημάτων είναι αρκετά περιορισμένη. Ακόμα και σε χώρες στις οποίες οι αντιλήψεις για την Κίνα ήταν σε μεγάλο βαθμό θετικές ή ουδέτερες, τα τελευταία χρόνια η δημοτικότητα της στην κοινή γνώμη μειώθηκε, ειδικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19. Υπεύθυνο για τον περιορισμένο αντίκτυπο της κινεζικής ήπιας ισχύος στην περιοχή είναι, αρχικά, το περιορισμένο ενδιαφέρον για την Κίνα και το μοντέλο της, ιδίως από νέους φιλοδυτικούς ανθρώπους. Επιπλέον, η αδυναμία της Κίνας να υλοποιήσει τις οικονομικές της υποσχέσεις, η αυξανόμενη διεθνής κριτική για την εσωτερική και εξωτερική πολιτική του Πεκίνου, καθώς και η επικρατούσα αντίληψη για τον ρόλο της Κίνας στην πανδημία, πιθανόν να έχουν συνδυαστικά μειώσει την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διπλωματίας της. Ακόμα και όταν η Κίνα παρένβη για να παράσχει ιατρικές προμήθειες και εμβόλια, η υπερβολικά πολιτικοποιημένη κινεζική βοήθεια προκάλεσε πιο εχθρικές διπλωματικές και προπαγανδιστικές τακτικές.

Η παρούσα ανάλυση εστιάζει στη συναγωγή πρακτικών διδαγμάτων και προτείνει λύσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ, προκειμένου να βοηθήσουν τα ευάλωτα κράτη να διαχειριστούν καλύτερα τις προκλήσεις της ξαφνικής εισροής χρημάτων και της συναφούς προσπάθειας άσκησης πολιτικής, οικονομικής ή ήπιας ισχύος επιρροής από την Κίνα. Η μελέτη επιδιώκει, επίσης, να βοηθήσει τα περιφερειακά κράτη και τους τοπικούς αναλυτές να κατανοήσουν καλύτερα και να διαχειριστούν τα ζητήματα που σχετίζονται με την προσέγγιση της Κίνας προς τη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Προτάσεις προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, την ΕΕ και τις περιφερειακές χώρες:

- Αποφύγετε να προβάλλετε τη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη σαν έναν κινεζικό δούρειο ίππο
- Μη μεγαλοποιείτε την οικονομική επιρροή της Κίνας
- Κατανοήστε καλύτερα τα τοπικά συμφέροντα
- Αποφύγετε να αποδώσετε στρατηγική σημασία σε όλες τις ενέργειες της Κίνας
- Προωθήστε την καλή διακυβέρνηση και αναπτύξτε την τοπική ανθεκτικότητα
- Ενισχύστε τις ικανότητες της κοινωνίας των πολιτών
- Μην εστιάζετε υπερβολικά στην ήπια ισχύ

- Να είστε ενεργοί και να παρέχετε εναλλακτικές λύσεις
- Καταστήσετε τον Ορμπάν και τους φίλους του υπόλογους
- Αξιοποιήστε τη δυτική ελκυστικότητα
- Διαβεβαιώστε τα μικρότερα κράτη ότι η Δύση έχει πολλά να προσφέρει.
- Απορρίψτε τα διπλωματικά ανοίγματα της Κίνας

Εισαγωγή

Καθώς η άσκηση επιρροής της Κίνας στην Ευρώπη έχει επεκταθεί την τελευταία δεκαετία, πολλές χώρες –ακόμα και εκείνες που διαθέτουν σχετικά ισχυρούς κρατικούς θεσμούς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών– δυσκολεύτηκαν να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις αυτής της επέκτασης. Η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (αναφέρεται ενίοτε ως ΚΑΕ), καθώς και η Νοτιοανατολική Ευρώπη, συχνά θεωρούνται ιδιαίτερα ευάλωτες στην πολιτική, οικονομική και ήπιας ισχύος επιρροή της Κίνας. Υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχουν κατά καιρούς εκφράσει την ανησυχία ότι η επιρροή της Κίνας στην περιοχή θα μπορούσε να επιδεινώσει τα ελλείμματα διακυβέρνησης, να υπονομεύσει την πολιτική και οικονομική σταθερότητα, και να παρεμποδίσει την ικανότητα επίτευξης συναίνεσης επί βασικών ζητημάτων στο πλαίσιο της ΕΕ.

Μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, πολλές περιφερειακές χώρες έβλεπαν την Κίνα ως έναν ολοένα και πιο σημαντικό οικονομικό και, μερικές φορές, πολιτικό εταίρο. Ελπίζοντας ότι η Κίνα θα μπορούσε να βοηθήσει στην εκκίνηση προβληματικών οικονομιών, οι τοπικοί παράγοντες υπέγραψαν μια πληθώρα συμφωνιών με το Πεκίνο –συχνά συνοδευόμενες από προσεκτικά σχεδιασμένη διπλωματία, επισημότητα και τελετές– με εξοπραγματικά υψηλές προσδοκίες. Ειδικότερα, με το μεγαλήβολο σχέδιο Belt and Road Initiative, η Κίνα υποσχέθηκε εμπορικές και επενδυτικές ευκαιρίες σε τομείς, όπως οι υποδομές, οι μεταφορές και η ενέργεια. Οι συμβαλλόμενες χώρες συμφώνησαν πρόθυμα με την πρωτοβουλία 17+1, προκειμένου να καταστούν οι προτιμώμενοι εμπορικοί εταίροι του Πεκίνου. Αξιομνημόνευτα παραδείγματα κινεζικών

Χάρτης 1: Σημαντικά κινεζικά έργα υποδομής

επενδύσεων στην περιοχή είναι, μεταξύ άλλων, το λιμάνι του Πειραιά στην Αθήνα και το σιδηροδρομικό έργο που συνδέει τη Βουδαπέστη με το Βελιγράδι.

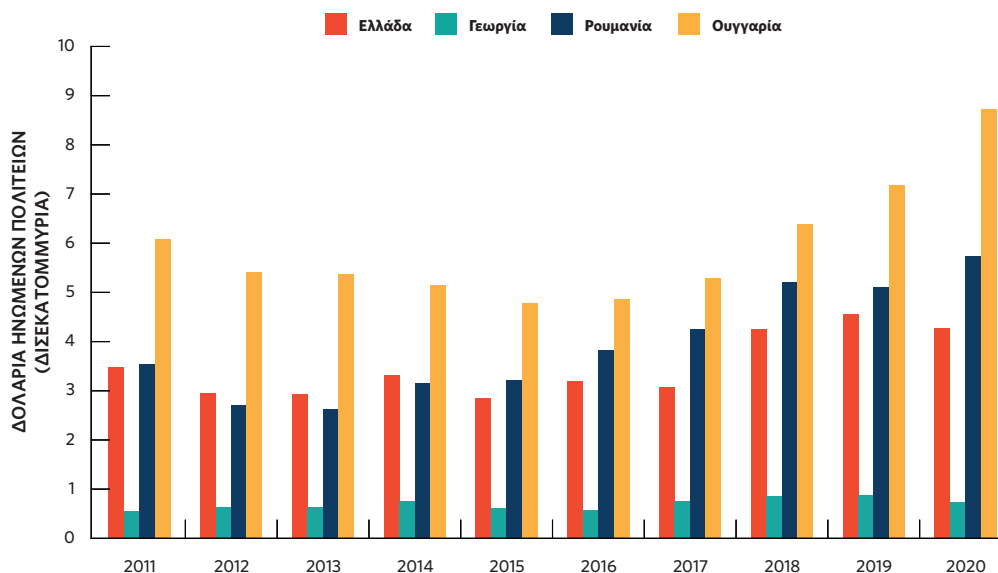
Πολλοί λόγοι συντελούν στο εντεινόμενο ενδιαφέρον και τη δραστηριότητα της Κίνας στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Πρώτον, η περιοχή μπορεί να χρησιμεύσει ως ένα σημείο εισόδου στην υπόλοιπη Ευρώπη για τα χερσαία και θαλάσσια έργα του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Δεύτερον, οι εν λόγω χώρες είναι λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομικά από τη Δυτική Ευρώπη. Η εξάρτηση της περιοχής από τις ξένες επενδύσεις συνεπάγεται μεγαλύτερες ευκαιρίες για τις κινεζικές επιχειρήσεις να πλειοδοτήσουν σε διαγωνισμούς για έργα υποδομής και, τελικά, να αποκτήσουν σημαντικά περιουσιακά στοιχεία. Τρίτον, τα τοπικά ρυθμιστικά πλαίσια και οι οικονομικές συνθήκες είναι συνήθως πιο ευνοϊκές για τις κινεζικές εταιρείες, σε σύγκριση με τη Δυτική Ευρώπη, όπου οι μηχανισμοί διαφάνειας και λογοδοσίας θέτουν μεγαλύτερα εμπόδια. Τέλος, η Κίνα μπορεί επίσης να εκμεταλλευτεί τους τοπικούς δεσμούς, για να επηρεάσει τη λήψη αποφάσεων της ΕΕ ή να υπονομεύσει την ενότητά της σε ορισμένα θέματα, καθώς και να προσδώσει νομιμότητα στο σύγχρονο κινεζικό καθεστώς.

Μια δεκαετία αργότερα, η κατάσταση φαίνεται πολύ πιο σύνθετη. Μολονότι πολλές χώρες της περιοχής εξακολουθούν να ενδιαφέρονται για κινεζικές εμπορικές και επενδυτικές ευκαιρίες, το παρελθόν του Πεκίνου έχει απογοητεύσει όλες τις πλευρές για ποικίλους λόγους. Πρώτον, ενώ η πρωτοβουλία 17 + 1 συνιστά ένα χρήσιμο μέσο, ώστε η Κίνα να μπορέσει να συνεργαστεί με πολλές μεμονωμένες χώρες, ποτέ δεν αποτέλεσε μια βάση για την ευρύτερη προώθηση των κινεζικών συμφερόντων στην περιοχή. Στην πραγματικότητα, σε πολλές περιοχές, η πρωτοβουλία αποδείχθηκε ότι διπλωματικά ήταν κενή περιεχομένου, με συνόδους κορυφής και δηλώσεις, αλλά λίγες σαφείς πολιτικές. Έξι περιφερειακοί ηγέτες δεν παρευρέθηκαν στην πιο πρόσφατη σύνοδο κορυφής 17 + 1, στις αρχές του 2021, όπου προήδρευσε για πρώτη φορά ο ίδιος ο Κινέζος πρόεδρος, Σι Τζινπίνγκ, επιδεικνύοντας μια εντεινόμενη αδιαφορία προς την εν λόγω πρωτοβουλία. Δεύτερον, σε πολλά περιφερειακά κράτη, η απογοήτευση και η δυσαρέσκεια αυξάνονται για τους όρους συγκεκριμένων κινεζικών επενδυτικών συμφωνιών. Συνήφθησαν σημαντικές συμφωνίες, οι οποίες όμως παραμένουν αμφιλεγόμενες και δεν έχουν ανταποκριθεί στις προσδοκίες για προοπτική βιώσιμης απασχόλησης και ανάπτυξης. Τρίτον, λόγω των πολιτικών μεταβολών σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, τα φιλοκινεζικά κόμματα και οι πολιτικοί αντικαταστάθηκαν από πιο σκεπτικιστές προς την Κίνα ηγέτες, οι οποίοι ακύρωσαν υπό διαπραγματεύση συμφωνίες. Τέταρτον, τα τελευταία χρόνια, αρκετές (αν και όχι όλες) χώρες της περιοχής απομακρύνθηκαν από την Κίνα και στράφηκαν προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ, εξαιτίας των υφιστάμενων εταιρικών σχέσεων ασφαλείας και της πίεσης από την Ουάσινγκτον και τις Βρυξέλλες. Η αυξανόμενη ενασχόληση των Ηνωμένων Πολιτειών με τον ανταγωνισμό τους με την Κίνα έχει οδηγήσει στην άσκηση μεγαλύτερης πίεσης προς τις περιφερειακές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να μειώσουν την εξάρτησή τους από το Πεκίνο και να συμμορφωθούν σε θέματα όπως το δίκτυο 5G, η κινεζική ιδιοκτησία λιμένων και άλλων στρατηγικών υποδομών και ο έλεγχος των επενδύσεων. Ομοίως, η ΕΕ –όλο και πιο προσεκτική όσον αφορά τις κινεζικές προσπάθειες διχασμού της Ένωσης, με πρωτοβουλίες όπως η 17 + 1 και η Belt and Road– έχει χαρακτηρίσει την Κίνα ως εταίρο, οικονομικό ανταγωνιστή και συστημικό αντίπαλο¹. Τέλος, η πανδημία της νόσου COVID-19 ανέδειξε περαιτέρω τους κινδύνους και τις ευκαιρίες του ενισχυμένου περιφερειακού ρόλου της Κίνας. Ακόμα και όταν η Κίνα παρενέβη για να παράσχει ιατρικές προμήθειες και εμβόλια, η υπερβολικά πολιτικοποιημένη κινεζική βοήθεια προκάλεσε πιο εχθρικές διπλωματικές και προπαγανδιστικές τακτικές.

Σε αυτό το κείμενο, εξετάζεται η κινεζική επιρροή σε τέσσερις χώρες της περιοχής: την Ελλάδα, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία και τη Γεωργία. Μεγάλο μέρος της δραστηριότητας του Πεκίνου σε αυτές τις τέσσερις χώρες, όπως και αλλού στον κόσμο, αφορά κανονικές εμπορικές συναλλαγές που είναι ευρέως αποδεκτές. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες η κινεζική επιρροή υπονόμει τις δημοκρατικές διαδικασίες, προώθησε ή επωφελήθηκε από διεφθαρμένες πρακτικές ή εκμεταλλεύτηκε κάποιο τοπικό πολιτικό πρόγραμμα.

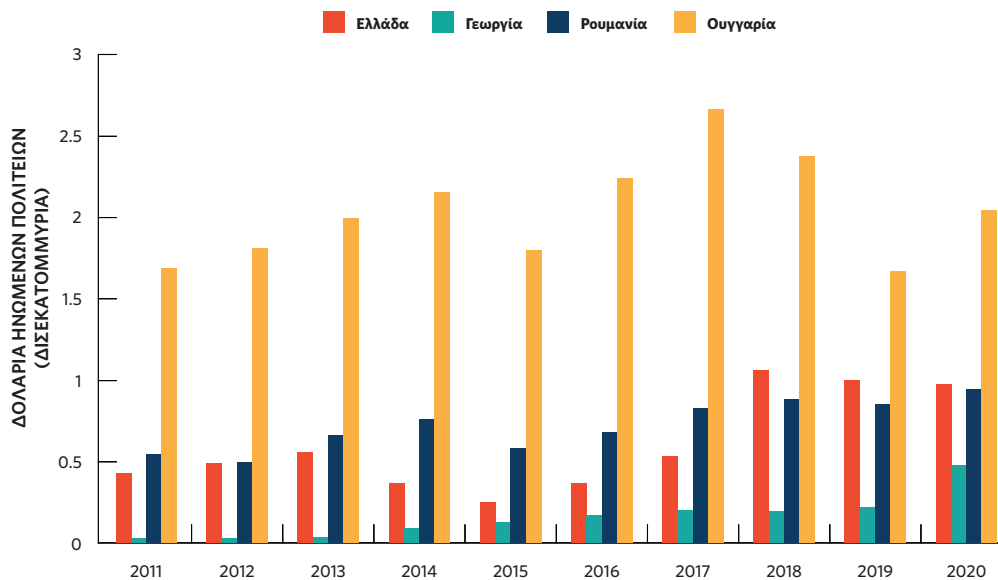
Παρά τις διαφορές τους, οι τέσσερις χώρες διαθέτουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία επηρεάζουν τις σχέσεις τους με την Κίνα. Και οι τέσσερις επιθυμούσαν την

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. Εισαγωγές από την Κίνα σε όλες τις χώρες

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Εξαγωγές στην Κίνα από όλες τις χώρες

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

προσέλκυση κινεζικών επενδύσεων, με σκοπό τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τη μείωση της φτώχειας και την κατασκευή νέων υποδομών. Πέρα από τις επενδύσεις υποδομής σε όλη την περιοχή, η Κίνα έχει επενδύσει, επίσης, στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών. Σε ορισμένες χώρες, η εισροή κινεζικών χρηματοδοτήσεων επιβάρυνε περαιτέρω το χρέος τους.

Έχοντας πληγεί σοβαρά από την κρίση χρέους της ευρωζώνης, η Ελλάδα, όπου η Κίνα έχει εκτεταμένα συμφέροντα στο λιμάνι του Πειραιά, αποτελεί το πιο πρόσφατο μέλος του δικτύου 17 + 1, στο οποίο εντάχθηκε το 2019. Μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες της Ανατολικής Ευρώπης, και πρώην σύμμαχος στο παρελθόν κατά τη διακυβέρνηση του δικτάτορα του Κομμουνιστικού Κόμματος, Nicolae Ceausescu, η Ρουμανία ακολούθησε αρχικά αυτήν την κατεύθυνση, όμως στη συνέχεια έγινε πιο επιφυλακτική. Η απογοήτευση από τις κινεζικές επενδύσεις και το παραχώδες εσωτερικό πολιτικό σκηνικό έχουν περιορίσει τις φιλοδοξίες του Πεκίνου. Αν και δεν είναι μέλος του NATO και της ΕΕ, η Γεωργία διατηρεί στενές σχέσεις μαζί τους στους τομείς της ασφάλειας και της πολιτικής, χάρη στη μακροχρόνια συμμετοχή της στο πρόγραμμα του NATO «Σύμπραξη για την Ειρήνη» και τις συμφωνίες σύνδεσης και ελεύθερων συναλλαγών με την ΕΕ. Παράλληλα, και η Τιφλίδα αναζήτησε βοήθεια από την Κίνα, υπογράφοντας συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με το Πεκίνο, αναπτύσσοντας τα απαραίτητα έργα υποδομής και αναζητώντας αντίβαρο έναντι της επιθετικής Ρωσίας στα βόρεια της. Ωστόσο, οι ελπίδες της Γεωργίας για μια νέα συνεργασία με την Κίνα έχουν περιοριστεί. Σε μείζονα πολιτικά ζητήματα, το Πεκίνο τείνει να υποστηρίζει τη Μόσχα έναντι της Τιφλίδας, ενώ οι κινεζικές επενδύσεις μέχρι σήμερα ήταν μικρότερες από τις αναμενόμενες και συχνά επισκιάζονται από την έλλειψη διαφάνειας.

Στο άλλο άκρο βρίσκεται η Ουγγαρία, με την οποία η Κίνα έχει αναπτύξει τη στενότερη συνεργασία της στην Ευρώπη. Καθώς η Ουγγαρία τείνει προς τον αυταρχισμό, η κυβέρνηση του πρωθυπουργού Βίκτορ Ορμπάν στήριξε το Πεκίνο, δίνοντας τη δυνατότητα στην Κίνα να εκμεταλλευτεί τα φιλοκυβερνητικά τοπικά μέσα ενημέρωσης και τις ΜΚΟ. Η ουγγρική κυβέρνηση αρχικά υποδέχτηκε ένθερμα την πρόταση για δημιουργία μιας τεράστιας πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Fudan στη Βουδαπέστη –την πρώτη εκτός Κίνας–, αν και πολλοί Ούγγροι έχουν αντιδράσει με την κατασκευή του έργου, το μέλλον του οποίου είναι τώρα αβέβαιο. Εντός της ΕΕ, η Ουγγαρία υποστηρίζει τη σύναψη στενότερων σχέσεων με την Κίνα. Μάλιστα, σε αρκετές περιπτώσεις, αμφοτέρως διαφωνούν με τις κοινές θέσεις της ΕΕ, ιδιαίτερα όσον αφορά ζητήματα στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μεθοδολογία

Η Ελλάδα, η Ρουμανία, η Γεωργία και η Ουγγαρία επιλέχθηκαν για την παρούσα μελέτη, καθώς όλες διαθέτουν τουλάχιστον ένα από τα τρία χαρακτηριστικά που τις αφήνουν δυνητικά εκτεθειμένες σε κακόβουλη κινεζική επιρροή:

1. Η ύπαρξη αδύναμων *κρατικών θεσμών* καθιστά δυσκολότερο τον έλεγχο και την παρακολούθηση των κινεζικών οικονομικών και πολιτικών δραστηριοτήτων. Μεταξύ άλλων, ορισμένα παραδείγματα συνιστούν οι ανεπαρκείς μηχανισμοί ελέγχου των επενδύσεων και η αδυναμία επιβολής του νόμου, καταπολέμησης της διαφθοράς και παροχής αξιόπιστων δικαστικών υπηρεσιών.

2. Τα *αιχμαλωτισμένα ή «αιχμαλωτίσιμα» κράτη και συστήματα*, στον πολιτικό μηχανισμό των οποίων ή/και στην κοινωνία των πολιτών έχουν διεισδύσει ξένα συμφέροντα. Ο χρόνιος παρεοκρατικός καπιταλισμός, στο πλαίσιο του οποίου οι ελίτ στήριξαν την Κίνα για προσωπικό ή οικονομικό όφελος, διευκόλυνε την κινεζική πολιτική επιρροή, όπως και τα χρηματοδοτούμενα ερευνητικά ιδρύματα που δέχονται κινεζική χρηματοδότηση για να προσφέρουν υποστήριξη στο Πεκίνο και να συμβάλουν στη νομιμοποίηση αμφισβητήσιμων επιχειρηματικών συμφωνιών.

3. Εντός της *κοινωνίας των πολιτών*, υπάρχουν λίγες ανεξάρτητες φωνές, ενώ τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης συχνά δεν διαθέτουν τη δύναμη να αποκαλύψουν υποθέσεις διαφθοράς και άλλων ατασθαλιών.

Παρότι οι τέσσερις χώρες δεν έχουν τα ίδια τρωτά σημεία, κάθε μελέτη περίπτωσης προσφέρει κρίσιμα διδάγματα, ακόμα και στην περίπτωση που η Κίνα δεν είχε έντονη δραστηριότητα ή επιτυχή αποτελέσματα. Ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο κάθε χώρα διαχειρίζεται αυτά τα τρωτά σημεία μπορεί να βοηθήσει άλλες, μέσω της ανταλλαγής και της σύγκρισης των εμπειριών τους. Για παράδειγμα, ενώ οι τρεις από τις τέσσερις χώρες είναι μέλη της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, καθώς και της πρωτοβουλίας 17 + 1, η Γεωργία, που δεν είναι μέλος αλλά έχει δείξει ενδιαφέρον να αναπτύξει στενότερους δεσμούς με την Κίνα, συμπεριλήφθηκε καθώς παρέχει μια χρήσιμη σύγκριση για τις κινεζικές τακτικές και επιτυχίες στην ευρύτερη περιοχή.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία της έρευνας, η παρούσα μελέτη εξετάζει τρεις σημαντικές διαστάσεις της κινεζικής επιρροής:

1. τις δραστηριότητες που διαμορφώνουν ή περιορίζουν τις αποφάσεις και τις επιλογές των τοπικών πολιτικών και οικονομικών ελίτ·
2. τις δραστηριότητες που επηρεάζουν ή περιορίζουν τις δυνατότητες των τοπικών μέσων ενημέρωσης και της κοινής γνώμης και
3. τον αντίκτυπο της Κίνας στην τοπική κοινωνία των πολιτών και τον ακαδημαϊκό χώρο.

Για καθεμία από τις τέσσερις μελέτες περίπτωσης, το κείμενο θέτει τις ακόλουθες κρίσιμες ερωτήσεις πολιτικής:

1. Σε ποια στρατηγική λογική και στόχους βασίζονται οι δραστηριότητες της Κίνας;
2. Ποια τρωτά σημεία και αδυναμίες μπόρεσε να εκμεταλλευτεί η Κίνα και με ποια μέσα (πολιτικά, οικονομικά, τεχνολογικά ή πληροφοριακά εργαλεία); Πόσο καλά συντονισμένη είναι η χρήση αυτών των διαφόρων εργαλείων και οι προσπάθειες της Κίνας;
3. Πόσο αποτελεσματικές είναι οι κινεζικές δραστηριότητες άσκησης επιρροής; Τι επιπτώσεις έχουν στους τοπικούς θεσμούς, στο κοινό και στην ελίτ;
4. Τι απειλές, σε οικονομικό επίπεδο, θέτει η Κίνα, οι οποίες ενισχύουν την εξάρτηση και περιορίζουν τις επιλογές για την περιφρούρηση των συμφερόντων των Ηνωμένων Πολιτειών, των συμμάχων και των εταίρων τους; Τι γίνεται με τις συντονισμένες προσπάθειες άσκησης επιρροής στην εσωτερική πολιτική;
5. Άραγε, η Κίνα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προμήθεια ιατρικού εξοπλισμού και εμβολίων κατά της νόσου COVID-19; Πώς συνέβαλε η Κίνα στην περιφερειακή οικονομική ανάκαμψη κατά τη διάρκεια της πανδημίας και μετά από αυτήν;
6. Πώς αυτές οι χώρες διαχειρίστηκαν και περιέστειλαν τα τρωτά τους σημεία; Τι διδάγματα μπορούν να αντλήσουν οι άλλες χώρες από τη δική τους εμπειρία;

Η παρούσα ανάλυση εστιάζει στη συναγωγή πρακτικών διδαγμάτων και προτείνει λύσεις για τους υπεύθυνους διαμόρφωσης πολιτικής από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ, προκειμένου να βοηθήσουν τα ευάλωτα κράτη να διαχειριστούν καλύτερα τις προκλήσεις της ξαφνικής εισροής χρημάτων και της συναφούς προσπάθειας άσκησης πολιτικής, οικονομικής ή ήπιας ισχύος επιρροής από την Κίνα. Η μελέτη επιδιώκει, επίσης, να βοηθήσει τα περιφερειακά κράτη και τους τοπικούς αναλυτές να κατανοήσουν καλύτερα και να διαχειριστούν τα ζητήματα που σχετίζονται με την προσέγγιση της Κίνας προς τη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Ελλάδα: Ακόμη το κεφάλι του δράκου;

Από το 2015, η Ελλάδα θεωρείται ένας από τους στενότερους συμμάχους της Κίνας στην Ευρώπη. Οι κινεζικές εταιρείες έχουν πραγματοποιήσει δύο σημαντικές επενδύσεις εκεί. Το λιμάνι του Πειραιά, πυρήνας της ελληνικής οικονομίας, είναι πλέον υπό τη διαχείριση μιας κινεζικής κρατικής επιχείρησης. Ο Κινέζος πρόεδρος Σι Τζινπίνγκ το έχει αποκαλέσει «κεφάλι του δράκου» του Θαλάσσιου Δρόμου του Μεταξιού². Οι Έλληνες ηγέτες έχουν συμβάλει σε αυτό, κάνοντας συχνές επισκέψεις στην Κίνα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, προσαρμόζοντας την εξωτερική τους πολιτική για να ευχαριστήσουν το Πεκίνο. Στη Θεσσαλονίκη, το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας, μια άλλη κινεζική εταιρεία, η China Merchants, διαδραματίζει επίσης βασικό διαχειριστικό ρόλο, αν και δεν κατέχει το πλειοψηφικό μερίδιο. Παράλληλα, η Κίνα έχει αναπτύξει ένα θετικό αφήγημα προς την Ελλάδα, χρησιμοποιώντας τα μέσα, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση ως εργαλεία άσκησης επιρροής. Επίσης, Κινέζοι αξιωματούχοι έχουν πραγματοποιήσει πολλά ταξίδια στην Αθήνα, με αποκορύφωμα την επίσκεψη του προέδρου Σι Τζινπίνγκ, τον Νοέμβριο του 2019.

Ωστόσο, τους τελευταίους μήνες, υπήρξε μια εμφανής αλλαγή στη στάση της Ελλάδας απέναντι στην Κίνα. Οι εγχώριες συζητήσεις είναι τεταμένες και σύνθετες. Το Πεκίνο προσέφερε ενισχύσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας (και φρόντισε το ελληνικό κοινό να ενημερωθεί σχετικά). Παρόλο που ο κινεζικός Τύπος παρουσιάζει με θετικό πρόσημο τις σινοελληνικές σχέσεις, οι Έλληνες δεν βλέπουν πλέον την Κίνα ως τον σωτήρα της ελληνικής οικονομίας. Στην πραγματικότητα, οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ένα ολοένα και πιο δύσπιστο ελληνικό κοινό. Η συντηρητική κυβέρνηση της χώρας, που εκλέχθηκε στα μέσα του 2019, επιβεβαίωσε την ισχυρή δέσμευση της Ελλάδας στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ, ενώ πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι το κοινό υποστηρίζει αυτή τη στάση³. Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης αποδέχθηκε τον τριαδικό χαρακτηρισμό της Κίνας ως εταίρου, οικονομικού ανταγωνιστή και συστημικού αντιπάλου, και επιβεβαίωσε την πλήρη στήριξή του στη διατλαντική συμμαχία, ιδίως κατά τη διάρκεια των επισκέψεων στην Ελλάδα του πρώην υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Μάικ Πομπέο, τον Οκτώβριο του 2019 και τον Σεπτέμβριο του 2020.

Το εμβληματικό επενδυτικό έργο της Κίνας στον Πειραιά δοκιμάζεται επίσης από αντικρουόμενα τοπικά συμφέροντα και αντιπαραθέσεις. Πριν από δώδεκα χρόνια, η Ελλάδα ανέπτυξε στενότερες σχέσεις με την Κίνα. Σήμερα, διάφοροι εφοπλιστές, συνδικαλιστές και τοπικοί πολιτικοί τάσσονται ανοιχτά κατά του βασικού μετόχου του λιμανιού. Η κατάσταση θα μπορούσε να αλλάξει εκ νέου, στην περίπτωση που η οικονομία της Ελλάδας επιδεινωθεί περαιτέρω μετά την πανδημία. Με την απουσία τουριστών και την επιβράδυνση των επιχειρήσεων, η αυξημένη ευαλωτότητα της Ελλάδας θα μπορούσε να αποτελέσει στόχο για την Κίνα. Οι κινεζικές εταιρείες στον τομέα της ναυτιλίας έρχονται αντιμέτωπες με ένα κύμα αποκλεισμών σε όλη την Ευρώπη, ενώ προς το παρόν

μένουν αμέτοχες και περιμένουν να δουν πώς θα διαμορφωθεί η κατάσταση στη Νότια Ευρώπη, μετά την πανδημία της νόσου COVID-19.

Μια σύντομη ιστορική αναδρομή

Κινέζικα ιστορικά αρχεία περιγράφουν τις πρώτες συναντήσεις μεταξύ του κινεζικού και του ελληνικού πολιτισμού ήδη από την περίοδο της βασιλείας του Μεγάλου Αλέξανδρου (336–323 π.Χ.), καθιστώντας τη σινοελληνική σχέση ίσως μια από τις παλαιότερες μεταξύ ενός αρχαίου ευρωπαϊκού έθνους και της αυτοκρατορικής Κίνας⁴. Ωστόσο, οι καλές σχέσεις της αρχαιότητας δεν συνδέουν αυτόματα τις δύο χώρες στον 21^ο αιώνα. Στην Ελλάδα, ορισμένοι έχουν χαρακτηρίσει τη σχέση με την Κίνα ως «μια νοσταλγική ματιά σε ένα ένδοξο παρελθόν», που μπορεί να αντικατοπτρίζει την πικρία της χώρας μετά από μια σοβαρή κρίση χρέους, καθώς και την ανάγκη για ενίσχυση της αυτοπεποίθησής της⁵. Για μια δεκαετία περίπου, υπήρξε μια περίοδος χάριτος μεταξύ των κληρονόμων της ένδοξης Αθήνας και του ισχυρού κινεζικού κομμουνιστικού κόμματος, ικανοποιώντας συμφέροντα και των δύο εθνών. Η Ελλάδα έχει συσχετιστεί με τον «θαλάσσιο Δρόμο του Μεταξιού του 21^{ου} αιώνα», που περιέγραψε ο Σι Τζινπίνγκ ι στην ομιλία του τον Οκτώβριο του 2013 στην Τζακάρτα (εβδομάδες αφότου παρουσίασε λεπτομερώς τον χερσαίο Δρόμο του Μεταξιού στην Αστάνα), και τώρα παρουσιάζεται από την Κίνα ως βασική υποστηρίκτρια του νέου Δρόμου του Μεταξιού⁶.

Η Δημοκρατία της Ελλάδας και η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας απέκτησαν διπλωματικές σχέσεις σχετικά αργά, το 1972⁷. Για χρόνια, τα κεντροδεξιά κόμματα στην Ελλάδα διατηρούσαν τους πολιτικούς δεσμούς με το Πεκίνο στο ελάχιστο, αντικατοπτρίζοντας το ισχυρό παραδοσιακό χάσμα μεταξύ αριστεράς και δεξιάς, καθώς και μια πολωμένη στάση απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία διαμορφώθηκε κατά την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Ο πρώην πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου, ηγέτης του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος (ΠΑΣΟΚ), ήταν ανάμεσα στους πρώτους σύγχρονους έλληνες ηγέτες που επισκέφθηκαν το Πεκίνο, το 1986, και έπειτα ακολούθησε η επίσκεψη του τότε Κινέζου πρωθυπουργού Zhao Ziyang στην Αθήνα. Υπήρξε σύσφιγξη των διμερών τους σχέσεων. Η διοργάνωση διαδοχικών –και επιτυχημένων– Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα (2004) και στο Πεκίνο (2008) έφερε τις δύο κυβερνήσεις ακόμα πιο κοντά. Για χρόνια, η Κίνα σχεδίαζε να κάνει την πρώτη της διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων το πιο συμβολικό διεθνές γεγονός που πραγματοποιήθηκε ποτέ ως μέρος της αναγέννησης της χώρας. Η Ελλάδα, γενέτειρα των Ολυμπιακών Αγώνων, ήταν πρόθυμη –και ιδιαίτερα κολακευμένη– να συνεργαστεί με την Κίνα για την υλοποίηση του εγχειρήματος.

Το 2006, η συντηρητική κυβέρνηση του πρωθυπουργού Κώστα Καραμανλή αποφάσισε να απελευθερώσει τις λιμενικές υπηρεσίες για να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα. Η Κίνα έδειξε γρήγορα εμπορικό ενδιαφέρον για το λιμάνι του Πειραιά, που βρίσκεται σε μία από τις καλύτερες τοποθεσίες της Μεσογείου και συνδέεται με την Εγγύς Ανατολή, τη Νότια Ευρώπη και τη Βόρεια Αφρική. ίδια χρονιά, ο Καραμανλής

επισκέφθηκε την Κίνα και οι δύο κυβερνήσεις συμφώνησαν να ξεκινήσουν διάλογο «για να διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ των διαχειριστών λιμενικών υποθέσεων, καθώς και άλλων διαχειριστών στους τομείς των μεταφορών, της ασφάλειας και της κατασκευής λιμένων στις δύο χώρες»⁸.

Μετά την οικονομική κρίση του 2008, το κινεζικό κράτος δεν άργησε να αγοράσει ελληνικά ομόλογα αξίας περίπου έξι δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η Κίνα εξέφρασε, επίσης, ενδιαφέρον για διάφορα έργα υποδομής –ειδικά στον τομέα της ελληνικής ναυτιλίας, που σχετίζονται με τη δική της παγκόσμια ναυτιλιακή στρατηγική, καθώς και τα εμπορικά της συμφέροντα προς την ευρωπαϊκή ήπειρο. Από την εποχή του Hu Jintao (2002–2012), η Κίνα σχεδίαζε να γίνει μια ισχυρή ναυτιλιακή δύναμη. Σε αυτό το πλαίσιο, η κατάλληλη γεωγραφική τοποθεσία του λιμανιού του Πειραιά θα το καθιστούσε κόμβο εφοδιασμού για τις κινεζικές ναυτιλιακές δραστηριότητες και το εμπόριο στην περιοχή.

Τον Νοέμβριο του 2008, το ελληνικό κράτος κατέληξε σε συμφωνία παραχώρησης για τις προβλήτες 2 και 3 με το τμήμα διαχείρισης λιμένων της κρατικής China Ocean Shipping Company (COSCO)⁹ –τότε η έβδομη μεγαλύτερη ναυτιλιακή εταιρεία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων στον κόσμο¹⁰. Ο κρατικά ελεγχόμενος Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ) και η COSCO συμφώνησαν σε τριάντα πέντε χρόνια μίσθωσης για την παραχώρηση των προβλητών 2 και 3. Οκτώ χρόνια αργότερα, τον Απρίλιο του 2016, με επένδυση 431 εκατομμυρίων δολαρίων, η COSCO απέκτησε το 51% των μετοχών του ΟΛΠ και δεσμεύτηκε για περαιτέρω επενδύσεις. Στις 22 Σεπτεμβρίου 2021 η ελληνική κυβέρνηση συμφώνησε να αυξηθεί το ποσοστό σε 67%. Παράλληλα, η χρηματοπιστωτική κρίση έφερε την Κίνα και την Ελλάδα ακόμα πιο κοντά, καθώς η χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης καθοδηγήθηκε από τη τρόικα των διεθνών πιστωτών –την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο– να δεχτεί μαζική οικονομική υποστήριξη μέσω τριών διαδοχικών συμφωνιών διάσωσης.

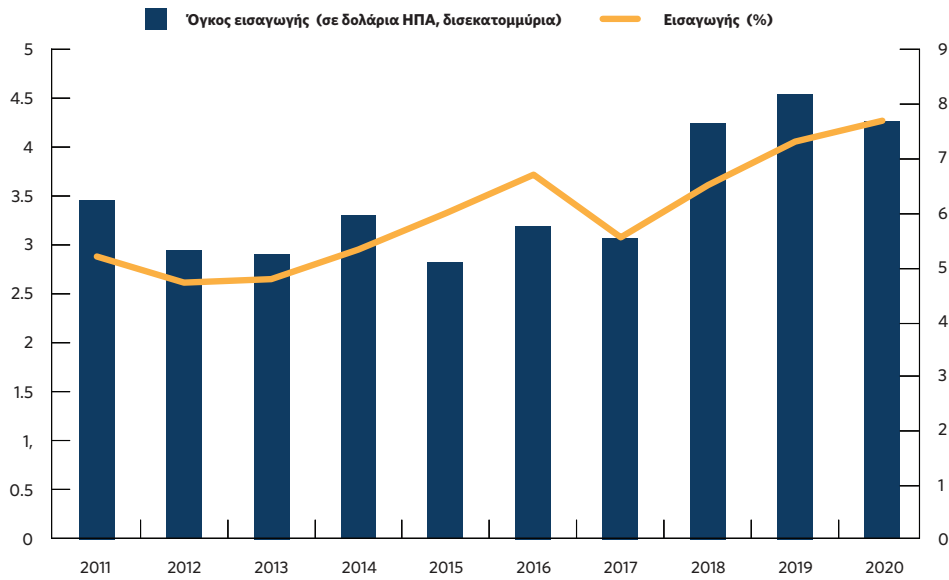
Προκειμένου να εξυγιάνουν την ελληνική οικονομία, οι διεθνείς πιστωτές επέβαλαν την ιδιωτικοποίηση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων, επιπλέον των σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και των περικοπών. Παρά τη βαθιά απογοήτευση του ελληνικού εκλογικού σώματος για το τελευταίο, ο αριστερός συνασπισμός με επικεφαλής τον ΣΥΡΙΖΑ, που εξελέγη το 2015, δεν είχε άλλη επιλογή από το να πράξει το ίδιο¹¹. Αυτό ίσχυσε και στη συμφωνία για τον Πειραιά¹². Πιο συγκεκριμένα, η κυβέρνηση του αριστερού συνασπισμού άλλαξε πολιτική και αποφάσισε να στηρίξει τις κινεζικές επενδύσεις, ίσως σε μεγαλύτερο βαθμό από την προκάτοχό της. Για παράδειγμα, ο τότε πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας εξέπληξε τους Ευρωπαίους ομολόγους του τον Ιούλιο του 2016, όταν εμπόδισε την έκδοση δήλωσης της ΕΕ που υποστήριζε την απόφαση του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου εναντίον της Κίνας, για μια προσφυγή που κατέθεσαν οι Φιλιππίνες σχετικά με τη Νότια Σινική Θάλασσα¹³. Ένα χρόνο αργότερα, Έλληνες διπλωμάτες εμπόδισαν την έκδοση μιας ακόμα δήλωσης της ΕΕ στα Ηνωμένα Έθνη (ΗΕ) που επέκρινε την επιδείνωση της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Κίνα. Η απόφαση του Τσίπρα χαρακτηρίστηκε ως μια ευκαιριακή κίνηση

(ή ίσως ως μέσο διαπραγμάτευσης με το Πεκίνο) από τους δυτικούς συμμάχους και σχολιαστές¹⁴.

Στην πράξη, η συμφωνία της COSCO για το λιμάνι του Πειραιά δεν ήταν προαποφασισμένη. Η κινεζική εταιρεία έγινε αρχικά δεκτή στις αποβάθρες με πανό που ανέγραφαν “COSCO go home” και είχαν τοποθετηθεί κατά μήκος της προκουμιάς, αλλά και με μια απεργία των λιμενεργατών, που διήρκεσε ενενήντα ημέρες και οργανώθηκε από τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις. Σε απάντηση, οι Κινέζοι επενδυτές διατήρησαν σκόπιμα χαμηλούς τόνους. Για πολλά χρόνια, υπήρχαν εργατικές διαμάχες, καθώς το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα είχε φτάσει το 70% στα προάστια της νοτιοδυτικής Αθήνας, εν μέρει λόγω των κακών επιδόσεων του λιμανιού του Πειραιά. Υπό τη διαχείριση της COSCO, τα έσοδα του λιμανιού σημείωσαν εντυπωσιακή άνοδο. Η κινεζική εταιρεία ξεκίνησε την ανακαίνιση των υποδομών, καθιέρωσε αποδοτικότερες πρακτικές και βελτίωσε τον τρόπο διαχείρισης της λιμενικής αρχής, κάτι που οδήγησε σε αυξημένη κίνηση. Από το 2010 έως το 2012, η κίνηση μεταφόρτωσης υπερτριπλασιάστηκε¹⁵. Σύμφωνα με τον Σωτήριο Θεοφάνη, πρώην διευθύνοντα σύμβουλο του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς, «ο κύριος λόγος για την αυξημένη κίνηση ήταν η στρατηγική απόφαση της Κίνας να ανακατευθύνει την κίνηση μεταφορτώσεων στον Πειραιά»¹⁶.

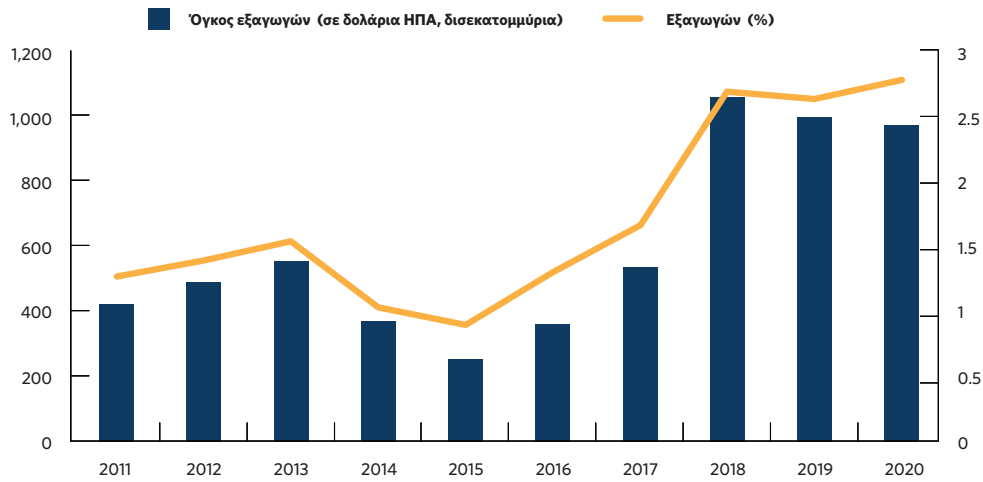
Την περίοδο μεταξύ του 2009 και του 2018, ο όγκος εμπορευματοκιβωτίων στον Πειραιά αυξήθηκε από 0,8 εκατ. εμπορευματοκιβώτια σε 4,9 εκατ. (σε ισοδύναμες μονάδες 20 ποδών, η τυπική μονάδα χωρητικότητας φορτίου), αύξηση 190% από το 2017¹⁷. Υπό τη διαχείριση της COSCO, το λιμάνι εμπορευματοκιβωτίων έγινε το έκτο μεγαλύτερο στην Ευρώπη το 2018¹⁸, ενώ τοποθετήθηκε στην τριακοστή δεύτερη των εμπορικών λιμανιών στη σχετική ετήσια λίστα της ναυτιλιακής επιθεώρησης Lloyd’s List¹⁹. Το 2016, η COSCO δημιούργησε τη λεγόμενη Ocean Alliance με τον γαλλικό ναυτιλιακό κολοσσό CMA CGM, την Orient Overseas Shipping Line του Χονγκ Κονγκ και την Taiwanese Evergreen Line, της οποίας η κυκλοφορία είχε σχεδιαστεί να διέρχεται μέσα από το λιμάνι του Πειραιά²⁰. Μεγάλες εταιρείες, όπως η Hewlett-Packard (HP), η Sony ή (προς μικρότερη έκπληξη) οι κινεζικές κατασκευαστικές τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού Huawei και ZTE, άρχισαν να μεταφέρουν τμήματα των δραστηριοτήτων διανομής τους από άλλα ευρωπαϊκά λιμάνια στον Πειραιά. Το 2013, μια συμφωνία που υπεγράφη μεταξύ της HP, της ελληνικής σιδηροδρομικής εταιρείας και της COSCO οδήγησε την εταιρεία κατασκευής ηλεκτρονικών να στείλει προϊόντα στην Ελλάδα, όπως φορητούς και σταθερούς υπολογιστές, και εκτυπωτές, και στη συνέχεια να τα παράδωσει με τρένο ή με πλοίο από τον Πειραιά σε άλλα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και της Μεσογείου²¹. Η HP, η οποία αξιοποιούσε τον Πειραιά ως μία από τις κύριες πύλες θαλάσσιων μεταφορών για τη Νοτιοανατολική και Κεντρική Ευρώπη, ήλπιζε να εξοικονομήσει μακροπρόθεσμα κόστος, χρησιμοποιώντας σιδηροδρομικές μεταφορές από τον Πειραιά για διανομή στα Βαλκάνια, την Ουγγαρία και την Τσεχία²². Όμως, ένας κρίσιμος παράγοντας, το φιλόδοξο σιδηροδρομικό έργο της Κίνας που συνδέει τη Βουδαπέστη με το Βελιγράδι και τελικά με τον Πειραιά, χρειάστηκε πολύ περισσότερο χρόνο από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3. Εισαγωγές από την Κίνα στην Ελλάδα

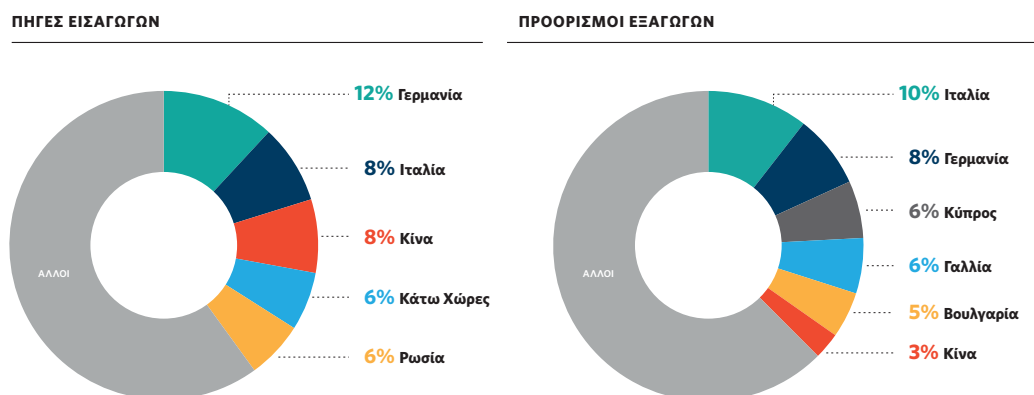
Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4. Εξαγωγές στην Κίνα από την Ελλάδα

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. Οι κορυφαίες πηγές εισαγωγών και οι κορυφαίοι προορισμοί εξαγωγών της Ελλάδας, 2020

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

Το λιμάνι στο επίκεντρο των σινοελληνικών σχέσεων

Τα τελευταία δώδεκα χρόνια, οι σινοελληνικές σχέσεις περιστρέφονται γύρω από το λιμάνι του Πειραιά και τον ρόλο που το Πεκίνο ευελπιστεί να παίξει στην περιοχή της Μεσογείου στο πλαίσιο του νέου Δρόμου του Μεταξιού. Από τότε που η COSCO καιροσκοπικά έβαλε το πόδι της στην Ελλάδα, η σημασία των κινεζικών επενδύσεων αναγνωρίζεται στα κινεζικά μέσα ενημέρωσης με υπερηφάνεια.

Με βάση τη συμφωνία του 2016, η Ελλάδα συμφώνησε να παραχωρήσει στην COSCO επιπλέον μερίδιο 16% του ΟΛΠ έως το 2021, υπό την προϋπόθεση ότι η κινεζική εταιρεία θα έχει πραγματοποιήσει υποχρεωτικές επενδύσεις αξίας 342 εκατομμυρίων δολαρίων. Αυτές οι πρόσθετες επενδύσεις θα περιελάμβαναν νέα προβλήματα κρουαζιέρας, ζώνη επισκευής πλοίων, κέντρο εφοδιαστικής, τερματικό αυτοκινήτων, καθώς και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις για την προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού Κινέζων τουριστών²³. Ο ξενοδοχειακός τομέας ήταν ένα σημαντικό στοιχείο του κινεζικού σχεδίου, ιδίως αφότου άρχισαν οι απευθείας πτήσεις από το Πεκίνο προς την Αθήνα, μέσω της Air China, το 2017. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19, όλες οι πτήσεις διακόπηκαν. Οι δύο κυβερνήσεις προσπαθούν τώρα με προσοχή να επανεκκινήσουν επίσημα τον κινεζικό τουρισμό στην Ελλάδα το 2022. Η ταξιδιωτική εταιρεία Thomas Cook, που ανήκει στο κινεζικό όμιλο Fosun International, με έδρα τη Σαγκάη, πιθανόν να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, σε περίπτωση που η Ελλάδα επιτρέψει στα κινεζικά κρουαζιερόπλοια να επιστρέψουν στην περιοχή. Ο τουρισμός, ο οποίος έχει πληγεί σε μεγάλο βαθμό από τις αρχές του 2021, παραμένει νευραλγικός κλάδος για την ελληνική οικονομία.

Ωστόσο, τα πραγματικά προβλήματα βρίσκονται αλλού. Στα μέσα του 2021, σύμφωνα με το ελληνικό Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, μόνο το 58% των υποχρεωτικών επενδύσεων είχε ολοκληρωθεί από την COSCO και τη θυγατρική της, την Piraeus Container Terminal S.A. (Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων Πειραιά Α.Ε.). Πιο συγκεκριμένα, ορισμένες από τις επενδύσεις –συμπεριλαμβανομένου του νέου τερματικού σταθμού κρουαζιερόπλοιων, που θα κατασκευαστεί από έναν Έλληνα ανάδοχο που επιλέχθηκε από την COSCO μέσω διαγωνισμού– θα λάβουν ενίσχυση από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία²⁴. Ντόπιοι πολιτικοί, εφοπλιστές και συνδικάτα έχουν κινητοποιηθεί κατά της COSCO. Στη γειτονική πόλη του Περάματος, όπου επρόκειτο να βελτιωθούν οι υποδομές και ο εξοπλισμός, υπάρχει απογοήτευση λόγω της στασιμότητας στην περιοχή²⁵. Οι εταιρείες επισκευής πλοίων διαφωνούν έντονα με το σχέδιο της COSCO για την κατασκευή ενός νέου ναυπηγείου στο Πέραμα²⁶, το οποίο δεν ήταν μέρος της αρχικής σύμβασης και θα μπορούσε να αποβεί επιζήμιο για τα υπάρχοντα ελληνικά ναυπηγεία.

Οι εφοπλιστές –που παρέχουν ναυλωμένα πλοία σε κινεζικές ναυτιλιακές γραμμές και είναι σημαντικοί πελάτες της κινεζικής ναυπηγικής βιομηχανίας– διαμαρτύρονται για την πρόσβαση στην αγορά της ίδιας της Κίνας. «Από τη μία πλευρά, η COSCO επιθυμεί διακαώς να βελτιώσει το αποτύπωμά της στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, και από την άλλη δεν υπάρχουν ίσοι όροι ανταγωνισμού στην Κίνα», δήλωσε εκπρόσωπος μιας ναυτιλιακής εταιρείας, ο οποίος υπογράμμισε «την αλαζονεία των αξιωματούχων της COSCO»²⁷. Οι Έλληνες εφοπλιστές υποστηρίζουν ότι ελέγχουν έναν στόλο διπλάσιο από αυτόν της Κίνας και δεν θεωρούν πιθανή την ανατροπή της κατάστασης στο εγγύς μέλλον. Παρόλα αυτά, το 2017, η Κρατική Υπηρεσία Ωκεανών της Κίνας τόνισε ότι το θαλάσσιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας αντιπροσώπευε περίπου το 10% του συνολικού ΑΕΠ της Κίνας²⁸. Επομένως, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός πως η δημιουργία μιας ισχυρής κινεζικής ναυτιλιακής δύναμης είχε τεθεί ως εθνικός στόχος ήδη από το δέκατο ένατο συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος, το οποίο ανήγαγε τον εν λόγω στόχο σε υψίστης σημασίας προτεραιότητα²⁹.

Λίγους μήνες μετά τη νίκη του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας στις εκλογές του 2019, με επικεφαλής τον Μητσοτάκη, τα ελληνικά ΜΜΕ προέβαλαν όλο και περισσότερα επίμαχα ζητήματα σχετικά με τις επενδύσεις της COSCO. Μεταξύ άλλων, την απουσία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την κατασκευή του νέου τερματικού σταθμού κρουαζιερόπλοιων, και τον κίνδυνο πρόκλησης συμφόρησης και ρύπανσης από τη διέλευση φορτηγών που μεταφέρουν τα μπάζα από τις εργασίες επέκτασης μέσα από την πόλη³⁰. Μια ακόμα εστία διαφωνίας αφορά την πρόταση της COSCO για τη δημιουργία του Hellenic Port Community System (HPCS, Σύστημα της Ελληνικής Λιμενικής Κοινότητας), μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας πολλαπλών λειτουργιών για το λιμάνι του Πειραιά. Κατόπιν έντονων συζητήσεων, το ελληνικό Υπουργείο Ναυτιλίας εισήγαγε νέο νόμο που αντικατέστησε το HPCS με το National Integrated Port Community System (Εθνική Ενιαία Πλατφόρμα Λιμενικής Κοινότητας)³¹.

Το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιά, εκπροσωπώντας τις τοπικές επιχειρήσεις, αντιμετωπίζει με δυσπιστία τις προθέσεις της COSCO. Υπάρχει εντεινόμενη ανησυχία ότι μέρος των παραγγελιών ναυπήγησης μπορεί να μεταφερθεί σε κινεζικά ναυπηγεία³². Κατά τη διάρκεια έκτακτης συνεδρίασης του δημοτικού συμβουλίου Πειραιά, στις 20 Νοεμβρίου 2020, ο εφοπλιστής Βαγγέλης Μαρινάκης εξέφρασε την έντονη αντίθεσή του στα σχέδια επέκτασης της κινεζικής εταιρείας, δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι «Καλό δεν έχουμε δει ούτε πρόκειται να δούμε από τους Κινέζους και την COSCO»³³. Έλαβε υποστήριξη από πολλά πολιτικά κόμματα, καθώς και περιβαλλοντικές ομάδες που διαμαρτύρονται κατά του σχεδίου της εταιρείας για την κατασκευή τέταρτης προβλήτας. Αργότερα, η πρέσβης της Κίνας στην Ελλάδα, Zhang Qiye, προσπάθησε να σώσει τη συμφωνία, μεσολαβώντας εκ μέρους της COSCO. Ωστόσο, τον Μάρτιο του 2021, ανακλήθηκε εσπευσμένα στο Πεκίνο –προφανώς λόγω της έλλειψης προόδου³⁴.

Αντί να κατασκευάσει μία νέα προβλήτα, η COSCO θα μπορούσε να επενδύσει σε πρόσθετο εξοπλισμό, για να αυξήσει την ικανότητα χειρισμού στην προβλήτα 1 και να διατηρήσει την υψηλή κατάταξη του Πειραιά για τα επόμενα χρόνια³⁵. Οι τοπικοί παράγοντες αρνήθηκαν, επίσης, να πληρώσουν τα τέλη εισόδου για φορτηγά οχήματα, τα οποία επιβλήθηκαν από τον ΟΛΠ που διαχειρίζεται η COSCO, παρόλο που αυτά ήταν μέρος της αρχικής ενιαίας σύμβασης παραχώρησης μεταξύ της COSCO και της ελληνικής κυβέρνησης. «Επί του παρόντος, δεν υπάρχει πρόσφορο έδαφος για επέκταση της κινεζικής παρουσίας», δήλωσε ο Rui Pinto, αναπληρωτής διευθύνων σύμβουλος του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης³⁶. Το σχέδιο της COSCO για την κατασκευή ενός τερματικού αυτοκινήτων, σε μια περιοχή που χρησιμοποιείται από τοπικές επιχειρήσεις επισκευής πλοίων, έχει επίσης δεχθεί έντονη κριτική από τους ντόπιους, οι οποίοι ανησυχούν ότι κάτι τέτοιο δεν συμπλέει με τα συμφέροντα των Ελλήνων ιδιοκτητών ναυπηγείων.

Οι υπάρχουσες εντάσεις αντικατοπτρίζουν την αστάθεια και τις συναισθηματικές πτυχές της συμφωνίας για το λιμάνι του Πειραιά, τόσο στα μάτια της ναυτιλιακής βιομηχανίας όσο και των τοπικών κοινοτήτων. Όμως, ενώ ενισχύεται η αρνητική στάση της Ελλάδας προς την κινεζική παρουσία (ενίοτε επηρεασμένη από εξωτερικούς παράγοντες όπως η ΕΕ ή οι Ηνωμένες Πολιτείες), κινεζικές πηγές επιμένουν σταθερά σε «ελληνοκινεζική δέσμευση για μακροπρόθεσμες κινεζικές επενδύσεις»³⁷, αναδεικνύοντας τις εκ διαμέτρου αντίθετες αντιλήψεις της Ελλάδας και της Κίνας για τις διμερείς τους σχέσεις. Μια πιο πρόσφατη δημοσιογραφική κάλυψη κάθε πλευράς θα έδινε την ίδια εικόνα.

Πέρα από τα λιμάνια

Παρόλο που οι λιμενικές επιχειρηματικές δραστηριότητες μπορούν να αποβούν ιδιαίτερα επικερδείς, έχουν παράλληλα να αντιμετωπίσουν πολύ υψηλό ανταγωνισμό. Άλλα λιμάνια της Μεσογείου έχουν αρχίσει να ανακάμπτουν, με χαρακτηριστικά

παραδείγματα το λιμάνι της Ταγγέρης στο Μαρόκο (το οποίο τώρα βρίσκεται σε υψηλότερη κατάταξη από τον Πειραιά³⁸) και της Βαλένθιας στην Ισπανία. Επίσης, αξιοσημείωτη είναι και η αραστή συμφωνία συγχώνευσης των λιμανιών της Αμβέρσας με το λιμάνι του Zeebrugge πιο βόρεια.

Η Κίνα έχει επιχειρήσει να διεισδύσει στην ελληνική αγορά και από άλλες διόδους. Για παράδειγμα, ένας άλλος φορέας εκμετάλλευσης λιμένων, η CMPort, μέρος του ομίλου China Merchants, έχει εμπλακεί στη Θεσσαλονίκη, το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας, μέσω της Terminal Link, μιας κοινής επιχείρησης με τη γαλλική CMA CGM³⁹. Ο πρώην διευθύνων σύμβουλος της Terminal Link, Boris Wenzel, κάλεσε επίσης την CMPort να εγκαταστήσει σύστημα λειτουργίας τερματικού στη Θεσσαλονίκη⁴⁰. Ωστόσο, επειδή οι δύο ελληνικές εγκαταστάσεις θεωρούνται εντελώς ξεχωριστές επιχειρήσεις, δεν ακολουθείται ενιαία επενδυτική στρατηγική από την πλευρά της Κίνας.

Πέρα από τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, η επιχειρηματική δραστηριότητα της Κίνας στην Ελλάδα δεν σημειώνει ιδιαίτερα υψηλή δυναμική. Μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες της Κίνας, η Bank of China, στα τέλη του 2019 άνοιξε υποκατάστημα στην Αθήνα, με τη δέσμευση να συνεισφέρει σε μεγαλύτερο βαθμό στον νέο Δρόμο του Μεταξιού, μέσω της παροχής «επαγγελματικών και αποδοτικών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών για τις κινεζικές εταιρείες που επενδύουν στο εξωτερικό, και της χρήσης οικονομικής ισχύος με στόχο τη δημιουργία μιας γέφυρας για τις διασυνοριακές επιχειρηματικές δραστηριότητες μεταξύ Ελλάδας και Κίνας»⁴¹. Ωστόσο, οι τραπεζικές εργασίες έχουν σημειώσει πτώση, δεδομένης της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης. Όπως πολλά κινεζικά ιδρύματα, η Bank of China θέτει μακροπρόθεσμους στόχους και ευελπιστεί να επωφεληθεί από βαθύτερες αλληλεπιδράσεις μεταξύ Ελλάδας και Κίνας. Προς το παρόν, όμως, έχει αποδειχθεί ότι λειτουργεί ως μια περιορισμένης δυναμικής επιχείρηση –το αντίθετο δηλαδή από τον αρχικό στόχο της Κίνας.

Πολλές ελληνοκινεζικές επιχειρηματικές συμφωνίες έχουν επίσης διακοπεί, αν όχι ακυρωθεί. Το 2016, η COSCO παραδόξως αποσύρθηκε από τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης του ελληνικού ομίλου σιδηροδρόμων TRAINOSE, παρά το προηγούμενο ενδιαφέρον του πρωθυπουργού Li Keqiang. Το 2018, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας διέκοψε τις διαπραγματεύσεις της με την Gongbao για την πώληση της Εθνικής Ασφαλιστικής, της μεγαλύτερης ασφαλιστικής εταιρείας της χώρας⁴². Πέντε χρόνια μετά την υπογραφή επενδυτικής συμφωνίας ύψους 200 εκατομμυρίων δολαρίων, ο επενδυτικός όμιλος Fosun International αποχώρησε το 2019 από ένα τεράστιο έργο ανάπτυξης του πρώην αεροδρομίου στο Ελληνικό, λόγω των «πολυετών καθυστερήσεων που προκλήθηκαν από τη γραφειοκρατία και την οικονομική κρίση της χώρας»⁴³. Ενδεικτικά, η κινεζική κοινοπραξία δεν είχε το δικαίωμα να υποβάλει προσφορά για άδεια τυχερών παιχνιδιών, που τελικά δόθηκε στον όμιλο Mohegan με έδρα τις ΗΠΑ και στην ελληνική κατασκευαστική εταιρεία ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ. Πιο πρόσφατα, τον Ιανουάριο του 2021, η ελληνική κυβέρνηση δεν επέτρεψε στην China Grid State (η οποία κατείχε ήδη το 24% των μετοχών του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας στην Ελλάδα) να

υποβάλλει προσφορά για το 49% του μεριδίου στον χειριστή δικτύου διανομής μέσης/χαμηλής τάσης της χώρας. Μια ακόμα κινεζική κρατική επιχείρηση, η South Power Grid, αποκλείστηκε επίσης. Τέλος, η ελληνική κυβέρνηση απευθύνεται σε μη Κινέζους προμηθευτές για την τεχνολογία 5G. Τον Μάρτιο του 2021, η Cosmote, ο μεγαλύτερος ελληνικός πάροχος υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, επέλεξε τη σουηδική εταιρεία τηλεπικοινωνιών Ericsson ως τον αποκλειστικό προμηθευτή της για την αγορά εξοπλισμού 5G. Η Ελλάδα προσχώρησε, επίσης, στο καθαρό δίκτυο υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, μια πρωτοβουλία για το 5G που ξεκίνησε από την κυβέρνηση του τέως προέδρου Ντόναλντ Τραμπ⁴⁴.

Υψηλές προσδοκίες για τους Κινέζους τουρίστες

Παρά το μακρόπνοο σχέδιο της COSCO, το οποίο στόχευε στην προσέλκυση Κινέζων επισκεπτών κρουαζιέρας, οι Έλληνες επαγγελματίες του τουρισμού έχουν ανάμεικτα συναισθήματα. Από τα είκοσι οκτώ εκατ. ξένων που επισκέφθηκαν τη χώρα το 2019, η συντριπτική πλειονότητα ήρθε από την Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ μόλις 200.000 από την Κίνα⁴⁵. Η συνεχιζόμενη πανδημία της νόσου COVID-19 διέκοψε τα ταξίδια και πιθανόν οι Κινέζοι τουρίστες να μην επισκεφθούν την Ελλάδα για κάποιο χρονικό διάστημα. Το νησί της Σαντορίνης, πόλος έλξης Κινέζων τουριστών, έχει πληγεί σε μεγάλο βαθμό από την απουσία εισερχόμενων διεθνών πτήσεων. Τα ξενοδοχεία της Σαντορίνης έχουν παραμείνει ως επί το πλείστον άδεια και θεωρείται απίθανο το «Έτος Πολιτισμού και Τουρισμού Ελλάδας-Κίνας 2021» να φέρει σύντομα στη χώρα μεγάλο αριθμό Κινέζων τουριστών. Ομοίως, οι ελληνοκινεζικές πολιτιστικές δραστηριότητες φαίνεται να είναι πολύ περιορισμένες, με βάση την κάλυψη της ειδησεογραφίας, που μελετήθηκε από το Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (ΙΔΟΣ) κατά τη διάρκεια του 2020 και τις αρχές του 2021⁴⁶. Αυτό δεν προμηνύει κάτι καλό για την εικόνα της Κίνας στο ευρύ κοινό.

Χρυσές θεωρήσεις

Έχει περάσει σχεδόν μία δεκαετία από τότε που η Ελλάδα (μαζί με τη γειτονική Μάλτα και την Κύπρο) άρχισε να προσελκύει ιδιώτες Κινέζους επενδυτές, πρόθυμους να επενδύσουν περίπου 290.000 δολάρια ή περισσότερα σε ένα ελληνικό ακίνητο, με την υπόσχεση εξασφάλισης ανανεώσιμης πενταετούς άδειας παραμονής, η οποία θεωρητικά επιτρέπει την ελεύθερη μετακίνηση και στα είκοσι επτά κράτη της ΕΕ⁴⁷. Οι αλλοδαποί που έχουν περάσει τουλάχιστον επτά χρόνια στην Ελλάδα μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη λεγόμενη χρυσή θεώρησή τους, για να αποκτήσουν το πολυπόθητο διαβατήριο της ΕΕ. Τον Νοέμβριο του 2020, το 70% των κατόχων χρυσών θεωρήσεων ήταν Κινέζοι πολίτες (5.504 από 7.903 συνολικά) και ο αριθμός συνεχίζει να αυξάνεται. Το 2019, οι ξένοι επένδυσαν περίπου 1,7 δις δολάρια στην ελληνική αγορά ακινήτων⁴⁸, συμπεριλαμβανομένων Κινέζων αγοραστών που κατάφεραν να αψηφήσουν τους αυστηρούς κανόνες κεφαλαιακού ελέγχου της Κίνας⁴⁹. Μετά από μια δύσκολη διετία λόγω της νόσου

COVID-19, η ελληνική κυβέρνηση θα ενθαρρύνει νέα προγράμματα σε περιοχές με λιγότερους επισκέπτες, όπως η Δυτική ή η Βόρεια Ελλάδα⁵⁰.

Παράλληλα, η ΕΕ συνεχίζει να επικρίνει το πρόγραμμα χρυσών θεωρήσεων της Ελλάδας. Τον Σεπτέμβριο του 2020, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης, δήλωσε πως «οι ευρωπαϊκές αξίες δεν πωλούνται»⁵¹. Επιπλέον, τοπικοί αναλυτές επεσήμαναν ότι τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης σχεδόν ποτέ δεν αναφέρουν το σχέδιο χρυσών θεωρήσεων. Μια εξήγηση για αυτήν την ανακολουθία θα μπορούσε να είναι ότι ο αυξανόμενος αριθμός Κινέζων αιτούντων θεώρησης στην Ελλάδα γνωστοποιεί ουσιαστικά την πρόθεσή του να φύγει από την Κίνα⁵². Η κινεζική κυβέρνηση δεν θα ήθελε αυτό να αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας συζήτησης⁵³.

Η εξατομικευμένη στρατηγική ήπιας ισχύος της Κίνας

Πριν από την πανδημία, πολλοί Έλληνες έδειχναν ευγνώμονες για τη βοήθεια της Κίνας. Η παρουσία τουριστών, επενδυτών, εμπόρων και η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπως το Φόρουμ Αρχαίων Πολιτισμών το 2017 ή η ετήσια συνάντηση των Ευρωπαϊκών Ινστιτούτων Κομφούκιος το 2018⁵⁴, βοήθησαν αρχικά την Κίνα να κερδίσει το ελληνικό κοινό ή τουλάχιστον κάποιες ελληνικές ελίτ. Αυτό το αφήγημα δεν στέκει πλέον. Το ελληνικό κοινό επιζητεί πραγματικά έργα και θέσεις εργασίας.

Το 2016, η Κίνα ίδρυσε το πρώτο Ινστιτούτο Κομφούκιος με κατεύθυνση τα οικονομικά και τη διοίκηση επιχειρήσεων, στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, αποβλέποντας στην οικοδόμηση ισχυρότερων επιχειρηματικών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών. Επίσης, υπάρχουν κλασικά Ινστιτούτα Κομφούκιος, με έδρα το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στη Λάρισα. Και τα δύο επικεντρώνονται κυρίως στις σπουδές κινεζικής γλώσσας και αποφεύγουν αμφιλεγόμενα ζητήματα, όπως η Ταϊβάν ή το Σιντζιάνγκ. Αντίστοιχα, και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες οργανισμοί που υποστηρίζονται από την Κίνα, όπως η Ένωση Ελλάδας-Κίνας και το Ελληνοκινεζικό Επιμελητήριο, προωθούν επιχειρηματικούς δεσμούς μεταξύ των δύο χωρών. Οι στενές κινεζικές επαφές με τα ελληνικά πολιτικά κόμματα δεν ήταν τακτικές, με εξαίρεση το σκληροπυρηνικό Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος (ΚΚΕ), το οποίο δήλωσε το 2010 ότι «συνεχίζει να διατηρεί διμερείς σχέσεις με το [Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας]»⁵⁵.

Η συνεργασία επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς. Το 2018, η Κίνα και η Ελλάδα υπέγραψαν σχέδιο δράσης για επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία⁵⁶. Μια κινεζική εταιρεία ανάπτυξης εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, η DeepBlue Technology, ανακοίνωσε ότι θα ξεκινήσει ένα δίαυλο καινοτομίας μεταξύ Ελλάδας και Κίνας⁵⁷. Άλλα αποδοτικά σχέδια είναι, μεταξύ άλλων, το Κέντρο Κινεζικών Μελετών που διοικείται από κοινού από το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη και την Κινεζική Ακαδημία Κοινωνικών Επιστημών, καθώς επίσης και προγράμματα για την προσέλκυση περισσότερων Κινέζων

φοιτητών τα επόμενα χρόνια. Ακόμα, το Πανεπιστήμιο Αιγαίου δημιούργησε μια διαδικτυακή πλατφόρμα για μαθήματα κινεζικής γλώσσας⁵⁸.

Φυσικά, ο νέος Δρόμος του Μεταξιού είναι αναπόσπαστο κομμάτι της παρουσίας της Κίνας στην Ελλάδα. Το 2019, ο τότε πρωθυπουργός, Αλέξης Τσίπρας, αποφάσισε να συμμετάσχει στο σχήμα συνεργασίας 17 + 1, μια ομάδα χωρών της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, που συναντιούνται ετησίως με την κινεζική ηγεσία (αν και η σημερινή ελληνική κυβέρνηση δεν είναι το ίδιο ένθερμη με την προηγούμενη)⁵⁹. Στο παρελθόν, Έλληνες αξιωματούχοι συμμετείχαν συχνά σε δραστηριότητες για τον Δρόμο του Μεταξιού τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κίνα. Ο ίδιος ο Τσίπρας παρακολούθησε δύο σχετικά φόρουμ στο Πεκίνο, το 2017 και το 2019⁶⁰. Κατά τη διάρκεια επίσημης επίσκεψής του στην Κίνα, δήλωσε ότι η Ελλάδα σκοπεύει να «λειτουργήσει ως η πύλη της Κίνας στην Ευρώπη»⁶¹. Ο διάδοχός του, Κυριάκος Μητσοτάκης, είναι πιο συγκρατημένος, αν και προσκάλεσε τον Σι Τζινπίνγκ το 2019 και είπε ότι ελπίζει σε μια «νέα εποχή για τις ελληνοκινεζικές σχέσεις»⁶². Δεδομένων των περιφερειακών εντάσεων με την Τουρκία, ο Έλληνας πρωθυπουργός γνωρίζει επίσης πόσο πολύ χρειάζεται η Ελλάδα τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ, καθώς η Κίνα δεν έχει πολλά να προσφέρει στον τομέα της ασφάλειας.

Η αυξανόμενη παρουσία της Κίνας στα μέσα ενημέρωσης

Όσον αφορά την παρουσία των ΜΜΕ, το κινεζικό πρακτορείο ειδήσεων Xinhua ίδρυσε ένα γραφείο στην Αθήνα πριν από χρόνια, απασχολώντας μερικούς Έλληνες δημοσιογράφους. Επίσης, από το 2016, συμμετέχει σε επίσημη ανταλλαγή με το κρατικό Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ-ΜΠΕ). Ακόμα, η Υπηρεσία Οικονομικών Πληροφοριών της Κίνας (China Economic Information Service - CEIS), θυγατρική του Xinhua, υπέγραψε μνημόνιο συνεργασίας με το ΑΠΕ-ΜΠΕ, για τη συνεργασία των χωρών και την ανταλλαγή οικονομικών πληροφοριών, σχετικά με τον νέο Δρόμο του Μεταξιού. Επιπλέον, κινεζικά μέσα ενημέρωσης έχουν συνεργαστεί με ελληνικές εφημερίδες, όπως η *Καθημερινή*, η οποία έχει αγγλική έκδοση και δημοσιεύει συχνά άρθρα από το Xinhua. Η ελληνική κρατική τηλεόραση και η Εθνική Ραδιοτηλεοπτική Αρχή της Κίνας υπέγραψαν, επίσης, μνημόνιο συνεργασίας στα τέλη του 2019⁶³. Όπως πολλοί συνάδελφοί τους στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, οι Έλληνες δημοσιογράφοι καλούνται συχνά σε εκδηλώσεις για τον Δρόμο του Μεταξιού στην Κίνα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το ελληνικό κοινό δεν έχει πρόσβαση σε ανεξάρτητη κάλυψη των κινεζικών ειδήσεων, καθώς τα ελληνικά μέσα δεν διαθέτουν δικούς τους ανταποκριτές στην Κίνα. Επομένως, αυτό σημαίνει ότι η Ελλάδα παραμένει εδώ και μερικά χρόνια ευάλωτη στα αφηγήματα των κινεζικών μέσων ενημέρωσης: κάτι που θα συνεχιστεί, εάν δεν επενδύσει σε ειδική κάλυψη της κινεζικής πραγματικότητας και των ευρωκινεζικών σχέσεων.

Μέσω της τοπικής τους παρουσίας, τα κινεζικά μέσα προσφέρουν ένα ενδιαφέρον αφήγημα στο ελληνικό κοινό⁶⁴. Πρώτον, παρουσιάζουν την Κίνα ως μια «καλοκάγαθη

υπερδύναμη, η οποία προωθεί σε διεθνή κλίμακα νέους κανόνες αρμονικής συνύπαρξης, με βάση την ραγδαία κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και την αμοιβαία επωφελή συνεργασία». Σύμφωνα με μια πρόσφατη έκθεση του ΙΔΟΣ, η Κίνα «θέλει να ιδωθεί ως ένας αληθινός φίλος της Ελλάδας που είναι έτοιμος να προσφέρει γενναιόδωρη βοήθεια». Κατά τη διάρκεια του 2020, τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης αντιμετώπιζαν κάθε εκφερόμενη κατηγορία όσον αφορά την ευθύνη του Πεκίνου για την πανδημία με παραδείγματα της βοήθειας που παρείχαν στην Ελλάδα.

Ο αντίκτυπος της κινεζικής επιρροής στην Ελλάδα

Από τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004 (και ειδικά από τη στιγμή που η COSCO ανέλαβε τη διοίκηση του λιμανιού του Πειραιά), η Κίνα έχει κερδίσει σε έναν βαθμό το ελληνικό κοινό. Σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η Ελλάδα δεν έχει γίνει στόχος της επιθετικής «διπλωματίας του λύκου πολεμιστή» της Κίνας (που πήρε το όνομά της από μια διάσημη κινεζική ταινία)⁶⁵. Και πάλι, αυτή η πιο ήπια διπλωματία δείχνει ότι η Κίνα έχει θέσει μακροπρόθεσμους στόχους για την Ελλάδα. Ως ένδειξη καλής θέλησης, το Πεκίνο προσπάθησε να κρατήσει χαμηλούς τόνους στους λογαριασμούς της πρεσβείας του στο Facebook και στο Twitter. Ο Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς προωθεί επίσης ήπιες δράσεις μέσω των λογαριασμών του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παρόλο που η εικόνα της Κίνας θα μπορούσε να θεωρηθεί ουδέτερη στην Ελλάδα, αυτή η μετριοπαθής προσέγγιση επέφερε μεικτά αποτελέσματα, σύμφωνα με αρκετές πρόσφατες έρευνες της ελληνικής κοινής γνώμης.

Αρχικά, το ΙΔΟΣ, με έδρα την Αθήνα, διαπίστωσε ότι η στρατηγική ήπιας ισχύος της Κίνας προς την Ελλάδα ήταν σε μεγάλο βαθμό επιτυχής κατά την περίοδο από το 2008 έως το 2018. Σύμφωνα με την έκθεσή του, το ΙΔΟΣ παρατήρησε ότι «το ευρύ κοινό αξιολογεί τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών με πολύ θετική διάθεση: τον Δεκέμβριο του 2016, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων (81,9%) τις χαρακτήρισε ως «φιλικές» και «σχετικά φιλικές». Η ίδια έκθεση του ΙΔΟΣ διαπίστωσε, επίσης, ότι οι περισσότεροι Έλληνες φαίνεται να επιθυμούν στενότερες σχέσεις με το Πεκίνο, όσον αφορά τους τομείς της οικονομίας (83,5%), της πολιτικής (71,1%) και του πολιτισμού (87,5%)⁶⁶. Μια δεύτερη μελέτη, από το Pew Research Center το 2019, διαπίστωσε ότι οι Έλληνες, μαζί με τους Ούγγρους, ήταν ίσως οι πιο φιλικά διακείμενοι προς την Κίνα Ευρωπαίοι: το 26% είπε ότι ο κόσμος θα ήταν καλύτερος με την Κίνα ως ηγέτη, ενώ το 46% είπε ότι ο κόσμος θα ήταν καλύτερος με τις Ηνωμένες Πολιτείες ως ηγέτη⁶⁷. Ενδεικτικά, το ίδιο έτος, μόνο το 14% των ερωτηθέντων από τη Σουηδία τάχθηκε υπέρ της Κίνας, ενώ το 76% είχε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Το έτος 2020 φαίνεται να ήταν ένα σημείο καμπής για την αντίληψη των Ελλήνων όσον αφορά την Κίνα, λόγω της πανδημίας της νόσου COVID-19 και των αδέξιων προσπαθειών της Κίνας να παρουσιαστεί ως ευεργέτης. Παρά το άνοιγμά της, το 2020, το μεγαλύτερο μέρος των ιατρικών προμηθειών από την Κίνα έφτασε κατόπιν παραγγελίας και όχι ως δωρεά. Τον Απρίλιο του 2020, μια έρευνα που διεξήγαγε η Κάπα Research, μια

ελληνική εταιρεία δημοσκόπησης, διαπίστωσε ότι το 44% των Ελλήνων ερωτηθέντων κατηγορούσαν την Κίνα για το ξέσπασμα της πανδημίας⁶⁸ –ισχυρισμός που απορρίφθηκε κατηγορηματικά από τον πρέσβη της Κίνας στην Αθήνα⁶⁹.

Κινέζικες επίσημες επισκέψεις

Από το 2008, οι επισκέψεις ανώτερων Κινέζων αξιωματούχων έχουν πολλαπλασιαστεί: ο πρώην πρόεδρος Hu Jintao παρακολούθησε την τελετή υπογραφής της συμφωνίας με την COSCO για τον Πειραιά το 2008, οι πρώην πρωθυπουργοί Wen Jiabao και Li Keqiang πραγματοποίησαν επίσημες επισκέψεις το 2010 και το 2014, αντίστοιχα, ενώ επισκέψεις έγιναν, επίσης, από αντιπροέδρους της κυβέρνησης, υπουργούς, υφυπουργούς και επικεφαλής κρατικών εταιρειών. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η επίσκεψη του Yang Jiechi, μέλους του Πολιτικού Γραφείου και Διευθυντή της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Κεντρικής Επιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος της Κίνας, στην Αθήνα, τον Σεπτέμβριο του 2020, έλαβε μεγαλύτερη δημοσιότητα στα κινεζικά μέσα από ό,τι στον ελληνικό Τύπο. Ο Yang, ο οποίος βρισκόταν σε διπλωματική περιοδεία μεταξύ άλλων στη Μιανμάρ και την Ισπανία, δήλωσε χαρακτηριστικά την επιθυμία του να καταστεί ο Πειραιάς λιμάνι παγκόσμιας κλάσης⁷⁰.

Η θετική στροφή των κινεζικών μέσων στις σινοελληνικές σχέσεις δεν στοχεύει κατά κύριο λόγο στο ευρύ ελληνικό κοινό. Αντίθετα, απευθύνεται σε επιχειρηματικούς ηγέτες, κυβερνητικές ελίτ ή, ενίοτε, σε ένα εγχώριο κινέζικο κοινό, όπως έκανε ο υπουργός Εθνικής Άμυνας, Wei Fenghe, όταν επισκέφθηκε την Αθήνα τον Μάρτιο του 2021. Μολονότι συζητήθηκαν πιθανές κοινές ασκήσεις και εκπαιδεύσεις, είναι εξαιρετικά απίθανο η Ελλάδα, κράτος μέλος του NATO, να συμμετάσχει σε στρατιωτικές ασκήσεις με τον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό (PLA). Απεναντίας, στόχος μιας τέτοιας επίσκεψης είναι να δείξει στο κοινό της Κίνας ότι το Πεκίνο έχει φίλους σε διεθνές επίπεδο, οι οποίοι είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν⁷¹.

Κατά τη διάρκεια της σημαντικής επίσκεψής του στην Ελλάδα τον Νοέμβριο του 2019, ο Σι Τζινπίνγκ αναφέρθηκε στην παρουσία της COSCO ως το «κεφάλι δράκου»⁷². Ο στόχος, είπε, είναι να καταστεί η Κίνα ένας ακόμα μεγαλύτερος παίκτης στη Μεσόγειο. Με βάση το αφήγημα της συγγένειας μεταξύ των δύο ιστορικών πολιτισμών⁷³, τα κινεζικά μέσα ενημέρωσης ανέφεραν ότι ο Σι και ο τότε πρόεδρος της Ελλάδας, Προκόπης Παυλόπουλος, συμφώνησαν να «συνεισφέρουν τη σοφία του αρχαίου ανατολικού και δυτικού πολιτισμού στην οικοδόμηση μιας κοινότητας με κοινό μέλλον για την ανθρωπότητα»⁷⁴ –αυτό το είδος λόγου έχει γίνει ευρέως αποδεκτό από τις ελληνικές ελίτ.

Συμπεράσματα

Εξετάζοντας τους χάρτες της κινεζικής πρωτοβουλίας, ο Πειραιάς βρίσκεται σταθερά στο κέντρο του θαλάσσιου Δρόμου του Μεταξιού. Άλλωστε, η δημιουργία μιας ισχυρής

ναυτιλιακής δύναμης έχει τεθεί ως εθνικός στόχος για την Κίνα και η κινεζική παρουσία στην Ελλάδα παραμένει υψηλή προτεραιότητα⁷⁵. Πριν από την πανδημία, η Κίνα θεωρούσε τη συμφωνία του Πειραιά ως μια «ιστορική ευκαιρία» για μια παρακμάζουσα ευρωπαϊκή οικονομία να «επιστρέψει στο κέντρο του κόσμου μέσω της αναβίωσης της Ευρασίας»⁷⁶. Όπως η Ουγγαρία και άλλες χώρες των Βαλκανίων, η Ελλάδα επιλέχθηκε να αποτελέσει μέρος μιας κινεζικής σφαίρας επιρροής στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Χάρη στις μεγάλες κινεζικές επενδύσεις, αυτό εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα.

Ωστόσο, το αποτέλεσμα μιας τέτοιας πολιτικής παραμένει ασαφές. Πρώτον, η Ελλάδα έχει ακόμη να διαχειριστεί τις περιφερειακές της διαφορές με την όμορη Βόρεια Μακεδονία και, ιδιαίτερα, με την Τουρκία. Χρειάζεται τη διπλωματική και στρατιωτική υποστήριξη του ΝΑΤΟ και της ΕΕ, για να αντιμετωπίσει τη στρατιωτικοποίηση της Τουρκίας στην περιοχή γύρω από την Κύπρο. Δεύτερον, όπως συμβαίνει συχνά με τα κινεζικά επενδυτικά σχέδια, η πραγματικότητα διαφέρει από την αρχική πρόταση. «Βλέποντας τη μεγάλη εικόνα των πραγμάτων, η Κίνα επένδυσε στο λιμάνι του Πειραιά σε μια εποχή που κανείς δεν ενδιαφερόταν και ήταν μια επιτυχημένη επένδυση», δήλωσε ο Μητσοτάκης σε πρόσφατη συνέντευξή του. «Όμως», συνέχισε, «η Ελλάδα δεν εξαρτάται συγκεκριμένα από τις κινεζικές επενδύσεις. Όταν κοιτάζω τον χάρτη των άμεσων ξένων επενδύσεων, σίγουρα εντοπίζω χώρες που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην Ελλάδα»⁷⁷. Τα προβλήματα συνεχίζουν να συσσωρεύονται γύρω από τη συμφωνία για το λιμάνι του Πειραιά και η τοπική κοινωνία είναι δυσαρεστημένη και, ίσως, μερικώς εξαγριωμένη αναφορικά με τα προσδοκώμενα οφέλη –ή τη μη επίτευξη αυτών– από την οικονομική παρουσία της COSCO στο λιμάνι του Πειραιά και τη συχνά καταπιεστική της ασκούμενη πολιτική.

Για τη φιλοδοξία της Κίνας να αναδειχθεί ως νέα υπερδύναμη, τα διακυβεύματα είναι μεγάλα. Παρά τις στενές επαφές τόσο με τη Ρωσία (λόγω της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας) όσο και με την Κίνα, η Ελλάδα συνεχίζει να βασίζεται στους παραδοσιακούς δυτικούς θεσμούς και συμμαχίες. Τέλος, η πανδημία φαίνεται να έχει προκαλέσει το ίδιο αίσθημα απογοήτευσης στο ελληνικό κοινό, όπως και σε άλλα έθνη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, έναντι της Κίνας. Η Αθήνα μπορεί να έχει ακόμη πολύ δρόμο για να γίνει το κεφάλι του δράκου. Η ήπια ισχύς, οι επίσημες επισκέψεις και τα σχέδια επέκτασης δεν κατάφεραν να καλύψουν αυτό το κενό και –προς το παρόν– ο ελληνικός λαός δεν είναι διατεθειμένος να υποσκάψει την ανεξαρτησία του και τις σχέσεις του με τους Ευρωπαίους εταίρους, απλώς για να συμμορφωθεί με την υψηλή στρατηγική της Κίνας του Σι Τζινπίνγκ. Ωστόσο, είναι σαφές ότι η Κίνα θέτει μακροπρόθεσμους στόχους για την Ελλάδα, την οποία το Πεκίνο εξακολουθεί να θεωρεί ως έναν πολύτιμο κόμβο και συνεργάτη στην Ευρώπη, παρά την πρόσφατη μεταστροφή. Ο τρόπος με τον οποίο η Κίνα συνεργάζεται με την Ελλάδα για σχεδόν δύο δεκαετίες αποδεικνύει τη σαφή δέσμευσή της στο μακροπρόθεσμο σχέδιο της για τη χώρα. Τόσο η ΕΕ όσο και οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορεί να κατάφεραν να κρατήσουν την Ελλάδα προς το παρόν με το μέρος τους, αλλά το μέλλον παραμένει αβέβαιο, σε περίπτωση που η Κίνα συνεχίσει το ισχυρό και φιλόδοξο πρόγραμμά της για τη ναυτιλία στη Μεσόγειο και πέραν αυτής.

Ουγγαρία: Πρόθυμος εταίρος της Κίνας στην καρδιά της Ευρώπης

Η Ουγγαρία, η οποία απέκτησε στενότερους δεσμούς με την Κίνα στις αρχές της δεκαετίας του 2000, αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση εντός της ΕΕ. Έχει γίνει μια από τις πιο ευάλωτες –στην κινεζική επιρροή– χώρες στην ευρύτερη περιοχή, υπό την κυβέρνηση του σημερινού πρωθυπουργού Βίκτορ Ορμπάν. Η ευαλωτότητα της Ουγγαρίας οφείλεται στους σχετικά αδύναμους κρατικούς θεσμούς που ελέγχονται σε μεγάλο βαθμό από ένα όλο και πιο αυταρχικό κυβερνών κόμμα και από την περιορισμένη φωνή της κοινωνίας των πολιτών. Η ευκολία με την οποία το Πεκίνο συντέλεσε στην «αιχμαλώτιση της ελίτ» της χώρας είναι ένα χαρακτηριστικό της ικανότητας της Κίνας να προσεταιρίζεται βασικούς υπεύθυνους λήψης αποφάσεων, οι οποίοι, με τη σειρά τους, είναι πρόθυμοι να αποκτήσουν καλύτερες σχέσεις με τους Κινέζους ομολόγους τους. Ο Ορμπάν, ο οποίος κατευθύνει προσωπικά την πολιτική της χώρας προς την Κίνα, βρίσκεται στην εξουσία για πάνω από μια δεκαετία και έχει διαταράξει τις σχέσεις με ομολόγους του από χώρες-παραδοσιακούς δυτικούς εταίρους της Ουγγαρίας⁷⁸. Όπως λέγεται, ο Ορμπάν θεωρεί τις σχέσεις με την κινεζική κυβέρνηση –η οποία δίνει προτεραιότητα στις αρχές της κρατικής κυριαρχίας και της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των διπλωματικών εταίρων της– ως εναλλακτική προοπτική στη φιλελεύθερη Δύση, όπου οι ομόλογοί του ασκούν δριμεία κριτική στη δημοκρατική οπισθοδρόμηση της Ουγγαρίας⁷⁹. Αυτός και άλλοι επιφανείς Ούγγροι υποστηρίζουν ένθερμα το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας.

Για τη Βουδαπέστη, το Πεκίνο συνιστά βασικό εταίρο όσον αφορά τη διαφοροποίηση της οικονομικής πολιτικής του από την Ευρώπη, μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Με την πάροδο του χρόνου, ο Ορμπάν άρχισε να στρέφει τη στρατηγική της εξωτερικής πολιτικής της Ουγγαρίας και προς το Πεκίνο. Η ουγγρική κυβέρνηση χρησιμοποιεί την Κίνα, για να ασκήσει πίεση στις Βρυξέλλες και να ενισχύσει το ευρωσκεπτικιστικό κλίμα στο εσωτερικό της. Υπό τον Ορμπάν, η Ουγγαρία θα έπρεπε να καταστεί ως περιφερειακός κόμβος για την Κίνα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, αν και οι κινεζικές χρηματοοικονομικές ροές προς τη χώρα ήταν πολύ λιγότερες από αυτές που αναμένονταν μόλις πριν από λίγα χρόνια. Για το Πεκίνο, η Ουγγαρία αποτελεί μια ανοιχτή πύλη στην Ευρώπη, δεδομένης του εναγκαλισμού της Κίνας από την κυβέρνηση Ορμπάν. Η Κίνα για τον Ορμπάν είναι ένας διπλωματικός και οικονομικός συνομιλητής στο πλαίσιο της αναζήτησής του για εταίρους για την προώθηση ενός μη φιλελεύθερου μοντέλου διακυβέρνησης στην Ουγγαρία. Για την κινεζική ηγεσία, ο Ορμπάν αποτελεί έναν χρήσιμο συνομιλητή στην προσπάθεια αποφυγής της διεθνούς κριτικής και αποτροπής επίτευξης ευρωπαϊκής συναίνεσης για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κίνα, ιδιαίτερα στο Χονγκ Κονγκ και τη Σιντζιάνγκ.

Ο κρατικός ή φιλικός προς την κυβέρνηση ολιγαρχικός έλεγχος στα μέσα ενημέρωσης εμποδίζει τις εναλλακτικές απόψεις στο Πεκίνο, κάτι που δίνει τη δυνατότητα στους ηγέτες των δύο χωρών να χαρακτηρίσουν τη μεταξύ τους σχέση ως αμοιβαία επωφελή. Η θετική κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης βοηθά στην αντιστάθμιση του περιορισμένου αντίκτυπου που έχει η κινεζική προβολή ήπιας ισχύος μέχρι τώρα στη χώρα. Πρόσφατες δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι οι δυτικοί εταίροι της Ουγγαρίας αντιμετωπίζονται πολύ πιο θετικά σε σχέση με την Κίνα από τον μέσο πολίτη –ένα εύρημα που εντοπίζεται και στη γειτονική Πολωνία και την Τσεχία⁸⁰. Οι Ούγγροι τρέφουν ελαφρώς αρνητικές απόψεις για τη διεθνή επιρροή της Κίνας και βλέπουν το Πεκίνο κυρίως ως πηγή χρηματοδότησης. Οι προσπάθειες της Κίνας να καλλιεργήσει πιο θετικές απόψεις για την ίδια στην ευρύτερη κοινωνία –μέσω της δημόσιας διπλωματίας, όπως τα Ινστιτούτα Κομφούκιος ή οι σχέσεις αδελφών-πόλεων– έχουν αποτύχει σε μεγάλο βαθμό. Παρόλα αυτά, η θετική κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης για την Κίνα βοηθά στην αντιστάθμιση του περιορισμένου αντίκτυπου των προσπαθειών του Πεκίνου για άσκηση ήπιας ισχύος, ιδιαίτερα μεταξύ των κύριων υποστηρικτών του Ορμπάν.

Μια σύντομη ιστορική αναδρομή

Η προσέγγιση της Βουδαπέστης προς το Πεκίνο δεν είναι καινούργια. Όπως πολλές άλλες χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας, η Ουγγαρία αναγνώρισε επίσημα τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας τον Οκτώβριο του 1949. Ωστόσο, το 2019, σε αντίθεση με τις άλλες χώρες, η Βουδαπέστη και το Πεκίνο γιόρτασαν την 70ή επέτειο αυτής της διπλωματικής αναγνώρισης με πολύ εντυπωσιακό τρόπο⁸¹. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι σχέσεις τους γνώρισαν πολλές μεταπτώσεις, ανάλογα με τα ιδεολογικά ρεύματα που έπνεαν στις δύο πρωτεύουσες⁸². Η Ουγγαρία ήταν πρωτοπόρος του εκδημοκρατισμού στο ανατολικό μπλοκ. Το κυβερνών Ουγγρικό Σοσιαλιστικό Κόμμα παρέδωσε την εξουσία τον Οκτώβριο του 1989, έναν μήνα πριν από την πτώση του Τείχους του Βερολίνου.

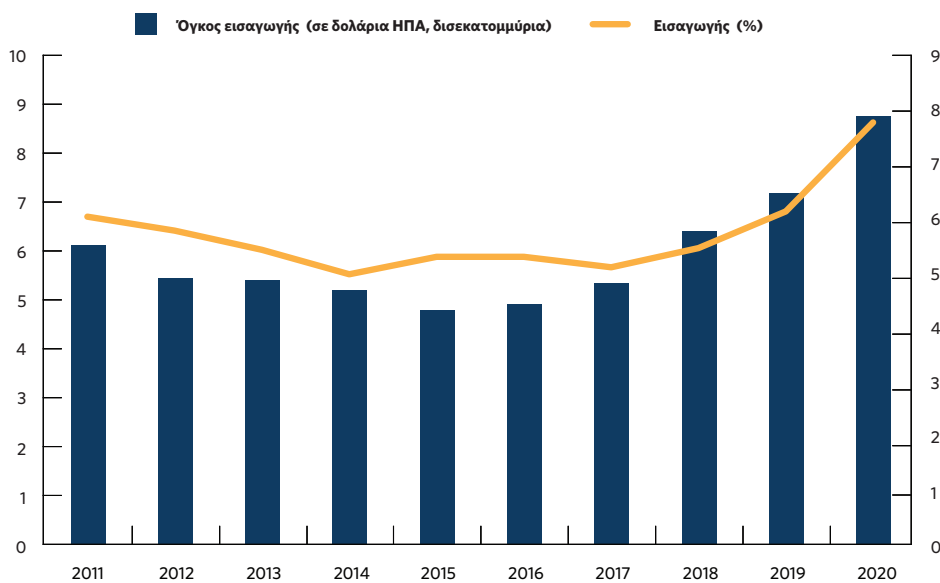
Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι πορείες της Ουγγαρίας και της Κίνας απέκλιναν για περίπου δεκαπέντε χρόνια. Με σκοπό να αποβάλει όλα τα κατάλοιπα του κομμουνιστικού παρελθόντος της χώρας, η Ουγγαρία επικεντρώθηκε στην ενσωμάτωση με τη Δύση και έδειξε ελάχιστο ενδιαφέρον για την Κίνα. Ο Ορμπάν και το δεξιό του κόμμα Fidesz, το οποίο δημιουργήθηκε ως αντιπολίτευση στο κομμουνιστικό κόμμα, επέκριναν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας και το παρελθόν του όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα στη δεκαετία του 1990. Κατά την πρώτη θητεία του ως πρωθυπουργός (1998–2002), ο Ορμπάν συναντήθηκε με τον Δαλάι Λάμα, πυροδοτώντας διαμάχη μεταξύ των δύο χωρών⁸³. Ωστόσο, μετά την επιστροφή του στο εν λόγω αξίωμα, το 2010, απέφυγε να εναντιωθεί στο Πεκίνο με αντίστοιχες συναντήσεις ή να επικρίνει το παρελθόν της Κίνας, όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα⁸⁴.

Οι γεωπολιτικές και γεωοικονομικές μεταβολές των τελευταίων είκοσι ετών διευκόλυναν την προσπάθεια του Ορμπάν να προσεγγίσει την Κίνα. Στα μέσα της δεκαετίας του

2000 περίπου, όταν η Ουγγαρία προσχώρησε στην ΕΕ, το Πεκίνο άρχισε να αναπτύσσει σχέσεις με τις χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Οι Κινέζοι ηγέτες είδαν τα νέα μέλη της ΕΕ ως πιθανά σημεία εισόδου στην Ένωση⁸⁵. Αυτές οι χώρες βρίσκονταν κοντά σε πιο δυτικές επικερδείς αγορές, ενώ ολοένα και ενσωματώνονταν σε πανευρωπαϊκές αλυσίδες εφοδιασμού και διακίνησης προϊόντων⁸⁶. Ωστόσο, ήταν πολύ φθηνότερη η άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, όπου το κόστος εργασίας ήταν χαμηλότερο και οι κανονισμοί λιγότερο αυστηροί. Η έλλειψη διαφάνειας στην Ουγγαρία του Ορμπάν βοήθησε έκτοτε να διευκολυνθεί η «αιχμαλώτιση του κράτους», η οποία επιδεινώνεται από τη χαλαρή στάση της Ουγγαρίας απέναντι στον έλεγχο επενδύσεων και την προθυμία της να παρακάμψει τα πρότυπα της ΕΕ για τους δημόσιους διαγωνισμούς. Η ευαλωτότητα των ουγγρικών ελίτ στην κινεζική οικονομική επιρροή προκύπτει σε μεγάλο βαθμό από την προθυμία τους να συνεργαστούν με Κινέζους επενδυτές για εξασφάλιση προσωπικού οφέλους⁸⁷.

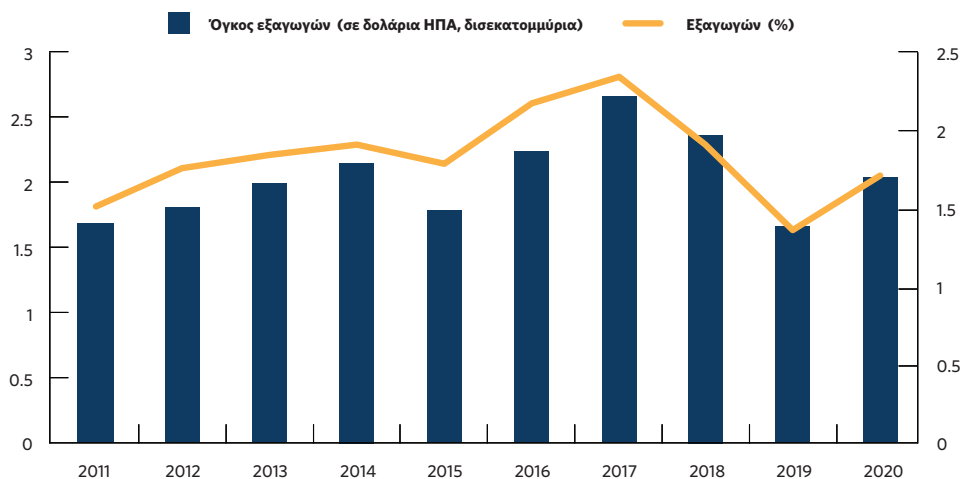
Ωστόσο, στα μέσα της δεκαετίας του 2000, η σοσιαλιστική κυβέρνηση της Ουγγαρίας, με επικεφαλής τον Peter Medgyessy ήταν εκείνη που στήριξε για πρώτη φορά το Πεκίνο, διευκολύνοντας το πρώτο κύμα κινεζικών οικονομικών επενδύσεων στη χώρα⁸⁸. Σήμερα, ο Medgyessy εξακολουθεί να παραμένει υπέρμαχος της συνεργασίας με την Κίνα. Η μακρά σχέση του με το Πεκίνο ανάγεται στην εποχή που ήταν υπουργός στην κομμουνιστική κυβέρνηση πριν από το 1989. Ο ίδιος συνέχισε να επισκέπτεται την Κίνα, αφοτου αποχώρησε από την κυβέρνηση, ενώ συχνά παρουσίαζε τα οικονομικά μοντέλα διακυβέρνησης της χώρας σε δημόσιες ομιλίες στην Κίνα⁸⁹. Η επιδοκιμασία

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6. Εισαγωγές από την Κίνα στην Ουγγαρία

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

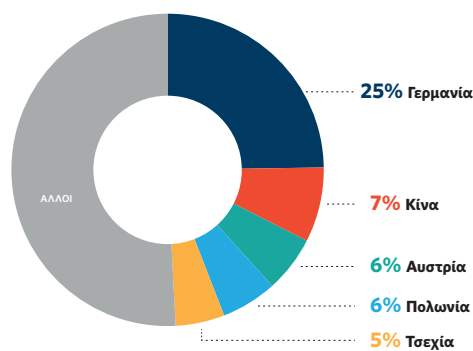
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7. Εξαγωγές στην Κίνα από την Ουγγαρία

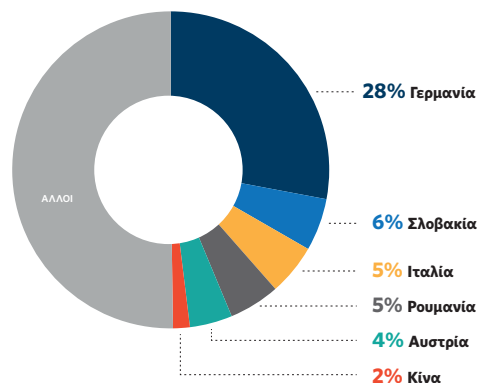
Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8. Οι κορυφαίες πηγές εισαγωγών και οι κορυφαίοι προορισμοί εξαγωγών της Ουγγαρία, 2020

ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

του αντανακλά τη συναίνεση όλου του ουγγρικού πολιτικού φάσματος για τη σημασία της Κίνας ως εμπορικού και επενδυτικού εταίρου⁹⁰. Το μεγαλύτερο μέρος των πρώτων κινεζικών επενδύσεων στην Ουγγαρία, κατά την εποχή του Medgyessy, αποτελούσαν από μικρές επιχειρήσεις στους τομείς του εμπορίου και των υπηρεσιών, που είχαν ως στόχο την πώληση προϊόντων κινεζικής παραγωγής⁹¹. Ωστόσο, με τον καιρό, πολυεθνικές κινεζικές εταιρείες –μεταξύ άλλων, η Bank of China, η Huawei, η Lenovo, η

Wanhua και η ZTE– είδαν τη χώρα ως εφαλτήριο για πιο φιλόδοξες προσπάθειες διεξόδου στην Ευρώπη⁹².

Η στροφή του Ορμπάν

Η στήριξη του Ορμπάν προς την Κίνα είναι διττή: Στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, αποτελεί μέρος της ευρύτερης προσπάθειάς του να αυξήσει το εκτόπισμά του εντός της ΕΕ. Μια χώρα, όπως η Κίνα, δεν ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό τις διπλωματικές και οικονομικές δεσμεύσεις όσον αφορά τη διακυβέρνηση, τα ανθρώπινα και τα εργασιακά δικαιώματα, το χρέος ή τα περιβαλλοντικά ζητήματα –όλα τα ζητήματα για τα οποία η κυβέρνηση του Ορμπάν έχει προβληματικό παρελθόν. Στο πεδίο της εσωτερικής πολιτικής, η συνεργασία με την Κίνα αποσκοπεί στην προσέλκυση οικονομικής βοήθειας, η οποία ήταν ζωτικής σημασίας για πολλές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Ορισμένες κινεζικές επενδύσεις, όπως το αμφιλεγόμενο και δαπανηρό σχέδιο για την κατασκευή νέας σιδηροδρομικής γραμμής μεταξύ Βουδαπέστης και Βελιγραδίου, ανατέθηκαν σε Ούγγρους μεγιστάνες που διατηρούσαν στενούς δεσμούς με την κυβέρνηση. Η στροφή προς την Κίνα λειτουργεί βοηθά τον Ορμπάν να εκμεταλλεύεται τις ευρωσκεπτικιστικές φωνές στην Ουγγαρία, δείχνοντας στους πολίτες ότι η χώρα έχει και άλλες εναλλακτικές πέρα από την ΕΕ –κάτι που βοήθησε τον λαϊκιστή ηγέτη να εδραιώσει την κυριαρχία του στην ουγγρική πολιτική σκηνή. Ο Ορμπάν προσεγγίζει, επίσης, το Ισραήλ, την Τουρκία και τη Ρωσία για παρόμοιους σκοπούς.

Το 2010, με την επιστροφή του στο αξίωμα του πρωθυπουργού, ο Ορμπάν υιοθέτησε μια πολιτική στην οποία αναφέρεται ως «Ανατολικό Άνοιγμα», για να μειώσει την εξάρτηση της Ουγγαρίας από την ΕΕ και τα δυτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία επιβάλλουν αυστηρούς όρους για την ελάφρυνση του χρέους. Το Ανατολικό Άνοιγμα είναι η προσπάθεια του Ορμπάν να εξισορροπήσει την εξωτερική οικονομική πολιτική της Ουγγαρίας, μέσω της σύμπραξης με εταίρους ανατολικά της Ουγγαρίας, κυρίως με την Κίνα, αλλά και το Αζερμπαϊτζάν, την Ινδία, την Ιαπωνία, τη Ρωσία, τη Σιγκαπούρη, τη Νότια Κορέα και την Τουρκία. Η στροφή του Ορμπάν προς ανατολάς συνοδεύτηκε από την αυξημένη χρήση του λεγόμενου ευρασιατικού λόγου, με στόχο να επαναπροσδιορίσει την Ουγγαρία ως ευρασιατική και όχι αποκλειστικά ευρωπαϊκή χώρα⁹³. Το Ανατολικό Άνοιγμα του Ορμπάν είχε ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των επιχειρηματικών και εμπορικών συναλλαγών μεταξύ Ουγγαρίας και Κίνας, καθώς και σημαντικές διπλωματικές δεσμεύσεις με υψηλές προσδοκίες επανεκκίνησης της προβληματικής οικονομίας της χώρας. Ωστόσο, η προσπάθεια της κυβέρνησης Ορμπάν να προσεγγίσει άλλες ασιατικές υπερδυνάμεις δεν στέφθηκε με την ίδια επιτυχία.

Η Ουγγαρία έχει αναδειχθεί σε έναν από τους ισχυρότερους υποστηρικτές του Πεκίνου εντός της ΕΕ. Ήταν η πρώτη χώρα της ΕΕ που υπέγραψε την πρωτοβουλία του Πεκίνου για τον νέο Δρόμο του Μεταξιού. Επίσης, από το 2012 είναι μέλος του δικτύου 17+1, ενώ το 2017 φιλοξένησε την ετήσια σύνοδο κορυφής του εν λόγω σχήματος

συνεργασίας στη Βουδαπέστη. Η Βουδαπέστη σήμερα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτήν την ομάδα χωρών. Το 2017, η Βουδαπέστη και το Πεκίνο αναβάθμισαν τις σχέσεις τους, συνάπτοντας μια ολοκληρωμένη στρατηγική εταιρική σχέση⁹⁴ –κατά βάση ένα συμβολικό καθεστώς που απολαμβάνουν πολλές άλλες χώρες, το οποίο όμως αναδεικνύει τη σημαντική προσοχή που λαμβάνει η Ουγγαρία από την Κίνα, παρά το μικρό της μέγεθος, το περιορισμένο παγκόσμιο εκτόπισμα και τη σχετικά αδύναμη οικονομία. Η σημασία της Βουδαπέστης για την Κίνα έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς άλλες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ιδίως μέλη της ΕΕ, έχουν ψυχραθεί με το Πεκίνο, εξαιτίας της ύπαρξης ανεκπλήρωτων προσδοκιών ή λόγω των υφιστάμενων πολιτικών μεταβολών στο εσωτερικό τους. Σε αντίθεση με ορισμένους περιφερειακούς ομολόγους του, ο Ορμπάν συμμετείχε στη διαδικτυακή σύνοδο κορυφής των 17 + 1 το 2021, επαινώντας προσωπικά τον Σι Τζινπίνγκ για τη βοήθεια που παρείχε η Κίνα στην Ουγγαρία, κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19⁹⁵. Τον Μάρτιο του 2021, ο υπουργός Άμυνας της Κίνας, Wei Fenghe, επισκέφθηκε τη Βουδαπέστη, από όπου καταδίκασε δημόσια τις κυρώσεις της Δύσης στην Κίνα για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το Πεκίνο στη Σιντζιάνγκ. Οι σημαντικές επισκέψεις Κινέζων ηγετών βοηθούν ομοίως να εξισορροπήσει την αυξανόμενη διπλωματική απομόνωση του Ορμπάν από τους παραδοσιακούς δυτικούς εταίρους της Ουγγαρίας, λόγω της δημοκρατικής οπισθοδρόμησης της χώρας⁹⁶.

Κατά κύριο λόγο, εξαιτίας της μακράς παραμονής του Ορμπάν στο αξίωμά του, η Βουδαπέστη τήρησε σταθερή στάση υπέρ του Πεκίνου και παρέμεινε πρόθυμη να αποφύγει τις δημόσιες διαμάχες με την Κίνα, όπως περιέγραψε ένας Ούγγρος συνομιλητής σε ιδιωτικό σεμινάριο που διοργάνωσε το Carnegie Endowment. Αυτό κατέστη ιδιαίτερα εμφανές όταν ο Michael Konrig, ουγγρικής και канаδικής υπηκοότητας πολίτης, συνελήφθη με χαλκευμένες κατηγορίες που σχετίζονται με την канаδοκινεζική διαμάχη για τη σύλληψη της οικονομικής διευθύντριας της Huawei, Meng Wanzhou, στη Βρετανική Κολομβία του Καναδά⁹⁷. Σε αντίθεση με τον Καναδά, η Ουγγαρία φάνηκε πρόθυμη να αποφύγει κάθε δημόσια σύγκρουση με το Πεκίνο και χειρίστηκε την υπόθεση του Konrig ως ένα προξενικό ζήτημα σχετικά μικρής σημασίας, αφήνοντας ουσιαστικά τη διαχείρισή του στην Οτάβα⁹⁸. Οι Ούγγροι αξιωματούχοι στο Πεκίνο απέφυγαν ακόμα και να παρευρεθούν σε δημόσια διαμαρτυρία της δυτικής διπλωματικής κοινότητας έξω από τη δίκη του Konrig. Όλα αυτά υποδηλώνουν ότι η Βουδαπέστη επιδιώκει να αποφύγει τη δημόσια απομάκρυνση του Πεκίνου, όποτε αυτό είναι δυνατόν.

Μικτά οικονομικά αποτελέσματα από τη στροφή της Ουγγαρίας προς την Κίνα

Ο όγκος των κινεζικών επενδύσεων στη χώρα υπό τον Ορμπάν δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες. Βέβαια, τα πρόσφατα μεγάλα έργα θα μπορούσαν να αναστρέψουν την κατάσταση τα επόμενα χρόνια. Τα πιο επιτυχημένα κινεζικά έργα στην Ουγγαρία προηγούνται ή συμπίπτουν με την επιστροφή του Ορμπάν στην πρωθυπουργία, το 2010. Για παράδειγμα, η κινεζική εταιρεία Wanhua Chemical Group είναι ο μεγαλύτερος

επενδυτής στην Ουγγαρία και πρώιμο σύμβολο της επιτυχίας της πολιτικής του Ανατολικού Ανοίγματος, αφού ο όμιλος αγόρασε τη BorsodChem, εργοστάσιο χημικών στη βόρεια Ουγγαρία, για περίπου 1,7 δις. δολάρια, το 2010. Η συμφωνία υπεγράφη επίσημα από τον προκάτοχο του Ορμπάν, αλλά οι πραγματικές επενδύσεις έγιναν αφού ανέλαβε εκ νέου την εξουσία. Οι πρόσθετες ταμειακές ροές για τον εκσυγχρονισμό του εργοστασίου αύξησαν τη συνολική επένδυση σε περίπου 2,2 δις δολάρια. Η εν λόγω εξαγορά τοποθέτησε την κινεζική εταιρεία ως κορυφαίο παραγωγό υλικών πολυουρεθάνης στην Ευρώπη και ενίσχυσε τον ρόλο της ως έναν από τους σημαντικότερους παραγωγούς χημικών προϊόντων στον κόσμο. Σαφώς μια νίκη για τη Wanhua και την Κίνα⁹⁹. Η εξαγορά της BorsodChem από την Wanhua αντιστοιχεί περίπου στο 60% των συνολικών άμεσων και έμμεσων κινεζικών επενδύσεων στην Ουγγαρία μέχρι σήμερα (περίπου 3,7 δις δολάρια), κάτι που υποδηλώνει ότι οι κινεζικές επενδύσεις απευθύνονται συγκεκριμένα σε βασικούς κλάδους παραγωγής και εταιρείες.

Δύο από τους πιο σημαντικούς και αμφιλεγόμενους Κινέζους επενδυτές στην Ουγγαρία σήμερα, η Bank of China και η Huawei. Εγκαταστάθηκαν στη χώρα ακόμα νωρίτερα. Η περιφερειακή έδρα της Bank of China στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη βρίσκεται στη Βουδαπέστη, όπου λειτουργεί από το 2003 ως μεσάζοντας για τη διευκόλυνση των κινεζικών επενδυτικών ροών και τη χρηματοδότηση υποδομών. Η Bank of China (CEE) ίδρυσε τη δική της ανεξάρτητη ουγγρική θυγατρική, τη Bank of China (Ουγγαρία), το 2014, η οποία σύντομα επεκτάθηκε στην Αυστρία και την Δημοκρατία της Τσεχίας.¹⁰⁰ Η Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας συναίνεσε στο να γίνει η Bank of China (Ουγγαρία) ένα περιφερειακό γραφείο συμψηφισμού και διακανονισμού σε γουάν/ρένμινμπι (RMB)¹⁰¹. Το 2016, η Ουγγαρία έγινε η πρώτη χώρα της Κεντρικής Ευρώπης που εξέδωσε κρατικά ομόλογα σε RMB¹⁰².

Η Huawei έφτασε το 2005, ιδρύοντας το κύριο ευρωπαϊκό κέντρο εφοδιασμού στην Ουγγαρία. Από εκεί, διανέμει προϊόντα σε όλη την Ευρώπη, την Ευρασία, τη Μέση Ανατολή, τη Βόρεια Αφρική και τη Ρωσία. Η Huawei είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος προμηθευτής κινητών τηλεφώνων στη χώρα, με πωλήσεις που αντιστοιχούν στο 30% της αγοράς σε κινητά τηλέφωνα και στο 20% σε tablets¹⁰³. Η Huawei κατέχει, επίσης, πολλά εργοστάσια συναρμολόγησης και επιθυμεί να επεκτείνει την παρουσία της στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της ανάπτυξης υποδομών διαδικτύου της χώρας, καθώς η χώρα κινείται προς το 5G (όπως και η αντίπαλός της, ZTE). Αμφότερα είναι ευαίσθητα θέματα για τις Ηνωμένες Πολιτείες και πολλούς από τους εταίρους της Ουγγαρίας στην ΕΕ και το NATO, ενώ υπάρχουν και μεμονωμένες αντιδράσεις κατά της Huawei στο εσωτερικό της Ουγγαρίας¹⁰⁴. Επιπλέον, παρά τις πιέσεις της κυβέρνησης Τραμπ για τον περιορισμό των δραστηριοτήτων της Huawei, το 2020, η κυβέρνηση Ορμπάν ανακοίνωσε την ίδρυση ενός νέου κέντρου έρευνας και ανάπτυξης της εταιρείας¹⁰⁵.

Παρόλο που η Ουγγαρία είναι ο κορυφαίος προορισμός για κινεζικές επενδύσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, οι ροές επενδύσεων έχουν επιβραδυνθεί τα τελευταία χρόνια και επικεντρώνονται κυρίως σε υποδομές (όπως σιδηρόδρομοι ή χερσαίοι λιμένες) ή εξαγορές (όπως ξενοδοχεία και εργοστάσια συναρμολόγησης), με τη δημιουργία

μακροπρόθεσμων βιώσιμων θέσεων εργασίας σε νέους τομείς απασχόλησης¹⁰⁶. Η ηλιακή ενέργεια αποτελεί ένα πολλά υποσχόμενο νέο πεδίο για τις κινεζικές επενδύσεις, ιδίως δεδομένου ότι η Ουγγαρία προσπαθεί να μειώσει τις εκπομπές και να συμμορφωθεί με τις εντολές της ΕΕ για την πράσινη ενέργεια. Η κινεζική εταιρεία China National Machinery Import and Export Corporation ολοκληρώνει την κατασκευή ενός ηλιακού σταθμού ηλεκτροπαραγωγής στην Κάποσβαρ της Ουγγαρίας, επένδυση αξίας 120 εκατομμυρίων δολαρίων, που ανακοινώθηκε για πρώτη φορά το 2019¹⁰⁷. Οι Κινέζοι αξιωματούχοι συνεχίζουν να δίνουν μεγάλες υποσχέσεις για αυξημένες χρηματοοικονομικές ροές και ίδρυση επιχειρήσεων στην Ουγγαρία. Στις κινεζικές επιχειρήσεις αποδίδεται η δημιουργία περίπου 15.000 θέσεων εργασίας στη χώρα¹⁰⁸. Ωστόσο, αυτός ο αριθμός ωχριά σε σύγκριση με εταιρείες από την Ευρώπη, η οποία παραμένει ο σημαντικότερος εμπορικός και επενδυτικός εταίρος της Ουγγαρίας. Για παράδειγμα, μόνο η γερμανική Bosch απασχολεί 13.500 Ούγγρους υπαλλήλους¹⁰⁹.

Εμπόριο και υποδομές: Τα φαινόμενα απατούν

Η Ουγγαρία είναι ένας από τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους της Κίνας μεταξύ των μελών της πρωτοβουλίας 17 + 1. Αντίθετα, δεν είναι το ίδιο σημαντική για τις ευρωπαϊκές χώρες στο σύνολό τους. Οι πολυεθνικές εταιρείες πρωταγωνιστούν στις εμπορικές σχέσεις Κίνας-Ουγγαρίας, με ουγγρικές θυγατρικές εταιρείες ομίλων της Δυτικής Ευρώπης, όπως η Audi, η οποία εξάγει ανταλλακτικά αυτοκινήτων ουγγρικής κατασκευής στην Κίνα¹¹⁰. Ο εμπορικός κύκλος εργασιών μεταξύ Κίνας και Ουγγαρίας αυξήθηκε από 3,9 δις δολάρια το 2005 σε πάνω από 7 δις δολάρια το 2018, με την Ουγγαρία να αγοράζει τώρα κυρίως κινητά τηλέφωνα, ηλεκτρονικό εξοπλισμό και άλλα καταναλωτικά αγαθά. Τα ουγγρικά ανταλλακτικά και μηχανήματα αποτελούν τις σημαντικότερες εξαγωγές της χώρας. Ο τουρισμός αποτελεί έναν αναπτυσσόμενο τομέα συνεργασίας, αν και η πανδημία έχει διακόψει τα ταξίδια μεταξύ των δύο χωρών. Οι πτήσεις που ξεκίνησαν πρόσφατα μεταξύ Βουδαπέστης, Σαγκάης και Τσονγκτσίνγκ έχουν ανασταλεί. Ο τουρισμός πιθανότατα θα ανακάμψει μετά την πανδημία. Για μια σχετικά μικρή ευρωπαϊκή χώρα, η Ουγγαρία διαθέτει επίσης μεγάλο αριθμό διπλωματικών αποστολών στην Κίνα, με πρεσβεία στο Πεκίνο και προξενεία στη Σαγκάη, το Τσονγκτσίνγκ και το Χονγκ Κονγκ. Ούγγροι συνομιλητές αναφέρουν ότι η Βουδαπέστη έχει σχέδια να ανοίξει προξενείο στο Γκουανγκζού, αν και τα εν λόγω σχέδια βρίσκονται προς το παρόν σε αναμονή¹¹¹. Η εγκατατάσταση αυτών των Γραφείων στοχεύουν στην προώθηση του εμπορίου, των επενδύσεων και του τουρισμού. Αρκετοί εμπορικοί οίκοι, που ιδρύθηκαν από την Κίνα αλλά διοικούνται από επιφανείς Ούγγρους, επιτελούν σε μεγάλο βαθμό το ίδιο έργο, ενώ παράλληλα βοηθούν τους Ούγγρους επικεφαλής τους να πλουτίσουν.

Τόσο το Πεκίνο όσο και η Βουδαπέστη θεωρούν ότι η χώρα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον νέο Δρόμο του Μεταξιού, δεδομένης της κεντρικής γεωγραφικής της θέσης στην Ευρώπη. Ωστόσο, μέχρι στιγμής, ο Δρόμος του Μεταξιού είχε φτωχά

αποτελέσματα στην Ουγγαρία. Στο πλαίσιο της εν λόγω πρωτοβουλίας, το πιο προβλεπόμενο έργο είναι η σιδηροδρομική σύνδεση Βουδαπέστης-Βελιγραδίου, που ανακοινώθηκε για πρώτη φορά το 2013. Όμως, το έργο έχει καθυστερήσει πολύ στην Ουγγαρία, εξαιτίας των αντιπαραθέσεων σχετικά με το αν η κυβέρνηση Ορμπάν συμμορφώθηκε με τους κανονισμούς της ΕΕ όσον αφορά την προκήρυξη δημόσιου διαγωνισμού για την κατασκευή του. Μετά από σωρεία κατηγοριών για διαφθορά και μακροχρόνιες αντιπαραθέσεις, το ουγγρικό τμήμα φαίνεται επιτέλους να προχωράει, αφού η Ουγγαρία υπέγραψε συμφωνία σύναψης δανείου ύψους 1,9 δισεκατομμυρίων δολαρίων με την κινεζική Export-Import Bank για να καλύψει το 85% του κόστους. τους όρους της συμφωνίας η Βουδαπέστη χαρακτήρισε ως απόρρητους για δέκα χρόνια, μάλλον ως μέρος της συμφωνίας.

Ένας δεύτερος διαγωνισμός για τη σιδηροδρομική γραμμή ανατέθηκε σε κοινοπραξία της Κίνας και της Ουγγαρίας, η οποία αποτελείται από την China Railway Group Limited (κρατική εταιρεία σιδηροδρόμων της Κίνας) και την Opus Global, μια εταιρεία χαρτοφυλακίου που ελέγχεται από τον Ούγγρο επιχειρηματία Lőrinc Mészáros, παιδικό φίλο του Ορμπάν. Αυτό ενισχύει τις ανησυχίες όσον αφορά τα ζητήματα διαφάνειας και το ενδεχόμενο διαφθοράς σε μια χώρα όπου τα οικοδομικά έργα ανατίθενται συχνά σε φίλους και συμμάχους του πρωθυπουργού. Αρκετοί Ούγγροι αναλυτές αμφισβητούν, επίσης, τη μακροπρόθεσμη σκοπιμότητα και κερδοφορία του σιδηροδρομικού έργου, τονίζοντας το υψηλό κόστος κατασκευής και τις περιορισμένες δυνατότητες κυκλοφορίας φορτίου και επιβατών¹². Θα περάσουν δεκαετίες ή και περισσότερο, για να αποπληρωθούν οι –όπως λέγεται δυσμενείς– όροι αποπληρωμής του δανείου¹³. Ωστόσο, αυτοί οι αναλυτές δεν έχουν συνήθως στη χώρα τους το βήμα, για να εκφράσουν τις ανησυχίες τους. Φαίνεται ότι υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση στο εξωτερικό για τα εν λόγω ζητήματα.

Δεδομένης της κεντρικής θέσης της χώρας στην Ευρώπη, τόσο το Πεκίνο όσο και η Βουδαπέστη τονίζουν τη δυνατότητα σύνδεσης της νέας σιδηροδρομικής γραμμής με το προγραμματισμένο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών¹⁴, παρέχοντας στη Βουδαπέστη τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως βασικό κέντρο διακίνησης εμπορευμάτων στην ηπειρωτική Ευρώπη. Ωστόσο, σήμερα, η μεταφορά φορτίων νότου - βορρά ανάμεσα στις χώρες της Μεσογείου και στην Ουγγαρία είναι πολύ μικρή και δεν είναι σίγουρο εάν η ζήτηση θα αυξηθεί αρκετά τις επόμενες δεκαετίες, ώστε να δικαιολογήσει μεγάλα χρηματοδοτικά εγχειρήματα, ιδίως αφού υπάρχει ήδη μια σιδηροδρομική γραμμή που θα μπορούσε να εκσυγχρονιστεί με πολύ μικρότερο κόστος¹⁵.

Ο αντίκτυπος της νόσου COVID-19 στις σχέσεις Ουγγαρίας-Κίνας

Η πανδημία της νόσου COVID-19 ενίσχυσε την ήδη θερμή σχέση μεταξύ της κινεζικής και της ουγγρικής κυβέρνησης. Το 2020, οι Ούγγροι αξιωματούχοι δεν ακολούθησαν την πολιτική του Τραμπ, ο οποίος έριξε την ευθύνη για το ξέσπασμα της πανδημίας

στο Πεκίνο, αν και μεμονωμένοι Ούγγροι πολίτες σίγουρα το έκαναν¹¹⁶. Σε πρόσφατη δημοσκοπήση, περίπου το ένα τρίτο των Ούγγρων δήλωσε ότι η άποψή του για την Κίνα χειροτέρευσε τον περασμένο χρόνο, παρά τις συχνές αναφορές των Ούγγρων αξιωματούχων και των φιλικών προς τις κυβερνήσεις μέσω ενημέρωσης στις τεράστιες ποσότητες ιατρικού εξοπλισμού, φαρμάκων και εμβολίων που έστειλε η Κίνα στην Ουγγαρία¹¹⁷. Αμφότερες οι πλευρές παρουσιάζουν αυτές τις κινήσεις ως αποδείξεις στενής συνεργασίας. Αυτό βοήθησε να προωθηθεί το αφήγημα ότι η Κίνα είναι μέρος της παγκόσμιας λύσης για την πανδημία και όχι η υπαίτια για αυτήν. Βέβαια, η Βουδαπέστη αγόρασε τις περισσότερες από αυτές τις προμήθειες. Πραγματοποίησε, επίσης, μεγάλες παραγγελίες για αναπνευστήρες, φάρμακα και άλλο προστατευτικό εξοπλισμό από την Κίνα. Σε πολύ υψηλότερες, ωστόσο, τιμές από ό,τι συμφώνησαν άλλες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και μάλιστα μέσω υπεράκτιων μεσαζόντων¹¹⁸. Μεγάλο μέρος αυτού του εξοπλισμού παραμένει αχρησιμοποίητο¹¹⁹.

Η πρόθεση της Ουγγαρίας να χρησιμοποιήσει κινεζικά εμβόλια έγινε εμφανής τον Ιανουάριο του 2021, ενόσω η ΕΕ άσχιζε να εγκρίνει, να προμηθευτεί και να διαθέσει εγκαίρως επαρκείς προμήθειες εμβολίων σε όλη την Ένωση. Ο Ορμπάν ήταν ο πρώτος ηγέτης της ΕΕ που ενέκρινε την επείγουσα χρήση δύο κινεζικών εμβολίων, του Sinopharm και του Cansino, αψηφώντας αποκάλυπτα τις Βρυξέλλες. Με ένα από τα υψηλότερα ποσοστά θνησιμότητας στον κόσμο από τη νόσο COVID-19 στις αρχές του 2021, η Ουγγαρία άρχισε να ψάχνει αλλού για εμβόλια. Ο Ορμπάν βασίστηκε τελικά σε μια συνδυαστική προσέγγιση για την προμήθεια εμβολίων, επιτρέποντας εμβόλια ινδικής και ρωσικής παραγωγής, πέρα από τα εμβόλια της Κίνας και τα εγκεκριμένα από την ΕΕ εμβόλια¹²⁰. Η εξασφάλιση αυτών των προμηθειών εμβολίων από μια ευρεία βάση προμηθευτών επέτρεψε στην κυβέρνηση Ορμπάν, η οποία είναι υποψήφια για επανεκλογή το 2022, να αναδειχθεί ως επιτυχή προβλημάτων, ενώ οι Ευρωπαίοι πολιτικοί ήταν πιο διστακτικοί και η ήπειρος πλήγηκε από ένα ακόμα θανατηφόρο κύμα μολύνσεων¹²¹.

Ωστόσο, οι αγορές κινεζικών εμβολίων ακολούθησαν παρόμοιο μοτίβο με τις αγορές μάσκας και αναπνευστήρων για τη νόσο COVID-19¹²². Τον Μάρτιο, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι είχε αποκτήσει κινεζικά εμβόλια μέσω μιας συγγκικής μεσάζουσας εταιρείας αμφιβόλου ιδιοκτησιακού καθεστώτος, αφού η Βουδαπέστη παραιτήθηκε από τις απαιτήσεις σύναψης δημόσιας σύμβασης για την αγορά τους¹²³. Το τελικό αποτέλεσμα ήρθε και πάλι με πολύ υψηλότερο κόστος ανά κινεζική δόση (37 δολάρια), σε σχέση με τα δυτικά (περίπου 2 έως 15 δολάρια) ή τα ρωσικά εμβόλια (10 δολάρια)¹²⁴. Η παράλειψη σύναψης δημόσιας σύμβασης προκάλεσε την οργή των επικριτών του Ορμπάν, αν και από νωρίς η Ουγγαρία αποδείχθηκε πολύ πιο επιτυχημένη στον εμβολιασμό των Ούγγρων από ό,τι η ΕΕ στο σύνολό της. Στην Ουγγαρία, το 58,4% των ανθρώπων είχε κάνει τουλάχιστον μία δόση και το 28,7% είχε κάνει δύο δόσεις εμβολίου κατά της νόσου COVID-19 έως τις 7 Μαΐου 2021, σύμφωνα με στατιστικά της ΕΕ, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν τότε μόλις στο 33,3% και 11,8%, αντίστοιχα¹²⁵.

Η περιορισμένη ήπια ισχύς της Κίνας

Η κινεζική παρουσία στα μέσα ενημέρωσης στην Ουγγαρία είναι σε μεγάλο βαθμό περιορισμένη, καθώς τα ουγγρικά ΜΜΕ αντιμετωπίζουν ευνοϊκά την Κίνα, μειώνοντας τη σπουδαιότητα αμφιλεγόμενων ζητημάτων, όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα ή τα προβλήματα του Πεκίνου με την πανδημία¹²⁶. Η διάδοση ευνοϊκών αφηγημάτων για την Κίνα σε κρατικά ή φιλικά προς την κυβέρνηση μέσα ενημέρωσης συμβάλλει στη στήριξη των επιτευγμάτων της εξωτερικής πολιτικής του Ορμπάν, μετριάζει την αυξανόμενη διπλωματική απομόνωση της Βουδαπέστης από τους παραδοσιακούς δυτικούς εταίρους της και ικανοποιεί τα ευρωσκεπτικιστικά τμήματα του πληθυσμού, τα οποία αποτελούν σημαντική βάση υποστήριξης για το Fidesz, του κυβερνώντος κόμματος του Ορμπάν¹²⁷. Οι ψηφοφόροι του Fidesz τηρούν γενικά θετική στάση προς το Πεκίνο, κάτι απρόσμενο για ένα κόμμα με ρίζες στο αντικομμουνιστικό κίνημα. Τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης που υποστηρίζουν την αντιπολίτευση της χώρας μεταδίδουν πιο αρνητικό περιεχόμενο, θίγοντας ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως τα δεινά του Θιβέτ, της Σιντζιάνγκ ή του Χονγκ Κονγκ. Όμως έχουν πολύ μικρότερη απήχηση.

Τόσο η κινεζική πρεσβεία όσο και οι κινεζικές επιχειρήσεις κρατούν σχετικά χαμηλούς τόνους στην Ουγγαρία. Η πρεσβεία σπάνια ασχολείται με επίσημες δραστηριότητες δημοσίων σχέσεων, αν και φιλοξενεί μια σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων. Σε αδρές γραμμές, δεν υπάρχει ανάγκη άσκησης της επιθετικής «διπλωματίας του «λύκου πολεμιστή» από το Πεκίνο, λόγω της περιορισμένης άσκησης δημόσιας κριτικής για την Κίνα¹²⁸. Σήμερα, στην Ουγγαρία εδρεύει ένας αυξανόμενος αριθμός κινεζικών πολιτιστικών ιδρυμάτων, που περιλαμβάνει ένα ερευνητικό κέντρο, πέντε Ινστιτούτα Κομπούκιος, αρκετές επίσημες σχέσεις με ουγγρικά πανεπιστήμια, ένα δίγλωσσο σχολείο, ένα κέντρο παραδοσιακής κινεζικής ιατρικής και πολλοί οργανισμοί πολιτισμού και φιλίας. Στην Ουγγαρία ζουν επίσης περίπου 20.000 Κινέζοι, μερικοί από τους οποίους έφτασαν εκεί μέσω ενός προγράμματος χρυσών θεωρήσεων που έχει διακοπεί τώρα –παρόμοιο με αυτό στην Ελλάδα–, το οποίο η κυβέρνηση Ορμπάν προώθησε από το 2013 έως το 2017. Ωστόσο, η εμβέλεια του κινεζικού πληθυσμού της διασποράς και όλων αυτών των ιδρυμάτων, φαίνεται περιορισμένη.

Το 2017, η Κινεζική Ακαδημία Κοινωνικών Επιστημών (Chinese Academy of Social Science) ίδρυσε το China-CEE Institute στη Βουδαπέστη. Πρόκειται για το πρώτο ερευνητικό ίδρυμα πολιτικής στην περιοχή που χρηματοδοτείται από την Κίνα και έχει ως στόχο τη διασύνδεση με ακαδημαϊκά ιδρύματα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Ασχολείται με πολλά ερευνητικά αντικείμενα, καλύπτοντας πολιτικά, κοινωνικά, τεχνολογικά και οικονομικά θέματα, καθώς και θέματα διακυβέρνησης όχι μόνο στην Ουγγαρία, αλλά σε ολόκληρη την περιοχή¹²⁹. Πολλές από τις εκθέσεις της έχουν την υπογραφή μιας μικρής ομάδας Ευρωπαίων μελετητών, με Κινέζους διευθυντές και συντάκτες να επιβλέπουν και να χρηματοδοτούν το έργο τους. Η παρουσία του Ινστιτούτου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παραμένει ισχνή, με μόνο 175 ακολούθους στο LinkedIn και 400 ακολούθους στο Twitter, παρόλο που το Ινστιτούτο δημοσιεύει το ίδιο περιεχόμενο σε όλες τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης.

Τα κύρια Ινστιτούτα Κομφούκιος της Ουγγαρίας βρίσκονται στο Πανεπιστήμιο Eotvos Lorand στη Βουδαπέστη, στο Πανεπιστήμιο του Szeged, στο Πανεπιστήμιο του Miskolc και στο Πανεπιστήμιο του Debrecen. Υπάρχει, επίσης, ένα Ινστιτούτο Κομφούκιος για την Παραδοσιακή Κινεζική Ιατρική στο Πανεπιστήμιο του Pécs, με διπλή εστίαση στην κινεζική γλώσσα και τις παραδοσιακές μεθόδους θεραπείας¹³⁰. Και τα πέντε Ινστιτούτα λειτουργούν ως βιβλιοθήκες, σχολεία ξένων γλωσσών και πολιτιστικοί κόμβοι. Μέρη όπου οι Ούγγροι, ιδιαίτερα οι νέοι, μπορούν, σε μεγαλύτερο βαθμό, να έρθουν σε επαφή με τον κινεζικό κινηματογράφο, την τέχνη, την ιστορία, την καλλιγραφία και τον αθλητισμό, καθώς και την έρευνα και να προετοιμαστούν για ευκαιρίες εκπαίδευσης στην Κίνα. Το κέντρο στη Βουδαπέστη δηλώνει ότι προσελκύει περίπου 2.000 άτομα κάθε χρόνο με τα προγράμματα γλώσσας (αν και δεν έχει προσκομίσει κανένα αποδεικτικό στοιχείο, για να στηρίξει αυτήν την εκτίμηση). Η Κινέζικη Ένωση Φοιτητών και Μελετητών (Chinese Student and Scholars Association) είναι μια επίσημη κινεζική φοιτητική οργάνωση με παραρτήματα σε όλο τον κόσμο, μεταξύ άλλων και στην Ουγγαρία, αν και δεν είναι ιδιαίτερα ενεργή εκεί¹³¹. Παρά την ύπαρξη των εν λόγω παραρτημάτων, οι συνολικές γνώσεις και το ενδιαφέρον για την Κίνα στην ουγγρική κοινωνία παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Αντίθετα, η Κίνα επικεντρώνεται στον προσεταιρισμό πιθανών μελλοντικών ελίτ, πλησιάζοντάς τους συχνά με πιθανές επιχειρηματικές ή εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Το Πεκίνο προσφέρει εκπαιδευτικές επισκέψεις σε Ούγγρους επαγγελματίες, μεταξύ άλλων δημοσιογράφους και ακαδημαϊκούς, ώστε να μάθουν για την Κίνα, καθώς και προγράμματα υποτροφιών για μαθητές λυκείου και φοιτητές προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Οι απόφοιτοι των προγραμμάτων υποτροφιών εξακολουθούν να στηρίζουν στενότερες πολιτικές, εμπορικές και πολιτιστικές σχέσεις¹³².

Ο Levente Horvath, κύριος σύμβουλος για την Κίνα στην Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας, είναι απόφοιτος του γνωστού Πανεπιστημίου Fudan της Σαγκάης και ηγήθηκε του δικτύου αποφοίτων της στην Ουγγαρία¹³³. Πρωτοστάτησε σε συνεχείς προσπάθειες για τη δημιουργία μιας πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Fudan στην Ουγγαρία έως το 2024, η οποία θα αποτελούσε το πρώτο παράρτημα κινεζικού πανεπιστημίου στην ΕΕ¹³⁴. Το εφαλτήριο για την επέκταση του Πανεπιστημίου Fudan στην Ουγγαρία ήταν ένα πρόγραμμα ανταλλαγής χρηματοπιστωτικής επιμόρφωσης το 2017, στο πλαίσιο του οποίου η Εθνική Τράπεζα της Ουγγαρίας έστειλε αντιπροσωπεία στο Fudan¹³⁵. Το 2019, ακολούθησε η ίδρυση ενός κοινού προγράμματος MBA μεταξύ του Πανεπιστημίου Corvinus της Ουγγαρίας και του Fudan¹³⁶. Οι σοβαρές διαπραγματεύσεις για τη δημιουργία μιας ολόκληρης κινεζικής πανεπιστημιούπολης ξεκίνησαν εκείνη τη χρονιά¹³⁷, την περίοδο που το Πανεπιστήμιο Κεντρικής Ευρώπης (CEU) –το οποίο ιδρύθηκε από τον Ουγγροαμερικανό George Soros το 1991¹³⁸– αναγκάστηκε να μετακομίσει στη Βιέννη μετά από μακρά διαμάχη με την κυβέρνηση Ορμπάν για την ακαδημαϊκή ελευθερία, το νομικό καθεστώς του Πανεπιστημίου και την κριτική του ίδιου του Σόρος για τη δημοκρατική παρακμή της χώρας¹³⁹.

Η πανεπιστημιούπολη του Fudan στην Ουγγαρία, εάν ολοκληρωθεί, θα μπορεί να ενισχύσει την κινεζική ήπια ισχύ, να προσεταιριστεί την επόμενη γενιά των ελίτ και

να ενισχύσει τις εκπαιδευτικές σχέσεις με τα κινεζικά ακαδημαϊκά ιδρύματα, όπως έκανε προηγουμένως το CEU με τα πανεπιστήμια στις ΗΠΑ¹⁴⁰. Ο Ούγγρος υπουργός Καινοτομίας και Τεχνολογίας δήλωσε ότι το προτεινόμενο παράρτημα του Fudan στη Βουδαπέστη θα μπορούσε να μετατρέψει την Ουγγαρία σε περιφερειακό κόμβο γνώσης¹⁴¹. Μολονότι η ίδρυση διεθνών παραρτημάτων από γνωστά πανεπιστήμια έχει καταστεί μια κερδοφόρα επιχείρηση, το κόστος κατασκευής της πανεπιστημιούπολης του Fudan στην Ουγγαρία είναι υψηλό. Αυτή τη στιγμή εκτιμάται σε περίπου 1,8 δις δολάρια, υπερβαίνει δηλαδή κατά πολύ την κρατική χρηματοδότηση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ουγγαρία (συνήθως κυμαίνεται μεταξύ 900 εκατ. δολαρίων και 1,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων¹⁴²)¹⁴³. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των δαπανών (περίπου 1,5 δις δολάρια) θα χρηματοδοτηθεί μέσω δανείου από την Τράπεζα Ανάπτυξης της Κίνας (China Development Bank), το οποίο θα πρέπει να εξοφληθεί εντός δεκαπέντε ετών. Το κράτος της Ουγγαρίας θα χρηματοδοτήσει το υπόλοιπο και θα παραχωρήσει ένα οικόπεδο αξίας δύο εκατομμυρίων δολαρίων για την πανεπιστημιούπολη. Η China State Construction Engineering Corporation –μια οντότητα στην οποία έχουν επιβληθεί κυρώσεις από το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ για φερόμενους στενούς δεσμούς με το PLA και από την Παγκόσμια Τράπεζα για διεφθαρμένες πρακτικές¹⁴⁴– είναι η πρώτη υποψήφια για την κατασκευή της πανεπιστημιούπολης, πιθανότατα πάλι χωρίς δημόσιο διαγωνισμό, με κινεζική εργασία και υλικά. Πρόκειται για ένα ακόμα παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο τα κινεζικά έργα δρομολογούν την επαχθή διαδικασία κρατικής αιχμαλώτισης στην Ουγγαρία, συχνά σε βάρος των Ούγγρων φορολογουμένων.

Δεν είναι σαφές από πού θα προέλθουν οι αναμενόμενοι 5.000–6.000 φοιτητές, καθώς το 2017 υπήρχαν μόλις περίπου 250 φοιτητές με ειδικευση στην κινεζική γλώσσα στα ουγγρικά πανεπιστήμια¹⁴⁵. Το προτεινόμενο παράρτημα του Πανεπιστημίου θα πρέπει πιθανότατα να προσελκύσει διεθνείς φοιτητές, μεταξύ άλλων και μαθητές από την Κίνα. Ορισμένοι Ούγγροι ακαδημαϊκοί έχουν εκφράσει την ανησυχία τους ότι το έργο του Fudan θα μειώσει τον κρατικό προϋπολογισμό για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα συμβάλει στην εξάλειψη της ακαδημαϊκής ελευθερίας και θα παρασύρει τους χαρισματικούς Ούγγρους μακριά από τα καταξιωμένα πανεπιστήμια της χώρας¹⁴⁶. Εάν ολοκληρωθεί, οι Κινέζοι επικεφαλής του Fudan θα είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη των προγραμμάτων σπουδών, τα οποία θα είναι προσανατολισμένα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως το CEU πριν από αυτό¹⁴⁷. Η αντικατάσταση του CEU από το Fudan αποτελεί μια ισχυρή δήλωση για τη μεταβολή της πολιτικής κατάστασης με ευρείες επιπτώσεις στην ακαδημαϊκή ελευθερία. Ο ουγγρικός ακαδημαϊκός χώρος έχει αποδειχθεί έως τώρα ανθεκτικός στις κινεζικές προκλήσεις, αν και οι πρόσφατες προσπάθειες της κυβέρνησης Ορμπάν να ιδιωτικοποιήσει τα πανεπιστήμια και να τα μετατρέψει σε ιδρύματα που θα ελέγχονται από μεγιστάνες, οι οποίοι θα βρίσκονται κοντά στον πρωθυπουργό, ενδέχεται να περιορίσουν την ακαδημαϊκή ελευθερία¹⁴⁸.

Ωστόσο, το έργο του Fudan έχει προκαλέσει αντιπαραθέσεις. Ο φιλελεύθερος δήμαρχος της Βουδαπέστης, Gergely Karacsony, έχει αντιταχθεί δημοσίως και δεσμεύτηκε να θέσει το ζήτημα ενώπιον των ψηφοφόρων σε δημοψήφισμα που θα μπορούσε να εμποδίσει ή τουλάχιστον να καθυστερήσει την κατασκευή, καθώς η κεντρική κυβέρνηση

υπερισχύει των τοπικών σχεδίων ανάπτυξης του χώρου. Οι αξιωματούχοι της πόλης είχαν προορίσει την περιοχή για την κάλυψη των αναγκών στέγασης των φοιτητών για τα υφιστάμενα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της πόλης¹⁴⁹. Σε αυτό το ζήτημα, ο Karacsony ίσως να αφουγκράζεται καλύτερα τις επιθυμίες του μέσου Ούγγρου πολίτη από ό,τι ο Ορμπάν. Οι ακτιβιστές της κοινωνίας των πολιτών έχουν αρχίσει να συντάσσονται ενάντια στο έργο, επικαλούμενοι το υψηλό κόστος, την επιβάρυνση χρέους και την έλλειψη δημόσιας δέσμευσης από την κυβέρνηση ή την Κίνα. Σε πρόσφατη δημοσκόπηση, περίπου τα δύο τρίτα των Ούγγρων δήλωσαν ότι αντιτίθενται στο έργο, ενώ, στις 5 Ιουνίου 2021, χιλιάδες διαδήλωσαν κατά της υλοποίησής του, πραγματοποιώντας την πρώτη μεγάλη διαμαρτυρία μετά την άρση των περιορισμών για τη νόσο COVID-19. Σε μια λαϊκιστική κίνησή του, ο δήμαρχος διέταξε να μετονομαστούν τέσσερις δρόμοι γύρω από το σχέδιο για την πανεπιστημιούπολη σε Free Hong Kong Road, Uyghur Martyrs' Road, Dalai Lama Road, και Bishop Xie Shiguang (όπως ονομάζεται ένας διωκόμενος Κινέζος καθολικός ιερέας), κάτι που προκάλεσε την οργισμένη απάντηση του Πεκίνου¹⁵⁰. Παρόλα αυτά, η αντίθεση των πολιτών κινητοποιεί την αντιπολίτευση εναντίον τόσο του έργου όσο και του Ορμπάν, αναγκάζοντας την κυβέρνηση να το αναστείλει προς το παρόν¹⁵¹. Η αντιπολίτευση φαίνεται πρόθυμη να χρησιμοποιήσει τους μη διαφανείς δεσμούς του Ορμπάν με την Κίνα εναντίον του κόμματός του Fidesz στις εκλογές του 2022.

Συμπεράσματα

Οι Ούγγροι πολιτικοί όλων των αποχρώσεων αναγνωρίζουν τη σημασία της Κίνας ως οικονομικού και εμπορικού εταίρου. Οι κύριοι υποστηρικτές του Πεκίνου στη χώρα είναι πολιτικοί και οικονομικοί φορείς λήψης αποφάσεων, οι οποίοι στράφηκαν προς την Κίνα μετά από μια σειρά κρίσεων (δηλαδή την οικονομική, τη μεταναστευτική/προσφυγική και την κρίση της πανδημίας) ή μετά από διενέξεις με τη Δύση για τη δημοκρατική παρακμή της Ουγγαρίας. Η Ουγγαρία, όπως και η ΕΕ στο σύνολό της, πιθανότατα θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές κρίσεις, με το Πεκίνο να θέλει να προσφέρει σχετικά εύκολες διπλωματικές ή οικονομικές εναλλακτικές λύσεις. Η ουγγρική κυβέρνηση δεν τρέφει αυταπάτες για την Κίνα. Όμως, είναι πρόθυμη να ανεχθεί την κινεζική επιρροή, προκειμένου να επιτύχει ορισμένα πολιτικά και οικονομικά κέρδη. Με μια τόσο φιλική στάση, η Ουγγαρία επέτρεψε στην Κίνα να εισχωρήσει οικονομικά και πολιτικά στην Ευρώπη.

Παρόλα αυτά, είναι πολύ πιο δύσκολο να αυτοπροβάλλεται στους μέσους Ούγγρους πολίτες. Σε δημοσκόπηση στα τέλη του 2020, το 60% των Ούγγρων ερωτηθέντων εξακολούθησαν να βλέπουν την ΕΕ ως τον πιο σημαντικό εταίρο για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της χώρας τους – σχεδόν διπλάσιο ποσοστό από όσους επέλεξαν την Κίνα (33%)¹⁵². Ο μέσος Ούγγρος ενδιαφέρεται ελάχιστα για τον κινεζικό πολιτισμό και δεν έχει επίγνωση της κατάστασης στην Κίνα. Ωστόσο, η πολιτική δεν αποφασίζεται από τους μέσους πολίτες, αλλά από τις πολιτικές ελίτ. Η συμμετοχή της Κίνας αποφέρει οικονομικά οφέλη για πολλούς από τους επιφανείς πολιτικούς και επικεφαλής των

επιχειρήσεων της Ουγγαρίας, ιδιαίτερα τους φίλους του Ορμπάν. Ορισμένα μέλη της αντιπολίτευσης έχουν, επίσης, κατηγορηθεί ότι επωφελήθηκαν από κινεζικές υποθέσεις διαφθοράς. Η έλλειψη διαφάνειας στους συγγρικούς επιχειρηματικούς κύκλους και η προθυμία να παραβλεφθούν τα πρότυπα της ΕΕ για τους δημόσιους διαγωνισμούς συνιστούν εμφανή τρωτά σημεία που διευκολύνουν την αιχμαλώτιση από την ελίτ¹⁵³.

Το Πεκίνο, με τη σειρά του, λειτουργεί ως ένα χρήσιμο μέσο για τους Ούγγρους αξιωματούχους όσον αφορά την εκδήλωση της δυσαρέσκειας της συγγρικής κυβέρνησης προς τους παραδοσιακούς δυτικούς εταίρους της και την άσκηση πίεσης στις Βρυξέλλες (και στην Ουάσινγκτον), αποδεικνύοντας ότι διαθέτουν πολιτικές και οικονομικές εναλλακτικές. Το Πεκίνο δεν τοποθετείται ποτέ δημόσια αναφορικά με τα προβλήματα στο εσωτερικό της Ουγγαρίας ή τις διαμάχες της με τις Βρυξέλλες. Αντιθέτως, ως μια εναλλακτική πηγή άντλησης κεφαλαίων, το Πεκίνο θεωρείται ένας γεωγραφικά απομακρυσμένος εταίρος που επιβάλλει λίγες ρυθμίσεις και προϋποθέσεις τύπου ΕΕ, ακόμα και αν οι όροι ορισμένων οικονομικών συμφωνιών μεταξύ Ουγγαρίας και Κίνας συχνά ευνοούν την τελευταία. Η αποπληρωμή του χρέους για τη σιδηροδρομική γραμμή Βουδαπέστης-Βελιγραδίου ή την πανεπιστημιούπολη του Fudan δεν αποτελεί προτεραιότητα για τον Ορμπάν, σε αντίθεση με την παραμονή του στην εξουσία. Η διαχείριση του αυξανόμενου χρέους της Ουγγαρίας προς το Πεκίνο θα αφεθεί σε κάποιον μελλοντικό ηγέτη.

Για το Πεκίνο, η Ουγγαρία αποτελεί ένα σχετικά εύκολο σημείο εισόδου, για να προωθήσει την πολιτική της επιρροή στην ήπειρο και να δυσκολέψει την επίτευξη συναίνεσης εντός της ΕΕ. Η Βουδαπέστη δείχνει διστακτική να ανταχθεί στην Κίνα στην παγκόσμια σκηνή και επανειλημμένα έχει εναντιωθεί επί τούτου στην υπόλοιπη Ευρώπη, μεταξύ άλλων για την άμβλυνση της κριτικής όσον αφορά τη στάση του Πεκίνου στη Νότια Σινική Θάλασσα ή την καταδίκη των πολιτικών της για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρόλο που η Ουγγαρία δεν εμπόδισε τις πρόσφατες κυρώσεις της ΕΕ σε Κινέζους αξιωματούχους που ευθύνονται για σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Σιντζιάνγκ¹⁵⁴, ο υπουργός Εξωτερικών της Ουγγαρίας, Péter Szijjártó, τις αποδοκίμασε στις Βρυξέλλες ως «άσκοπες, αυτοπροωθητικές και επιβλαβείς»¹⁵⁵. Οι δηλώσεις του Szijjártó είχαν κυρίως συμβολικού χαρακτήρα. Όμως, η δημόσια κριτική από την Ουγγαρία για τις κυρώσεις εκτιμήθηκε θετικά στην ηπειρωτική Κίνα.

Επικαλούμενη την ανάγκη επιβεβαίωσης της πολιτικής της «ενιαίας Κίνας», η Βουδαπέστη εναντιώθηκε στους Ευρωπαίους και διατλαντικούς συμμάχους της για την παρεμπόδιση της προσπάθειας της Ταϊβάν να συμμετάσχει στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), με καθεστώς παρατηρητή κατά την περίοδο της πανδημίας της νόσου COVID-19. Μια κίνηση που πιθανότατα περιέπλεξε την παγκόσμια απάντηση στην πανδημία και αρνήθηκε στην Ταϊβάν ένα μέσο διάδοσης των διδαγμάτων της από τα ιδιαίτερα αποτελεσματικά μέτρα που έλαβε για την έγκαιρη αντιμετώπιση της πανδημίας¹⁵⁶. Τον Απρίλιο του 2021, η Ουγγαρία εμπόδισε, επίσης, την έκδοση δήλωσης της ΕΕ που επέκρινε την επιβολή εκ μέρους του Πεκίνου ενός νέου νόμου για την εθνική ασφάλεια στο Χονγκ Κονγκ, ο οποίος αποδυνάμωσε την προστασία της πολιτικής

ελευθερίας για τους κατοίκους της περιοχής και οδήγησε στη σύλληψη γνωστών υπερασπιστών της δημοκρατίας¹⁵⁷. Με την Ουγγαρία να τηρεί μια τόσο φιλική στάση έναντι της Κίνας, το Πεκίνο θα συνεχίσει τις προσπάθειές του να ενισχύσει την επιρροή του στη Βουδαπέστη, εκμεταλλευόμενο τους αδύναμους θεσμούς της χώρας, το περιορισμένο βήμα που παρέχεται στην κοινωνία των πολιτών και τη σχετική ευκολία με την οποία προσεταιρίστηκε τους Ούγγρους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, η Βουδαπέστη πιθανότατα θα συνεχίσει να υπερασπίζεται την Κίνα, στον βαθμό που δεν αποβαίνει εις βάρος της θέσης της εντός της ΕΕ ή εντός της διατλαντικής συμμαχίας –κάτι που η Ουγγαρία έχει έως τώρα αποφύγει.

Ωστόσο, παρά τη μεγάλη προώθηση των οικονομικών φιλοδοξιών του Πεκίνου στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η Κίνα δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται τόσο για την ίδια την Ουγγαρία. Πέρα από την κάλυψη όσον αφορά την πανδημία ή τη διπλωματία των εμβολίων, η Ουγγαρία σπάνια αποτελεί σημαντικό θέμα στα κινεζικά μέσα ενημέρωσης, τα οποία δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στις πιο σημαντικές γεωπολιτικά χώρες της Ευρώπης. Η Κίνα εκλαμβάνει τη συνεργασία της με την Ουγγαρία ως ένα βήμα προς την ΕΕ. Αυτή η προσέγγιση δεν συμβάλλει στην επίτευξη ευρείας αποδοχής από τους Ούγγρους, οι οποίοι παραμένουν σκεπτικοί για τα οφέλη της συνεργασίας με την Κίνα και απογοητευμένοι από τη δέσμευση του Πεκίνου –τουλάχιστον προς το παρόν.

Ρουμανία: Απομακρυσμένη από την Κίνα

Η Ρουμανία, ευρισκόμενη στο σταυροδρόμι της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, συχνά εκλαμβάνεται ως μια χώρα που περιτριγυρίζεται από μεγάλες δυνάμεις. Το 2004 και το 2007, έγινε πλήρες μέλος του NATO και της ΕΕ, αντίστοιχα. Υπό το προηγούμενο καθεστώς, ο δικτάτορας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ρουμανίας (RCP), Νικολάι Τσαουσέσκου, προσπάθησε να εξισορροπήσει μεταξύ της Σοβιετικής Ένωσης και της Κίνας, μέχρι που η δική του κυβέρνηση κατέρρευσε στα τέλη του 1989, λίγο μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Ενόςω η νέα γενιά στρεφόταν προς τη Δύση, οι ρουμανικές ελίτ διατηρούσαν σχετικά στενούς δεσμούς με την Κίνα για το μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του 1990, ευελπιστώντας να προσελκύσουν επενδύσεις και να διαφυλάξουν την άλλοτε ισχυρή σχέση που είχαν οι δύο χώρες. Από την πλευρά του, το Πεκίνο διατήρησε με προσοχή του δεσμούς με τη Ρουμανία, με την προοπτική μακροχρόνιας συμμαχίας. Η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί σήμερα είναι αρκετά διαφορετική, καθώς η Ρουμανία προσανατολίζεται όλο και περισσότερο προς τη Δύση, μακριά από την Κίνα, η οποία έχει λίγα να προσφέρει στη νέα γενιά Ρουμάνων και δεν κατάφερε να εκπληρώσει την υπόσχεσή της για επενδύσεις. Παρόλο που το Πεκίνο κατάφερε να διατηρήσει κάποιους από τους παλιούς Ρουμάνους φίλους του, η εμπλοκή του στη χώρα μπορεί να θεωρηθεί χαμένη υπόθεση, καθώς η Ρουμανία γίνεται ένα ολοένα και πιο ανεξάρτητο κράτος μέλος της ΕΕ.

Μια σύντομη ιστορική αναδρομή

Η Ρουμανία καθιέρωσε διπλωματικές σχέσεις με τη νεοανακηρυχθείσα Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας στις αρχές του Οκτωβρίου του 1949, τον ίδιο μήνα που το Κινεζικό Κομμουνιστικό Κόμμα ανέλαβε επίσημα την εξουσία στο Πεκίνο. Στην πορεία των σχέσεών τους, η Κίνα υποστήριξε τη στάση της Ρουμανίας εναντίον της Μόσχας, καθώς το Βουκουρέστι ξεκίνησε το δικό του ανεξάρτητο πολιτικό ταξίδι –εντός και εκτός της τροχιάς της Σοβιετικής Ένωσης. Για κάποιο διάστημα, οι συναλλαγές Κίνας-Ρουμανίας ενισχύθηκαν στα πεδία της εκπαίδευσης, της τεχνολογίας και της βιομηχανίας. Ρουμάνοι και Κινέζοι ειδικοί επισκέφθηκαν, μελέτησαν και κατά καιρούς εργάστηκαν στην άλλη χώρα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, ο πρώην πρόεδρος Jiang Zemin έγινε ο πιο επιφανής Κινέζος που εργάστηκε στη Ρουμανία, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο να μάθει και τη γλώσσα.

Οι στενές σχέσεις της Ρουμανίας με την Κίνα έφτασαν στο απόγειό τους, όταν ο Τσαουσέσκου αντιτάχθηκε στη σοβιετική κατοχή της Τσεχοσλοβακίας το 1968. Οι ιστορικοί γράφουν ότι ο τότε πρωθυπουργός της Κίνας, Τσου εν Λάι, ενθάρρυνε τη Ρουμανία, λέγοντας: «Αντισταθείτε, αν χρειαστεί, θα σας δώσουμε και όπλα»¹⁵⁸. Πράγματι, η κυβέρνηση του Τσαουσέσκου έλαβε την άμεση στήριξη του Μάο Τσε Τούγκ. Βήμα προς βήμα, ο Ρουμάνος ηγέτης έγινε στενός, αξιόπιστος σύμμαχος της

Κίνας –ένας από τους λίγους στην Ευρώπη την εποχή της Πολιτιστικής Επανάστασης (1966–1976), παρά τα γεωγραφικά και πολιτιστικά χάσματα που υφίστανταν. Το 1970, το Πεκίνο παρείχε τεχνική υποστήριξη στο καθεστώς του Τσαουσέκου, όταν η Ρουμανία καταστράφηκε από πλημμύρες. Αυτές οι ενέργειες, πέρα από τη διαμόρφωση προσωπικών σχέσεων μεταξύ του Μάου του Τσου εν Λάι και του Τσαουσέκου, βοήθησαν στη δημιουργία μιας μοναδικής διασύνδεσης μεταξύ Πεκίνου και Βουκουρεστίου. Μέχρι σήμερα, οι δύο χώρες διατηρούν τις σχέσεις τους για λόγους νοσταλγίας, ειδικά στην περίπτωση της Κίνας, όπου η Ρουμανία χαρακτηρίζεται συχνά –κάπως αφελώς– ως ένας φίλος από τα παλιά¹⁵⁹.

Η Κίνα συνεχίζει την προσπάθεια προσεταιρισμού της Ρουμανίας –τόσο της κυβέρνησης όσο και του ευρέος κοινού– μέσω διπλωματικών ενεργειών και δράσεων ήπιας ισχύος. Για παράδειγμα, στα τέλη του 2019, η Jiang Yu, η Κινέζα πρέσβης στο Βουκουρέστι, κάλεσε τη Ρουμανία να συμμετάσχει σε μια «κοινότητα με κοινό μέλλον», ένα από τα επίλεκτα διπλωματικά συνθήματα του Σι Τζινπίνγκ. «Η Κίνα είναι πρόθυμη να συνεργαστεί με τους Ρουμάνους ομολόγους της, για να πραγματοποιήσει ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, να ενισχύσει τις μη κυβερνητικές και τοπικές ανταλλαγές και να προωθήσει τους δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων, έτσι ώστε η ιδέα της κοινότητας με κοινό μέλλον να διεισδύσει ακόμα πιο βαθιά στις καρδιές και των δύο λαών», έγραψε σε μια κινεζική εφημερίδα¹⁶⁰. Η δήλωσή της είχε μικρή απήχηση, ιδίως στις νεότερες γενιές, που ενηλικιώθηκαν αφότου η Ρουμανία έγινε πλήρες μέλος της ΕΕ, και εξακολουθούν να επικρίνουν έντονα το καθεστώς του Κομμουνιστικού Κόμματος Ρουμανίας πριν από το 1989 και όσους υπάγονταν σε αυτό.

Μετά την κατάρρευση του καθεστώτος Τσαουσέσκου, στα τέλη του 1989, το Πεκίνο διατήρησε σχετικά στενή επαφή με τη νέα ρουμανική ηγεσία υπό την προεδρία του Ion Iliescu –πρώην κομμουνιστή– και οργάνωσε πολλαπλές διμερείς επίσημες επισκέψεις, μεταξύ άλλων εκείνων του ίδιου του Iliescu το 1991, το 1994 και το 2003, καθώς και επανεπισκέψεις από τον Jiang Zemin το 1996 και τον διάδοχό του, Hu Jintao, το 2004. Η Κίνα εκμεταλλεύτηκε την αποδυναμωμένη ρουμανική οικονομία, κατά τη δεκαετία του 1990, για να επεκτείνει τις εξαγωγές της σε όλους τους τομείς. Το ετήσιο διμερές εμπόριο ανήλθε σε περίπου 3,5 δις δολάρια από το 2000 και έως το 2009, με ένα ολοένα μεγαλύτερο έλλειμμα της Ρουμανίας προς το τέλος της δεκαετίας¹⁶¹. Μετά το 1989, η κοινή πολιτική ιδεολογία δεν συνεπαγόταν μια ισορροπημένη οικονομική σχέση, κάτι που συνέβαλε –όπως σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ αυτών και στη Γεωργία και την Ουγγαρία– στην ανάπτυξη ενός αισθήματος απογοήτευσης μεταξύ των μέσων Ρουμάνων. Παράλληλα, η χώρα της Κεντρικής Ευρώπης βίωσε τη μετάβαση από τη σχεδιασμένη οικονομία στην οικονομία της αγοράς, καθώς προετοιμαζόταν για την πλήρη ένταξη στη Δύση, μέσω της συμμετοχής της στο NATO και στην ΕΕ. Η πολιτική επιρροή της Κίνας στη Ρουμανία συρρικνώθηκε ακόμα περισσότερο, παρά τις προσπάθειες των ηγετών του κεντροαριστέρου Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Ρουμανίας (PSD) να τη διατηρήσουν. Η κυβέρνηση του PSD υπό τον Adrian Năstase συνεργάστηκε στενά με την Κίνα, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Σύμφωνα με έναν ανώτερο Ρουμάνο αξιωματούχο,

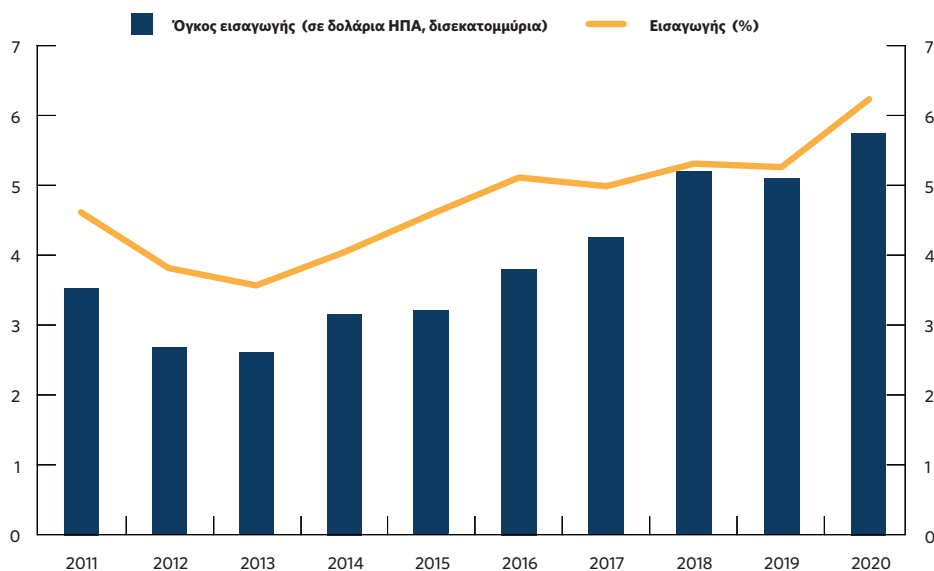
«από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, η Κίνα φαινόταν πιο επικεντρωμένη στην ΕΕ και στις ΗΠΑ» παρά στις μικρές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης¹⁶².

Το 2012, η Ρουμανία έγινε ενεργό μέλος του δικτύου 17 + 1 που προωθεί η Κίνα (τότε 16 + 1, πριν από την ένταξη της Ελλάδας το 2019), το οποίο συγκαλείται κάθε χρόνο. Το Πεκίνο προσπάθησε να δημιουργήσει μια ομάδα, κυρίως πρώην σοσιαλιστικών χωρών, με την ελπίδα ότι θα αποτελέσουν μια ξεχωριστή κοινότητα που θα έχει ειδική σχέση με την Κίνα. Αυτό λειτούργησε καλύτερα στην Ουγγαρία, αν και ηγέτες του PSD στη Ρουμανία, όπως ο πρώην πρωθυπουργός Victor Ponta, κολακεύτηκαν από την προσοχή που έλαβαν από το Πεκίνο. Το 2013, όταν ο Ponta φιλοξένησε τη δεύτερη σύνοδο κορυφής των ηγετών του δικτύου στο Βουκουρέστι¹⁶³, η διμερής συνάντησή του με τον Κινέζο πρωθυπουργό Li Keqiang χαρακτηρίστηκε με στόμφο ως «ορόσημο για τις σινορουμανικές σχέσεις»¹⁶⁴. Η συνάντηση είχε ως πρωταρχικό στόχο να λειτουργήσει ως εφιαλτήριο για νέες κινεζικές επενδύσεις στις ρουμανικές υποδομές. Ο Ponta και οι υπουργοί του πρότειναν δεκάδες έργα σε κινεζικές εταιρείες, μεταξύ άλλων υδροηλεκτρικούς σταθμούς, έναν πυρηνοληλεκτρικό σταθμό, σιδηροδρόμους υψηλής ταχύτητας, καθώς και μια σύμβαση διαχείρισης για το λιμάνι της Κωνσταντίας. Κανένα δεν υλοποιήθηκε¹⁶⁵.

Η τακτική της Κίνας να κάνει γενναιόδωρες προσφορές, κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων των 17 + 1, χωρίς τελικά να τις υλοποιεί, σταδιακά επέφερε απογοήτευση, «πολλώ δε μάλλον, καθόσον οι κινεζικές επενδύσεις άρχισαν να κατευθύνονται μαζικά προς τα πιο ανεπτυγμένα και ευημερούντα μέρη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2015–2016)»¹⁶⁶. Ταυτόχρονα, Ρουμάνοι αξιωματούχοι αντιλήφθηκαν «την πίεση της παράλληλης συμμετοχής στους 17 + 1 και στην ΕΕ», σύμφωνα με έναν ανώτερο διπλωμάτη¹⁶⁷. Παρόλο που η μακρόχρονη φιλία Κίνας-Ρουμανίας θα μπορούσε να θεωρηθεί κατά κάποιον τρόπο πλεονέκτημα, η εσωτερική πολιτική σύντομα κατέδειξε στις πολιτικές ελίτ που ανήκει η Ρουμανία¹⁶⁸. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές κατά τη διάρκεια της προεδρίας Τραμπ, όταν η Ρουμανία κέρδισε πολλούς πόντους στην Ουάσινγκτον, χάρη στην επίτευξη του στόχου του ΝΑΤΟ για εθνικές αμυντικές δαπάνες που αντιστοιχούν στο 2% του ΑΕΠ¹⁶⁹. Τον Οκτώβριο του 2019, ως ένδειξη της ανανεωμένης συνεργασίας τους, ο πρόεδρος Klaus Iohannis και ο Τραμπ σηματοδότησαν μαζί «με υπερηφάνεια την 15η επέτειο της ένταξης της Ρουμανίας στον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου» στον Λευκό Οίκο¹⁷⁰. Υπό την ηγεσία του Iohannis, τέτοιες κινήσεις κατέστησαν εξαιρετικά απίθανη τη διατήρηση μιας στενής σχέσης με το Πεκίνο.

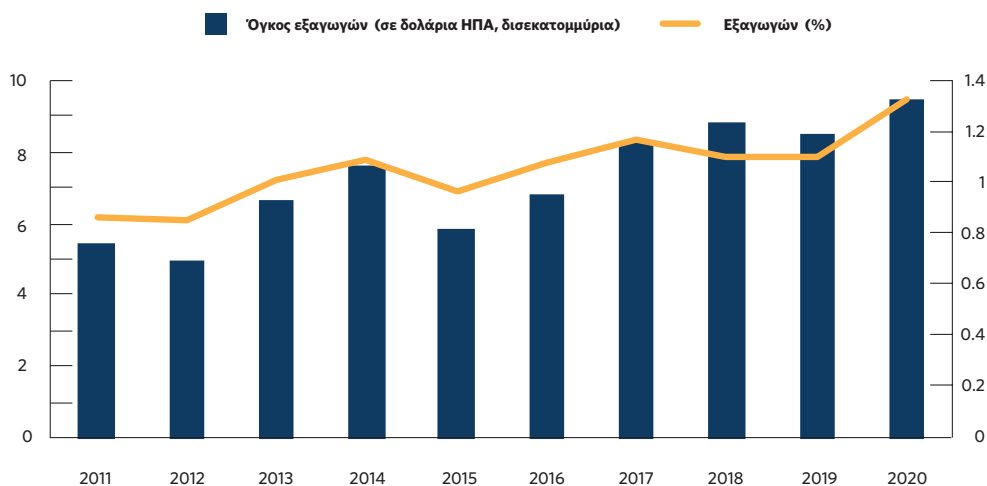
Επιπλέον, παρά τις έντονες κινεζικές πιέσεις¹⁷¹, τόσο ο Iohannis όσο και ο πρωθυπουργός Florin Cițu (του δεξιού Εθνικού Φιλελεύθερου Κόμματος, PNL) επέλεξαν να μην παρευρεθούν στην τελευταία διαδικτυακή σύνοδο κορυφής των 17 + 1, παρόλο που η Κίνα εκπροσωπήθηκε για πρώτη φορά συμβολικά από τον ίδιο τον Σι Τζινπίνγκ¹⁷². Πέντε ακόμα ηγέτες από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη δεν παρευρέθηκαν στη συνάντηση του Φεβρουαρίου του 2021, ενδίδοντας σε έναν συνδυασμό ευρωπαϊκής και αμερικανικής πίεσης, καθώς και στο αίσθημα απογοήτευσης, εξαιτίας των ανεκπλήρωτων υποσχέσεων του Πεκίνου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9. Εισαγωγές από την Κίνα στη Ρουμανία

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

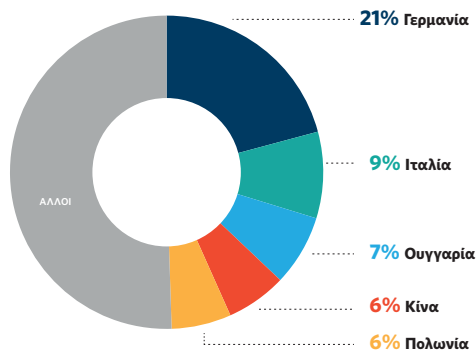
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10. Εξαγωγές στην Κίνα από τη Ρουμανία

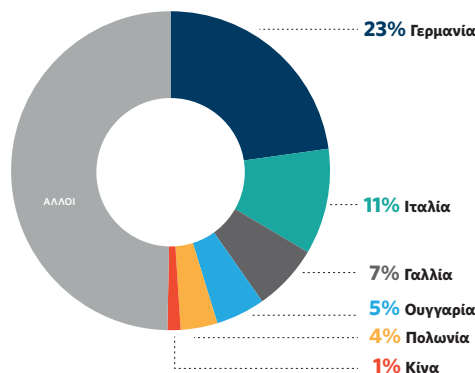
Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11. Οι κορυφαίες πηγές εισαγωγών και οι κορυφαίοι προορισμοί εξαγωγών της Ρουμανίας, 2020

ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ

ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση

Κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, οι εμπορικές σχέσεις Κίνας-Ρουμανίας γνώρισαν ραγδαία αύξηση, η οποία οδήγησε σε μεγάλο κινεζικό πλεόνασμα¹⁷³. Σύμφωνα με το ρουμανικό υπουργείο Εξωτερικών, το 2020, η συνολική αξία των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ Ρουμανίας και Κίνας ανήλθε σε 6,68 δις δολάρια. Η συνολική αξία των ρουμανικών εισαγωγών ήταν 5,74 δις, ενώ οι ρουμανικές εξαγωγές στην Κίνα ανήλθαν μόλις σε περίπου 943 εκατ. δολάρια¹⁷⁴.

Πέρα από το εμπόριο, η μακροχρόνια οικονομική συνεργασία μέσω των κινεζικών επενδύσεων δεν έχει αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα. Στις κινεζικές εταιρείες με περιορισμένη παρουσία στη Ρουμανία –και ελάχιστες τοπικές προσλήψεις– περιλαμβάνονται η China Tobacco International, η Eurosport DHS, η Yuncheng Platemaking, η Honest General Trading και οι δύο τηλεπικοινωνιακοί κολοσσοί της Κίνας, η Huawei και η ZTE. Κάποια άλλα παραδείγματα είναι οι θυγατρικές πολυεθνικών που εξαγοράστηκαν πρόσφατα από κινεζικούς ομίλους, όπως η Pirelli (η ιταλική εταιρεία κατασκευής ελαστικών εξαγοράστηκε το 2015 από μια κινεζική κρατική επιχείρηση, τη Chinachem Group¹⁷⁵) και η θυγατρική στη Ρουμανία της εταιρείας παραγωγής χοιρινού κρέατος Smithfield Foods, με έδρα τη Βιρτζίνια, (τώρα ιδιοκτησία της WH Group, παλαιότερα γνωστή ως Shuanghui Group)¹⁷⁶.

Τα τελευταία χρόνια, η ρουμανική κυβέρνηση έχει αρχίσει να αναθεωρεί τις πολιτικές της σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την ενίσχυση ενός μηχανισμού ελέγχου των ξένων επενδύσεων¹⁷⁷, ο οποίος κατέστη πλήρως λειτουργικός τον

Οκτώβριο του 2020. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μια σειρά μέτρων μετριασμού για την αντιμετώπιση των κινδύνων για την ασφάλεια του 5G –ιδιαίτερα προβληματικό ζήτημα για την Κίνα, δεδομένης της ανησυχίας τόσο της Ευρώπης όσο και των ΗΠΑ σχετικά με τη συμμετοχή κινεζικών εταιρειών στην ανάπτυξη και την κατασκευή υποδομών 5G στην Ευρώπη¹⁷⁸–, καθώς και νέους κανόνες για τις διεθνείς δημόσιες συμβάσεις¹⁷⁹. Τέλος, ένας κανονισμός για τις ξένες επιδοτήσεις που στρεβλώνουν την εσωτερική αγορά ανακοινώθηκε από την ΕΕ τον Μάιο του 2021¹⁸⁰. Το σύνολο αυτών των κανονισμών και των προτάσεων, που είχαν κατά βάση στόχο την ανάσχεση της κινεζικής οικονομικής επέκτασης στην ΕΕ, δεν εμποδίστηκε από τη Ρουμανία, τον υποτιθέμενο «παλιόφιλο» της Κίνας.

Επιπρόσθετα, η ρουμανική κυβέρνηση έχει θεσπίσει και δικούς της κανόνες για την προστασία των τοπικών επιχειρήσεων, ιδίως από τη διαφθορά¹⁸¹. Ενθαρρυμένη από την εμφάνιση κινημάτων της κοινωνίας των πολιτών για την καταπολέμηση της διαφθοράς, και από την ένταξή της στην ΕΕ, η ρουμανική κυβέρνηση πιέζει για καλύτερη εφαρμογή του κράτους δικαίου¹⁸². Σε ένα τέτοιο επιχειρησιακό περιβάλλον, είναι δυσκολότερο για τους ξένους κρατικούς ή ιδιωτικούς παράγοντες (συμπεριλαμβανομένης της Κίνας) να ασκήσουν παράτυπες δραστηριότητες. Στην πραγματικότητα, οι ξένες εταιρείες από χώρες που δεν έχουν υπογράψει συμφωνίες δημοσίων συμβάσεων με την ΕΕ έχουν πλέον αποκλειστεί από τους διαγωνισμούς για δημόσια έργα υποδομής. Οι ξένες οντότητες που είναι πρόθυμες να υποβάλουν προσφορές για τέτοια έργα θα αποκλείονται. Κίνηση που, θεωρητικά, θα βλάψει τις κινεζικές εταιρείες που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε διαγωνισμούς (αν και μερικές εξ αυτών σημείωσαν επιτυχία στη Ρουμανία). «Είμαστε επιφυλακτικοί απέναντι στις εταιρείες που επωφελούνται από τις άμεσες και έμμεσες επιδοτήσεις από τη χώρα προέλευσής τους, πρακτική η οποία τους προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα», δήλωσε ο πρωθυπουργός σε πρόσφατη συνέντευξή του. «Γενικότερα, δεν γίνεται τέτοιες εταιρείες να υποβάλλουν προσφορές και να αναλαμβάνουν έργα, είτε προέρχονται από την Κίνα είτε από οπουδήποτε αλλού», προσέθεσε ο ίδιος¹⁸³.

Η Ρουμανία αλλάζει συχνά τακτική με τους Κινέζους επενδυτές, καθώς η εσωτερική της πολιτική κατάσταση μεταβάλλεται διαρκώς και ο εκάστοτε πρωθυπουργός χάνει την εξουσία, πριν προλάβει να κλείσει τις οικονομικές συμφωνίες μεταξύ Κίνας και Ρουμανίας. Αυτές οι συχνές μεταβολές στις κυβερνήσεις της Ρουμανίας «εμπόδισαν την ανάπτυξη στενότερων σχέσεων στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας του νέου Δρόμου του Μεταξιού»¹⁸⁴. Για μια χώρα όπως η Κίνα, που προτιμά να κάνει μακροπρόθεσμους σχεδιασμούς, απέβη δύσκολο να συνεργαστεί με τις ρουμανικές κυβερνήσεις υπό αυτές τις ρευστές συνθήκες.

Ο άλλοτε πολλά υποσχόμενος για τη σινορουμανική συνεργασία τομέας της πυρηνικής ενέργειας παρουσιάζει επιπλέον δυσκολίες για την Κίνα. Μέσω της κρατικής εταιρείας China General Nuclear Power Group (CGN), το Πεκίνο είχε προσπαθήσει να δημιουργήσει μια πυρηνική εγκατάσταση στη Τσερναβόντα, σε συνεργασία με τη ρουμανική κρατική εταιρεία Nuclearelectrica. Ωστόσο, τον Μάιο του 2020, η ρουμανική κυβέρνηση

ζήτησε από την Nuclearelectrica να «εντοπίσει νέους εταίρους» και να διακόψει τις διαπραγματεύσεις με τη CGN για την κατασκευή δύο πυρηνικών αντιδραστήρων¹⁸⁵.

Αντίστοιχα, ο υδροηλεκτρικός σταθμός άντλησης Tarnita-Lapustesti, που προτάθηκε για πρώτη φορά κατά την περίοδο διακυβέρνησης του Ponta, αρχικά επρόκειτο να ανατεθεί σε μία από τις τρεις ενδιαφερόμενες κινεζικές κοινοπραξίες το 2015. Τουναντίον, «πάγωσε» από την επόμενη ρουμανική κυβέρνηση¹⁸⁶. Τα σχέδια για μια νέα μονάδα ισχύος 600 μεγαβάτ στον σταθμό παραγωγής ενέργειας με άνθρακα στο Ροβινάρι, που χρηματοδοτήθηκε από την China Huadian Engineering, επίσης δεν προχώρησαν. Αντίθετα, η κυβέρνηση ξεκίνησε ένα νέο ενεργειακό σχέδιο για την περίοδο από το 2020 έως το 2030, χωρίς τη συμμετοχή της Κίνας¹⁸⁷. Συλλήβδην, οι συνολικές κινεζικές άμεσες ξένες επενδύσεις στη Ρουμανία ανέρχονται μόλις σε περίπου 1,03 δις δολάρια, σύμφωνα με την Εθνική Τράπεζα της Ρουμανίας. Αυτά τα στοιχεία δεν περιλαμβάνουν τις πωλήσεις και τις δραστηριότητες υποστήριξης στη χώρα της κολοσσιαίας εταιρείας τηλεπικοινωνιών Huawei, καθώς θεωρούνται ευρωπαϊκές επενδύσεις. Η επένδυση της Huawei στη Ρουμανία έγινε μέσω της ευρωπαϊκής έδρας της¹⁸⁸.

Μέσω του γραφείου της στο Βουκουρέστι, η Huawei έχει αναπτύξει στενές σχέσεις με Ρουμάνους πολιτικούς, με την ελπίδα να επεκτείνει το αποτύπωμά της στις υποδομές. Οι προσπάθειές της δεν εμπόδισαν τη ρουμανική κυβέρνηση να εγκρίνει νομοθεσία που απαγορεύει σε ορισμένους μη Ευρωπαίους πλειοδότες να συμμετέχουν στη δημοπρασία για το 5G¹⁸⁹. Τον Απρίλιο του 2021, η ρουμανική κυβέρνηση πρότεινε ένα νομοσχέδιο που ορίζει ότι οι εταιρείες που ελέγχονται από ξένες κυβερνήσεις –οι οποίες έχουν ιστορικό αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς, δεν υπόκεινται σε ανεξάρτητο σύστημα δικαιοσύνης στη χώρα προέλευσής τους ή δεν διαθέτουν διαφανές ιδιοκτησιακό καθεστώς– δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για προμήθεια εξοπλισμού 5G στη Ρουμανία. Τόσο ο Iohannis όσο και οι σύμμαχοί του στην κεντροδεξιά κυβέρνηση έχουν εκφράσει επανειλημμένα την αντίθεσή τους στη σύναψη συμφωνίας με την Huawei για την υλοποίηση του 5G στη Ρουμανία. Εξετάζοντας το παρελθόν της εταιρείας και τους δεσμούς της με το κινεζικό κράτος, η Huawei δεν φαίνεται να συμμορφώνεται με τουλάχιστον δύο από τους ανωτέρω όρους: δεν έχει διαφανή διακυβέρνηση και στο παρελθόν της έχουν επιβληθεί κυρώσεις από τις Ηνωμένες Πολιτείες για αντιδεοντολογική συμπεριφορά. Όπως κάθε άλλη κινεζική εταιρεία, η Huawei υπόκειται επίσης στην αδιαφάνεια του δικαστικού συστήματος της Κίνας. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τη ρουμανική κυβέρνηση, η Huawei παρουσιάζει «κινδύνους, απειλές και τρωτά σημεία για την εθνική ασφάλεια»¹⁹⁰.

Η διακριτική στάση της Κίνας στη Ρουμανία

Η κινεζική πρεσβεία βρίσκεται στο κέντρο του Βουκουρεστίου, σε μία από τις μεγαλύτερες διπλωματικές εγκαταστάσεις στην πόλη. Πρόκειται κατ' ουσίαν για την κληρονομιά μιας περασμένης εποχής: τα τελευταία δύο χρόνια, κράτησε σχετικά χαμηλούς τόνους στις δραστηριότητές της. Σε αντίθεση με άλλες κινεζικές πρεσβείες, η πρεσβεία

στο Βουκουρέστι εγκαινίασε τη σελίδα της στο Facebook το 2019 και δεν έχει ορατή παρουσία στα άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Με την αποχή από αντιπαραθέσεις που θα μπορούσαν να την αποξενώσουν από μια χώρα που εξακολουθεί να θεωρεί φίλη (αν όχι σύμμαχο), η Κίνα δείχνει πρόθυμη να διατηρήσει την υπάρχουσα σχέση. Ωστόσο, ο συνολικός αριθμός των Κινέζων κατοίκων στη Ρουμανία παραμένει εξαιρετικά χαμηλός. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εσωτερικών, σήμερα αριθμούν μόλις 7.544, έναντι 10.000 κατοίκων το 2004¹⁹¹. Συνολικά, ο κινεζικός πληθυσμός στη Ρουμανία είναι μικρός, σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες παρόμοιου μεγέθους. Δεν υπάρχει σινορουμανική διασπορά, όπως θα μπορούσε να βρεθεί στη Γαλλία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες ή ακόμα και την Ουγγαρία.

Αν και η πρεσβεία της παρέμεινε αθόρυβα ενεργή εδώ και δεκαετίες σε ορισμένους κύκλους της ρουμανικής κοινωνίας (ειδικά εκτός Βουκουρεστίου), η Κίνα δεν είχε ισχυρή δημόσια παρουσία, πέρα από σποραδικές εκδηλώσεις δικτύωσης ή άρθρα στον τοπικό τύπο. Αντίθετα, η Ρουμανία παραμένει αρκετά ενεργή στην Κίνα, ιδίως σε σύγκριση με άλλες χώρες της Κεντρικής ή Ανατολικής Ευρώπης. Στα χρόνια του Τσαουσέσκου, το κινεζικό κοινό άκουσε πολλά για τη Ρουμανία. Σε ορισμένους κύκλους του Κομμουνιστικού Κόμματος, επιβιώνει η αντίληψη ότι η Ρουμανία αποτελεί έναν στενό φίλο. Εντούτοις, η πραγματικότητα στη Ρουμανία είναι άκρως διαφορετική. Όπως σχολίασε ένας αναλυτής, «υπάρχει εμφανώς ένα χάσμα γενεών όσον αφορά την αντιμετώπιση της Κίνας. Η παλιά γενιά, ειδικά όσοι έζησαν την κομμουνιστική εποχή, τείνουν να είναι πιο δεκτικοί προς την Κίνα, ενώ οι νεότεροι προσανατολίζονται προς την ΕΕ και τις ΗΠΑ»¹⁹².

Τον Απρίλιο του 2018, τρία χρόνια μετά τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η Ρουμανία εντάχθηκε τελικά στην Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων και Υποδομών (Asian Infrastructure Investment Bank, AIIB) που υποστηρίζεται από την Κίνα και παρέμεινε ένα ήσυχο μέλος. Όσον αφορά τον νέο Δρόμο του Μεταξιού, η εν λόγω πρωτοβουλία ξεκίνησε το 2019 από την κινεζική ΜΚΟ Δίκτυο Διεθνών Ανταλλαγών (Network for International Exchanges) για την προώθηση των ανταλλαγών μεταξύ ανθρώπων στη Ρουμανία. Σε αντίθεση με χώρες όπως η Ουγγαρία, η Ελλάδα και η Γεωργία, το σημαντικότερο έργο υποδομής της Κίνας δεν έχει προβληθεί ιδιαίτερα στα ρουμανικά μέσα ενημέρωσης, ενώ δεν υπάρχουν αναγνωρίσιμα έργα στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας στη χώρα.

Πολιτικοί δεσμοί

Από το 2010, επίσημες επισκέψεις της Κίνας στη Ρουμανία έγιναν από τον πρωθυπουργό Li Keqiang, μέλη της Μόνιμης Επιτροπής του Πολιτικού Γραφείου (Politburo Standing Committee) και άλλους ανώτερους ή μεσαίους αξιωματούχους, οι οποίες απηχούν τους μακροχρόνιους δεσμούς με έναν φίλο από τα παλιά. Η πραγματικότητα, όμως, είναι και πάλι διαφορετική. Η Κίνα έχει καλλιεργήσει σχέσεις κυρίως

με συνταξιούχους πολιτικούς, μερικούς από την εποχή του Τσαουσέσκου (ή «τους συνήθεις υπόπτους», όπως τους χαρακτήρισε ένας κυβερνητικός αξιωματούχος¹⁹³), αλλά και πρώην ηγέτες του PSD, όπως ο Adrian Năstase και ο Victor Ponta, ή ο πρώην κεντροδεξιός πρωθυπουργός και δήμαρχος της Κλουζ-Ναπόκα, Emil Boc, ο οποίος συμμετέχει συχνά σε συνέδρια που χρηματοδοτούνται από την Κίνα. Ο Ion Georgescu, δήμαρχος του Μιοβένι, είναι ένας ακόμα τοπικός ηγέτης που έχει ισχυρές σχέσεις με την Κίνα. Οι πρόσφατες προσπάθειες της κινεζικής πρεσβείας να συνεργαστεί με άλλα πολιτικά κόμματα (ιδίως με το κυβερνών Εθνικό Φιλελεύθερο Κόμμα) φαίνεται να έχουν περιορισμένα αποτελέσματα¹⁹⁴. Για παράδειγμα, σε ένα πρόσφατο άρθρο του *Economistul*, ο κατάλογος των Ρουμάνων προσκεκλημένων στην ενημέρωση από τον Κινέζο πρέσβη περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, τον Gheorghe Popescu (γενικό γραμματέα της Ένωσης Φιλίας Ρουμανίας-Κίνας), τον Viorel Isticioaia-Budura (για χρόνια πρέσβη της Ρουμανίας στην Κίνα) και τον Alexandru Potor (δημόσιο υπάλληλο της κομητείας Ιαλομίτα)¹⁹⁵. Αυτό καταδεικνύει ότι οι υποστηρικτές της Κίνας στη Ρουμανία είναι μετρημένοι και επ' ουδενί δεν είναι η κυρίαρχη τάση. Αν και εξακολουθεί να θεωρεί τη Ρουμανία φίλη της, η Κίνα δεν επιδιώκει την ευρεία απήχηση της εικόνας της ούτε επιχειρεί να επενδύσει στην προπαγάνδα, για να διαδώσει το μήνυμά της.

Ακόμα, η πρεσβεία υποστηρίζει τη φιλοκινεζική ένωση Romanian-Chinese House, με επικεφαλής τον επιχειρηματία Nicolae Dumitru. Ο ιστότοπος του οργανισμού αναγράφει με υπερηφάνεια την υποστήριξη επιχειρηματιών, συνταξιούχων πολιτικών, ακαδημαϊκών και διπλωματών –συμπεριλαμβανομένων τριών πρώην Ρουμάνων πρεσβευτών στην Κίνα¹⁹⁶. Στο ίδιο πνεύμα, η ημιεπίσημη, υποστηριζόμενη από την πρεσβεία Ένωση Φιλίας Ρουμανίας-Κίνας (Romania-China Friendship Association) επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα με τοπικά παραρτήματα στις κομητείες, τα οποία λειτουργούν αθόρυβα ως τρόπος αλληλεπίδρασης της κινεζικής πρεσβείας με τους τοπικούς φορείς¹⁹⁷.

Η Ρουμανία διαθέτει τέσσερα ενεργά Ινστιτούτα Κομφούκιος, τα οποία, πριν από την πανδημία της νόσου COVID-19, διοργάνωναν πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εκδηλώσεις για την Κίνα και προσέφεραν υποτροφίες σε Ρουμάνους φοιτητές που σπουδάζουν την κινεζική γλώσσα¹⁹⁸. Υπάρχουν επίσης τμήματα Κομφούκιος σε πόλεις όπως το Βουκουρέστι, το Ιάσιο, η Κωνσταντζα, η Ντέβα, το Μπακάου και το Πιτέστι. Σε εκθέσεις, αναφέρονται επιπλέον ακαδημαϊκές πρωτοβουλίες, όπως ένα πρόγραμμα χορήγησης πτυχίου στην κινεζική ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Τρανσυλβανίας και ένα κοινό πρόγραμμα MBA μεταξύ του Πανεπιστημίου Lucian Blaga του Σιμπίου και του Πανεπιστημίου Επιστήμης και Τεχνολογίας της Ανατολικής Κίνας με έδρα τη Σαγκάη, που ιδρύθηκε το 2018 ως Sibiu Sino-European International Business School. Το 2019, οι δύο χώρες δημιούργησαν, επίσης, το Πάρκο Γεωργικής Επιστήμης και Τεχνολογίας Κίνας-Ρουμανίας (China-Romania Agricultural Science and Technology Park) στο Βουκουρέστι¹⁹⁹. Ωστόσο, αυτές οι πρωτοβουλίες είναι εξαιρετικά περιορισμένες σε σύγκριση με τους δεσμούς που διατηρεί η Ρουμανία με τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, μέσω των προγραμμάτων Erasmus για χορήγηση διπλού πτυχίου και των κοινών ερευνητικών έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ²⁰⁰.

Αδελφές πόλεις και αδελφές κομητείες

Λόγω των μακροχρόνιων πολιτικών σχέσεων των χωρών, ο αριθμός των αδελφών πόλεων και των αδελφών κομητειών είναι σχετικά μεγάλος. Πρόκειται για μεγάλες πόλεις, όπως το Βουκουρέστι (αδελφή πόλη του Πεκίνου) ή η Κωνσταντζα (αδελφή πόλη της Σαγκάης), αλλά και μικρότερες, όπως η Ρucioasa (η οποία αδελοφοποιήθηκε με τη γραφική κομητεία Yangshuo στην περιφέρεια Κουανγκσί). Καταρχήν, αυτές οι συμφωνίες θα πρέπει να βοηθήσουν τη συνεργασία σε επενδύσεις, ανταλλαγές μεταξύ ανθρώπων, πολιτιστικές δραστηριότητες και επίσημες επισκέψεις. Περιττό να αναφερθεί ότι, λόγω της πανδημίας, αυτές οι δραστηριότητες είναι σχεδόν ανύπαρκτες από τις αρχές του 2020. Στην αρχή της πανδημίας, αμφοτέρως οι πλευρές δώρισαν μάσκες μέσω αυτών των παραδοσιακών διαύλων επικοινωνίας και μερικοί Ρουμάνοι ζήτησαν περιορισμένο αριθμό ιατρικών προμηθειών από την Κίνα. Όμως, δεν ασκήθηκε διπλωματία των εμβολίων από την Κίνα στη Ρουμανία. Ερωτηθείς αν θα αγόραζε εμβόλια από την Κίνα, ο πρωθυπουργός Florin Cîțu δήλωσε αντ' αυτού ότι «ήταν σε επαφή με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή» και ότι «η Ρουμανία θα προσπαθήσει να παραγάγει το δικό της εμβόλιο τοπικά, μέσω του εργαστηρίου Cantacuzino»²⁰¹.

Συμπεράσματα

Ενώ άλλοτε ήταν ένας από τους καλύτερους φίλους της Κίνας στην Ευρώπη, τώρα η Ρουμανία έχει εδραιώσει τη θέση της στο δυτικό στρατόπεδο. Ο Iohannis, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί στα τοπικά ΜΜΕ ως «δυτικός», είχε στενές διαβουλεύσεις με τον προηγούμενο πρόεδρο των ΗΠΑ στη Ρουμανία, τον πολιτικά διορισμένο από τον Τραμπ Adrian Zuckerman, ο οποίος προφανώς άσκησε έντονη πίεση κατά της κινεζικής επιρροής²⁰². Ο Zuckerman συνέβαλε, επίσης, καθοριστικά στην υλοποίηση των επισκέψεων του Ρουμάνου προέδρου στον Λευκό Οίκο τις καλοκαιρινές περιόδους του 2017 και του 2019.

Αν και σχετικά νέο μέλος της ΕΕ, η Ρουμανία έχει ικανοποιητική εκπροσώπηση στις Βρυξέλλες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Adina Vălean κατέχει το χαρτοφυλάκιο μεταφορών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Dacian Cioloș είναι πρόεδρος της ισχυρής ομάδας Renew στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η ηγεσία της χώρας θέλει να δείξει ότι δεν πρόκειται να πέσει στη σφαίρα επιρροής της Κίνας. Σε αντίθεση με τον Ορμπάν στην Ουγγαρία, ο οποίος έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των φιλικών σχέσεων της χώρας του με την Κίνα, οι περισσότεροι Ρουμάνοι πολιτικοί είναι εξαιρετικά επιφυλακτικοί απέναντι στο Πεκίνο.

Σε σχέση με περιπτώσεις χωρών όπως η Γεωργία, η Ουγγαρία και η Ελλάδα, η σχέση Κίνας-Ρουμανίας σήμερα χαρακτηρίζεται από σχετική έλλειψη συζήτησης όσον αφορά τον αυξανόμενο διεθνή ρόλο της Κίνας. Ενώ τα ρουμανικά μέσα ενημέρωσης δεν καλύπτουν εκτενώς την Κίνα (λόγω της έλλειψης ξένων ανταποκριτών στην Κίνα), ελάχιστοι ακαδημαϊκοί, αναλυτές ή δημοσιογράφοι επικεντρώνονται σε αυτό το θέμα.

Οι Κινέζοι σχολιαστές κατηγορούν συνήθως την Ουάσινγκτον για την εν λόγω μετατόπιση. Μερικοί έχουν σχολιάσει ακόμα και την «επιστροφή των ΗΠΑ στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη»²⁰³.

Το Πεκίνο πιστεύει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες –που «ανακάλυψαν ξανά τη στρατηγική σημασία της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης»²⁰⁴– χτίζουν έναν αντικινεζικό συνασπισμό. Παρόλο που η Κίνα αντιλαμβάνεται την αύξηση της αντιπαράθεσης με μια Ευρώπη εξ ολοκλήρου υπό την επιρροή της Ουάσινγκτον²⁰⁵, δεν έχει επενδύσει στη διατήρηση της εικόνας της στη Ρουμανία, όπου αναμφίβολα έχει χάσει την εμπιστοσύνη των νέων γενιών τα τελευταία χρόνια. Παρόλο που υπάρχουν παραδείγματα της νέας προσέγγισης της Δύσης στην περιοχή –όπως η Πρωτοβουλία των Τριών Θαλασσών (Three Seas Initiative), όπου συμμετέχει και η Ρουμανία²⁰⁶– η πραγματικότητα για αυτήν την αλλαγή πορείας είναι πιθανότατα εγγώρια. Οι τοπικοί πολιτικοί, προσπαθώντας να ακολουθήσουν τη γραμμή της ΕΕ, χρησιμοποιούν την Κίνα στα δικά τους πολιτικά μηνύματα.

Υπάρχει έντονη διαφοροποίηση μεταξύ της ρητορικής της Κίνας για τη Ρουμανία και της αντίληψης των νεότερων γενιών στη Ρουμανία για την Κίνα, καθώς και τις σχέσεις των δύο χωρών. Ενώ η Κίνα θέλει να δείξει την οικονομική και πολιτική επιρροή της στην περιοχή, πολλοί αναλυτές έχουν διαφορετική άποψη: «Η κινεζική οικονομική επιρροή από μόνη της δεν μπορεί να αντισταθμίσει τους δυτικούς οικονομικούς δεσμούς», εξήγησαν οι συντάκτες μιας πρόσφατης έκθεσης που προτείνει τη μελέτη «από την πλευρά της ζήτησης των σχέσεων Κίνας-Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όχι από την πλευρά της κινεζικής προσφοράς»²⁰⁷. Αν και ασχολείται περισσότερο με τη Ρωσία παρά με την Κίνα, η ρουμανική κυβέρνηση προσπαθεί να δείξει την προθυμία της να συνεργαστεί με την ανερχόμενη υπερδύναμη, ενόσω προσπαθεί να αποφύγει την υπερβολική εξάρτηση από το Πεκίνο²⁰⁸.

Για την Κίνα, η Ρουμανία αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα χαμένης ευκαιρίας. Το Πεκίνο απέτυχε να συνεργαστεί με τους νέους ηγέτες μιας πρώην συμμάχου, η οποία άλλαξε άρδην μετά την ένταξή της στην ΕΕ και το NATO.

Γεωργία: Στον Δρόμο του Μεταξιού, ενώ στρέφεται προς τη Δύση

Μια σύντομη ιστορική αναδρομή

Το 1992, όταν η Γεωργία κήρυξε την ανεξαρτησία της, μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, η Κίνα ήταν μία από τις πρώτες χώρες που αναγνώρισε το νέο κράτος. Παρόλα αυτά, οι δύο χώρες δεν ανέπτυξαν ποτέ στενούς πολιτικούς ή πολιτιστικούς δεσμούς. Η Γεωργία δεν όρισε καν πρέσβη στην Κίνα μέχρι το 2005. Την τελευταία δεκαετία, η κατάσταση έχει αρχίσει να αλλάζει, κυρίως λόγω της ανάπτυξης εμπορικών σχέσεων. Εντούτοις, σήμερα, οι περισσότεροι Γεωργιανοί εκφράζουν απογοήτευση παρά ενθουσιασμό για τη νέα αυτή σχέση.

Αυτή η συνειδητοποίηση της πραγματικότητας επέρχεται, καθώς και οι δύο πλευρές αξιολογούν τη σημασία της σχέσης τους. Για την Κίνα, η Γεωργία δεν αποτελεί στην ουσία μια χώρα στρατηγικής σημασίας. Πρόκειται για ένα μικρό κράτος που δεν έχει σημαντική θέση στις κύριες διαδρομές του Δρόμου του Μεταξιού. Δεν είναι μέλος της ΕΕ, όπως τα περισσότερα μέλη του δικτύου 17 + 1. Επιπλέον, η Γεωργία είναι σταθερά φιλοδυτική. Η πλειονότητα της πολιτικής της ελίτ και του κοινού παραμένει προσανατολισμένη προς την Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, με μια μειονότητα να προτιμάει τη Ρωσία²⁰⁹. Στα σημαντικά ζητήματα, η Τιφλίδα θα επιλέξει την Ουάσινγκτον έναντι του Πεκίνου. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο του 2021, η Γεωργία και οι Ηνωμένες Πολιτείες υπέγραψαν μνημόνιο κατανόησης για την ασφάλεια του 5G, το οποίο εμπόδισε την κινεζική Huawei να αναλάβει το δίκτυο 5G της Γεωργίας²¹⁰.

Ως αποτέλεσμα, παρά το μέγεθός της, η Γεωργία επέδειξε ανθεκτικότητα στην αντιμετώπιση της μη επιθυμητής κινεζικής επιρροής. Η άσκηση επιρροής της Κίνας στη Γεωργία περιορίζεται σε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες, όπως η κατασκευή οδικής και σιδηροδρομικής υποδομής, ακαδημαϊκές ανταλλαγές και (πιο πρόσφατα) παραδόσεις εμβολίων –καθένα ζήτημα από τα οποία επιδέχεται αμφισβήτηση. Δεν αποτελούν σημαντικές επενδύσεις σε σχέση με τις παγκόσμιες επιδόσεις της Κίνας, όμως σίγουρα κάνουν τη διαφορά σε μια μικρή χώρα όπως η Γεωργία.

Μέχρι το 2019, πολλοί στη Γεωργία εναπέθεταν τις ελπίδες τους στην Κίνα. Θεωρούσαν ότι η αναπτυσσόμενη μεταξύ τους σχέση θα ενίσχυε την οικονομική ανάπτυξη και θα λειτουργούσε ως ένα νέο γεωπολιτικό αντίβαρο στη Ρωσία, η οποία θεωρείται παγκοσμίως ως η κύρια εξωτερική απειλή για τη Γεωργία. Το 2016, ένας ειδικός από τη Γεωργία συνόψισε την προοπτική της χώρας: «Η Μόσχα αντιτίθεται έντονα στη δυτική στροφή της Γεωργίας. Όμως, αν η Γεωργία ήταν ο κύριος κόμβος μεταξύ Ευρώπης και Ασίας στον νέο Δρόμο του Μεταξιού, η Κίνα θα ήταν ο εγγυητής της σταθερότητας της Γεωργίας»²¹¹. Το 2017, τρεις Γεωργιανοί ειδικοί έγραψαν: «Η ενισχυμένη πολιτική θέση της Γεωργίας στην περιοχή ως η πιο δυτικοποιημένη πολιτικά και οικονομικά χώρα,

καθώς και η στρατηγική γεωγραφική της θέση ενδέχεται να λειτουργήσουν ως απτές οικονομικές ευκαιρίες τόσο για τη Γεωργία όσο και για την Κίνα, κυρίως σε μεγαλύτερη πολιτική κλίμακα»²¹².

Ωστόσο, οι ελπίδες τους δεν εκπληρώθηκαν. Σε ένα θέμα αμοιβαίου ενδιαφέροντος – την απόρριψη αποσχιστικών κινήσεων–οι δύο χώρες έχουν εκφράσει έντονη αλληλεγγύη. Η στάση της Κίνας φάνηκε εξαιρετικά χρήσιμη για τη Γεωργία τον Αύγουστο του 2008, μετά τον πενθήμερο πόλεμο Γεωργίας-Ρωσίας και την επακόλουθη μονομερή αναγνώριση από τη Μόσχα των αποσχισμένων εδαφών της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας ως ανεξάρτητων κρατών. Στις 28 Αυγούστου 2008, σε σύνοδο κορυφής του Οργανισμού Συνεργασίας της Σαγκάης, η Ρωσία άσκησε πίεση σε άλλα μέλη, για να ακολουθήσουν το παράδειγμά της και να αναγνωρίσουν τις δύο περιοχές ως ανεξάρτητα κράτη. Η Κίνα αρνήθηκε, καθιστώντας πιο εύκολο για τα πέντε κράτη της Κεντρικής Ασίας να υποστηρίξουν επ’ αυτού τη Γεωργία και όχι τη Ρωσία²¹³. Το γεγονός αυτό πρόσφερε κάλυψη σε άλλα μετασοβιετικά κράτη, όπως η Αρμενία και η Λευκορωσία, για να μην υποστηρίξουν τους ελιγμούς της Ρωσίας. Κατά την επίσκεψή του στη Γεωργία, το 2019, ο Κινέζος υπουργός Εξωτερικών, Wang Yi, δεσμεύτηκε να υποστηρίξει την εδαφική ακεραιότητα της χώρας σε σχέση με την Αμπχαζία και τη Νότια Οσετία, ενώ οι Γεωργιανοί αξιωματούχοι επαναβεβαίωσαν την προσήλωσή τους στην πολιτική της ενιαίας Κίνας²¹⁴. Ωστόσο, τελευταία, η Κίνα δεν παίρνει θέση για την Αμπχαζία και τη Νότια Οσετία²¹⁵. Μάλιστα, το Πεκίνο δεν στήριξε στον ΟΗΕ την ψηφοφορία για την επιστροφή σε αυτές τις περιοχές των εκτοπισμένων στο εσωτερικό της χώρας ατόμων. Η διατήρηση των σχέσεων με τη Ρωσία φαίνεται να έχει προτεραιότητα. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19, οι δύο χώρες χρησιμοποίησαν παρόμοια αφηγήματα στα μέσα ενημέρωσης, για να αμαυρώσουν την εικόνα των Ηνωμένων Πολιτειών στη Γεωργία και σε άλλες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Για παράδειγμα, τον Σεπτέμβριο, η κρατική *China Daily* επανέλαβε μια ρωσική θεωρία συνωμοσίας, σύμφωνα με την οποία το χρηματοδοτούμενο από τις ΗΠΑ ερευνητικό κέντρο Lugar στην Τιφλίδα χρησιμοποιείται για την κατασκευή βιολογικών όπλων. Ενώ το εργαστήριο της Τιφλίδας αποτελεί εδώ και καιρό στόχο της ρωσικής παραπληροφόρησης, το ενδιαφέρον του Πεκίνου για αυτό αποτέλεσε ενδεχομένως μέρος της προσπάθειας του να αποκρύψει την προέλευση του ιού COVID-19 και να αποτρέψει τις προσπάθειες της κυβέρνησης Τραμπ να κατηγορήσει την Κίνα για την εξάπλωση της ασθένειας²¹⁶.

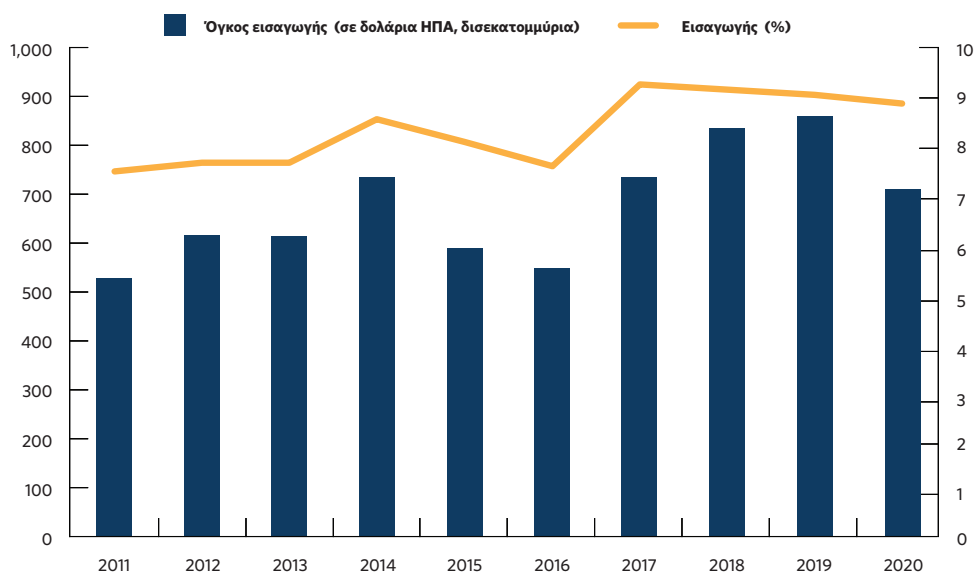
Η οικονομική σχέση της Γεωργίας με την Κίνα είναι πιο δυναμική. Τον Μάιο του 2017, η Κίνα υπέγραψε την πρώτη της συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) στην πρώην Σοβιετική Ένωση με τη Γεωργία (μόλις η ενδέκατη ΣΕΣ που έχει υπογράψει η Κίνα). Μέχρι στιγμής, αυτό βοήθησε, όπως αναμενόταν, τις κινεζικές εισαγωγές περισσότερο από ό,τι τις εξαγωγές της Γεωργίας. Αρκετές κινεζικές εταιρείες –πρωτίστως η Hualing Group με έδρα τη Σιντζιάνγκ– έχουν, επίσης, υλοποιήσει μεγάλες επενδύσεις στη Γεωργία.

Γενικότερα, η κοινωνία της Γεωργίας είναι αρκετά καχύποπτη με την Κίνα. Μια έρευνα του 2010 από το Caucasus Research Resource Center διαπίστωσε ότι μόνο το 16% των

Γεωργιανών ερωτηθέντων θα ενέκρινε τον γάμο μιας Γεωργιανής με έναν Κινέζο²¹⁷. Για τη σύγκριση, σε μια δημοσκόπηση του 2020, το 42% των Γεωργιανών που συμμετείχε στην έρευνα δήλωσε ότι θα ενέκρινε τον γάμο μιας Γεωργιανής με έναν Αμερικανό, και το 48% δήλωσε ότι θα ενέκρινε τον γάμο μιας Γεωργιανής με έναν Ρώσο. Επιπλέον, ο αριθμός των Κινέζων πολιτών στην ανεξάρτητη Γεωργία ήταν ανέκαθεν χαμηλός. Το 2007, εκτιμάται ότι ζούσαν στη χώρα περίπου 700 Κινέζοι²¹⁸. Το 2021, ο αριθμός αυτός ανήλθε σε 1.768, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι υπάλληλοι κινεζικών κρατικών εταιρειών²¹⁹. Ο αριθμός των Κινέζων επισκεπτών είναι επίσης χαμηλός. Η Κίνα έχει αξιοποιήσει ελάχιστα την πρόσφατη τουριστική άνθηση της Γεωργίας. Το 2019, από τους 9,3 εκατ. επισκέπτες στη Γεωργία, μόνο οι 48.000 προέρχονταν από την Κίνα (έναντι, για παράδειγμα, 1,4 εκατομμυρίων από τη Ρωσία, 1,1 εκατομμυρίων από την Τουρκία και 485,000 από χώρες της ΕΕ)²²⁰.

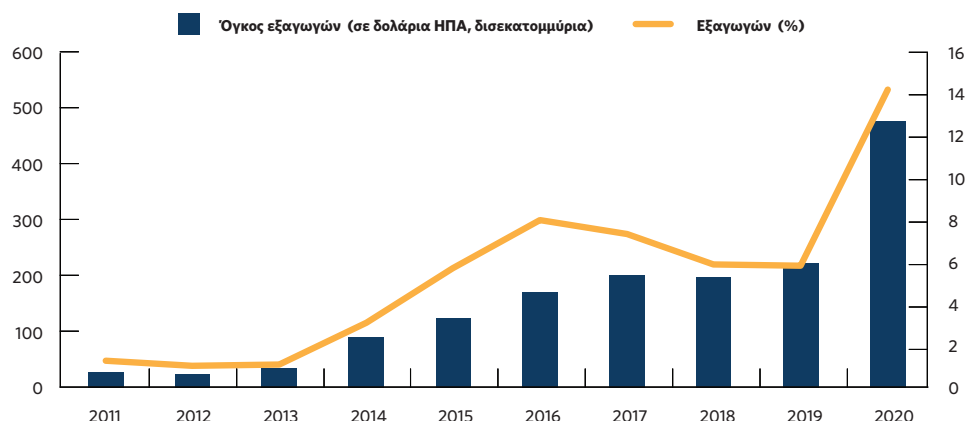
Όσον αφορά τη σχέση Γεωργίας-Κίνας, φαίνεται για ακόμα μια φορά ότι υπάρχουν προοπτικές βελτίωσης. Τον Απρίλιο του 2021, η γεωργιανή κυβέρνηση δέχτηκε μεγάλες αποστολές κινεζικών εμβολίων, έχοντας λάβει λιγότερες από 75.000 δόσεις από την ΕΕ μέχρι τις αρχές Μαΐου. Ακολούθησαν περαιτέρω αποστολές το καλοκαίρι του 2021. Ακόμα και μια μέτριοι ύψους κινεζική επένδυση μπορεί να κάνει τη διαφορά σε μια μικρή οικονομία όπως η Γεωργία. Ωστόσο, συγκριτικά με την προτίμηση της Γεωργίας για τη Δύση, η σχέση Κίνας-Γεωργίας εξακολουθεί να κυριαρχείται από τις ελίτ, με μικρή απήχηση στην ευρύτερη κοινωνία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12. Εισαγωγές από την Κίνα στη Γεωργία

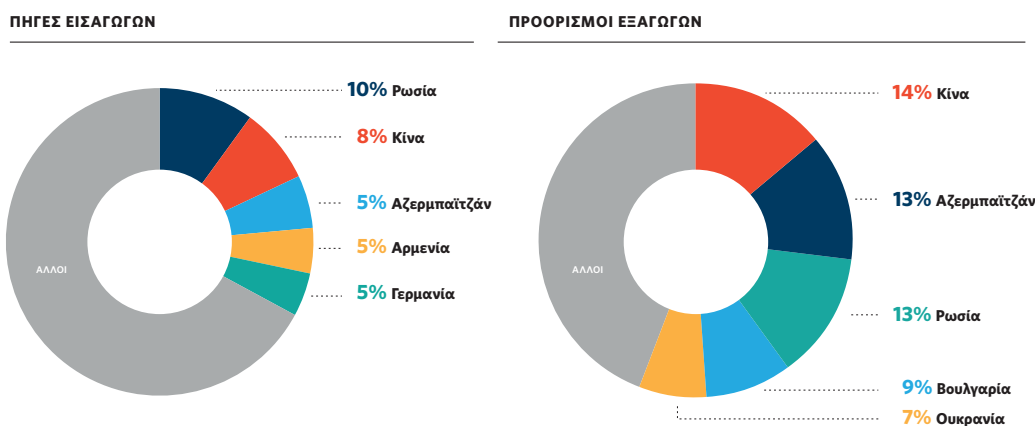
Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13. Εξαγωγές στην Κίνα από τη Γεωργία

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14. Οι κορυφαίες πηγές εισαγωγών και οι κορυφαίοι προορισμοί εξαγωγών της Γεωργίας, 2020

Πηγή: United Nations Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

Μια στάση στον Δρόμο του Μεταξιού

Η σχέση Κίνας-Γεωργίας κατευθύνεται κυρίως από το εμπόριο και τις φιλοδοξίες της Γεωργίας να καταστεί κόμβος μεταφορών Ανατολής-Δύσης. Στη δεκαετία του 1990, πολλοί Δυτικοί σχολιαστές προώθησαν την ιδέα ενός νέου Δρόμου του Μεταξιού στον Νότιο Καύκασο και την Κεντρική Ασία – μια σύγχρονη εκδοχή της αρχαίας εμπορικής οδού που συνέδεε την Κίνα με την Ευρώπη²²¹. Ο στόχος ήταν να αναπτυχθεί μια

διαδρομή που θα παρακάμπτει τη Ρωσία και το Ιράν, φέρνοντας τα αναμενόμενα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου από την Κασπία Θάλασσα στις δυτικές αγορές.

Το θέμα του Δρόμου του Μεταξιού παραμένει δημοφιλές στη Γεωργία και στο Αζερμπαϊτζάν. Ωστόσο, κατά την τελευταία δεκαετία, η εστίαση έχει στραφεί περισσότερο προς την Κίνα. Τον Μάρτιο του 2015, η Γεωργία υπέγραψε μνημόνιο για την ένταξή της στην κινεζική πρωτοβουλία (τότε γνωστή ως Μια Ζώνη, Ένας Δρόμος). Πέντε μήνες αργότερα, η Γεωργία φιλοξένησε την πρώτη συνάντηση της Ασιατικής Τράπεζας Επενδύσεων και Υποδομών, κατά την οποία ορίστηκε ο πρώτος της πρόεδρος²²². Τον Οκτώβριο του 2015, η Τιφλίδα φιλοξένησε επίσης το Silk Road Forum, ένα επιχειρηματικό συνέδριο με περίπου 1.000 συμμετέχοντες, εκ των οποίων οι 300 ήταν από την Κίνα²²³. Ως ένδειξη σεβασμού στην Κίνα, τα επόμενα συνέδρια, το 2017 και το 2019, ονομάστηκαν επίσης Tbilisi Belt and Road Forum²²⁴. Εντούτοις, υπήρχε μικρότερη συμμετοχή από την Κίνα σε αυτές τις δύο συγκεντρώσεις.

Τον Οκτώβριο του 2015, ο τότε πρόεδρος του γεωργιανού κοινοβουλίου, David Usupashvili, δήλωσε στο Πεκίνο ότι «Στην προσπάθεια αποκατάστασης της σχέσης της με την Ασία, μέσω της αναβίωσης του Δρόμου του Μεταξιού, η Γεωργία ανακτά επίσης τη θέση της στην Ευρώπη. Η Γεωργία παύει να βρίσκεται στην περιφέρεια της Ευρώπης και της Ασίας. Βρισκόμαστε τώρα στο επίκεντρο μιας νέας εμπορικής οδού, μιας γέφυρας μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναδυόμενων οικονομιών του κόσμου»²²⁵.

Η Τουρκία χρησιμοποιεί έναν διαφορετικό όρο για τη διαδρομή διέλευσης από και προς την Κίνα, μέσω του Νοτίου Καυκάσου: τον Μεσαίο Διάδρομο²²⁶. Ο Μεσαίος Διάδρομος²²⁷ προωθήθηκε ως εναλλακτική στις δύο υπάρχουσες κύριες διαδρομές μεταξύ Κίνας και Ευρώπης: δια θαλάσσης μέσω της διώρυγας του Σουέζ ή από την ξηρά μέσω της βόρειας διαδρομής, που ονομάζεται επίσης Νέα Ευρασιατική Γέφυρα, η οποία διασχίζει τη Ρωσία και την Κεντρική Ευρώπη. Αυτές οι δύο διαδρομές διατηρούν ένα εικονικό μονοπώλιο στο εμπόριο Ανατολής-Δύσης. Το 2020, εκτιμήθηκε ότι το 81,5% του κινεζικού φορτίου –περισσότερα από 10 εκατ. TEU (ισοδύναμο είκοσι ποδών)– μεταφέρθηκαν μέσω θαλάσσης, με το μεγαλύτερο μέρος των υπολοίπων να ακολουθεί τη βόρεια διαδρομή²²⁸. Μόλις περίπου το 1% του φορτίου μεταφέρθηκε μέσω του Μεσαίου Διαδρόμου, παρόλο που η πανδημία της νόσου COVID-19 και τα προβλήματα με την παγκόσμια ναυτιλία μετατόπισαν μεγάλο όγκο φορτίου από τη θάλασσα στον σιδηρόδρομο. Σύμφωνα με δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας, η διαδρομή του Μεσαίου Διαδρόμου ήταν η πιο ακριβή από τις τρεις, κοστολογώντας 3.500 με 4.500 δολάρια ανά εμπορευματοκιβώτιο 40 ποδών και κάνοντας δέκα έξι με είκοσι ημέρες για να φτάσει στους ευρωπαϊκούς προορισμούς²²⁹. Η βόρεια διαδρομή είναι η ταχύτερη, καθώς κάνει δέκα τέσσερις με δέκα οκτώ ημέρες, ενώ είναι φθηνότερη, με κόστος 2.800 με 3.200 δολάρια ανά εμπορευματοκιβώτιο 40 ποδών. Η θαλάσσια διαδρομή είναι η πιο αργή, αφού παίρνει είκοσι οκτώ με σαράντα ημέρες, αλλά μακράν η φθηνότερη με μόνο 1.500 με 2.000 δολάρια ανά εμπορευματοκιβώτιο.

Το ταξίδι από τον Μεσαίο Διάδρομο είναι πιο δύσκολο σε σχέση με τα άλλα δύο δρομολόγια, όπως αναφέρει η έκθεση των Feride Inan και Diana Yayloyan²³⁰. Το φορτίο χρειάζεται να διασχίσει πολλά σύνορα και τελωνεία, καθώς και την Κασπία Θάλασσα, όπου συχνά επικρατούν κακές καιρικές συνθήκες. Τόσο στον Μεσαίο Διάδρομο όσο και στη βόρεια διαδρομή, τα τρένα που εισέρχονται στην Κεντρική Ασία και μετά βγαίνουν από τη Γεωργία πρέπει, επίσης, να αλλάξουν το πλάτος των ραγών τους, καθώς οι ράγες στην πρώην Ρωσική Αυτοκρατορία και τη Σοβιετική Ένωση ήταν πλατύτερες από ό,τι στην Κίνα και την Ευρώπη –ένας άλλος παράγοντας που αυξάνει το κόστος και τον χρόνο διέλευσης. Το Αζερμπαϊτζάν εργάστηκε σκληρά για να κάνει αυτή τη διαδρομή πιο ελκυστική, κυρίως με την κατασκευή της σιδηροδρομικής γραμμής Μπακού–Τιφλίδα–Καρς, η οποία εγκαινιάστηκε το 2017 και μείωσε σημαντικά τη διάρκεια του ταξιδιού. Για την Κίνα, αποτελεί έναν εναλλακτικό τρόπο σύνδεσης με την Ευρώπη (και, κυρίως, μια σύνδεση που κατασκευάστηκε χωρίς κινεζικές επενδύσεις²³¹). Ο όγκος φορτίου αυξάνεται ραγδαία, αλλά παραμένει χαμηλός, σε σύγκριση με τη βόρεια διαδρομή. Το 2020, ο όγκος των εμπορευμάτων για σιδηροδρομική μεταφορά μέσω του Αζερμπαϊτζάν αυξήθηκε ραγδαία σε περίπου 150.000 TEU, ενώ το 2021 αναμένεται να σημειωθεί ακόμα μεγαλύτερη αύξηση²³². Οι λεγόμενες κλειστές αμαξοστοιχίες, οι οποίες λειτουργούν από την αφετηρία μέχρι τον προορισμό με όλα τα έγγραφα να έχουν κανονιστεί εκ των προτέρων, επίσης χρησιμοποιούνται σε αυτή τη διαδρομή. Μία κλειστή αμαξοστοιχία έφτασε στην Τιφλίδα στις 20 Φεβρουαρίου 2021, έχοντας ξεκινήσει από τη Σιαν της Κίνας είκοσι μία ημέρες πριν²³³. Τον Δεκέμβριο του 2020, ένα τρένο χρειάστηκε μόλις δύο εβδομάδες για να ταξιδέψει από το Τσερκέζ-Κιόϊ της Τουρκίας στη Σιαν²³⁴.

Συνολικά, η Γεωργία δύναται να καταστεί ένας πιο σημαντικός κόμβος μεταφορών στο μέλλον. Όμως, ο Μεσαίος Διάδρομος –και άρα η ισχύς της Γεωργίας ως χώρα διέλευσης– έχει μικρή γεωστρατηγική σημασία για την Κίνα. Όπως υποστηρίζει ο ειδικός στα κινεζικά θέματα Jacob Mardell, «ο Μεσαίος Διάδρομος παραμένει μια σταθερά περιφερειακή πρωτοβουλία. Υπάρχουν σοβαρά εμπόδια για να καταστεί μια εναλλακτική διαδρομή Κίνας-ΕΕ, αλλά η κυκλοφορία διά μέσου της Κασπίας μπορεί να συνεχιστεί χωρίς τη στήριξη του Πεκίνου»²³⁵.

Λιμάνια στη Μαύρη Θάλασσα

Τα λιμάνια της Γεωργίας στη Μαύρη Θάλασσα είναι μερικά από τα σημαντικότερα περιουσιακά στοιχεία της, σε καθαρά οικονομικούς όρους, καθώς και μέρος των φιλοδοξιών της χώρας να καταστεί ένας στρατηγικός κόμβος μεταφορών Ανατολής-Δύσης. Κινέζοι επενδυτές συμμετείχαν τόσο στο σχεδιαζόμενο λιμάνι στην Ανάκλια όσο και στο υπάρχον λιμάνι στο Πότι, αλλά δεν απέκτησαν τελικά τη διαχείριση σε κανένα από τα δύο.

Η Γεωργία στηρίζεται σήμερα στα δύο κύρια λιμάνια της: το Μπατούμι και το Πότι, καθώς και στους δύο τερματικούς σταθμούς πετρελαίου στο Kulevi και τη Supsa.

Ωστόσο, τα λιμάνια του Μπατούμι και του Πότι, που χρονολογούνται από τον 19^ο αιώνα, δεν είναι κατάλληλα για μεγάλα πλοία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων. Ως εκ τούτου, προέκυψε η ανάγκη κατασκευής ενός νέου λιμένα βαθέων υδάτων και μιας ελεύθερης βιομηχανικής ζώνης στην Ανάκλια, κοντά στο συνοριακή γραμμή με την Αμπχαζία. Στόχος ήταν η υποδοχή μεγαλύτερων πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων και η ενίσχυση της θέσης της Γεωργίας ως ναυτιλιακού κόμβου. Τον Φεβρουάριο του 2016, η κοινοπραξία Anaklia Development Consortium (ADC) ανέλαβε την κατασκευή του νέου λιμανιού. Οι δύο βασικοί εταίροι της κοινοπραξίας –ο γεωργιανός τραπεζικός όμιλος TBC Holdings και ο αμερικανικός φορέας εκμετάλλευσης τερματικών σταθμών εμπορευματοκιβωτίων SSA Marine– δεσμεύτηκαν να επενδύσουν 2,5 δις δολάρια στο έργο, με στόχο το 2020 να ξεκινήσουν οι θαλάσσιες μεταφορές στο λιμάνι, με χωρητικότητα έως 900.000 TEU που θα αυξηθεί σε 2,5 εκατ. TEU μέχρι το 2036²³⁶.

Η κρατική κινεζική εταιρεία Power Construction Corporation of China (PowerChina) ήταν μία από τις δύο τελευταίες υποψήφιες για την ανάληψη του έργου, αλλά αποχώρησε πριν ανακοινωθεί η τελική απόφαση, αφήνοντας την ADC να κερδίσει τον διαγωνισμό. «Αυτό αιφνιδίασε κάποιους», δήλωσαν οι δύο συντάκτες μιας έκθεσης του 2020 για την Ανάκλια²³⁷. Οι δύο ειδικοί επικαλούνται αναφορές στα γεωργιανά μέσα ενημέρωσης ότι η προσφορά της Κίνας απορρίφθηκε επειδή δεν πρόσφερε απασχόληση σε επαρκή αριθμό Γεωργιανών εργαζομένων²³⁸. (Ομοίως με άλλες χώρες, η ανεργία είναι ένα μείζον πολιτικό ζήτημα στη Γεωργία). Ένας ακόμα λόγος μπορεί να ήταν η άσκηση πίεσης από την κυβέρνηση των ΗΠΑ, η οποία υποστήριζε σταθερά το έργο στην Ανάκλια. Το 2019, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Μάικ Πομπέο, επιβεβαίωσε τη στήριξη της Ουάσινγκτον στην Ανάκλια, λέγοντας ότι η υλοποίηση του έργου «θα ενισχύσει τους δεσμούς της Γεωργίας με τις ελεύθερες οικονομίες και δεν θα επιτρέψει στη Γεωργία να τεθεί υπό την οικονομική επιρροή της Ρωσίας ή της Κίνας»²³⁹.

Η απροθυμία της κινεζικής εταιρείας να προχωρήσει μπορεί να οφειλόταν, επίσης, στο ότι δεν επιθυμούσε να σχηματίσει μια κοινή κοινοπραξία όπως η ADC. «Οι Κινέζοι επενδυτές θέλουν να έχουν την πλειοψηφία», υποστηρίζει ένας δυτικός ειδικός από την Τιφλίδα. Είναι, επίσης, πιθανό η κινεζική εταιρεία να απέσυρε την προσφορά της, αφού έκρινε ότι η επένδυση στην Ανάκλια είχε γεωπολιτικούς κινδύνους: η Ρωσία αντιτίθεται στην κατασκευή του λιμανιού, ενώ το ίδιο λέγεται και για την Τουρκία²⁴⁰. Τον Ιανουάριο του 2020, το έργο για το λιμάνι στην Ανάκλια αναβλήθηκε, αφού ήρθε σε αντίθεση με τα εσωτερικά πολιτικά συμφέροντα της Γεωργίας και η κυβέρνηση στην Τιφλίδα ακύρωσε τη σύμβαση με την ADC. Το έργο δεν κατάφερε, επίσης, να λάβει πρόσθετη χρηματοδότηση από τη γεωργιανή κυβέρνηση ή από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα οποία περίμεναν να δουν μεγαλύτερη πολιτική στήριξη πριν παράσχουν δάνεια.

Παράλληλα, το 2016, η κινεζική εταιρεία CEFC China Energy, που αργότερα βρέθηκε αναμειγμένη σε σκάνδαλο, επένδυσε στο λιμάνι του Πότι. Το λιμάνι του Πότι λειτουργεί υπό τη διαχείριση της APM Terminals, η οποία ανήκει στον δανικό ναυτιλιακό κολοσσό Maersk. Η οικεία ελεύθερη οικονομική ζώνη, που λέγεται ότι είναι

η μεγαλύτερη στη χώρα, δημιουργήθηκε το 2011 από τον προηγούμενο φορέα εκμετάλλευσης. Τον Ιούνιο του 2016, μια αντιπροσωπεία της CEFC έφτασε στη Γεωργία. Έγιναν δεκτοί από τον τότε πρωθυπουργό, Giorgi Kvirikashvili, σε συνάντηση στην οποία παραβρέθηκαν τέσσερις ακόμα κυβερνητικοί αξιωματούχοι και ο ισχυρός επιχειρηματίας Ivane (Vano) Chkhartishvili. Η κινεζική αντιπροσωπεία ανακοίνωσε την πρόθεσή της να χρηματοδοτήσει τρία μεγάλα έργα: ένα Εθνικό Ταμείο για την Ανασυγκρότηση της Γεωργίας, ύψους πενήντα εκατ. δολαρίων, σε συνεργασία με την κυβέρνηση της Γεωργίας, μια επένδυση ενός δις δολαρίων σε μια νέα εμπορική τράπεζα και μια σημαντική επένδυση στη νέα ελεύθερη βιομηχανική ζώνη στο Πότι. Σύμφωνα με την Tinatin Khidasheli, Γεωργιανή αναλύτρια και πρώην υπουργό Άμυνας, καμία από αυτές τις τρεις υποσχέσεις δεν υλοποιήθηκε²⁴¹. Όσον αφορά την ελεύθερη βιομηχανική ζώνη στο Πότι, γράφει: «Στις 18 Σεπτεμβρίου 2017, ο νεοδιορισθείς υπουργός Οικονομίας, Giorgi Gakharia, παρέδωσε στην CEFC το 75% της ελεύθερης βιομηχανικής ζώνης στο Πότι έναντι δέκα εκατ. δολαρίων, υπό την αίρεση μελλοντικής επένδυσης ύψους 150 εκατ. δολαρίων. Ενώ τα δέκα εκατ. δολάρια για το 75% των μετοχών φαίνεται να έχουν καταβληθεί, δεν υπάρχουν πληροφορίες για την υποσχεθείσα επένδυση ή για οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα εντός της ελεύθερης βιομηχανικής ζώνης στο Πότι»²⁴².

Τον Νοέμβριο του 2016, ο Chkhartishvili –ένας από τους ισχυρότερους επιχειρηματίες της Γεωργίας υπό την ιδιότητά του ως προέδρου του Ένωσης Φιλίας Γεωργίας-Κίνας– υπέγραψε μνημόνιο κατανόησης με τον Zang Jianjun, τότε εκτελεστικό διευθυντή της CEFC²⁴³. Τον Φεβρουάριο του 2018, ο Irakli Garibashvili (ο οποίος διετέλεσε για πρώτη φορά πρωθυπουργός της Γεωργίας από το 2013 έως το 2015) διορίστηκε σύμβουλος στο Εποπτικό Συμβούλιο της CEFC για την Εταιρεία Διαχείρισης Περιφερειακών Έργων. Το 2021, ο Garibashvili επέστρεψε στο αξίωμα του πρωθυπουργού.

Πριν από αυτό, η κινεζική πλευρά έχασε εκ των πραγμάτων τον έλεγχο του μεριδίου της στην ελεύθερη βιομηχανική ζώνη στο Πότι. Το 2018, ο Ye Jianming, πρόεδρος της CEFC, συνελήφθη και η εταιρεία διαλύθηκε εν μέρει. Τον Απρίλιο του 2020, ένα δικαστήριο της Σαγκάης κήρυξε την εταιρεία και τις θυγατρικές της σε πτώχευση²⁴⁴. Έως το 2021, το 75% της ελεύθερης βιομηχανικής ζώνης στο Πότι είχε περάσει στη διαχείριση του ομίλου Euro-Asian Management Group²⁴⁵, που ανήκει σε δύο εταιρείες εγγεγραμμένες στις Βρετανικές Παρθένες Νήσους²⁴⁶. Οι μισές από αυτές τις μετοχές ανήκαν στην China International Group Corporation Limited, τη διάδοχο της CEFC, η οποία εκπροσωπείται ακόμη από τον Zang Jianjun. Το άλλο μισό των μετοχών ανήκε στην Eurasian Invest. Ωστόσο, δυνάμει δικαστικής εντολής, το διοικητικό συμβούλιο του Euro-Asian Management Group στην ουσία ελεγχόταν από έναν μόνο Γεωργιανό διευθυντή που όρισε η Eurasian Invest, ο οποίος είχε εκ των πραγμάτων τον έλεγχο ολόκληρης της εταιρείας. Όλοι οι εμπλεκόμενοι Γεωργιανοί ήταν στενά συνδεδεμένοι με τον Chkhartishvili και τον πρώην πρωθυπουργό Bidzina Ivanishvili²⁴⁷.

Οι εν λόγω ελιγμοί εντός των ελίτ φαίνεται ότι διαμορφώνουν τις αποφάσεις για τα λιμάνια της Γεωργίας περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον παράγοντα και έχουν

εμποδίσει τις κινεζικές φιλοδοξίες να πάρουν τον έλεγχο αυτών. Πρόσφατα, η APM Terminals ανακοίνωσε σχέδια επέκτασης του θαλάσσιου λιμένα στο Πότι το 2021, ενώ το έργο στην Ανάκλια φαίνεται επίσης να βρίσκεται εκ νέου στο πολιτικό πρόγραμμα²⁴⁸. Ενδέχεται να προκηρυχθεί νέος διαγωνισμός, αλλά οι πιθανότητες να υποβληθεί προσφορά από κινεζική εταιρεία είναι μικρές, δεδομένων των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σχετικά με την Ανάκλια και την ελεύθερη βιομηχανική ζώνη στο Πότι.

Εμπόριο και επενδύσεις

Η Γεωργία, μια χώρα χαμηλού εισοδήματος που επιδιώκει να λαμβάνει φθηνά καταναλωτικά αγαθά, και προσφέρει επίσης ελαστικές ρυθμίσεις για τους ξένους επενδυτές, συνιστά μια εύκολη αγορά για να διεισδύσουν οι κινεζικές εταιρείες. Την τελευταία δεκαετία, η Γεωργία προσέλκυσε σημαντικές άμεσες ξένες επενδύσεις από κινεζικές εταιρείες, ενώ οι δυτικές εταιρείες δεν ανταποκρίθηκαν κατά κύριο λόγο στις προσδοκίες. «*Η οικονομία είναι μόνο η αρχή*», υποστηρίζει ένας ειδικός σε κινεζικά θέματα από τη Γεωργία.

Οι επιχειρηματικές συναλλαγές της Γεωργίας με την Κίνα συνδέονται επίσης με μερικά ισχυρά μέλη της επιχειρηματικής-πολιτικής ελίτ, κυρίως με τον Vano Chkhartishvili και τον David Saganelidze, πρώην κοινοβουλευτικό ηγέτη από το κόμμα «Γεωργιανό Όνειρο» (Georgian Dream). Για παράδειγμα, το γεωργιανό κρασί βρήκε μια περιορισμένη αγορά στην Κίνα (αν και σημείωσε μεγάλη επιτυχία το 2020). Το 2016, στις εξαγωγές κρασιού κυριαρχούσε μια εταιρεία –η Shilda, μια οικογενειακή επιχείρηση που διοικείται από τα παιδιά του Chkhartishvili²⁴⁹.

Το 2017, μετά από ενάμιση χρόνο διαπραγματεύσεων, οι δύο χώρες υπέγραψαν την πρώτη τους συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών - ΣΕΣ (η πρώτη αυτού του είδους συμφωνία της Κίνας με μια μετασοσιαλιστική ευρωπαϊκή χώρα). Η Γεωργία θεωρήθηκε ως πύλη εισόδου στην ΕΕ (η οποία δεν έχει ΣΕΣ με την Κίνα), καθώς απέκτησε πρόσφατα προνομιακή πρόσβαση στις αγορές της ΕΕ με την ένταξή της στη σφαιρική και σε βάθος ζώνη ελευθέρων συναλλαγών της ΕΕ. Οι δασμοί καταργήθηκαν για όλες σχεδόν τις εισαγωγές και εξαγωγές. Η ΣΕΣ Γεωργίας-Κίνας αποδεικνύεται ασύμμετρη. Το 2020, η αξία των εισαγωγών της Γεωργίας από την Κίνα ανήλθε στα 708 εκατ. δολάρια²⁵⁰ –λιγότερα από το προηγούμενο έτος, αλλά αρκετά για να καταστήσουν την Κίνα τον τρίτο μεγαλύτερο εξαγωγέα στη Γεωργία. Όπως επισημαίνουν δύο Γεωργιανοί αναλυτές, οι εξαγωγές της Κίνας στη Γεωργία χαρακτηρίζονται από μεγάλη πολυμορφία, από εξαρτήματα μηχανών και οχήματα έως ηλεκτρονικά και άλλα καταναλωτικά αγαθά²⁵¹. Στη Γεωργία –καθώς και στην Αρμενία και στο Αζερμπαϊτζάν– τα κινεζικά κινητά τηλέφωνα κατέχουν περίπου το ένα τέταρτο της καταναλωτικής αγοράς. Τον Απρίλιο του 2021, το 8,6% του πληθυσμού χρησιμοποιούσε συσκευές της Huawei²⁵². Η κινεζική εταιρεία Xiaomi, γνωστή για τις χαμηλές της τιμές, ελέγχει επίσης το 15,8% της αγοράς²⁵³.

Αντίθετα, οι συνολικές εξαγωγές της Γεωργίας προς την Κίνα δεν επεκτείνονται σε πολλούς τομείς²⁵⁴. Η επίσημη αξία τους ανερχόταν στα 476 εκατ. δολάρια το 2020, καθιστώντας την Κίνα τη μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της Γεωργίας. Ωστόσο, αυτός ο αριθμός μπορεί να είναι παραπλανητικός. Το μέταλλευμα χαλκού είναι μακράν η μεγαλύτερη εξαγωγή προς την Κίνα²⁵⁵, αποτελώντας πάνω από το 80% των συνολικών εξαγωγών το 2020²⁵⁶. Συνολικά, οι παγκόσμιες εξαγωγές χαλκού της Γεωργίας αυξήθηκαν κατά έξι φορές μεταξύ 2014 και 2019. Όμως, ένας οικονομολόγος στην Τιφλίδα έχει επισημάνει ότι η Γεωργία δεν σημείωσε μεγάλη αύξηση στην εξόρυξη χαλκού εκείνη την περίοδο. Αντίθετα, ο ίδιος υπέθεσε ότι μεγάλο μέρος αυτού μπορεί να είναι μια εσφαλμένη ταξινόμηση επανεξαγωγής από την Αρμενία.

Η πρώτη μεγάλη επένδυση της Κίνας στη Γεωργία ήταν η κατασκευή υδροηλεκτρικού σταθμού ισχύος 24 μεγαβάτ στο Khadogi, στο φαράγγι Πανκισί, ο οποίος λειτουργεί από το 2004 έως σήμερα. Το 2020, ένας θερμοηλεκτρικός σταθμός ισχύος 230 μεγαβάτ, κατασκευής της China Tianchen Engineering Corporation, άρχισε να λειτουργεί στο Gardabani, στη νοτιοανατολική περιοχή Κβέμο Καρτλί²⁵⁷.

Ο μεγαλύτερος Κινέζος επενδυτής στη Γεωργία –και, κάποια περίοδο, ο μεγαλύτερος ξένος επενδυτής στη χώρα– είναι η Hualing Group με έδρα τη Σιντζιάνγκ. Η Hualing επένδυσε για πρώτη φορά στη Γεωργία το 2006²⁵⁸. Μέχρι το 2013, τα σχέδια της Hualing για τη Γεωργία έμοιαζαν πολύ ελπιδοφόρα, σύμφωνα με έναν δυτικό αναλυτή από την Τιφλίδα, τον Μάρτιο του 2021. Το 2014, οι επενδύσεις της Hualing είχαν αυξήσει τις άμεσες ξένες επενδύσεις της Κίνας σε συνολικά σχεδόν 218 εκατ. δολάρια και, το 2015, η Hualing άνοιξε μια ελεύθερη βιομηχανική ζώνη σε ένα παλιό σοβιετικό εργοστάσιο αυτοκινήτων στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Γεωργίας, το Κουτάισι²⁵⁹. Όμως, όπως αναφέρει η αναλύτρια Franziska Smolnik, «ο έλεγχος μιας μεμονωμένης πηγής επενδύσεων ενέχει κίνδυνο διακυμάνσεων. Έτσι, το 2016 οι άμεσες επενδύσεις της Κίνας ήταν μόλις περίπου είκοσι έξι εκατ. δολάρια ΗΠΑ. Το 2017, οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) αυξήθηκαν εκ νέου, αν και παρέμειναν πολύ πιο χαμηλά από τα επίπεδα του 2014»²⁶⁰.

Αδιαμφισβήτητα, το μεγαλύτερο έργο της εταιρείας είναι η Hualing Tbilisi Sea New City, μια σχεδιασμένη μικρή πόλη βόρεια της Τιφλίδας. Ο ιστότοπος του έργου αναφέρει: «Ο οικιστικός χώρος διαθέτει συγκροτήματα διαμερισμάτων και βιλών, ψυχαγωγικά πάρκα κ.λπ. Ο εμπορικός χώρος περιλαμβάνει ένα διεθνές κέντρο εμπορίου και εφοδιαστικής. Ο επισκέπτης μπορεί να βρει ξενοδοχείο πέντε αστέρων, γυμναστήριο, εστιατόριο, και άλλες εγκαταστάσεις, όπως λύκειο, πανεπιστήμιο, βιβλιοθήκη, εκθεσιακούς χώρους, κινηματογράφο, αστυνομικό τμήμα, πυροσβεστική, διοικητικούς χώρους, τουαλέτες, ταχυδρομείο, νοσοκομείο, κλινικές, γυμναστήριο, θεραπευτήριο, κ.ά.»²⁶¹. Από όταν ξεκίνησαν οι εργασίες οικοδόμησης, το 2013, η Hualing Group έχει ξοδέψει τουλάχιστον 170 εκατ. δολάρια για τη νέα πόλη. Το 2019, ένας δημοσιογράφος ανέφερε ότι το Hualing Tbilisi Sea Plaza ήταν ουσιαστικά άδειο και «οι αγοραστές ήταν λιγότεροι από τα καταστήματα»²⁶². Ένας οικονομολόγος που ζει στην Τιφλίδα υποστηρίζει ότι πρόκειται για το σημαντικότερο οικοδομικό έργο των τελευταίων ετών στη Γεωργία,

όμως στην ουσία αποτελεί ένα μεμονωμένο έργο, χωρίς ευρύτερη στρατηγική ή πολιτική σημασία.

Κατασκευή δρόμων και σιδηροδρομικών γραμμών

Οι κινεζικές εταιρείες –ιδίως δύο κινεζικές κρατικές εταιρείες, η Sinohydro Corporation και η China Railway 23rd Bureau Group– έχουν κερδίσει από το 2010 σχεδόν όλες τις συμβάσεις ύψους πολλών εκατομμυρίων δολαρίων για μεγάλα οδικά και σιδηροδρομικά έργα στη Γεωργία. Τα εν λόγω έργα έχουν λάβει το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης τους από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων της ΕΕ ή η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης. Η επιτυχία των κινεζικών εταιρειών στον τομέα της ανάθεσης δημοσίων έργων οφείλεται μεταξύ άλλων στη συνολική τεχνογνωσία τους, τις ανταγωνιστικές τιμές και την ταχύτητα κατασκευής.

Κάποια έργα υποδομής στη Γεωργία που χρηματοδοτούνται από την Κίνα είναι τα ακόλουθα:

- η οδική παράκαμψη της Adjara (Sinohydro)
- η σιδηροδρομική παράκαμψη της Τιφλίδας (China Railway 23rd Bureau Group, πάνω από τα μισά μέρος ολοκληρώθηκε αλλά στη συνέχεια ανεστάλη)
- ο αυτοκινητόδρομος BatumiAkhaltikhe, ένα τμήμα σαράντα δύο χιλιομέτρων του δρόμου Khulo-Zarzma (Sinohydro)
- ο αυτοκινητόδρομος SamtrediaGrigoleti (Sinohydro)
- το τμήμα E-60 του αυτοκινητόδρομου (Sinohydro)
- ο αυτοκινητόδρομος Τιφλίδας-Ρουστάβι (Sinohydro)
- η επέκταση του αυτοκινητόδρομου Ανατολής-Δύσης (Sinohydro)
- το έργο βελτίωσης του διαδρόμου του αυτοκινητόδρομου ανατολής-δύσης (China Railway 23rd Bureau)
- η οδική παράκαμψη KveshetiKobi βορρά-νότου (China Railway 23rd Bureau Group)²⁶³
- το έργο εκσυγχρονισμού των γεωργιανών σιδηροδρομικών γραμμών Τιφλίδας-Μπατούμι (China Railway 23rd Bureau Group)²⁶⁴
- η οδική σήραγγα στη Ρικότση (Sinohydro).

Το γεγονός ότι κινεζικές εταιρείες ορίστηκαν ως ανάδοχοι σε όλους αυτούς τους διαγωνισμούς αποτελεί ζήτημα αντιπαράθεσης στη Γεωργία. Το 2020, ο Πολωνός πρέσβης στη Γεωργία έθεσε δημόσια το ερώτημα για ποιον λόγο οι συμβάσεις ανατίθεντο σταθερά σε κινεζικές εταιρείες και όχι σε «πολύ καλές» ευρωπαϊκές εταιρείες, για έργα που χρηματοδοτούνται σε μεγάλο βαθμό από την ΕΕ²⁶⁵. Ένας Γεωργιανός επιχειρηματίας, ο Raata Traidze, χαρακτήρισε τους διαγωνισμούς «αδιαφανείς» και είπε ότι ήταν άδικο οι κινεζικές κρατικές εταιρείες να μπορούν να συμμετέχουν σε αυτές, ενώ οι κρατικές γεωργιανές εταιρείες δεν έχουν δυνατότητα συμμετοχής²⁶⁶. Όλα τα γεωργιανά οδικά και σιδηροδρομικά έργα απασχολούν και Γεωργιανούς και μετανάστες Κινέζους εργάτες. Το 2018, οι Γεωργιανοί που εργάζονταν στη σιδηροδρομική γραμμή Τιφλίδας-Μπατούμι πραγματοποίησαν απεργία, διαμαρτυρούμενοι για τις χαμηλές αμοιβές και τις επικίνδυνες συνθήκες εργασίας²⁶⁷.

Γεωργιανές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ειδικοί –όπως η πρώην υπουργός Άμυνας Tinatin Khidasheli, τώρα μέλος της Civic IDEA και της Transparency International Georgia– εκφράζουν πολλές ανησυχίες για τη φήμη της Sinohydro, την έλλειψη διαφάνειας και τις στενές σχέσεις με ορισμένους κυβερνητικούς αξιωματούχους²⁶⁸. Η εταιρεία έχει ενταχθεί στη μαύρη λίστα της Αφρικανικής Τράπεζας Ανάπτυξης (African Development Bank). Η διαδικτυακή πύλη διαφάνειας της κυβέρνησης της Γεωργίας δεν αναφέρει πουθενά τον τρόπο αξιολόγησης της Sinohydro.

Η China Railway 23rd Bureau Group έχει προκαλέσει, επίσης, αντιδράσεις. Η εταιρεία διαθέτει ισχυρούς υποστηρικτές στην Κίνα. Αρχικά, οι σιδηροδρομικές δυνάμεις του PLA εντάχθηκαν στο Υπουργείο Σιδηροδρόμων της Κίνας. Το 1989, ιδρύθηκε η China Railway Construction Corporation ως κρατική επιχείρηση. Τον Ιούνιο του 2019, η Παγκόσμια Τράπεζα ανακοίνωσε «αποκλεισμό εννέα μηνών της China Railway Construction Corporation Ltd. (CRCC), μιας κινεζικής, κρατικής κατασκευαστικής και τεχνικής εταιρείας και των εξ ολοκλήρου θυγατρικών της, China Railway 23rd Bureau Group Co., Ltd. (CR23) και China Railway Construction Corporation (International) Limited (CRCC International), λόγω της κακής συμπεριφοράς στο πλαίσιο του έργου βελτίωσης του διαδρόμου του αυτοκινητόδρομου ανατολής-δύσης στη Γεωργία»²⁶⁹. Αυτό δεν εμπόδισε την εταιρεία να αναλάβει λίγο αργότερα τη σύμβαση για τη νέα οδική παράκαμψη βορρά-νότου.

Προπαγάνδα, άσκηση επιρροής και διπλωματία των εμβολίων

Σε σύγκριση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές και ασιατικές χώρες, η κινεζική ήπια ισχύς δεν ασκείται εμφανώς στη Γεωργία. Η τηλεόραση είναι το κύριο μέσο ενημέρωσης και οι βασικοί πολιτικοί παράγοντες της χώρας τη χρησιμοποιούν ως όργανο για την άσκηση πολιτικών πιέσεων σε εσωτερικά ζητήματα. Σε αυτό το πλαίσιο, η Κίνα δεν ασκεί καμία ουσιαστική επίδραση. Τα ΜΜΕ δεν καλύπτουν σχεδόν καθόλου την κινεζική πολιτική ή διεθνή ζητήματα που αφορούν την Κίνα, όπως το Χονγκ Κονγκ ή τη Σιντζιάνγκ.

Η Κίνα ασκεί περιορισμένη επιρροή στον χώρο των μέσων ενημέρωσης της Γεωργίας. Η μόνη ιστοσελίδα που ασχολείται με την Κίνα είναι η όχι και τόσο γνωστή σελίδα πολυμέσων 4U.ge, η οποία αποτελεί μέρος του δικτύου *Global Times*, υπό τη διαχείριση του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Η ιστοσελίδα της πρεσβείας της Κίνας στην Τιφλίδα προσφέρει μόνο τις βασικές πληροφορίες. Παραδόξως, έχει φωτογραφίες της Ρωσίας, όμως όχι της Γεωργίας στην αρχική της σελίδα²⁷⁰. Η πρέσβης της Κίνας στη Γεωργία, Yan Li, έχει δημοσιεύσει άρθρα σε εφημερίδες με πολύ μικρό αναγνωστικό κοινό. Σε μια τέτοια εφημερίδα, τη *Rezonansi*, επαίνεσε «τη σταθερά σωστή στάση της Γεωργίας στο ζήτημα του Χονγκ Κονγκ»²⁷¹.

Την τελευταία δεκαετία, η Κίνα έχει δημιουργήσει μια νέα εξειδίκευση στον ακαδημαϊκό χώρο της Γεωργίας. Υπάρχουν Ινστιτούτα Κομφούκιος σε δύο μικρά πανεπιστήμια της Τιφλίδας και στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Μπατούμι, ενώ γίνονται σχέδια για το άνοιγμα ενός ακόμα στο Πανεπιστήμιο του Κουτάισι. Σήμερα, η Κίνα προσφέρει ετησίως μόλις είκοσι κρατικές υποτροφίες σε Γεωργιανούς φοιτητές²⁷². Το μεγαλύτερο πρόγραμμα εκμάθησης της κινεζικής γλώσσας παρέχεται από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο της Τιφλίδας, με 150 εγγεγραμμένους μαθητές. Αντίθετα, η Γεωργία έχει πολύ πιο ενεργές εκπαιδευτικές σχέσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Κάθε χρόνο, περισσότεροι από 200 Γεωργιανοί — μαθητές λυκείου έως μεταπτυχιακοί φοιτητές — πηγαίνουν στις Ηνωμένες Πολιτείες με προγράμματα ανταλλαγής που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Το 2020, 640 επιπλέον άτομα πήγαν για σπουδές στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Το 2021, η Κίνα άρχισε να κερδίζει περισσότερη επιρροή, χάρη στην επιτυχή άσκηση διπλωματίας των εμβολίων. Η Γεωργία βίωσε ένα δύσκολο δεύτερο κύμα της νόσου COVID-19 στις αρχές του 2021, παρά το γεγονός ότι είχε αντιμετωπίσει ικανοποιητικά το πρώτο κύμα το 2020. Αυτή η πρόωμη επιτυχία αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στην ισχυρή παρουσία τριών επαγγελματιών της δημόσιας υγείας, γνωστών ανεπίσημα ως «οι Τρεις Σωματοφύλακες»²⁷³. Η Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων και Υποδομών (ΑΙΠΒ) με έδρα το Πεκίνο χορήγησε δύο δάνεια ύψους 91,3 εκατομμυρίων και 45 εκατομμυρίων ευρώ (107 εκατ. και 53 εκατ. δολάρια) στη Γεωργία τον Μάιο και τον Ιούλιο του 2020 για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Τον Ιούλιο, η Κίνα προσέφερε ιατρικές προμήθειες στη Γεωργία²⁷⁴. Τον Φεβρουάριο του 2021, ένας από τους τρεις «σωματοφύλακες» — ο Raata Imnadze, αναπληρωτής διευθυντής του Εθνικού Κέντρου Ελέγχου Ασθενειών και Δημόσιας Υγείας (NCDC) της Γεωργίας — σχολίασε αναφορικά με τα κινεζικά εμβόλια ότι «Θα μπορούσαμε να έχουμε προμηθευτεί εμβόλιο εδώ και πολύ καιρό, αυτό που χρησιμοποιεί η γειτονική μας Τουρκία, όμως μπορείτε να φανταστείτε τι θα γινόταν εδώ; Θα θυμάστε τι συνέβη όταν απλώς αναφέραμε ότι θα εξετάζαμε τη χρήση του [κινεζικού εμβολίου]»²⁷⁵.

Ωστόσο, η αποτυχία της ΕΕ και των άλλων δυτικών εταίρων να παράσχουν δόσεις εμβολίων στη Γεωργία άνοιξε τελικά τον δρόμο για την Κίνα. Στις 2 Ιουλίου 2021, ο πρωθυπουργός της Γεωργίας δήλωσε ότι η χώρα είχε λάβει 1 εκατ. δόσεις των κινεζικών εμβολίων Sinopharm και Sinovac —έναντι λιγότερων από 100.000 δόσεις των

εμβολίων AstraZeneca και Pfizer– με ένα ακόμα εκατομμύριο κινεζικές δόσεις να αναμένεται να φτάσουν σύντομα²⁷⁶. Η γεωργιανή κυβέρνηση άλλαξε γραμμή και επέτρεψε τη χρήση του εμβολίου Sinopharm, προτού αυτό εγκριθεί από τον ΠΟΥ. Η πρώτη σημαντική αποστολή δυτικών εμβολίων, μισό εκατ. δόσεις του Pfizer, έφτασε στη χώρα μόλις στις 24 Ιουλίου, ενώ τα ποσοστά των μολύνσεων κατέγραφαν μεγάλη αύξηση²⁷⁷. Ένας άλλος «σωματοφύλακας», ο Amiran Gamkrelidze, ο γνωστός επικεφαλής του NCDC, ήταν από τους πρώτους Γεωργιανούς που εμβολιάστηκαν δημόσια με το εμβόλιο Sinopharm²⁷⁸. Η επιτυχία της κινεζικής εκστρατείας μπορεί να υπονομευθεί μόνο από τον γενικό σκεπτικισμό μεταξύ των Γεωργιανών ως προς τον εμβολιασμό²⁷⁹.

Συμπεράσματα

Σε γεωπολιτικό επίπεδο, η Κίνα αντιμετωπίζει τη Γεωργία ως ένα αποδοτικό «έξτρα στοίχημα». Είναι απίθανο να κάνει κάτι εκεί που θα μπορούσε να ενοχλήσει τη Ρωσία. Η Γεωργία δεν αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του νέου Δρόμου του Μεταξιού, καθώς ο Μεσαίος Διάδρομος είναι μια δαπανηρή διαδρομή που ωφελεί μάλλον τις τοπικές οικονομίες παρά το Πεκίνο. Η οικονομική παρέμβαση της Κίνας στη Γεωργία γίνεται με συγκεκριμένο σκοπό, χωρίς ενδείξεις για συνακόλουθη πολιτική στρατηγική. Οι κινεζικές επενδύσεις στη Γεωργία έτυχαν ευνοϊκής αποδοχής, όμως δεν αποτελούν πανάκεια.

Οι δομές διακυβέρνησης της Γεωργίας παραμένουν αδιαφανείς, καθιστώντας την ευάλωτη σε προσπάθειες άσκησης επιρροής από τη Ρωσία ή την Κίνα. Η χώρα χαρακτηρίζεται ενίοτε ως «αιχμάλωτο κράτος», λόγω της ισχυρής επιρροής του πρώην πρωθυπουργού και ιδρυτή του κόμματος «Γεωργιανό Όνειρο», Bidzina Ivanishvili. Το 2014, εκτιμήθηκε ότι η περιουσία του ξεπερνά τα 5 δις δολάρια –ποσό που αντιστοιχεί στο 32% του ΑΕΠ της Γεωργίας²⁸⁰. Ωστόσο, εάν αυτή η εικόνα για την κρατική αιχμαλώτιση από τον Ivanishvili και τους συνεργάτες του είναι πραγματική –και σίγουρα μετριάζεται από άλλους παράγοντες, όπως την επιρροή της ΕΕ και των ΗΠΑ, και μια ισχυρή κοινωνία των πολιτών– αυτό καθιστά τις ελίτ της χώρας πιο ευάλωτες στην εγχώρια αιχμαλώτιση παρά στην αιχμαλώτιση από ξένους παράγοντες, όπως την Κίνα.

Επιπλέον, οι αδιαφανείς αλληλεπιδράσεις των ελίτ της Γεωργίας με κινεζικές εταιρείες λειτουργούν αμφίδρομα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στην ελεύθερη βιομηχανική ζώνη στο Πότι, οι Γεωργιανοί εταίροι αναδείχθηκαν ισχυρότεροι. Σε αντίθεση με τις δυτικές χώρες και τη Ρωσία, η Κίνα δεν έχει ισχυρή παρουσία (είτε θετική είτε αρνητική) στη Γεωργία. Η στάση του κοινού απέναντι στη χώρα μπορεί να χαρακτηριστεί ως αδιάφορη. Τον Φεβρουάριο του 2021, μια δημοσκόπηση, που πραγματοποιήθηκε από το International Republic Institute με έδρα τις ΗΠΑ, έδειξε ότι οι Γεωργιανοί δεν θεωρούν την Κίνα ούτε καλό φίλο ούτε απειλή²⁸¹. Μόνο το 11% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι η Κίνα ήταν ο «πιο σημαντικός οικονομικός εταίρος της Γεωργίας», παρά την ισχυρή εμπορική σχέση μεταξύ των δύο χωρών. Συνολικά, το 57% των ερωτηθέντων αξιολόγησαν τη σχέση Κίνας-Γεωργίας ως καλή –θετικό αποτέλεσμα για την Κίνα, όμως

παραμένει χαμηλό σε σχέση με όλες σχεδόν τις υπόλοιπες μεγάλες χώρες, εκτός από το Ιράν (48%) και τη Ρωσία (7%).

Η πολιτική των εμβολιασμών και άλλοι παράγοντες μπορεί να στρέψουν ακόμα περισσότερους Γεωργιανούς προς την Κίνα. Ωστόσο, οι διμερείς τους σχέσεις δεν αποτελούν στρατηγική προτεραιότητα για καμία από τις δύο χώρες. Στο άμεσο μέλλον, το Πεκίνο πιθανότατα θα αποτελέσει έναν ακόμα εταίρο στο δαιδαλώδες δίκτυο γεωπολιτικών σχέσεων της Γεωργίας.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Στρατηγική λογική και στόχοι των κινεζικών δραστηριοτήτων

Τα συμφέροντα της Κίνας στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη βασίζονται σε τουλάχιστον τρεις γενικούς στόχους και κίνητρα: ώθηση των κινεζικών εξαγωγών και επενδύσεων, άσκηση πολιτικής επιρροής στην Ευρώπη και ενίσχυση της θετικής εικόνας για την Κίνα και τις σχέσεις με αυτήν.

Ώθηση των κινεζικών εξαγωγών και επενδύσεων

Η Κίνα τείνει να θεωρεί τις χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ως μέρος μιας κινεζικής σφαίρας επιρροής στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Η θέση της περιοχής στο κατώφλι της ΕΕ ελκύει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον του Πεκίνου. Εν μέσω μεγάλων τοπικών απαιτήσεων για επενδύσεις σε υποδομές, η περιοχή έχει αναχθεί σε προτεραιότητα για κινεζικές επενδύσεις σε τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές και η εφοδιαστική. Και οι τέσσερις χώρες που μελετήσαμε αποτελούν μέρος της μεγάλης πρωτοβουλίας της Κίνας για τον νέο Δρόμο του Μεταξιού. Τρεις από αυτές –η Ελλάδα, η Ουγγαρία και η Ρουμανία– είναι μέλη του δικτύου 17 + 1, το οποίο εκμεταλλεύεται το Πεκίνο για να συνεργαστεί με περιφερειακά κράτη, σε θέματα που σχετίζονται με τον Δρόμο του Μεταξιού. Ενώ τα άμεσα οικονομικά συμφέροντα της Κίνας στη Ρουμανία και τη Γεωργία είναι αρκετά περιορισμένα, το Πεκίνο βλέπει τόσο την Ελλάδα όσο και την Ουγγαρία ως κέντρα με προοπτική να στηρίξουν την κινεζική επέκταση στην Κεντρική και Νότια Ευρώπη, αλλά και ευρύτερα.

Η Κίνα ασκεί σημαντική οικονομική επιρροή στην Ελλάδα, με σημαντικές επενδύσεις στα λιμάνια της χώρας με την πρόθεση δημιουργίας ενός περιφερειακού κόμβου για τις μεταφορές και της διαχείρισης εφοδιαστικών αλυσίδων στη Μεσόγειο ως μέρος της θαλάσσιας διαδρομής του Δρόμου του Μεταξιού. Η Κίνα βλέπει τη γεωγραφική θέση της Ουγγαρίας στο κέντρο της Ευρώπης ως εφελτήριο για την πρόσβασή της σε άλλες ευρωπαϊκές αγορές. Ομοίως, η τοποθεσία της Γεωργίας στη Μαύρη Θάλασσα δύναται να την καταστήσει κόμβο μεταφορών και εφοδιαστικής μεταξύ Ευρώπης και Ασίας –αν και έχει σημειωθεί μικρή πρόοδος μέχρι στιγμής και υπάρχει μεγάλος περιφερειακός ανταγωνισμός με τη Ρωσία, την Τουρκία, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες, όσον αφορά την επέκταση του αποτυπώματος και της επιρροής τους στις περιοχές του Νοτίου Καυκάσου και της Μαύρης Θάλασσας. Η διμερής εμπορική συμφωνία της Κίνας με τη Γεωργία μπορεί, επίσης, να αποτελέσει δίοδο στην ενιαία αγορά της ΕΕ από την πίσω πόρτα, καθιστώντας τη Γεωργία ένα ακόμα μέσο για την επίτευξη συνεργασίας με την υπόλοιπη Ευρώπη. Παράλληλα, στη Ρουμανία –μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες στην Ανατολική Ευρώπη–, δεν υπάρχει μεγάλη οικονομική έλξη για την Κίνα.

Ωστόσο, υπάρχουν όρια στα άμεσα στρατηγικά συμφέροντα της Κίνας σε καθεμία από αυτές τις τέσσερις χώρες. Οι μεγάλες οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης παραμένουν η κύρια οικονομική προτεραιότητα της Κίνας. Σε χώρες με μικρές οικονομίες, όπως η Γεωργία, το κινεζικό ενδιαφέρον περιορίζεται σε συγκεκριμένες εμπορικές ευκαιρίες. Σε άλλες χώρες, τα συμφέροντα των κινεζικών επιχειρήσεων συχνά καθορίζουν τον βαθμό συμμετοχής. Ωστόσο, παρά το περιορισμένο οικονομικό ενδιαφέρον στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, είναι απίθανο η Κίνα να σταματήσει να επενδύει στην περιοχή, ειδικά στην Ουγγαρία και την Ελλάδα, όπου το Πεκίνο έχει σημαντικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Η Κίνα κάνει μακροπρόθεσμα σχέδια. Εάν προκύψει μια ευκαιρία –και δεδομένης της συχνότητας των οικονομικών και πολιτικών κρίσεων στην Ελλάδα και τη Γεωργία, ειδικά, κάτι τέτοιο φαντάζει πιθανό– το Πεκίνο θα περιμένει να την εκμεταλλευτεί.

Άσκηση πολιτικής επιρροής στην Ευρώπη

Για τις σχέσεις της Κίνας στην περιοχή, ο συμβολισμός συχνά μετράει περισσότερο από ό,τι η ουσία. Για το Πεκίνο, ορισμένες χώρες είναι μάλλον ενδιάμεσοι παρά βασικοί σταθμοί της στρατηγικής του προς την Ευρώπη. Η ανάπτυξη ισχυρών δεσμών με αυτά τα κράτη μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στην Κίνα να βοηθήσει έμμεσα στην επίτευξη ευρωπαϊκής συναίνεσης και διατλαντικής εναρμόνισης σε συγκεκριμένα θέματα που απασχολούν το Πεκίνο. Το ενδιαφέρον της Κίνας για την περιοχή δεν αφορά τόσο την επιρροή των χωρών *per se* όσο τον τρόπο εκμετάλλευσης αυτής της επιρροής, για να αποκτήσει η ίδια ευρύτερο περιφερειακό αντίκτυπο.

Η Κίνα προσπάθησε να χρησιμοποιήσει την Ελλάδα και την Ουγγαρία με αυτόν τον τρόπο. Υπό την κυβέρνηση Τσίπρα, όταν η Ελλάδα επιδίωκε ανοιχτά τις κινεζικές επενδύσεις, η Αθήνα εμπόδισε την έκδοση δύο δηλώσεων της ΕΕ στον ΟΗΕ, οι οποίες καταδίκαιζαν το παρελθόν της Κίνας, όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και την έκδοση μίας δήλωσης εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ για τη Νότια Σινική Θάλασσα. Η σημερινή κυβέρνηση φαίνεται πιο αποφασισμένη να διατηρήσει τη συναίνεση της ΕΕ αναφορικά με την Κίνα. Ωστόσο, στις 22 Ιουνίου 2021, η Ελλάδα ήταν ένα από τα τέσσερα κράτη μέλη της Ένωσης που αρνήθηκαν να υπογράψουν μια δήλωση της ΕΕ στον ΟΗΕ, η οποία κατέκρινε τις κινεζικές πολιτικές σχετικά με τους Ουιγούρους²⁸².

Παράλληλα, η Ουγγαρία παραμένει πρόθυμη να υποστηρίξει την Κίνα. Αν και δεν τρέφει κατά βάση αυταπάτες για αυτήν, η κυβέρνηση της Ουγγαρίας, με επικεφαλής τον Βίκτορ Ορμπάν, απέφυγε επανειλημμένα τις δημόσιες διαμάχες με το Πεκίνο, πιθανόν γιατί θέλει να αφήσει ανοιχτό το ενδεχόμενο για κινεζικές επενδύσεις, να ελκύσει διπλωματική υποστήριξη ως αντιστάθμισμα προς τη δημοκρατική οπισθοδρόμηση που σημειώνει, και να γνωστοποιήσει στις Βρυξέλλες τις πολιτικές και οικονομικές εναλλακτικές λύσεις που διαθέτει. Για παράδειγμα, τον Απρίλιο και τον Ιούνιο του 2021, η κυβέρνηση του Ορμπάν εμπόδισε την έκδοση δηλώσεων της ΕΕ σχετικά με το Χονγκ Κονγκ. Επιπλέον, τον Ιούνιο του 2021, η Ουγγαρία και η Ελλάδα απείχαν από κοινή

δήλωση η οποία προτάθηκε από τον Καναδά στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ στη Γενεύη και καταδίκασε τις κινεζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη Σιντζιάνγκ²⁸³. Για το Πεκίνο, αυτές οι προσπάθειες αποδυναμώνουν την προσέγγιση της ΕΕ απέναντι στην Κίνα και περιπλέκουν την ικανότητα της διατλαντικής κοινότητας να επιτύχει συναίνεση σε θέματα που σχετίζονται με την Κίνα, όπως οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε άλλες περιπτώσεις, η προθυμία της Ουγγαρίας να επικρίνει τις ενέργειες της ΕΕ –ακόμα και αν δεν προσπαθεί επίσημα να τις αποτρέψει– μπορεί να προσφέρει στην Κίνα συμβολικά κέρδη, δίνοντας τη δυνατότητα στο Πεκίνο να ισχυριστεί ότι έχει υποστηρικτές στη Δύση και να δημιουργήσει ρήξη εντός της διατλαντικής κοινότητας.

Ταυτόχρονα, η ικανότητα της Κίνας να ασκεί πολιτική επιρροή εντός ή μέσω της Γεωργίας και της Ρουμανίας φαίνεται πολύ πιο περιορισμένη.

Ενίσχυση της θετικής εικόνας για την Κίνα και τις σχέσεις με αυτήν

Το Πεκίνο έχει εμπλακεί ενεργά στην περιοχή, με απώτερο στόχο την ενίσχυση της θετικής του εικόνας, την προώθηση του πολιτικού και οικονομικού του μοντέλου, και τη διαμόρφωση τοπικών αφηγημάτων για τις σχέσεις με την Κίνα. Αυτά τα αφηγήματα αφορούν, μεταξύ άλλων, την προώθηση μιας «αμοιβαία επωφελούς» συνεργασίας, τονίζοντας την «αρμονική» άνοδο της Κίνας, την αναπαραγωγή των οικονομικών ευκαιριών που προσφέρει ο Δρόμος του Μεταξιού, την έμφαση στους ιστορικούς ή πολιτιστικούς δεσμούς μεταξύ της εκάστοτε χώρας και της Κίνας ή την κριτική στις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρόλο που η προώθηση αυτών των αφηγημάτων μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία που να υποδηλώνουν ότι το Πεκίνο επιδόθηκε σε μαζική εκστρατεία, προκειμένου να αποκτήσει ευρεία αποδοχή στις τέσσερις χώρες. Αντίθετα, οι προσπάθειες της Κίνας για άσκηση ήπιας ισχύος απευθύνονται κυρίως σε ισχυρές ελίτ με επιρροή στις επιχειρήσεις, την πολιτική, τον ακαδημαϊκό χώρο ή τις ΜΚΟ. Η δημόσια εικόνα της Κίνας πρόσφατα υποβαθμίστηκε σε όλη την περιοχή, μολονότι η Ελλάδα και η Ουγγαρία παραμένουν δύο από τις πιο φιλοκινεζικές ευρωπαϊκές χώρες.

Σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες στην Ευρώπη, καμία από τις τέσσερις χώρες που μελετήθηκαν δεν βρέθηκε αντιμέτωπη με επιθετική κινεζική διπλωματία ή με προσπάθειες άσκησης επιρροής στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι κινεζικές πρεσβείες στην περιοχή έχουν, ως επί το πλείστον, κρατήσει χαμηλούς τόνους και δεν έχουν ακολουθήσει το είδος της «διπλωματίας του λύκου πολεμιστή», που παρατηρείται σε χώρες όπως η Σουηδία, η Γαλλία και η Τσεχία (ειδικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19). Αυτό ίσως να οφείλεται αφενός στην έλλειψη κινεζικών στρατηγικών συμφερόντων σε αυτές τις χώρες ή αφετέρου στην έλλειψη ευαίσθητων ζητημάτων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν μια πιο δυναμική προσέγγιση. Οι Κινέζοι αξιωματούχοι είναι, επίσης, επιφυλακτικοί όσον αφορά την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με τις τοπικές κυβερνήσεις.

Σε απάντηση προς τις εντεινόμενες αντιδράσεις από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ, η Κίνα θέλει να προβληθεί στην περιοχή ως χρήσιμος εταίρος για τις συγκεκριμένες χώρες. Το Πεκίνο εκμεταλλεύεται τις δυτικές αδυναμίες, συμπεριλαμβανομένων των δυσκολιών διαπραγμάτευσης ελάφρυνσης χρέους ή των αυστηρών κριτηρίων για χορήγηση δανείων. Η πανδημία της νόσου COVID-19 προσέφερε στην Κίνα νέες ευκαιρίες να διεισδύσει, καθώς πολλές δυτικές κυβερνήσεις είτε ήταν πολύ απασχολημένες με τα εσωτερικά τους ζητήματα είτε απλώς αδυνατούσαν να βοηθήσουν. Η Κίνα παρενέβη για να παράσχει ενισχύσεις με τη μορφή ιατρικού εξοπλισμού, φαρμακευτικών προϊόντων και προμηθειών εμβολίων στη Γεωργία και την Ουγγαρία. Στην πρώτη περίπτωση, έγινε κατ' ανάγκη. Παράλληλα, η Βουδαπέστη έκανε μια σκόπιμη επιλογή να αγοράσει κινεζικά εμβόλια, πιθανόν για να ικανοποιήσει το Πεκίνο και να εκφράσει τη δυσαρέσκειά της στις Βρυξέλλες για το βραδυκίνητο πρόγραμμα διάθεσης εμβολίων της ΕΕ. Ωστόσο, δεν είναι σαφές αν η κινεζική διπλωματία των εμβολίων αποτέλεσε μέσο άσκησης ήπιας ισχύος. Οι μέσοι Ούγγροι πολίτες εξακολουθούν να προτιμούν τα εμβόλια που παρασκευάζονται από τη Δύση, ενώ ο σκεπτικισμός ως προς τον εμβολιασμό παραμένει πρόβλημα δημόσιας υγείας στη Γεωργία.

Εκμετάλλευση των επιμέρους κατά τόπους τρωτών σημείων από την Κίνα

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα εκμετάλλευσης από την Κίνα των επιμέρους κατά τόπους τρωτών σημείων και αδυναμιών –όπως τους εύθραυστους κρατικούς θεσμούς, την αιχμαλώτιση από την ελίτ και την ανίσχυρη κοινωνία των πολιτών– στις τέσσερις χώρες, με σκοπό να ασκήσει οικονομική, πολιτική και ήπιας ισχύος επιρροή.

Αδύναμοι κρατικοί θεσμοί

Το επιχειρηματικό μοντέλο της Κίνας ευδοκιμεί σε περιβάλλοντα όπου τα τοπικά ιδρύματα και το ρυθμιστικό πλαίσιο είναι σχετικά αδύναμο. Πολλές πολιτικές και οικονομικές ελίτ στην περιοχή φαίνονται πρόθυμες να επωφεληθούν από την έλλειψη διαφάνειας που συνοδεύει συχνά τις κινεζικές επενδύσεις. Οι κυβερνήσεις δυσκολεύονται να ελέγξουν και να εποπτεύσουν τις κινεζικές οικονομικές και πολιτικές δραστηριότητες, ενώ η κοινωνία των πολιτών και τα ΜΜΕ συχνά δεν είναι σε θέση να εκφράσουν τις ανησυχίες τους παρά μόνο μετά την υπογραφή μιας συμφωνίας. Γενικότερα, οι χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης προσφέρουν στην Κίνα ένα πιο φιλικό επιχειρηματικό περιβάλλον από ό,τι η Δυτική Ευρώπη, της οποίας οι χώρες έχουν αυστηρότερους μηχανισμούς ελέγχου των άμεσων ξένων πενδύσεων και αντίστοιχα πρότυπα διαφάνειας.

Η Κίνα βλέπει τις χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ως αναπτυσσόμενες οικονομίες. Το Πεκίνο προσπάθησε να εκμεταλλευτεί την οικονομική

αδυναμία της περιοχής προς όφελός του, παριστάνοντας τον σωτήρα για να αποκτήσει τον έλεγχο περιουσιακών στοιχείων στρατηγικής σημασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της τακτικής αποτελεί η Ελλάδα, όπου η κυβέρνηση πριν από μια δεκαετία, βαθιά επηρεασμένη από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και τα αυστηρά μέτρα λιτότητας που επέβαλαν οι διεθνείς πιστωτές, στράφηκε στην Κίνα ως μια νέα πηγή χρηματοδότησης. Η Κίνα άδραξε τις επενδυτικές ευκαιρίες στην Ελλάδα μετά την ιδιωτικοποίηση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων. Ωστόσο, το μεγαλύτερο έργο της, το λιμάνι του Πειραιά, αποτελεί σήμερα αντικείμενο αντιπαράθεσης.

Χώρες όπως η Ουγγαρία και η Ρουμανία αντιμετωπίζουν αμφότερες προβλήματα εκτενούς διαφθοράς και διακυβέρνησης, τα οποία έχουν διαμορφώσει αδύναμα ρυθμιστικά πλαίσια. Και σε αυτήν την περίπτωση, η έλλειψη δημοσίου ελέγχου και διαφάνειας ωφελεί τόσο την Κίνα όσο και τις τοπικές ελίτ. Ιδιαίτερα, η Ουγγαρία αποτελεί ένα φιλικό μέρος για την Κίνα, και η σιδηροδρομική γραμμή Βουδαπέστης-Βελιγραδίου συνιστά ένα εξέχον παράδειγμα αυτής της σχέσης.

Η Γεωργία είναι μία οικονομικά ευάλωτη χώρα, λόγω του υψηλού επιπέδου φτώχειας και της μεγάλης ανάγκης για ανάπτυξη οδικών, σιδηροδρομικών και άλλων υποδομών. Επίσης, αναζητά διπλωματικούς εταίρους ως αντιστάθμισμα στη ρωσική επιθετικότητα. Έτσι, η Τιφλίδα επιδιώκει την ανάπτυξη στενών σχέσεων με πλούσιες χώρες που ασκούν γεωπολιτική επιρροή. Ωστόσο, η ανεπαρκής διαφάνεια στις αποφάσεις για τις δημόσιες συμβάσεις προκαλούν προβλήματα στη Γεωργία. Κινεζικές κρατικές εταιρείες έχουν κερδίσει διαγωνισμούς για την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής, για τα οποία το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης προέρχεται από διεθνείς δανειστές. Το γεγονός ότι επιτρέπεται σε δύο κινεζικές κρατικές εταιρείες να αναλαμβάνουν την πλειονότητα των μεγάλων οδικών και σιδηροδρομικών κατασκευαστικών έργων –παρά τις διαμαρτυρίες από τις γεωργιανές κρατικές εταιρείες, όσον αφορά τα αδιαφανή κριτήρια επιλογής– καταδεικνύει αυτές τις αδυναμίες.

Επιπλέον, αρκετές χώρες της περιοχής δεν διαθέτουν ακόμη επαρκείς μηχανισμούς ελέγχου των επενδύσεων, παρά το γεγονός ότι έχει ζητηθεί τόσο από την ΕΕ όσο και από τις Ηνωμένες Πολιτείες να αυστηροποιηθούν οι περιορισμοί και να προστατευθούν κάποιοι σημαντικοί τομείς από τις ξένες κρατικές εταιρείες. Οι εν λόγω αδυναμίες επέτρεψαν στις κρατικά επιδοτούμενες ή κρατικά ελεγχόμενες κινεζικές εταιρείες να αποκτήσουν σημαντικά περιουσιακά στοιχεία υποδομών, όπως λιμάνια, δρόμους και σιδηροδρόμους, με σχετική ευκολία τα τελευταία χρόνια. Για παράδειγμα, η Ουγγαρία εναντιώθηκε στην επιβολή αυστηρότερου ελέγχου στις επενδύσεις και τη συμμόρφωση με τα πρότυπα της ΕΕ για τους δημόσιους διαγωνισμούς, προκειμένου να μην αποθαρρυνθούν οι κινεζικές επενδύσεις και να μην καταστούν έργα που ωφελούν τις πολιτικές και επιχειρηματικές ελίτ της χώρας. Η Βουδαπέστη έφτασε στο σημείο να καλέσει κινεζικές εταιρείες, στις οποίες έχουν επιβληθεί κυρώσεις από τη Δύση για διαφθορά, να υποβάλουν προσφορές για μεγάλα κατασκευαστικά έργα.

Αιχμαλώτιση από την ελίτ

Παρόλο που η αιχμαλώτιση από την ελίτ και η διαφθορά συνιστούν μείζονα προβλήματα για πολλές από τις χώρες που εξετάστηκαν στην παρούσα μελέτη, η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σοβαρή στην Ουγγαρία. Εκμεταλλευόμενες την παγιωμένη θέση τους στη χώρα, οι ουγγρικές ελίτ είναι ιδιαίτερα ανοικτές σε κινεζικές συμφωνίες, καθώς μπορούν να επωφεληθούν οικονομικά και να αποφύγουν τη λογοδοσία –παρά το γεγονός ότι οι επενδυτικές ροές και η ανάπτυξη του εμπορίου αποδείχθηκαν κατώτερες των προσδοκιών. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα έργων στην Ουγγαρία –συμπεριλαμβανομένου ενός διαγωνισμού που σχετίζεται με τη σιδηροδρομική γραμμή Βουδαπέστης-Βελιγραδίου– των οποίων οι συμβάσεις έχουν ανατεθεί σε εταιρείες που ελέγχονται από στενούς συνεργάτες του Ορμπάν. Κάποια υψηλόβαθμα στελέχη της αντιπολίτευσης έχουν, επίσης, επωφεληθεί οικονομικά από τις φιλικές σχέσεις με το Πεκίνο. Η απουσία δημόσιας συζήτησης και λογοδοσίας για αυτές τις σχέσεις επέτρεψε στο Πεκίνο να συντελέσει στην αιχμαλώτιση από την ελίτ –όπως και η προφανής προθυμία ορισμένων Ούγγρων υπεύθυνων λήψης αποφάσεων να εμπλακούν. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι της Ουγγαρίας και επιχειρηματικοί ηγέτες δείχνουν πρόθυμοι να κάνουν τα θελήματα της Κίνας στην ΕΕ. Ενώ άλλες χώρες, όπως η Ρουμανία και η Γεωργία, έχουν επίσης να διαχειριστούν την αιχμαλώτιση από την ελίτ και τη διαφθορά, δεν έχουν δεχτεί τον ίδιο βαθμό κινεζικής πολιτικής επιρροής με την Ουγγαρία.

Ανίσχυρη κοινωνία των πολιτών

Η ύπαρξη μιας ανίσχυρης κοινωνίας των πολιτών, σε συνδυασμό με την άσκηση ολιγαρχικής επιρροής και τον έλεγχο στα ΜΜΕ και τις ΜΚΟ, μπορεί να δώσει ευκαιρίες στην Κίνα να παρέμβει και να καλύψει το κενό.

Η έλλειψη αντικειμενικής πληροφόρησης για την Κίνα είναι ιδιαίτερα εμφανής στην Ουγγαρία, όπου οι φιλοκυβερνητικοί μεγιστάνες – εκ των οποίων πολλοί έφτιαξαν την περιουσία τους μέσω των χρηματοδοτικών ροών από την ΕΕ – έχουν συγκεντρώσει εκατοντάδες μέσα ενημέρωσης στο λεγόμενο Ίδρυμα Τύπου και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας Κεντρικής Ευρώπης (Central European Press and Media Foundation). Έναν οργανισμό που ελέγχεται από την ουγγρική κυβέρνηση. Αυτό επιτρέπει στην κυβέρνηση να ελέγχει περίπου το 90% της ροής πληροφοριών στη χώρα, ειδικά στην ύπαιθρο, όπου η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι περιορισμένη. Τα εν λόγω μέσα ενημέρωσης, αντί να επαινούν την ίδια την Κίνα, τονίζουν τη σημασία των ισχυρών οικονομικών και πολιτικών δεσμών μεταξύ των δύο χωρών. Δεδομένης της ανάγκης της κυβέρνησης Ορμπάν να αποδείξει στους πολίτες της ότι η Βουδαπέστη έχει πολιτικές εναλλακτικές πέραν της ΕΕ, η προώθηση θετικών αντιλήψεων για την Κίνα και της σημασίας των ουγγροκινεζικών σχέσεων κρίνεται σημαντική. Η κυβέρνηση του Ορμπάν τηρεί θετική στάση απέναντι στην Κίνα, οπότε τα κρατικά ή τα φιλικά προς την

κυβέρνηση ΜΜΕ αποφεύγουν να θίγουν αμφιλεγόμενα ζητήματα που θα μπορούσαν να εξοργίσουν το Πεκίνο. Ως εκ τούτου, η Κίνα εύλογα δεν αισθάνεται την ανάγκη να επηρεάσει τα ουγγρικά μέσα ενημέρωσης.

Στην Ελλάδα, όπου εντοπίζεται δυναμική παρουσία των μέσων ενημέρωσης, η Κίνα δεν ελέγχει κανένα από αυτά. Ωστόσο, η Κίνα προσπάθησε να ελέγξει έμμεσα και να επηρεάσει τα τοπικά μέσα ενημέρωσης μέσω συμφωνιών συνεργασίας με εθνικά πρακτορεία ειδήσεων, καθώς και μέσω της ενεργού χρήσης των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης από την πρεσβεία. Στη Ρουμανία, η κινεζική πρεσβεία δημοσίευσε άρθρα και συνεντεύξεις σε ένα επιχειρηματικό έντυπο, με τους εκδότες του οποίου διατηρεί στενές σχέσεις. Ωστόσο, δεν υπάρχει ουσιαστική προσπάθεια από την Κίνα να επηρεάσει δραστικά τη ρουμανική κοινή γνώμη. Στη Γεωργία, τα φιλοκυβερνητικά μέσα ενημέρωσης δείχνουν κατά καιρούς κάποια στήριξη για τις ενέργειες της κινεζικής κυβέρνησης. Όμως, δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για να υποστηριχτεί ότι η Κίνα προσπαθεί να επηρεάσει τη χώρα με ουσιαστικό τρόπο. Στη Ρουμανία και τη Γεωργία, δεν υπάρχει έντονο δημόσιο ενδιαφέρον για την Κίνα. Επομένως, η ικανότητα του Πεκίνου να επηρεάζει την κοινή γνώμη μέσω των τοπικών μέσων ενημέρωσης είναι περιορισμένη.

Επιπλέον, πολλές από τις κινεζικές προσπάθειες άσκησης ήπιας ισχύος δεν απευθύνονται στην ευρύτερη κοινωνία, αλλά μάλλον σε ορισμένες ελίτ ή σε τοπικές και διαπροσωπικές σχέσεις. Στην Ουγγαρία, η Κίνα καλλιεργεί σχέσεις με ανερχόμενους πολιτικούς και επιχειρηματικούς ηγέτες παρέχοντας ακαδημαϊκές υποτροφίες και προγράμματα ανταλλαγής. Σε άλλες χώρες, όπως η Ρουμανία, η Κίνα επωφελείται από μακροχρόνιες σχέσεις που βασίζονται στην ιστορία της, κυρίως με συνταξιούχους πολιτικούς. Τα παραδοσιακά κόμματα στη Ρουμανία αποδείχθηκαν αρκετά ανθεκτικά στην κινεζική επιρροή. Αν και εξακολουθεί να θεωρεί τη Ρουμανία φιλική της χώρα, η Κίνα δεν επιδιώκει ευρεία στήριξη, ούτε επενδύει στην προπαγάνδα για τη διάδοση του αφηγήματός της. Ομοίως, στην Ελλάδα, η Κίνα διατηρεί καλές σχέσεις με το προηγούμενο κυβερνών αριστερό κόμμα ΣΥΡΙΖΑ και το ΚΚΕ, όμως το Πεκίνο προσπαθεί να καλλιεργήσει σχέσεις και με πιο κεντρώα κόμματα.

Τέλος, η Κίνα έχει αναπτύξει πρωτοβουλίες όπως τα Ινστιτούτα Κομφούκιος και ακαδημαϊκές συνεργασίες και στις τέσσερις χώρες, όμως αυτές αποτελούν μικρής κλίμακας προσπάθειες άσκησης περιορισμένης επιρροής. Μια σημαντική εξαίρεση αποτελεί η προγραμματισμένη κατασκευή της πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Fudan στην Ουγγαρία, η οποία, εάν ολοκληρωθεί, θα αποτελέσει σημαντική αναβάθμιση της κινεζικής ήπιας ισχύος, σε μια εποχή που η ακαδημαϊκή ελευθερία στη χώρα βρίσκεται ήδη σε παρακμή. Αυτό θα συντελούσε επίσης στην προσπάθεια της Κίνας να καταστεί κυρίαρχος διεθνής παράγοντας στην τρίτοβάθμια εκπαίδευση, ανταγωνιζόμενη ευθέως κορυφαία αμερικανικά και ευρωπαϊκά πανεπιστήμια.

Σημεία ανθεκτικότητας

Η επιρροή της Κίνας στην περιοχή περιορίζεται από έναν συνδυασμό παραγόντων, μεταξύ άλλων του εντεινόμενου σκεπτικισμού που προέκυψε από τις αρχικά ανεδαφικές προσδοκίες για το εμπόριο και τις επενδύσεις, της από κάτω προς τα πάνω (bottom-up) αντίδρασης σε ορισμένες συμφωνίες της Κίνας, των φιλοδυτικών τάσεων του συνολικού πληθυσμού, της εξάρτησης στους τομείς της οικονομίας και της ασφάλειας από τη διατλαντική κοινότητα, καθώς και της ανεπιτυχούς προβολής ήπιας ισχύος της Κίνας.

Ανεδαφικές προσδοκίες για το εμπόριο και τις επενδύσεις

Αρκετοί παράγοντες μετριάζουν μερικά από τα πιο εμφανή οικονομικά τρωτά σημεία. Πρώτον, αυξάνεται ο σκεπτικισμός ως προς τη φερεγγυότητα της Κίνας να υλοποιήσει τις μεγάλες υποσχέσεις της, ακόμα και στην Ουγγαρία. Οι χώρες, οι οποίες πριν από μια δεκαετία έτρεφαν υψηλές προσδοκίες για τα πιθανά οφέλη των κινεζικών επενδύσεων, έχουν απογοητευτεί σταδιακά από την αξιοπιστία του Πεκίνου να πραγματοποιήσει τις υποσχέσεις του. Παρόλο που η Κίνα εξακολουθεί να θεωρείται ένας σημαντικός οικονομικός εταίρος, η πολυσυζητημένη πρωτοβουλία για τον νέο Δρόμο του Μεταξιού έχει αποφέρει λίγα απτά αποτελέσματα, ενώ το σχήμα συνεργασίας 17+1 εκλαμβάνεται όλο και περισσότερο από τις τοπικές κυβερνήσεις ως μέσο άσκησης πολιτικής επιρροής από το Πεκίνο. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Ρουμανία, η οποία σημείωσε σημαντική αύξηση στις διμερείς εμπορικές της συναλλαγές με την Κίνα, όμως ελάχιστη όσον αφορά τις κινεζικές επενδύσεις.

Δεύτερον, ακόμα και στις περιπτώσεις που τα χρηματοδοτούμενα από την Κίνα έργα έχουν υλοποιηθεί, υπάρχει επίσης αυξανόμενη ανησυχία για τους όρους της κινεζικής ανάμιξης. Αυτό σχετίζεται με την αυξανόμενη απογοήτευση και δυσαρέσκεια για τους όρους συγκεκριμένων κινεζικών επενδυτικών συμφωνιών σε πολλά κράτη (για παράδειγμα, μερίδια ιδιοκτησίας, εργασιακά δικαιώματα, υποβάθμιση του περιβάλλοντος και έλλειψη οφελών για τις τοπικές εταιρείες και τους εργαζομένους). Ορισμένα κινεζικά έργα υποδομής, οι λεγόμενες επενδύσεις σε εγκαταλειμμένες ρυπασμένες περιοχές (επέκταση και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων περιουσιακών στοιχείων), έχουν σχετικά μικρό αντίκτυπο στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας σε νέους τομείς απασχόλησης. Αυτή η μετατόπιση είναι ιδιαίτερα εμφανής στην Ελλάδα, η οποία μόλις πριν από μερικά χρόνια θεωρούσε την Κίνα ως οικονομικό σωτήρα, αλλά τόσο το κοινό όσο και η κυβέρνηση έχουν έκτοτε απογοητευτεί.

Τρίτον, αρκετές από τις χώρες έχουν ενισχύσει το πλαίσιο ελέγχου των επενδύσεών τους τα τελευταία χρόνια μετά από σχετική παρότρυνση της ΕΕ και των Ηνωμένων Πολιτειών. Η αυξανόμενη πίεση από τις Βρυξέλλες και την Ουάσινγκτον έχει, επίσης, επηρεάσει τις αποφάσεις για την ανάθεση σε κινεζικές εταιρείες μεγάλων διαγωνισμών και συμβάσεων που αφορούν σημαντικούς τομείς και περιουσιακά στοιχεία. Αρκετές

από τις χώρες που μελετήσαμε έχουν, επίσης, απορρίπτει κινεζικές προσφορές λόγω ανησυχιών σχετικά με τους όρους. Η κυριότερη εξαίρεση είναι η Ουγγαρία, η οποία προσβλέπει σε κινεζικές επενδύσεις, ακόμα και αν οι προσδοκίες της δεν έχουν ικανοποιηθεί τα τελευταία χρόνια.

Φυσικά, τίποτα από τα ανωτέρω δεν υποδηλώνει ότι οι περιφερειακές αυτές χώρες κλείνουν τις διόδους επικοινωνίας με την Κίνα. Όμως, σήμερα, τρέφουν πολύ λιγότερες αυταπάτες και αισιοδοξία για την Κίνα από ό,τι μόλις πριν από μερικά χρόνια. Δεν γίνεται, πλέον, η Κίνα να δίνει μεγάλες υποσχέσεις χωρίς να μπορεί να τις εκπληρώσει.

Η αντίδραση από κάτω προς τα πάνω έναντι των κινεζικών συμφωνιών

Ενώ τα μέλη του σχήματος 17 + 1 έτρεφαν προσδοκίες ότι οι κινεζικές επενδύσεις θα αποφέρουν σημαντικά κοινωνικοοικονομικά οφέλη, υπάρχουν ενδείξεις αυξανόμενης απογοήτευσης μεταξύ των τοπικών και των υποεθνικών ομάδων, όσον αφορά ορισμένα από τα έργα της Κίνας. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι συμφωνίες με την Κίνα έχουν ακόμα απορριφθεί, ακυρωθεί, διακοπεί ή ανατραπεί, εξαιτίας πιέσεων από αυτές τις ομάδες.

Για ακόμα μια φορά, το Λιμάνι του Πειραιά συνιστά ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ενώ η επένδυση της COSCO στο λιμάνι είχε προαναγγελθεί ως ένα μεγάλο επίτευγμα και αναμφίβολα οδήγησε σε μια εντυπωσιακή μεταβολή του πληγέντος από την κρίση λιμανιού, πρόσφατα τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς, όπως πολιτικοί της τοπικής αυτοδιοίκησης, εφοπλιστές και εργατικά συνδικάτα έχουν αρχίσει να αντιδρούν. Οι διαμαρτυρίες τους εμπόδισαν την κυβέρνηση να εγκρίνει την κατασκευή ενός νέου τερματικού σταθμού εμπορευματοκιβωτίων στο λιμάνι (αλλά, όπως αναμενόταν, βρέθηκε συμβιβασμός τον Σεπτέμβριο του 2021 για το τελικό ποσοστό της COSCO στη μετοχική σύνθεση). Σε μια άλλη περίπτωση, στη Γεωργία, οι εργάτες ξεκίνησαν απεργία εναντίον της κινεζικής εταιρείας που χτίζει τη σιδηροδρομική γραμμή Τιφλίδα-Μπατούμι, λόγω των ανησυχιών για χαμηλούς μισθούς και κακές συνθήκες εργασίας. Η προσφορά της Κίνας για το λιμάνι της Ανάκλιας προκάλεσε αντιδράσεις λόγω των τοπικών ανησυχιών ότι δεν θα παρέχει επαρκείς ευκαιρίες απασχόλησης. Αντίθετα, λιγότερες διαμαρτυρίες από τα τοπικά συνδικάτα και την κοινωνία των πολιτών έχουν σημειωθεί στην Ουγγαρία, παρά τις ανάλογες ανησυχίες σχετικά με τους όρους ορισμένων κινεζικών συμφωνιών και την έλλειψη των συνακόλουθων οικονομικών ευκαιριών. Η δημοκρατική παρακμή και η καταστολή της κοινωνίας των πολιτών στη χώρα άνοιξαν τον δρόμο για νέα κινεζικά έργα. Μια αξιοσημείωτη εξαίρεση είναι η πρόσφατη δημόσια αντίδραση κατά της πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Fudan στη Βουδαπέστη.

Αυτά τα παραδείγματα καταδεικνύουν τα σαφή όρια του επιχειρηματικού μοντέλου της Κίνας στην Ευρώπη. Αν και ίσως να ταιριάζουν με τις αναπτυσσόμενες χώρες που θέτουν λιγότερους περιορισμούς, ορισμένες κινεζικές εταιρείες δεν βρίσκονται σε θέση να χειριστούν καταστάσεις στην Ευρώπη όπου ακολουθούνται αυστηρά νομικά και περιβαλλοντικά πρότυπα ή υπόκεινται σε κυβερνητικό και δημόσιο έλεγχο.

Σταθερή κατεύθυνση προς τη Δύση και εξάρτηση από αυτή

Ενώ η Κίνα έχει επιδιώξει να ενισχύσει τον ρόλο και την άσκηση επιρροής της στην περιοχή, αυτές οι χώρες παρουσιάζουν υψηλό βαθμό ενοποίησης με την Ευρώπη και εξαρτώνται συνολικά από τη Δύση. Η δημοκρατική διακυβέρνηση δημιουργεί, επίσης, ανθεκτικότητα, καθώς οι εκλογές μπορούν να αλλάξουν σημαντικά την εσωτερική, οικονομική και εξωτερική πολιτική μιας χώρας. Η δημοκρατική διακυβέρνηση, ειδικά όταν οδηγεί μια φιλική προς την Κίνα ευρωπαϊκή χώρα να στραφεί προς τους παραδοσιακούς διατλαντικούς εταίρους της, μπορεί να δυσκολέψει τις προσπάθειες του Πεκίνου να εμπλακεί στην περιοχή.

Η σημερινή κυβέρνηση της Ελλάδας είναι λιγότερο φιλική προς το Πεκίνο από ό,τι ήταν οι προηγούμενες κυβερνήσεις, μια εξέλιξη που οφείλεται σε έναν συνδυασμό προβληματισμού για την Κίνα και ανάγκης σύναψης εταιρικών σχέσεων στον τομέα της ασφαλείας με τις Ηνωμένες Πολιτείες και το NATO, εν μέσω περιφερειακών εντάσεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η αστάθεια στη Μαύρη Θάλασσα ενίσχυσε, επίσης, τις εταιρικές σχέσεις της Γεωργίας και της Ρουμανίας με τη Δύση. Αν και η Γεωργία δεν είναι μέλος της ΕΕ και του NATO, συντάσσεται πλήρως μαζί τους. Παρά τους ιστορικούς δεσμούς της με την Κίνα, η Ρουμανία έκανε μια συντονισμένη προσπάθεια τα τελευταία χρόνια, υπό τον σημερινό πρόεδρο, Klaus Iohannis, να ενισχύσει τις σχέσεις της με τις Ηνωμένες Πολιτείες και να επιβεβαιώσει τη δέσμευσή της στην ΕΕ.

Σε αυτές τις τρεις χώρες, η Ουάσινγκτον και οι Βρυξέλλες κατάφεραν επίσης να προωθήσουν πολιτικές, όπως δράσεις καταπολέμησης της διαφθοράς, να επιβάλουν νέους μηχανισμούς ελέγχου των άμεσων ξένων επενδύσεων, να εμποδίσουν την κινεζική εταιρεία τηλεπικοινωνιών Huawei να κατασκευάσει ασύρματα δίκτυα 5G, και να ακυρώσουν συμφωνίες με κινεζικές κρατικές εταιρείες σε σημαντικούς τομείς. Για ακόμα μια φορά, η Ουγγαρία, μέλος της ΕΕ και του NATO, ακολουθεί διαφορετική πολιτική και περιπλέκει την κατάσταση. Ο Ορμπάν, ο μακροχρόνιος ηγέτης της Ουγγαρίας, έχει αποδειχθεί αξιόπιστος συνεργάτης για την Κίνα, παρόλο που άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν γίνει πιο δύσπιστες απέναντι στο Πεκίνο. Για παράδειγμα, η Ουγγαρία έχει αντισταθεί μέχρι στιγμής στην πίεση της Ουάσινγκτον να εμποδίσει τη Huawei να αναπτύξει το δίκτυο 5G της χώρας.

Περιορισμένη αποτελεσματικότητα των προσπαθειών άσκησης ήπιας ισχύος

Παρότι η Κίνα έχει επανειλημμένα προσπαθήσει να ασκήσει ήπια ισχύ, σημειώθηκε μικρή βελτίωση της εικόνας της στην περιοχή. Ακόμα και σε χώρες στις οποίες οι αντιλήψεις για την Κίνα ήταν σε μεγάλο βαθμό θετικές ή ουδέτερες, τα τελευταία χρόνια η δημοτικότητα της στην κοινή γνώμη μειώθηκε, ειδικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19. Ακόμα και στην Ουγγαρία, όπου η πανδημία οδήγησε σε στενότερη συνεργασία μεταξύ Βουδαπέστης και Πεκίνου και όπου αξιωματούχοι και

φιλοκυβερνητικά μέσα εκθείασαν την κινεζική βοήθεια, η δημόσια εικόνα της Κίνας υποβαθμίστηκε περαιτέρω.

Σημαντική αιτία για τον περιορισμένο αντίκτυπο της κινεζικής ήπιας ισχύος στην περιοχή είναι η έλλειψη ενδιαφέροντος για την Κίνα, τον πολιτισμό και το μοντέλο της. Επιπλέον, η αδυναμία της Κίνας να εκπληρώσει τις οικονομικές της υποσχέσεις, η αυξανόμενη διεθνής κριτική για το Πεκίνο, καθώς και η επικρατούσα αντίληψη για τον ρόλο της Κίνας στην πανδημία, πιθανόν να έχουν συνδυαστικά μειώσει την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διπλωματίας της. Επιπλέον, παρότι η Κίνα διατηρεί σχέσεις που βασίζονται στην ιστορία της και έχει διεισδύσει σε μερικές ομάδες των ελίτ, οι νεότερες γενιές σε χώρες, όπως η Ελλάδα και η Ρουμανία, τείνουν να είναι πιο φιλοδυτικές και επιφυλακτικές απέναντι στην Κίνα. Οι κινεζικές ακαδημαϊκές υποτροφίες και τα Ινστιτούτα Κομφούκιος δεν προσφέρουν πολλά σε σύγκριση με τις ακαδημαϊκές ευκαιρίες στην ΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο ή τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ωστόσο, τα σχέδια για μια νέα πανεπιστημιούπολη του Πανεπιστημίου Fudan στην Ουγγαρία θα σηματοδοτούσαν μια σημαντική αλλαγή στην άσκηση ήπιας ισχύος της Κίνας. Δεδομένης της ασάφειας ως προς την προέλευση των φοιτητών του, θα μπορούσε τελικά να προσελκύσει Κινέζους φοιτητές στη Βουδαπέστη και να τους προσφέρει μια εικόνα για τη ζωή στην ΕΕ.

Τέλος, στις τέσσερις χώρες, δεν υπάρχει επαρκής δημοσιογραφική κάλυψη της Κίνας στις τοπικές ειδήσεις, λόγω της απουσίας ξένων ανταποκριτών στην Κίνα, καθώς και ακαδημαϊκών ή ειδικών που να εστιάζουν στην Κίνα. Για παράδειγμα, η κάλυψη της Κίνας στον ελληνικό τύπο τείνει να είναι αρνητική (με εξαίρεση την πρωτοβουλία του Δρόμου του Μεταξιού), ενώ η κάλυψη των σινοελληνικών σχέσεων τείνει να παρουσιάζεται αρκετά θετικά. Ούτε η Κίνα διαθέτει πολύ ισχυρή δημόσια φωνή στον τοπικό Τύπο, εκτός από περιστασιακά δημοσιεύματα της πρεσβείας σε τοπική εφημερίδα. Εξαίρεση, για άλλη μια φορά, αποτελεί η Ουγγαρία, όπου τα φιλοκυβερνητικά μέσα ενημέρωσης προωθούν ενεργά τους ουγγροκινεζικούς δεσμούς και ο Κινέζος πρέσβης δίνει συχνά συνεντεύξεις στον τοπικό Τύπο. Παρότι η Κίνα έχει δημιουργήσει ορισμένες συμπράξεις στα μέσα ενημέρωσης που θα μπορούσαν να της δώσουν ένα βήμα για την προώθηση των κινεζικών αφηγημάτων και τη διαμόρφωση αναφορών για την Κίνα, όπως στην Ελλάδα, φαίνεται ότι δεν είχαν σημαντικό αντίκτυπο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων του κοινού. Παράλληλα, η κάλυψη των σχέσεων της Κίνας με τις ευρωπαϊκές χώρες απευθύνεται κυρίως στο δικό της εγχώριο κοινό.

Ο κύριος στόχος της άσκησης επιρροής ήπιας ισχύος της Κίνας στην περιοχή δεν είναι η επίτευξη ευρείας αποδοχής, καθώς απευθύνεται σε ορισμένες ισχυρές πολιτικές και οικονομικές ελίτ. Ενώ η Κίνα αναπτύσσει δράσεις ήπιας ισχύος, όπως ανταλλαγές ανθρώπων και πολιτιστικές δραστηριότητες, οι περισσότερες από αυτές είναι σχέσεις πιο περιορισμένης κλίμακας ή βασίζονται στην ιστορία της και δεν σχετίζονται με τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Προτάσεις προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, την ΕΕ και τις περιφερειακές χώρες

Η παγκόσμια άνοδος της Κίνας δημιούργησε νέες προκλήσεις για την Ουάσινγκτον, τις Βρυξέλλες και τις μεμονωμένες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Το Πεκίνο προσφέρει έτοιμες λύσεις σε χώρες που μαστίζονται από φτώχεια, οικονομικές αναταραχές και άνιση ανάπτυξη. Η Κίνα παρέχει μια εναλλακτική λύση έναντι της Δύσης, βοηθώντας τις χώρες να ασκήσουν πίεση στους παραδοσιακούς εταίρους (ή αντιπάλους) τους και να επιδιώξουν την ισορροπία στην εξωτερική τους πολιτική. Αυτό δεν είναι απαραίτητα κάτι κακό. Ωστόσο, η Κίνα στοχεύει, επίσης, να ασκήσει την πολιτική της επιρροή –όχι μόνο σε μεμονωμένα κράτη, αλλά σε όλη τη γεωπολιτική σκηνή– προκαλώντας προβλήματα και παρεμποδίζοντας την ικανότητα επίτευξης συναίνεσης στη Δύση, σε θέματα πολιτικής που έχουν σημασία για το Πεκίνο. Η Κίνα επιδιώκει, επίσης, να επωφεληθεί από χαλαρά ρυθμιστικά πλαίσια και τις περιφερειακές ελίτ που προτίθενται να «αιχμαλωτιστούν», συχνά για οικονομικό ή πολιτικό όφελος, ενισχύοντας έτσι την κατά τόπους διαφθορά. Ωστόσο, ενώ αυτό το είδος οικονομικής συνεργασίας με το Πεκίνο βοηθά μεμονωμένα άτομα να πλουτίσουν, δεν βγάζει άλλα άτομα από τη φτώχεια. Τελικά, μπορεί να πυροδοτήσει αντιδράσεις τόσο κατά της Κίνας όσο και των τοπικών συνομιλητών της.

Η Κίνα δεν σημείωσε καθολική επιτυχία σε όλη τη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Δύο από τις πρωτοβουλίες της, ο Δρόμος του Μεταξιού και το σχήμα συνεργασίας 17 + 1, άσκησαν μάλλον συμβολική παρά πραγματική επιρροή. Ωστόσο, οι περιπτώσεις των χωρών στα Δυτικά Βαλκάνια διαφέρουν σημαντικά, όπως στην περίπτωση της Σερβίας, όπου η Κίνα ασκεί σημαντική επιρροή. Ορισμένες κοινωνίες αποδεικνύονται πιο ανθεκτικές από άλλες στον εντοπισμό των κινδύνων από τη συνεργασία με το Πεκίνο και τη στάθμιση αυτών των κινδύνων έναντι των πιθανών οφελών. Επιπλέον, ενώ είναι σημαντικό να διακρίνουμε την αυξανόμενη επιρροή της Κίνας στην περιοχή, κάθε περίπτωση άσκησης κινεζικής ήπιας ισχύος δεν είναι αμιγώς θετική ή αρνητική. Η κινεζική διπλωματία των εμβολίων, για παράδειγμα, μπορεί να στοχεύει στη βελτίωση της εικόνας της Κίνας, αλλά μπορεί επίσης να ενισχύσει τη δημόσια υγεία, παρόλο που έχει αμφισβητηθεί η αποτελεσματικότητα των κινεζικών εμβολίων. Οι εκπαιδευτικές ανταλλαγές και τα προγράμματα εκμάθησης της κινεζικής γλώσσας μπορούν να δημιουργήσουν στήριξη προς το Πεκίνο. Όμως, η αύξηση της ενημέρωσης και της πληροφόρησης για την Κίνα θα μπορούσε να επιφέρει τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα. Η κατανόηση της πολιτικής της Κίνας είναι ένα σημαντικό βήμα προς την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει το Πεκίνο στη φιλελεύθερη διεθνή τάξη. Ομοίως, η έκθεση των Κινέζων φοιτητών στον δυτικό τρόπο ζωής θα πρέπει να τύχει θετικής αποδοχής, ενώ θα πρέπει επίσης να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι Κινέζοι πολίτες που σπουδάζουν ή εργάζονται στην Ευρώπη δεν θα βιώσουν διακρίσεις. Επομένως, οι ηγέτες της Δύσης θα πρέπει να αναπτύξουν πολυσχιδείς και διαφοροποιημένες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων:

- **Αποφύγετε να προβάλλετε τη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη σαν έναν κινεζικό δούρειο ίππο.** Είναι σύνηθες φαινόμενο στη δυτική πολιτική και στους κύκλους ειδικών τα τελευταία χρόνια να χαρακτηρίζουν τις χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ως «αγορασμένες» από την Κίνα. Η πραγματικότητα, ωστόσο, είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα των κινεζικών επενδύσεων στην Ευρώπη έχει γίνει σε λίγες μόνο δυτικοευρωπαϊκές χώρες και μόνο ένα μικρό ποσοστό από αυτές στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Απέχουν ακόμα πολύ από το να καταστήσουν αυτές τις χώρες οικονομικά εξαρτημένες από την Κίνα.
- **Μη μεγαλοποιείτε την οικονομική επιρροή της Κίνας.** Όπως και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, τα περιφερειακά κράτη αρχικά έβλεπαν την Κίνα ως μια οικονομική ευκαιρία. Όμως, στην πορεία απογοητεύτηκαν και συνειδητοποιήσαν ότι οι Ευρωπαίοι εταίροι τους είναι πολύ πιο σημαντικοί από οικονομική άποψη. Επιπλέον, οι γεωπολιτικές μεταβολές στις περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας ώθησαν τα κράτη να αναθερμάνουν τις σχέσεις τους στον τομέα της ασφαλείας με τις Ηνωμένες Πολιτείες, δεδομένης της εξάρτησής τους από την Ουάσινγκτον και το NATO ως εγγυητών ασφάλειας. Η αρνητική εικόνα για τη Ρωσία έχει, επίσης, ενισχύσει τον σκεπτικισμό για την Κίνα. Εξάιρεση αποτελεί η Ουγγαρία, η οποία παραμένει στενός εταίρος της Κίνας στην Ευρώπη και έχει επανειλημμένα προσπαθήσει να υπονομεύσει ή να εμποδίσει την έκδοση δηλώσεων εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ και τη λήψη αποφάσεων που αφορούν την Κίνα. Ενώ η Κίνα θέλει να προβάλλεται ως οικονομικός σωτήρας, η Δύση θα πρέπει να αποφύγει να τροφοδοτήσει αυτό το αφήγημα, δεδομένου ότι αυτό δεν στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα.
- **Κατανοήστε καλύτερα τα τοπικά συμφέροντα.** Ο προσδιορισμός από την κυβέρνηση Τραμπ του ανταγωνισμού με την Κίνα ως διλήμματος δεν ήταν ωφέλιμος, καθώς έφερε τις χώρες στη δύσκολη θέση να πρέπει να επιλέξουν είτε τη Δύση είτε το Πεκίνο. Στην πραγματικότητα, τα περιφερειακά κράτη συχνά αναγκάζονται να ισορροπήσουν ανάμεσά τους. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ πρέπει να αναγνωρίσουν ότι οι χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έχουν συμφέρον να συνεργάζονται με την Κίνα και ότι δεν είναι εξ ορισμού κακόβουλα όλα τα χρηματοδοτούμενα από την Κίνα έργα. Τα κινεζικά έργα που διέπονται από διαφανείς διαδικασίες και αποφέρουν απτά αποτελέσματα μπορούν να είναι επωφελή για την εκάστοτε χώρα. Όσα έργα εκμεταλλεύονται τον παρεοκρατικό καπιταλισμό, δημιουργούν μεγάλα χρέη ή παραβιάζουν τους περιβαλλοντικούς ή εργασιακούς κανόνες, σίγουρα δεν ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία.
- **Αποφύγετε να αποδώσετε στρατηγική σημασία σε όλες τις ενέργειες της Κίνας.** Πολλές από τις οικονομικές δραστηριότητες του Πεκίνου είναι εμπορικές και δεν επιδέχονται αμφισβήτησης. Η διασφάλιση ότι οι Κινέζοι πολίτες του

εξωτερικού και οι νόμιμες κινεζικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη δεν στοχοποιούνται αδικαιολόγητα ή βιώνουν διακρίσεις είναι καίριας σημασίας. Ωστόσο, τα φθηνά κινεζικά προϊόντα ενδέχεται μερικές φορές να κατακλύσουν τις τοπικές αγορές και να επηρεάσουν αρνητικά την τοπική παραγωγή και οικονομία. Όπως καταδεικνύουν οι αναλύσεις των τεσσάρων χωρών, η μορφή των δραστηριοτήτων της Κίνας δεν ταιριάζει σε όλες τις χώρες. Αντίθετα, συχνά αυτές προσαρμόζονται στα εθνικά πλαίσια και ανάγκες των επιμέρους χωρών. Η Ουάσινγκτον και οι Βρυξέλλες θα πρέπει να αποφύγουν να ακολουθήσουν μια ματαιόδοξη προσέγγιση όσον αφορά τις δραστηριότητες της Κίνας στην περιοχή. Μια καλύτερη στρατηγική θα ήταν αφενός να επιδιώξουν να κατανοήσουν καλύτερα τις κατά τόπους απαιτήσεις και, αφετέρου, να παράσχουν τεχνική κατάρτιση ώστε να αυξήσουν την ικανότητα των αξιωματούχων να αξιολογούν τις επιπτώσεις των προτεινόμενων κινεζικών έργων. Ομοίως, οι χώρες της Νοτιοανατολικής, Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης θα πρέπει να σταθμίσουν τις δικές τους επιμέρους μακροπρόθεσμες ανάγκες σε σχέση με αυτά που τους προσφέρουν οι κινεζικές και οι άλλες διεθνείς εταιρείες. Το εύκολο χρήμα και ένα ταχεία ανάπτυξης έργο υποδομής μπορεί να αποτελέσει μια βραχυπρόθεσμη λύση για έναν πολιτικό. Όμως δεν είναι βιώσιμη λύση σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

- **Προωθήστε την καλή διακυβέρνηση και αναπτύξτε την τοπική ανθεκτικότητα.** Τα τοπικά θεσμικά όργανα και τα κανονιστικά πλαίσια επηρεάζουν σημαντικά την ικανότητα της Κίνας να ασκεί πολιτική επιρροή σε άλλες χώρες. Με άλλα λόγια, το πρόβλημα δεν είναι πάντα οι οικονομικές δραστηριότητες της Κίνας *per se*, αλλά το κατά πόσον οι εκάστοτε χώρες δύνανται να τις απορροφούν και να τις διαχειρίζονται αποτελεσματικά. Αντίθετα, όταν η Κίνα μπορεί να παρακάμψει τις διαδικασίες υποβολής προσφορών, να παραβλέψει τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή να κλείσει ύποπτες συμφωνίες, βρίσκεται σε θέση να ασκήσει πιο αποτελεσματική πολιτική επιρροή. Η στήριξη των ΗΠΑ και της ΕΕ σε ευάλωτες χώρες στη Νοτιοανατολική, Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη θα πρέπει συνεπώς να επικεντρωθεί στην ισχυροποίηση των κυβερνητικών θεσμών και των κανονιστικών πλαισίων, τη στήριξη του κράτους δικαίου και των δικαστικών συστημάτων, την ενίσχυση της λογοδοσίας και της διαφάνειας των συμβάσεων, καθώς και την εξάλειψη της διαφθοράς και των φαινομένων της κρατικής αιχμαλώτισης ή της αιχμαλώτισης από την ελίτ. Ωστόσο, η πρόοδος στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας πρέπει να καθοδηγείται από τη ζήτηση. Σε ορισμένες χώρες, θα είναι πιο εύκολο. Σε άλλες, μπορεί να χρειαστεί να ακολουθηθεί η μέθοδος του καρότου (όπως επενδύσεις σε τεχνική βοήθεια) και του μαστίγιου (όπως παρακίνηση στις χώρες να υιοθετήσουν και να συμμορφωθούν με τους κανονισμούς της ΕΕ για τον έλεγχο των επενδύσεων και τη διαφάνεια όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις). Η επικείμενη «Σύνοδος Κορυφής για τη Δημοκρατία» του Μπάιντεν αποτελεί μια ευκαιρία να τεθούν τα ζητήματα της διαφθοράς και της κλεπτοκρατίας στο επίκεντρο της συζήτησης με τα περιφερειακά κράτη και τους άλλους εταίρους.

- Ενισχύστε τις ικανότητες της κοινωνίας των πολιτών.** Η κατανόηση της κατάστασης στην Κίνα είναι το κλειδί για τη δημιουργία ανθεκτικότητας και την αύξηση της ζήτησης για μεταρρυθμίσεις που θα μπορούσαν να περιορίσουν την ικανότητα του Πεκίνου να προκαλεί ρήγματα στη Δύση, καθώς και την ικανότητα των κινεζικών εμπορικών οντοτήτων να αιχμαλωτίσουν τις ελίτ. Η ισχυρή παρουσία της κοινωνίας των πολιτών –όπως εργατικά συνδικάτα, περιβαλλοντικές ομάδες, ισχυρά μέσα ενημέρωσης, δυναμική αντιπολίτευση και τοπικές κοινότητες– απαιτείται, προκειμένου να διασφαλιστεί η λογοδοσία. Η γεωργιανή, η ελληνική και η ρουμανική κοινωνία των πολιτών έχουν αντιδράσει όσον αφορά ορισμένα αμφίβολα κινεζικά έργα. Ακόμα και στην Ουγγαρία, όπου η κοινωνία των πολιτών είναι αρκετά ασθενέστερη, υπάρχουν περιπτώσεις έντονης αντίδρασης από τους τοπικούς πολιτικούς και την κοινωνία των πολιτών σε μερικές από τις πιο παράλογες ενέργειες της Κίνας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ πρέπει να παράσχουν υποστήριξη σε ανεξάρτητους δημοσιογράφους και αναλυτές, ιδιαίτερα στην Ουγγαρία. Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει τις ανεξάρτητες αναλύσεις για την Κίνα, χρηματοδοτώντας προγράμματα κινεζικών σπουδών σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα και προωθώντας την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ Ευρωπαίων ειδικών στα κινεζικά θέματα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ θα πρέπει, επίσης, να συνεργαστούν με τοπικούς πολιτικούς και βουλευτές σε περιφερειακά κράτη, οι οποίοι ίσως να είναι πιο πρόθυμοι να επικρίνουν ανοιχτά την Κίνα από ό,τι οι κατά τόπους εθνικοί ηγέτες.
- Μην εστιάζετε υπερβολικά στην ήπια ισχύ.** Η Κίνα προσπαθεί ενεργά να προωθήσει τον εαυτό της, αξιοποιώντας διάφορα μέσα άσκησης ήπιας ισχύος –όπως προβολή στα ΜΜΕ, πολιτιστικές εκδηλώσεις, ακαδημαϊκές συνεργασίες, συνέργειες με ΜΚΟ και πολιτικές ομάδες– τα οποία είναι συνήθως μικρής εμβέλειας και δεν ασκούν ιδιαίτερη επίδραση. Το μεγαλύτερο μέρος της ήπιας ισχύος της Κίνας απευθύνεται σε ορισμένες ισχυρές ελίτ και όχι σε μεμονωμένους πολίτες. Ακόμα και τα Ινστιτούτα Κομφούκιος, τα οποία έχουν συγκεντρώσει την προσοχή της Δύσης ως δυνητικοί φορείς κακόβουλης κινεζικής επιρροής, είναι μικρής σημασίας, αν και εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη να διασφαλιστεί ότι τα περιφερειακά πανεπιστήμια θα επιδεικνύουν τη δέουσα επιμέλεια κατά τη σύναψη ακαδημαϊκών συνεργασιών με την Κίνα. Εν προκειμένω, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ πρέπει να παρέμβουν και να παράσχουν εναλλακτική χρηματοδότηση για τη σύσταση τοπικών ερευνητικών κέντρων με επίκεντρο την κατανόηση της κατάστασης στην Κίνα, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αξίες. Μια σαφής απεικόνιση του περιορισμένου εύρους ισχύος του Πεκίνου είναι το γεγονός ότι η εικόνα για την Κίνα έχει πρόσφατα υποβαθμιστεί και στις τέσσερις χώρες, ειδικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας της νόσου COVID-19. Αυτό καταδεικνύει ότι τα αφηγήματα της Κίνας δεν απευθύνονται στους περισσότερους ανθρώπους στην περιοχή, ειδικά στις νεότερες γενιές που τείνουν να προσανατολίζονται περισσότερο προς τη Δύση. Αν και υπάρχει

ακόμα μεγάλο ενδιαφέρον για το Πεκίνο ως οικονομικό εταίρο, η ίδια η Κίνα, το μοντέλο της και η διεθνής της στάση δεν είναι εξίσου ελκυστικές.

- **Να είστε ενεργοί και να παρέχετε εναλλακτικές λύσεις.** Ο συνδυασμός της οικονομικής αδυναμίας και της έλλειψης χρηματοδότησης σε ορισμένες χώρες έδωσε ευκαιρίες στην Κίνα να επέμβει την τελευταία δεκαετία. Αντί να παραπονοούνται για αυτό το γεγονός ή να λένε στις χώρες να μην αποδέχονται κινεζικές προσφορές, η Ουάσινγκτον και οι Βρυξέλλες χρειάζεται να εντείνουν τη δική τους οικονομική δέσμευση για να προσφέρουν ελκυστικότερες εναλλακτικές με καλύτερους όρους και πιο θετική επίδραση στις τοπικές οικονομίες. Αυτό θα υπαγορεύσει με τη σειρά του μεταρρυθμίσεις που βασίζονται στη ζήτηση για τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος και του κράτους δικαίου. Υπάρχει, επίσης, ο κίνδυνος χώρες όπως η Ελλάδα ή η Γεωργία (ή γειτονικές τους χώρες) να είναι οικονομικά πιο ευάλωτες μετά την πανδημία, παρέχοντας έτσι ευκαιρίες στην Κίνα να διεισδύσει, όπως έπραξε και μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Τα διδάγματα, σχετικά με τους λόγους για τους οποίους η Κίνα μπόρεσε να εκμεταλλευτεί τη διαδικασία ιδιωτικοποίησης των κρατικών περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα, που επιβλήθηκε από τους διεθνείς πιστωτές, θα πρέπει να αξιοποιηθούν όσον αφορά τις αυξημένες δαπάνες για έργα υποδομής και τους χαλαρούς κανόνες του προϋπολογισμού της ΕΕ. Σε άλλες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, προσπάθειες, όπως η Πρωτοβουλία των Τριών Θαλασσών υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, είναι ιδιαίτερα σημαντικές και θα πρέπει να αναπτυχθούν σε μεγαλύτερη κλίμακα και να επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής τους από κοινού με την ΕΕ και τα πλούσια κράτη μέλη, όπως η Γερμανία. Επίσης, πρέπει να ενισχυθούν οι επενδύσεις στα περιφερειακά έργα υποδομής μέσω της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της νεοφυούς αμερικανικής εταιρείας International Development Finance Corporation. Ταυτόχρονα, οι δανειστές –καθώς και οι επενδυτές, όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής– θα πρέπει να επιμείνουν ώστε οι διαδικασίες των διαγωνισμών να είναι πλήρως διαφανείς και να αυξηθεί ο έλεγχος των έργων που ανατίθενται σε κρατικές κινεζικές εταιρείες. Τέλος, οι πρεσβείες των ΗΠΑ στην περιοχή θα πρέπει να κοινοποιούν περισσότερες πληροφορίες σε τοπικούς αξιωματούχους, σχετικά με τους κινδύνους που ενέχει η συνεργασία με ορισμένες κινεζικές κρατικές εταιρείες με κακή φήμη ή αρνητικές επιδόσεις στην επίτευξη οικονομικών αποτελεσμάτων.
- **Καταστήστε τον Ορμπάν και τους φίλους του υπόλογους.** Ενώ η σχέση της Ουγγαρίας με την Κίνα αναπτύσσεται εδώ και μια δεκαετία, οι παρεμβάσεις της Βουδαπέστης στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ για λογαριασμό του Πεκίνου ήταν μέχρι πρόσφατα σε μεγάλο βαθμό συμβολικές. Το 2021, οι κινήσεις της Ουγγαρίας να αποκλείσει την έκδοση δύο δηλώσεων εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ που σχετίζονταν με την Κίνα κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου και επιτάσσουν κοινή αντίδραση τόσο από την Ουάσινγκτον όσο και από τις Βρυξέλλες.

Η κυβέρνηση Τραμπ παρέκαμψε την ΕΕ και προσπάθησε να καλλιεργήσει σχέσεις με τον Ορμπάν, με πενιχρά αποτελέσματα. Δεδομένων των εγχώριων δημοκρατικών προκλήσεων και της περιορισμένης οικονομικής επιρροής στη Βουδαπέστη, οι Ηνωμένες Πολιτείες πρέπει να πιέσουν την ΕΕ και τα βασικά κράτη μέλη (ειδικά τη Γερμανία, η οποία είναι ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Ουγγαρίας) να ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στον Ορμπάν, επιστρατεύοντας μεταξύ άλλων μηχανισμούς κυρώσεων εναντίον αξιωματούχων και επιχειρηματιών που εμπλέκονται σε υποθέσεις διαφθοράς που αφορούν την Κίνα. Οι Βρυξέλλες θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο εφαρμογής του καθεστώτος αιρεσιμότητας στο πλαίσιο του κράτους δικαίου της ΕΕ.

- **Αξιοποιήστε τη δυτική ελκυστικότητα.** Υπάρχουν σαφή όρια για τον βαθμό απήχησης των αφηγημάτων της Κίνας στην περιοχή, ειδικά μεταξύ των νεότερων γενεών. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ θα πρέπει να στηρίζουν τους ανερχόμενους ηγέτες της περιοχής, παρέχοντας περισσότερες υποτροφίες και ακαδημαϊκές συνεργασίες, προσφέροντας οικονομικές ευκαιρίες και χαλαρώνοντας τους περιορισμούς για τις θεωρήσεις. Επιπλέον, η Ουάσινγκτον θα πρέπει να αξιοποιήσει τους ζωτικούς δεσμούς ασφάλειας, δεδομένου ότι, τελικά, η Κίνα έχει λιγότερα να προσφέρει στους τομείς της ασφάλειας ή της μακροπρόθεσμης οικονομικής βιωσιμότητας των ευρωπαϊκών χωρών. Ακόμα και η Ουγγαρία, η οποία υποστηρίζει την ανελεύθερη δημοκρατία και διατείνεται ότι έχει εναλλακτικές λύσεις, δεν τρέφει αυταπάτες όσον αφορά τη συνεργασία με την Κίνα. Χώρες όπως η Ελλάδα και η Ρουμανία, ισχυρά μέλη της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, είναι προσεκτικές όσον αφορά τη διαφύλαξη της θέσης τους σε αυτούς τους οργανισμούς. Είναι προφανές ότι, ανεξάρτητα από την άσκηση ήπιας ισχύος ή την παροχή οικονομικών ευκαιριών από την Κίνα, δεν πρόκειται να αλλάξει αυτήν την κατεύθυνση. Ακόμα και η Γεωργία –η οποία δεν είναι μέλος ούτε της ΕΕ ούτε του ΝΑΤΟ και επιθυμεί διακαώς να αντιμετωπίσει την απειλή της Ρωσίας– θεωρείται απίθανο να στηρίζει την Κίνα, μη τυχόν και διαταράξει τις σχέσεις της με την Ουάσινγκτον και τις Βρυξέλλες, αμφότερες πολύ πιο σημαντικές για την Τιφλίδα από ό,τι το Πεκίνο. Επιπλέον, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ θα πρέπει να αντιταχθούν στους ισχυρισμούς της Κίνας περί οικονομική ευεργεσία, τονίζοντας ότι σχεδόν όλες οι χώρες της Ευρώπης έχουν μεγάλο εμπορικό έλλειμμα με την Κίνα και ότι η μακροχρόνια οικονομική συνεργασία με αυτήν έχει αποφέρει ελάχιστα απτά αποτελέσματα.
- **Διαβεβαιώστε τα μικρότερα κράτη ότι η Δύση έχει πολλά να προσφέρει.** Όσον αφορά τις μικρότερες χώρες της περιοχής, η Δύση θα πρέπει να υπενθυμίσει στις κυβερνήσεις τους, στους επιχειρηματικούς ηγέτες και στο ευρύ κοινό ότι οι κινεζικές επενδύσεις ωχριούν μπροστά στις παροχές από τις Ηνωμένες Πολιτείες και την ΕΕ. Στην Ουγγαρία, για παράδειγμα, οι κινεζικές επενδύσεις έχουν συμβάλει ελάχιστα στην ενίσχυση της απασχόλησης, δημιουργώντας παράλληλα μεγάλο χρέος για την κυβέρνηση. Ακόμα και η πολυσυζητημένη πρωτοβουλία για τον Δρόμο του Μεταξιού δεν κατάφερε να αποφέρει

σημαντικά οφέλη στην Ουγγαρία, παρά τις στενές μεταξύ τους σχέσεις. Τέλος, δεδομένου ότι η Κίνα αποστέλλει συχνά σημαντικές πολιτικές και επιχειρηματικές αντιπροσωπείες σε σχετικά μικρές ευρωπαϊκές χώρες, για να δείξει τη δέσμευσή της, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Γερμανία, η Γαλλία και άλλα κράτη της ΕΕ πρέπει να επιστήσουν την προσοχή τους και να ανταμείψουν τους φιλοδυτικούς ηγέτες με άμεση συνεργασία.

- **Απορρίψτε τα διπλωματικά ανοίγματα της Κίνας.** Στη Γεωργία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η ΕΕ απέτυχαν να παράσχουν στην κυβέρνηση αρκετά εμβόλια δυτικής παρασκευής κατά της νόσου COVID-19. Στην Ουγγαρία, η βραδύκίνητη ενωσιακή διάθεση των εμβολίων έδωσε την ευκαιρία στον Ορμπάν να αναδείξει τις εναλλακτικές του. Και στις δύο περιπτώσεις, η Κίνα ανέλαβε να καλύψει το κενό. Αυτά τα λάθη δεν μπορούν να διορθωθούν. Όμως η αποφυγή παρόμοιων αδυναμιών πολιτικής στο μέλλον είναι ζωτικής σημασίας, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου η πανδημία εξακολουθεί να πλήττει τη δημόσια υγεία και τις τοπικές οικονομίες. Επιπλέον, η ενημέρωση για το γεγονός ότι η διπλωματία των μασκών και των εμβολίων του Πεκίνου ασκήθηκε κατά κύριο λόγο σε εμπορική –και όχι ανθρωπιστική– βάση, μπορεί να αναδείξει τη διαφορά μεταξύ των οφελών από την ένταξη στην ΕΕ ή από τα προγράμματα βοήθειας των ΗΠΑ, και της περιορισμένης κινεζικής γαλαντομίας.

Συγγραφείς

Erik Brattberg είναι Διευθυντής του Ευρωπαϊκού Προγράμματος και επιστημονικός συνεργάτης στο Carnegie Endowment for International Peace στην Ουάσιγκτον. Είναι ειδικός σε θέματα ευρωπαϊκής πολιτικής και ασφάλειας, και διατλαντικών σχέσεων.

Philippe Le Corre είναι μη μόνιμος επιστημονικός συνεργάτης στα Προγράμματα Ευρώπης και Ασίας στο Carnegie Endowment for International Peace. Είναι επίσης ερευνητής στο Harvard Kennedy School (στο Ash Center for Democracy and Innovation και στο Mossavar-Rahmani Center for Business and Government) και πρώην σύμβουλος του Γάλλου υπουργού Άμυνας.

Paul Stronski είναι ανώτερος επιστημονικός συνεργάτης στο Πρόγραμμα Ρωσίας και Ευρασίας στο Carnegie Endowment for International Peace, όπου η έρευνά του επικεντρώνεται στη Ρωσία, την Κεντρική Ασία, την Ανατολική Ευρώπη και τον Νότιο Καύκασο. Έχει εργαστεί στην Κίνα ως αξιωματούχος της Υπηρεσίας Εξωτερικών των ΗΠΑ.

Thomas de Waal είναι ανώτερος συνεργάτης στο Carnegie Europe, με ειδίκευση στην Ανατολική Ευρώπη και την περιοχή του Καυκάσου. Έχει συγγράψει πολλές δημοσιεύσεις για την περιοχή. Η δεύτερη έκδοση του βιβλίου του *The Caucasus: An Introduction* (Oxford University Press) εκδόθηκε το 2018.

Ευχαριστίες

Οι συγγραφείς θα ήθελαν να ευχαριστήσουν τους Thomas Carothers, Evan Feigenbaum, Andreea Brinza, Tamas Matura, Rui Pinto, Plamen Tonchev και Boris Wenzel για τις χρήσιμες παρατηρήσεις τους σε παλαιότερα προσχέδια, καθώς και τους Venesa Rugova και Alexander Taylor για την ερευνητική βοήθεια και υποστήριξη. Η χρηματοδότηση αυτού του έργου έγινε με επιχορήγηση του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ. Το παρόν κείμενο στηρίχθηκε σε συνεντεύξεις, παρακολούθηση των μέσων ενημέρωσης στις τοπικές γλώσσες, και τέσσερα σεμινάρια με ντόπιους ειδικούς και υπεύθυνους λήψης αποφάσεων από τις τέσσερις χώρες που μελετήθηκαν από τον Σεπτέμβριο του 2020 έως τον Μάρτιο του 2021.

Υποσημειώσεις

- 1 “EU-China – A Strategic Outlook,” European Commission, March 12, 2019, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>.
- 2 “Xi Eyes Deeper Cooperation on Occasion of Visit to Greece,” *I Kathimerini*, November 10, 2019, <https://www.ekathimerini.com/news/246317/xi-eyes-deeper-cooperation-on-occasion-of-visit-to-greece/>.
- 3 Laura Silver, Kat Devlin, and Christine Huang, “Large Majorities Say China Does Not Respect the Personal Freedoms of Its People,” Pew Research Center, June 30, 2021, <https://www.pewresearch.org/global/2021/06/30/large-majorities-say-china-does-not-respect-the-personal-freedoms-of-its-people/>.
- 4 Sima Qian, *Records of the Grand Historian of China*, trans. Burton Watson, 2nd ed. (1961; New York: Columbia University Press, 1993).
- 5 Plamen Tonchev, et al., “China Image in Greece, 2008–2018,” Institute for International Economic Relations, October 2018.
- 6 Xi Jinping, “Speech by Chinese President Xi Jinping to Indonesian Parliament,” ASEAN-China Centre, October 3, 2013, http://www.asean-china-center.org/english/2013-10/03/c_133062675.htm. The BRI, launched by President Xi Jinping in Astana, Kazakhstan, in 2013, is often referred to as a “New Silk Road” in Greece.
- 7 For example, both Sweden and the United Kingdom established diplomatic relations with the People’s Republic of China in 1950, while France opened its embassy in 1964.
- 8 “The Joint Communiqué between the People’s Republic of China and the Republic of Greece on the Establishment of Comprehensive Strategic Partnership,” China’s Ministry of Foreign Affairs, January 19, 2006, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t233106.shtml.
- 9 In January 2016, the state-owned enterprise officially renamed itself “China COSCO Shipping Corporation” following the merger of COSCO Group and China Shipping Group.
- 10 Thanks to the formation of China COSCO Shipping Corporation, followed by the acquisition of OOCL in 2018, COSCO has now become the fourth-largest in the world. See <https://www.yumpu.com/en/document/view/49757851/axs-alphaliner-top-100-operated-fleets-as-per-06-december-2008>.

- 11 Plamen Tonchev, “Sino-Greek Relations: Marked By Values or Opportunism?,” in “Political Values in China-Europe Relations,” edited by Tim Nicholas Rühlig et al, Swedish Institute of International Affairs et al, December 2018, https://merics.org/sites/default/files/2020-04/190108_ETNC_report_2018_updated_2019.pdf.
- 12 The Syriza government was elected in large part due to anger at EU-imposed austerity, but then had to agree to it.
- 13 Robin Emmott, “EU’s Statement on South China Sea Reflects Divisions,” Reuters, July 15, 2016, <https://www.reuters.com/article/southchinasea-ruling-eu-idUSL8N1A130Y>.
- 14 Nick Cumming-Bruce and Somini Sengupta, “In Greece, China Finds an Ally Against Human Rights Criticism,” *New York Times*, June 19, 2017, <https://www.nytimes.com/2017/06/19/world/europe/china-human-rights-greece-united-nations.html>.
- 15 “Container Ports: An Engine of Growth,” National Bank of Greece, April 2013, p. 1.
- 16 Interview conducted on May 23, 2021.
- 17 Olaf Merk, “China’s Participation in European Container Ports: Drivers and Possible Future Scenarios,” *Revue internationale et stratégique*, no. 117 (2020): 41–53, <https://www.cairn.info/revue-internationale-et-strategique-2020-1-page-41.htm?contenu=resume>.
- 18 “Top 20 Ports Handling Containers, 2008–2018 (Thousand TEUs),” Eurostat, March 6, 2020, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Top_20_ports_handling_containers,_2008-2018_\(thousand_TEUs\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Top_20_ports_handling_containers,_2008-2018_(thousand_TEUs).png).
- 19 “One Hundred Ports 2020,” Lloyd’s List, 2020, <https://lloydlist.maritimeintelligence.informa.com/one-hundred-container-ports-2020>.
- 20 Thanks to Boris Wenzel for detailed information concerning transshipment and port activities in Greece and the rest of Europe.
- 21 Frans-Paul van der Putten and Minke Meijnders, “China, Europe and the Maritime Silk Road,” Clingendael, March 2015.
- 22 Frans-Paul van der Putten, “Chinese Investment in the Port of Piraeus,” Clingendael, 2014, <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/2014%20-%20Chinese%20investment%20in%20Piraeus%20-%20Clingendael%20Report.pdf>.
- 23 The hospitality part of the deal is still uncertain due to local opposition.
- 24 The cruise terminal, the largest of eleven mandatory investments by COSCO, is co-funded through EU structural funds, in particular through Greece’s 2014–2020 National Strategic Development Framework. See https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/229847_stin-tekal-i-nea-problita-kroyazieras.
- 25 Jacob Mardell, “Some Athenians Are All Greek to the Chinese,” MERICS, July 11, 2019 <https://merics.org/en/analysis/some-athenians-are-all-greek-chinese>.
- 26 Christina Papastathopoulou, “In Parliament: The Protection of SMEs in Question,” Efsyn, November 19, 2020, https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/269339_sti-boyli-i-prostasia-ton-mikromesaion-naypigoepiskeyaston
- 27 Interview conducted on March 4, 2021.
- 28 “2017 Oceanic Development report” (in Chinese), Beijing Haiyang Press, 2017, chapter 5, p. 69.
- 29 Michael McDevitt, “Becoming a Great Maritime Power: A Chinese Dream,” CNA, June 2016, <https://www.cna.org/news/events/china-and-maritime-power>.
- 30 Plamen Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020,” Institute of International Economic Relations, March 2021, p. 11, https://idos.gr/wp-content/uploads/2021/03/Sino-Greek-Relations_in_Media_18-3-2021.pdf.
- 31 See <https://www.e-nomothesia.gr/kat-naytilia-nausiploia>, January 29, 2021.
- 32 Matthew P. Funaiole, “China’s Opaque Shipyards Should Raise Red Flags for Foreign Companies,” Center for Strategic and International Studies, February 26, 2021, <https://www.csis.org/analysis/chinas>

-opaque-shipyards-should-raise-red-flags-foreign-companies?utm_source=CSIS+All&utm_campaign=f503019735-EMAIL_CAMPAIGN_2018_09_04_03_13_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_f326fc46b6-f503019735-222734778.

- 33 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.” https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/269553_b-marinakis-kanena-ofelos-gia-ton-peiraia-apo-tin-cosco
- 34 Efimerida Syntakton, April 27, 2021 www.mononews.gr.
- 35 Interview conducted on May 5, 2021.
- 36 Interview conducted on April 14, 2021.
- 37 “Greece Eyes Chinese Investment for Post-Pandemic Recovery,” China Global Television Network (CGTN), April 26, 2021, <https://www.xindemarineneews.com/en/market/2021/0426/28950.html>.
- 38 “Tangier Med Takes Mediterranean Top Container Port Crown in 2020,” Sea Trade Maritime News, March 17, 2021, <https://www.seatrade-maritime.com/ports-logistics/tangier-med-takes-mediterranean-top-container-port-crown-2020>.
- 39 Merk, “China’s Participation in European Container Ports.”
- 40 “China Merchants to Install TOS at Port of Thessaloniki,” Container Management, July 16, 2020, <https://container-mag.com/2020/07/16/china-merchants-to-install-tos-at-port-of-thessaloniki/>.
- 41 “Introduction of Bank of China (Luxembourg) S.A. Athens Branch,” Bank of China, July 3, 2020, https://www.bankofchina.com/gr/en/aboutus/ab1/202007/t20200703_18086650.html.
- 42 “‘No’ From EIB to Gongbao for National Insurance,” *I Kathimerini*, October 18, 2018, <https://www.kathimerini.gr/economy/business/990497/ochi-apo-ete-se-gongbao-gia-tin-ethniki-asfalistiki/>.
- 43 Stelios Mpoyras, “Foreign Investors Cool on Hellinikon Project,” Business Daily, March 3, 2021, https://www.businessdaily.gr/english-edition/37713_foreign-investors-cool-hellinikon-project.
- 44 Giannis Seferiadis, “Greece Joins ‘Anti-Huawei Camp’ as US Seals Stronger Ties,” Nikkei, October 5, 2020, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Huawei-crackdown/Greece-joins-anti-Huawei-camp-as-US-seals-stronger-ties>.
- 45 “Leading Inbound Travel Markets for Greece in 2019 and 2020, by Number of Arrivals,” Statista, April 2021, <https://www.statista.com/statistics/444854/main-international-travel-markets-for-greece/>.
- 46 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.”
- 47 In October 2020, the European Commission has launched infringement procedures against **Cyprus** and **Malta** by issuing letters of formal notice regarding their investor citizenship schemes also referred to as “golden visa” schemes. Greece has so far not been targeted. See “Investor Citizenship Schemes: European Commission Opens Infringements Against Cyprus and Malta for ‘Selling’ EU Citizenship,” European Commission, October 20, 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1925.
- 48 “Roundup: Greek Residential Property Market to Reset in Post-COVID-19 Era, Experts Say,” Xinhua, November 27, 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-11/27/c_139545579.htm.
- 49 Golden visas are openly advertised on some websites, which include pictures of Santorini island. See <https://getgoldenvisa.com/ultimate-guide-to-greece-golden-visa>.
- 50 Pedro Gonçalves, “Greece Mulls Golden Visa Overhaul,” International Investment, April 7, 2021, <https://www.internationalinvestment.net/news/4022892/greece-mulls-golden-visa-overhaul>.
- 51 “Investor Citizenship Schemes,” European Commission.
- 52 The Chinese state does not allow dual citizenships.
- 53 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.”
- 54 The forum was attended by ministers from China, Greece, Peru, Mexico, and Bolivia. See “Ancient Civilizations Forum (Athens, 24 April 2017),” Greek Ministry of Foreign Affairs, March 29, 2017, <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy-issues/cultural-diplomacy/ancient-civilizations-forum-athens-24-april-2017.html>. There are currently three Confucius Institutes in Greece.

- 55 Elisseos Vagenas, “The International Role of China,” Communist Party of Greece, 2010, <https://inter.kke.gr/en/articles/The-International-role-of-China>.
- 56 “Greece-China Call for Proposals for Joint RT&D Projects,” Operational Programme Competitiveness, Entrepreneurship & Innovation (EPAnEK), <http://epan2.antonistikiotita.gr>.
- 57 Jens Bastian, “External Actors Series: China,” *Southeast Europe in Focus* no. 6 (2020): 11, <https://www.sogde.org/de/publikationen/southeast-europe-in-focus/>.
- 58 “The First ‘Online Chinese Language Classroom’ Settled in the University of the Aegean,” Study in Greece, November 5, 2020, <https://studyingreece.edu.gr/the-first-online-chinese-language-classroom-settled-in-the-university-of-the-aegean/>.
- 59 The Mitsotakis government turned down the opportunity to host the next 17+1 summit in 2022.
- 60 In an interview, Tsipras had good things to say about Mao Zedong and the Cultural Revolution in China. See <https://www.schooligans.gr/articles/92>.
- 61 Jason Horowitz and Liz Alderman: “Chastised by E.U., a Resentful Greece Embraces China’s Cash and Interests,” *New York Times*, August 26, 2017, <https://www.nytimes.com/2017/08/26/world/europe/greece-china-piraeus-alexis-tsipras.html>.
- 62 “Xi Eyes Deeper Cooperation on Occasion of Visit to Greece,” *I Kathimerini*.
- 63 Plamen Tonchev and Angelos Bentis, “The Thrill Is Gone: China’s Diminishing Appeal in Greece,” in “China’s Soft Power in Europe: Falling on Hard Times,” edited by Ties Dams, Xiaoxue Martin, and Vera Kranenburg, Clingendael, April 2021, <https://merics.org/sites/default/files/2021-04/ETNC%202021%20-%20China%27s%20Soft%20Power%20in%20Europe%20-%20Falling%20on%20Hard%20Times.pdf>.
- 64 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.”
- 65 For example, France, the Czech Republic, or Sweden.
- 66 Plamen Tonchev, ed., “China’s Image in Greece,” Institute of International Economic Relations, October 2018, https://idos.gr/wp-content/uploads/2018/10/China-Image-in-Greece_9-10-2018.pdf.
- 67 Laura Silver, Kat Devlin, and Christine Huang, “People Around the Globe Are Divided in Their Opinions of China,” Pew Research Center, December 5, 2019, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/>.
- 68 “Life With the Coronavirus and the Day After,” Kapa Research, April 2020, https://kaparesearch.com/wp-content/uploads/2020/04/2020.04_Kapa_Covid19.pdf.
- 69 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.”
- 70 “Chinese Diplomat Calls for Building Piraeus Port Into World-Class Port,” CGTN, September 5, 2020, <https://news.cgtn.com/news/2020-09-05/Chinese-diplomat-calls-for-building-Piraeus-Port-into-world-class-port-TwYmfncsQ8/index.html>.
- 71 See the photo hosted by Greece’s Ministry of National Defense, <https://www.mod.mil.gr/synantisi-yetha-n-panagiotopoyloy-ton-ypam-l-d-kinas-goyei/>.
- 72 “Xi Eyes Deeper Cooperation on Occasion of Visit to Greece,” *I Kathimerini*. This is a clear reference to Shanghai, described in Chinese literature as the “dragon head of the Yangtze River Delta, the Yangtze River basin, and more broadly, China, into the 21st century through rapid economic growth and dynamic integration into the global economy.” See: Cheng Li: “Reclaiming the ‘Head of the Dragon’: Shanghai as China’s Center for International Finance and Shipping,” May 14, 2009, Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/articles/reclaiming-the-head-of-the-dragon-shanghai-as-chinas-center-for-international-finance-and-shipping/>.
- 73 Tonchev and Bentis, “The Thrill Is Gone: China’s Diminishing Appeal in Greece.”
- 74 Xinhua, “China, Greece to Pool Wisdom for Community with Shared Future for Mankind,” Cooperation Between China and Central and Eastern European Countries, November 11, 2019, http://www.china-ceec.org/eng/zyxw_4/t1717301.htm.
- 75 McDevitt, “Becoming a Great Maritime Power.”

- 76 <https://www.friendsofeurope.org/insights/one-belt-one-road-opportunities-for-europe-china-cooperation/>
- 77 “Prime Minister Kyriakos Mitsotakis’ Interview to Ben Hall at The Global Boardroom Digital Conference,” Prime Minister of Greece’s official website, May 5, 2021, <https://primeminister.gr/en/2021/05/05/26464>.
- 78 Interview with a Hungarian political analyst, March 21, 2021.
- 79 From a private memo provided to Carnegie by Tamas Matura, “Chinese Influence Efforts in the Hungarian Media December 2020–March 2021,” March 2021.
- 80 Richard Q. Turcsányi, et al., “European Public Opinion on China in the Age of COVID-19,” Central and Eastern European Institute for Asian Studies, November 2020, <https://mershoncenter.osu.edu/sites/default/files/2021-02/European%20opinion%20on%20China%20Pete%20Gries%20.pdf>.
- 81 “Orbán Praises Chinese Companies in Hungary, China’s Silk Road Plan,” *Hungary Today*, May 24, 2019, <https://hungarytoday.hu/orban-chinese-companies-hungary-china-silk-road/>.
- 82 Péter Vámos, “A Hungarian Model for China? Sino-Hungarian Relations in the Era of Economic Reforms, 1979–89,” *Cold War History* 18, no. 3 (2018): 361–378.
- 83 “Dignitaries Met 2000–2004,” Office of His Holiness the Dalai Lama, accessed August 10, 2021, <https://www.dalailama.com/the-dalai-lama/events-and-awards/dignitaries-met/dignitaries-met-2000-2004>.
- 84 Wade Jacoby and Umit Korkut, “Vulnerability and Economic Re-orientation: Rhetoric and in Reality in Hungary’s ‘Chinese Opening,’” *East European Politics and Societies* 30, no. 3 (2016).
- 85 Agnes Szunomar, “Hungarian and Chinese Economic Relations and Opportunities Under the Belt and Road Initiative,” China-CEE Institute, December 2017; Yuhong Shang, Nina Ponikvar, and Katja Zajc Kejzar, “The Changing Patterns of China-CEE Trade,” *Europe-Asia Studies* 68, no. 9 (November 2016).
- 86 Szabolcs Panyi, “Hungary Could Turn Into China’s Trojan Horse in Europe,” *Balkan Insight*, April 9, 2021, <https://balkaninsight.com/2021/04/09/hungary-could-turn-into-chinas-trojan-horse-in-europe/>.
- 87 Matura, “Chinese Influence Efforts in the Hungarian Media December 2020–March 2021”; and Martin Hala, “China in Xi’s ‘New Era’: Forging a New ‘Eastern Bloc,’” *Journal of Democracy* 28, no. 2 (April 2018).
- 88 Szunomar, “Hungarian and Chinese Economic Relations and Opportunities Under the Belt and Road Initiative.”
- 89 “Former Hungarian Prime Minister, Dr. Medgyessy’s Speech at UIBE,” *The World and China*, <https://theworldandchina.com/?p=216>; “Former Hungarian Prime Minister Visits Sias,” Sias University, <http://en.sias.edu.cn/contents/208/29406.html>; “Interview: Former Hungarian PM Advocates Learning From China’s Anti-poverty Experience,” SINA Corporation, December 18, 2020, <http://english.sina.com/world/e/2020-12-18/detail-iiznctke7244702.shtml>.
- 90 Szunomar, “Hungarian and Chinese Economic Relations and Opportunities Under the Belt and Road Initiative.”
- 91 Vajna Tamás, “A „gyerekminőség” növelése miatt választották Magyarországot, de sokszor csalódnak a magyar iskolákban az itt letelepedett kínaiak,” *Qubit*, December 15, 2020, <https://qubit.hu/2020/12/15/a-gyerekminoseg-novelese-miatt-valasztottak-magyarorszagot-de-sokszor-csalodnak-a-magyar-iskolakban-az-itt-letelepedett-kinaiak>; Shang, Ponikvar, and Kejzar, “The Changing Patterns of China-CEE Trade.”
- 92 Agnes Szunomar and Tamas Peragovics, “Hungary: An Assessment of Chinese-Hungarian Economic Relations,” in “Comparative Analysis of the Approach Towards China: V4+ and One Belt One Road,” Prague Security Studies Institute, June 3, 2019, http://real.mtak.hu/100137/1/jav_681_final-report.pdf.
- 93 “Prime Minister Viktor Orban Speaks About Building Eurasia,” Cabinet Office of the Prime Minister, November 10, 2018, <https://miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orban-speaks-about-building-eurasia/>.

- 94 Li Qian “China, Hungary Establish Comprehensive Strategic Partnership,” CGTN, May 13, 2017, https://news.cgtn.com/news/3d596a4e31677a4d/share_p.html.
- 95 “PM Orbán at China-CEEC Summit: The Coronavirus Pandemic Marks the Beginning of a “New Era” in Global Economics and Politics,” About Hungary, February 9, 2021, <https://abouthungary.hu/news-in-brief/pm-orban-at-china-ceec-summit-the-coronavirus-pandemic-marks-the-beginning-of-a-new-era-in-global-economics-and-politics>.
- 96 “China, Hungary to Strengthen Military Cooperation,” CGTN, March 25, 2021, <https://newseu.cgtn.com/news/2021-03-25/China-s-Defense-Minister-visits-Budapest-for-official-talks-YU5IRPv8NG/index.html>.
- 97 Panyi, “Hungary Could Turn Into China’s Trojan Horse in Europe.”
- 98 “Canadian-Hungarian National’s Espionage Trial in China Ends, Verdict Due Later,” Daily News Hungary, March 22, 2021, <https://dailynewshungary.com/canadian-hungarian-nationals-espionage-trial-in-china-ends-verdict-due-later/>.
- 99 “Wanhua Acquires Full Control of BorsodChem,” BorsodChem, February 1, 2011, <https://www.borsodchem-pvc.com/News-Events/News/Wanhua-acquires-full-control-of-BorsodChem.aspx>.
- 100 “Introduction of Bank of China (Central and Eastern Europe) Limited Vienna Branch,” Bank of China, August 2017, https://www.bankofchina.com/cz/en/aboutus/ab1/201801/t20180118_11195867.html.
- 101 “Magyar Nemzeti Bank and Bank of China Sign Master Agreement in Respect of Interbank Market Agency Business and Memorandum of Understanding on Renminbi Clearing Account Service,” Magyar Nemzeti Bank, January 24, 2017, <https://www.mnb.hu/en/pressroom/press-releases/press-releases-2017/magyar-nemzeti-bank-and-bank-of-china-sign-master-agreement-in-respect-of-interbank-market-agency-business-and-memorandum-of-understanding-on-renminbi-clearing-account-service>.
- 102 “Hungary Issues Govt Bonds in Renminbi,” *China Daily*, April 15, 2016, http://www.chinadaily.com.cn/business/2016-04/15/content_24567955.htm.
- 103 Paweł Paszak, “Huawei in Poland and Hungary. Could It Be a Part of 5G?,” Warsaw Institute, November 30, 2020, <https://warsawinstitute.org/huawei-poland-hungary-part-5g/>; “Biggest Mobile Vendors in Hungary in 2020, by Market Share,” Statista, May 2020, <https://www.statista.com/statistics/1125320/hungary-market-share-of-mobile-vendors/>; “Tablet Vendor Market Share in Hungary - April 2021,” Statcounter, April 2021, <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/tablet/hungary>.
- 104 Panyi, “Hungary Could Turn Into China’s Trojan Horse in Europe.”
- 105 “Huawei Celebrates 15 Years of Operating in Hungary,” Huawei Europe, October 21, 2020, <https://huawei.eu/press-release/huawei-celebrates-15-years-operating-hungary>.
- 106 Tamas Matura, “Chinese Investment in Hungary: Few Results but High Expectations,” in “Chinese Investment in Europe, A Country Level Approach,” edited by John Seaman, Mikko Huotari, and Miguel Otero-Iglesias, French Institute of International Relations, December 2017, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_reports_2017_final_20dec2017.pdf.
- 107 Claudia Patricolo, “China’s CMC to Build CEE’s Largest Solar Plant in Hungary,” Emerging Europe, June 18, 2019, <https://emerging-europe.com/business/chinas-cmc-to-build-cees-largest-solar-plant-in-hungary/>.
- 108 “Orbán Praises Chinese Companies in Hungary, China’s Silk Road Plan,” Hungary Today, May 24, 2019, <https://hungarytoday.hu/orban-chinese-companies-hungary-china-silk-road/>.
- 109 “Bosch Plant in Miskolc Is One of the Most Innovative Units of Machine Construction- Video Report,” Hungarian Investment Promotion Agency, June 12, 2018, <https://hipa.hu/the-bosch-plant-in-miskolc-is-one-of-the-most-innovative-units-of-european-machine-construction>.

- 110 Szabolcs Panyi, “How Orbán’s Eastern Opening Brought Chinese Spy Games to Budapest,” *Direkt36*, March 14, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatokat-hozott-budapestre-orban-kinai-nyitasa/>.
- 111 Interview conducted on February 18, 2021.
- 112 Nick Miller, “‘Why Are They Giving Us the Money?’ Behind China’s Plans to ‘Rescue’ a Decrepit Rail Link,” *Sydney Morning Herald*, June 20, 2018, <https://www.smh.com.au/world/europe/why-are-they-giving-us-the-money-behind-china-s-plans-to-rescue-a-decrepit-rail-link-20180606-p4zjwk.html>.
- 113 Ibid.; and Jonathan E. Hillman, *The Emperor’s New Road: China and the Project of the Century* (Yale University Press, 2020), 87.
- 114 European Commission, “Trans-European Transport Network (TEN-T),” https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t_en.
- 115 Hillman, *The Emperor’s New Road*.
- 116 Turcsányi, et al., “European Public Opinion on China in the Age of COVID-19.”
- 117 Tamás Matura, “Ki szereti Kinát?,” *Mérce*, January 20, 2021, <https://merce.hu/2021/01/20/ki-szereti-kinat/>.
- 118 Batka Zoltán, “Drága és ködös a kínai vakcinaüzlet,” *Népszava*, March 11, 2021, https://nepszava.hu/3112837_draga-es-kodos-a-kinai-vakcinauzlet.
- 119 Zoltan Simon, “Hungary’s Pandemic Woe: How to Get Rid of All Those Ventilators?,” *MSN*, October 29, 2020, <https://www.msn.com/en-us/news/world/hungary-s-pandemic-woe-how-to-get-rid-of-all-those-ventilators/ar-BB1avKYX>.
- 120 Justin Spike, “Hungary Approves 2 More Vaccines From Outside EU Amid Spike,” *Associated Press*, March 22, 2021, <https://apnews.com/article/europe-india-coronavirus-pandemic-china-coronavirus-vaccine-d57d4d0bd78477f444882322b1cf170e>.
- 121 Dave Lawler, “Europe’s New Coronavirus Spike Is a Warning to the U.S.,” *Axios*, March 13, 2021, <https://www.axios.com/europe-coronavirus-rise-us-fourth-wave-184f5e82-0668-490a-873a-6758d6de53ab.htm/>.
- 122 Wirth Zsuzsanna and Pethő András, “Company With Murky Background Is at the Center of Hungary’s Chinese Vaccine Deal,” *Direkt36*, March 18, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/csak-egy-bukdacsolo-cege-volt-eddig-annak-az-amator-jeghoki-edzonek-aki-most-feltunt-az-55-milliardos-kinai-vakcinauzlet-mogott/>; and Batka Zoltán, “Drága és ködös a kínai vakcinaüzlet,” *Népszava*, March 11, 2021, https://nepszava.hu/3112837_draga-es-kodos-a-kinai-vakcinauzlet.
- 123 Bill Bostock, “A Politician Tweeted a List Showing How Much the EU Has Agreed to Pay for the Leading Vaccines, Confirming Rumors of Moderna’s Sky-High Price,” *Business Insider*, December 19, 2020, <https://www.businessinsider.com/cost-pfizer-astrazeneca-moderna-vaccine-eu-revealed-belgian-mp-2020-12>.
- 124 Charlie Hart, “What’s Behind the EU’s Vaccine Procurement Woes?,” *Chartered Institute of Procurement & Supply*, February 5, 2021, <https://www.cips.org/supply-management/analysis/2021/february/whats-behind-the-eus-vaccine-procurement-woes/>.
- 125 European Center for Disease Prevention and Control, “COVID-19 Vaccine Tracker,” <https://qap.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html#national-ref-tab>.
- 126 Matura, “Chinese Influence Efforts in the Hungarian Media December 2020–March 2021.”
- 127 Ibid.
- 128 Ibid.
- 129 Csaba Moldicz, “Hungary Social Briefing: Digitalization and Covid-19 in Hungary,” *China-CEE Institute*, April 2021, https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2021/04/2021s04_Hungary.pdf.
- 130 Official website of the Confucius Institute of Traditional Chinese Medicine at University of Pécs, <http://konfuciusz.etk.pte.hu/oktatas/kozepiskolasoknak>.

- 131 The Chinese Student and Scholars Association Pécs Facebook Page, <https://www.facebook.com/Chinese-Students-and-Scholars-Association-P%C3%A9cs-123527189176870/>; and the Chinese Student and Scholars Association Corvinus Facebook Page, <https://www.facebook.com/corvinus.ccsa/>.
- 132 Gergely Salát and Henrietta Hegyi, “Chinese Soft Power in Action: How Hungarian Exchange Students See the Developing China,” China-CEE Institute Working Paper, 2018, https://www.academia.edu/42104007/Chinese_soft_power_in_action_how_hungarian_exchange_students_see_the_developing_china; Panyi Szabolcs, “How Orbán’s Eastern Opening Brought Chinese Spy Games to Budapest,” Direkt36, March 14, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatkat-hozott-budapestre-orban-kinai-nyitasa/>; and Krisztina Than, “Hungary Plans to Join Eurasian Development Bank in Eastward Diplomatic Push,” Nasdaq, April 6, 2021, <https://www.nasdaq.com/articles/hungary-plans-to-join-eurasian-development-bank-in-eastward-diplomatic-push-2021-04-06>.
- 133 Panyi, “How Orbán’s Eastern Opening Brought Chinese Spy Games to Budapest.”
- 134 Than, “Hungary Plans to Join Eurasian Development Bank in Eastward Diplomatic Push.”
- 135 Péter Licskay, “Fudan University, One of the World’s Best, to Build a Campus in Budapest by 2024,” Daily News Hungary, March 5, 2021, <https://dailynewshungary.com/fudan-university-one-of-the-worlds-best-builds-campus-in-budapest-by-2024/>.
- 136 Bodnár Zsolt, “Felfalhatja Az Autonómiájuktól Megfosztott Magyar Egyetemeket A Budapestre Készülő Kínai Egyetem, A Fudan,” Qubit, March 3, 2021, https://qubit.hu/2021/03/03/felfalhatja-az-autonomiajuktol-megfosztott-magyar-egyetemeket-a-budapestre-keszulo-kinai-egyetem-a-fudan?_ga=2.26496063.362907371.1614594660-132735454.1584357811.
- 137 Levente Horváth, “Fudan Hungary University: An Independent Academy?,” Hungarian Spectrum, September 25, 2020, <https://hungarianspectrum.org/tag/levente-horvath/>.
- 138 Griff Witte, “Soros-Founded University Says It Has Been Kicked Out of Hungary as an Autocrat Tightens His Grip,” *Washington Post*, December 3, 2018, https://www.washingtonpost.com/world/soros-founded-university-says-it-has-been-kicked-out-of-hungary-as-an-autocrat-tightens-his-grip/2018/12/03/26bdfc28-f6ed-11e8-8d64-4e79db33382f_story.html.
- 139 Péter Urfi, “Öt-hatezer mesterszakos hallgatót akar felvenni Magyarországon a kínai Fudan Egyetem,” 444, September 18, 2020, <https://444.hu/2020/09/18/ot-hat-ezer-mesterszakos-hallgatot-akar-felvenni-a-magyarorszagon-kepzes-indito-kinai-allami-egyetem>.
- 140 Panyi Szabolcs, “Huge Chinese Loan to Cover the Construction of Fudan University in Budapest,” Direkt36, April 6, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kinai-hitelbol-keszul-a-magyar-felsooktatas-oriasberuhazasa-a-kormany-mar-oda-is-igerte-egy-kinai-cegnek/>.
- 141 Horváth, “Fudan Hungary University.”
- 142 Péter Bucsky, “Fogy a hallgató és a pénz az egyetemeken, de a kormány kedvenceit nem kell féltetni,” G7, November 30, 2020, <https://g7.hu/kozelet/20201130/fogy-a-hallgato-es-a-penz-az-egyetemeken-de-a-kormany-kedvenceit-nem-kell-feltetni/>.
- 143 Panyi, “Huge Chinese Loan to Cover the Construction of Fudan University in Budapest.”
- 144 “DOD Releases List of Additional Companies, in Accordance with Section 1237 of FY99 NDAA,” U.S. Department of Defense, August 28, 2020, <https://www.defense.gov/Newsroom/Releases/Release/Article/2328894/dod-releases-list-of-additional-companies-in-accordance-with-section-1237-of-fy/>; and Lesley Wroughton, “World Bank Bars Seven Firms Including Four From China,” Reuters, January 14, 2009, <https://www.reuters.com/article/oukwd-uk-worldbank-corruption-idAFTRE50E0GX20090115>.
- 145 Gergely Salát and Henrietta Hegyi, “Chinese Soft Power in Action.”
- 146 Horváth, “Fudan Hungary University”; Kerényi György, “Magyarországra települő kínai egyetem: hoznak vagy visznek?,” Radio Free Europe, September 24, 2020, <https://www.szabadeuropa.hu/a/magyarorsz%C3%A1gra-telep%C3%BCI%C5%91-k%C3%ADnai-egyetem-hoznak-vagy-visznek-fundan-budapest-campus/30856101.html>.
- 147 Urfi, “Öt-hatezer mesterszakos hallgatót akar felvenni Magyarországon a kínai Fudan Egyetem.”

- 148 Reuters, “Hungary’s Orban Extends Dominance Through University Reform,” CNN, April 27, 2021, <https://www.cnn.com/2021/04/27/europe/hungary-orban-university-reform-intl/index.html>.
- 149 Reid Standish and Akos Keller-Alant, “New Chinese University in Budapest Puts Orban’s Beijing Ties in the Spotlight,” Radio Free Europe/Radio Liberty, May 3, 2021, www.rferl.org/a/fudan-university-hungary-orban-china-ties/31236149.html.
- 150 “Free Hong Kong Road: Budapest Renames Streets to Frustrate Chinese Campus Plan,” *Guardian*, June 3, 2010, <http://www.theguardian.com/world/2021/jun/03/free-hong-kong-road-budapest-renames-streets-to-frustrate-chinese-campus-plan>.
- 151 Veronica Gulyas, “Hungarians Target Orban on China in First Post-Lockdown Protest,” Bloomberg, June 5, 2021, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-05/thousands-protest-in-budapest-against-chinese-university-campus>.
- 152 Matura, “Ki szereti Kínát?”
- 153 “MP of Hungary’s Strongest Opposition Party Has Ties to the Government’s Controversial Trading House Business,” Direkt36, September 13, 2019, <https://www.direkt36.hu/en/a-dk-tamadta-a-kormany-kereskedohazait-egy-kepviselelojuk-megis-tobb-szalon-kotodik-az-uzlethez/>.
- 154 Robin Emmott, “EU, China Impose Tit-for-Tat Sanctions Over Xinjiang Abuses,” Reuters, March 22, 2021, <https://www.reuters.com/article/us-eu-china-sanctions-idUSKBN2BE1AI>.
- 155 “EU Sanctions Against Chinese Individuals, Entity Pointless, Harmful: Hungarian FM,” China.org.cn, March 23, 2021, http://www.china.org.cn/world/2021-03/23/content_77337572.htm.
- 156 Keegan Elmer, “Budapest Stands With Beijing in Opposing Taiwan’s Membership in the World Health Organization,” *South China Morning Post*, May 15, 2020, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3084588/budapest-stands-beijing-opposing-taiwans-membership-world>.
- 157 John Chalmers and Robin Emmott, “Hungary Blocks EU Statement Criticising China Over Hong Kong, Diplomats Say,” Reuters, April 16, 2021, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/hungary-blocks-eu-statement-criticising-china-over-hong-kong-diplomats-say-2021-04-16/>.
- 158 Dan Tomozei, “China și România în august 1968: ‘Rezistați, dacă aveți nevoie, vă dăm și tunuri.’ (China and Romania in 1968: ‘Resist, if you need, we will provide you guns too’)], available at: <https://dantomozei.ro/2017/08/29/china-si-romania-in-august-1968-rezistati-daca-aveti-nevoie-va-dam-si-tunuri/>.
- 159 Jiang Yu, “Friendship That Is a Shared Treasure,” *China Daily*, last modified October 29, 2019, http://www.chinadaily.com.cn/global/2019-10/29/content_37519051.htm.
- 160 Ibid.; See also: Jiang Yu: “Join Hands to Win,” *China Daily*, May 8, 2020, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202005/08/WS5eb49d4ea310a8b241154143.html>.
- 161 Sarmiza Pencea and Ana-Cristina Balgar, “Romania-China Relations: Brief Inventory and Outlook,” Institute for World Economy, Romanian Academy, September 2020.
- 162 Interview conducted on March 30, 2021.
- 163 Under then prime minister Alexis Tsipras (of the Syriza party), Greece became the seventeenth member in 2019.
- 164 Liliana Popescu and Andreea Brinza, “Romania-China Relations. Political and Economic Challenges in the BRI Era,” *Romanian Journal of European Affairs* 18, no. 2 (December 2018).
- 165 Iulia Monica Oehler-Șincai, “16 + 1, a New Issue in China-EU Relations?,” China-CEE Institute, June 22, 2018, pp. 1–11, <https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2018/07/Iulia-Monica-Oehler-S%CC%A6incai.pdf>.
- 166 Pencea and Balgar, “Romania-China Relations.” See also, Sarmiza Pencea and Iulia Monica Oehler-Șincai, “Main Trends of Trade Flows Between Romania and China in the Last Decade,” *Romanian Economic and Business Review* 7, no. 3 (2012), <http://www.rebe.rau.ro/RePEc/rau/journal/FA12/REBE-FA12-A6.pdf>.
- 167 Interview conducted on March 30, 2021.

- 168 Alexandra Ioan, “Romania Is a Strong U.S. Ally Either Way, but its Democracy Would Benefit from a Biden Win,” German Marshall Fund, October 23, 2020, <https://www.gmfus.org/blog/2020/10/23/romania-strong-us-ally-either-way-its-democracy-would-benefit-biden-win>.
- 169 “Angajamentul privind creșterea cheltuielilor pentru apărare,” Romanian Permanent Delegation to the UN, December 2019, <https://nato.mae.ro/node/1012>.
- 170 “Joint Statement by President Trump and President Klaus Iohannis of Romania,” U.S. Government Publishing Office, August 20, 2019, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/DCPD-201900557/pdf/DCPD-201900557.pdf>.
- 171 Matei Rosca, “Romania Reveals the Limits of China’s Reach in Europe,” *Politico*, March 3, 2021, <https://www.politico.eu/article/romania-recoils-from-china-aggressive-diplomacy/>.
- 172 In previous meetings, China was represented by Premier Li Keqiang.
- 173 According to Popescu and Brinza (2018), citing the MOFCOM data, China was Romania’s eighth-largest trading partner in 2017, while Romania had become China’s sixty-eighth-largest trading partner.
- 174 “Republica Populară Chineză,” Romanian Ministry of Foreign Affairs, March 2021, accessed April 20, 2021, <https://www.mae.ro/bilateral-relations/3121>.
- 175 Paola Arosio and Danilo Masoni, “ChemChina to Buy Into Italian Tire Maker Pirelli in \$7.7 Billion Deal,” Reuters, March 23, 2015, <https://www.reuters.com/article/us-pirelli-chemchina-idUSKBN0MI0PQ20150323>.
- 176 Popescu and Brinza, “Romania-China Relations.”
- 177 “EU Foreign Investment Screening Mechanism Becomes Fully Operational,” European Commission, October 9, 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1867.
- 178 Philippe Le Corre, “Europe’s Tightrope Diplomacy on China,” Carnegie Endowment for International Peace, March 24, 2021, <https://carnegieendowment.org/2021/03/24/europe-s-tightrope-diplomacy-on-china-pub-84159>.
- 179 “Legislative Train Schedule: A Europe Fit for the Digital Age,” European Parliament, June 24, 2021, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-public-procurement>.
- 180 “Facing the Challenges of Globalisation,” European Commission, https://ec.europa.eu/competition/international/overview/foreign_subsidies.html.
- 181 Bogdan Neagu, “Romania Issues ‘Memorandum’ Blocking Chinese Firms From Public Infrastructure Projects,” Euractiv, February 2, 2021, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/romania-issues-memorandum-blocking-chinese-firms-from-public-infrastructure-projects/>.
- 182 Elena Denisa Petrescu and Yannis Karamitsios, “Corruption in Romania: A European Affair,” Euractiv, September 30, 2019, <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/opinion/corruption-in-romania-a-european-affair/>.
- 183 Matei Rosca, “Romania Reveals the Limits of China’s Reach in Europe,” *Politico*, March 3, 2021 <https://www.politico.eu/article/romania-recoils-from-china-aggressive-diplomacy/>.
- 184 Popescu and Brinza, “Romania-China Relations.”
- 185 Madalin Necsutu, “Romania Cancels Deal With China to Build Nuclear Reactors,” Balkan Insight, May 27, 2020, <https://balkaninsight.com/2020/05/27/romania-cancels-deal-with-china-to-build-nuclear-reactors/>.
- 186 “Substantiation Study: Tarnița–Lăpuștești Pumped-Storage Hydropower Plant,” National Commission for Strategy and Prognosis, 2019, https://www.cnp.ro/user/repository/Investitii_strategice_in_parteneriat_public_privat/Substantuation_Study_Tarni_a_Lapu_te_ti_Hydropower.pdf.
- 187 Adrian Stoica, “Romanian Government Announces Investments of EUR 12.48bn in the Energy Sector,” Energy Industry Review, July 7, 2020, <https://energyindustryreview.com/analysis/romanian-government-announces-investments-of-eur-12-48bn-in-the-energy-sector/>.

- 188 The author is indebted to Andreea Brînză's comments on this section. See also <https://www.china-cee-investment.org/>.
- 189 Marcel Gascón Barberá, "Romanian Conditions for 5G Race Would Rule out Huawei," *Balkan Insight*, August 5, 2020, <https://balkaninsight.com/2020/08/05/romanian-conditions-for-5g-race-would-rule-out-huawei/>.
- 190 "Romania Approves Law to Potentially Exclude Huawei From Future 5G Network," *Euronews*, April 16, 2021, <https://www.euronews.com/2021/04/16/romania-approves-law-to-potentially-exclude-huawei-from-future-5g-network>.
- 191 "旅居罗马尼亚华人约有一万 当地姑娘爱嫁中国男人," *Xinhua*, December 1, 2004, https://web.archive.org/web/20081024122515/http://news.xinhuanet.com/overseas/2004-12/01/content_2279951.htm.
- 192 Interview conducted on March 30, 2021.
- 193 *Ibid.*
- 194 Interview conducted on April 19, 2021.
- 195 "The Summit of State Leaders of China and Central and East European Countries. The Pragmatic China-Romania Cooperation," *Economistul*, February 26, 2021, <https://www.economistul.ro/featured/summitul-de-lideri-de-stat-din-china-si-tarile-din-europa-centrala-si-de-est-cooperarea-pragmatica-china-romania-23716/>.
- 196 "Romanian-Chinese House Leadership," Romanian-Chinese House Friendship Association, <https://casaromanochineza.ro/en/about-rch/rch-leadership/>.
- 197 "Asociația de Prietenie România-China a organizat un seminar despre relațiile România-China," China's Embassy in Romania, November 2, 2020, <http://www.chinaembassy.org/rom/zlgxnew/t1830453.html>.
- 198 The four Confucius Institutes are located in: University of Bucharest; University Lucian Blaga in Sibiu; University of Transylvania in Brasov; and Babeș-Bolyai University in Cluj-Napoca.
- 199 "Republica Populară Chineză," Romanian Ministry of Foreign Affairs.
- 200 "Erasmus+: International Higher Education and Romania," European Commission, January 2020, https://ec.europa.eu/assets/eac/erasmus-plus/factsheets/programme-countries/romania_erasmusplus_international_2019.pdf.
- 201 "Florin Cițu: Vom încerca să producem vaccinul anti-Covid în România," *Digit 24*, February 6, 2021, <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/florin-citu-vom-incerca-sa-producem-vaccinul-anti-covid-in-romania-1447349>.
- 202 Trump political appointee Adrian Zuckerman left Romania in January 2021. Before a new ambassador is confirmed by the U.S. Senate, a chargé d'affaires will head the Bucharest embassy.
- 203 He Zhigao, "The Return of US to Central and Eastern Europe and Its Impact," *China Institute for International Studies*, March 2020, http://www.ciis.org.cn/gjwtyj/qkml/2020n/202007/t20200714_1768.html.
- 204 *Ibid.*
- 205 Le Corre, "Europe's Tightrope Diplomacy on China."
- 206 See <https://3seas.eu/>.
- 207 Marius Ghincea, Clara Volintiru, and Ivan Nikolovski, "Who Summons the Dragon? China's Demand-Driven Influence in Central-Eastern Europe and the Western Balkans," *Global Focus*, April 17, 2021, <https://www.global-focus.eu/2021/04/who-summons-the-dragon-chinas-demand-driven-influence-in-central-eastern-europe-and-the-western-balkans/>.
- 208 Iulia Monica Oehler-Șincai, "Romania: China's Actions Amid Covid-19 Generate Contradictory Opinions," in "Covid-19 and Europe-China Relations: A Country-Level Analysis," edited by John Seaman, French Institute of International Relations, April 29, 2020, pp. 57–58, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_special_report_covid-19_china_europe_2020.pdf.

- 209 “Public Opinion Survey Residents of Georgia,” Center for Insights in Survey Research, June-July 2020, https://www.iri.org/sites/default/files/iri_poll_presentation-georgia_june_2020_general-aug_4_corrections_1.pdf.
- 210 “United States – Georgia Memorandum of Understanding on 5G Security,” U.S. Embassy in Georgia, January 14, 2021, <https://ge.usembassy.gov/united-states-georgia-memorandum-of-understanding-on-5g-security/>.
- 211 Revaz Topuria, “Georgia: The Key to China’s ‘Belt and Road,’” *Diplomat*, April 28, 2016, <https://thediplomat.com/2016/04/georgia-the-key-to-chinas-belt-and-road/>.
- 212 “Georgia and China: ‘Carry Away Small Stones to Move Big Mountains,’” Economic Policy Research Center, January 2017, https://eprc.ge/uploads_script/publication/China_A5_WEB2.pdf.
- 213 Michael Fredholm (ed.), *The Shanghai Cooperation Organization and Eurasian Geopolitics: New Directions, Perspectives, and Challenges* (Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies, 2013), <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:876570/FULLTEXT01.pdf>.
- 214 “Chinese Foreign Minister Visits Tbilisi, Vows Support to Georgia,” *Civil Georgia*, May 24, 2019, <https://civil.ge/archives/306578#:~:text=Chinese%20Foreign%20Minister%20Wang%20Yi,country%20sovereignty%20and%20territorial%20integrity>.
- 215 Emil Avdaliani, “A Chill in Georgia-China Relations,” Center for European Policy Analysis, October 21, 2020, <https://cepa.org/a-chill-in-georgia-china-relations/>.
- 216 “Moscow Gravely Concerned Over US Bio-Lab Deployed Near Russian Border,” *China Daily*, June 12, 2015; “China and Russia Unite to Condemn ‘Hazardous’ American Laboratories in Former Soviet States,” *Newsweek*, April 29, 2020; “Ex-Soviet Bioweapons Labs in Georgia, Armenia, and Elsewhere Now Fighting the Coronavirus Targeted by a Russian Disinformation Campaign Over U.S. Support,” *Foreign Policy*, June 25, 2020.
- 217 “MARWCHI: Approve Women Marring Chinese?,” Caucasus Research Resource Center, 2010, <https://caucasusbarometer.org/en/cb2010/MARWCHI/>.
- 218 Jiayi Zhou, “Chinese in Georgia (working paper),” European Centre for Minority Issues, January 2021, <https://www.ecmi.de/publications/ecmi-research-papers/54-chinese-in-georgia>.
- 219 Niva Yau, “In the Caspian Region, China Is Just Getting Started,” Carnegie Moscow Center, February 27, 2021, <https://carnegie.ru/commentary/83950#:~:text=As%20a%20result%2C%20only%20a,live%20and%20work%20in%20Georgia>.
- 220 See data for 2019 on website of Georgian National Tourism Administration, <https://gnta.ge/statistics/>.
- 221 Ariel Cohen, “U.S. Policy in the Caucasus and Central Asia: Building A New ‘Silk Road’ to Economic Prosperity,” Heritage Foundation, July 24, 1997, <https://www.heritage.org/europe/report/us-policy-the-caucasus-and-central-asia-building-newsilk-road-economic-prosperity>.
- 222 “Jin Liqun Selected President-Designate of the Asian Infrastructure Investment Bank,” Asian Infrastructure Investment Bank, August 24, 2015. <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2015/Jin-Liqun-Selected-President-designate-of-the-Asian-Infrastructure-Investment-Bank.html>.
- 223 “Tbilisi Hosts First Silk Road Forum,” Agenda.GE, October 15, 2015, <https://agenda.ge/en/news/2015/2289>.
- 224 “Georgia Holds Belt & Road Forum to Explore Opportunities,” Xinhua, November 29, 2017, http://www.xinhuanet.com/english/2017-11/29/c_136787597.htm.
- 225 From the text of a speech given by David Usupashvili on October 14, 2015, titled “Asian Political Parties’ Special Conference on the Silk Road,” seen by author. A news report of the meeting is here, <http://newsday.ge/new/index.php/en/component/k2/item/8776-david-usupashvili-participated-in-the-discussion-held-within-the-silk-road-conference-of-asian-political-parties>.
- 226 “Turkey’s Multilateral Transportation Policy,” Ministry of Foreign Affairs Republic of Turkey, https://www.mfa.gov.tr/turkey_s-multilateral-transportation-policy.en.mfa.
- 227 “Trans-Caspian International Transport Route,” Middle Corridor, <https://middlecorridor.com/en>.

- 228 “Report on Phase III of the Euro-Asian Transport Links Project,” United Nations Economic Commission for Europe, February 5, 2018, https://unece.org/DAM/trans/doc/2018/itc/Informal_document_No_8_EATL_3rd-phase_report.pdf.
- 229 “Improving Freight Transit and Logistics Performance of the Trans Caucasus Transit Corridor: Strategy and Action Plan,” World Bank Group, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33554/Improving-Freight-Transit-and-Logistics-Performance-of-the-Trans-Caucasus-Transit-Corridor-Strategy-and-Action-Plan.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- 230 Feride Inan and Diana Yayloyan, “New Economic Corridors in the South Caucasus and the Chinese One Belt One Road,” Economic Policy Research Foundation of Turkey, <https://armenia-turkey.net/files/2020-04/6TvkVwhb0Z2ysfXTVQniYEDv1I.pdf>.
- 231 Revaz Topuria, “Georgia: The Key to China’s ‘Belt and Road,’” *Diplomat*, April 28, 2016, <https://thedi diplomat.com/2016/04/georgia-the-key-to-chinas-belt-and-road/>.
- 232 Nicola P. Contessi and Maesea McCalpin, “Is Covid-19 Shifting the Future of Eurasian Rail?,” Reconnecting Asia, Center for Strategic and International Studies, April 26, 2021, <https://reconasia.csis.org/is-covid-19-shifting-the-future-of-eurasian-rail/>.
- 233 “First Direct Block Train to Arrive From China in Georgia,” Inter Press News, February 19, 2021, <https://www.interpressnews.ge/en/article/111881-first-direct-blocktrain-to-arrive-from-china-in-georgia>.
- 234 “First Silk Road Train From Turkey to China,” Rail Cargo Group, <https://www.railcargo.com/en/news/first-silk-road-train-from-turkey-to-china>.
- 235 Jacob Mardell, “On the ‘Middle Corridor,’ China Is Largely Absent,” *Berlin Policy Journal*, October 15, 2019, <https://berlinpolicyjournal.com/on-the-middle-corridor-china-is-largely-absent/>.
- 236 “Anaklia Port,” Anaklia Development Consortium, <http://anakliadevelopment.com/>.
- 237 Maximilian Hess and Maia Otarashvili, “Georgia’s Doomed Deep-Sea Port Ambitions: Geopolitics of the Cancelled Anaklia Project,” Foreign Policy Research Institute, October 2, 2020, <https://www.fpri.org/article/2020/10/georgias-doomed-deep-sea-port-ambitions-geopolitics-of-the-cancelled-anaklia-project/>.
- 238 Bradley Jardine, “With Port Project, Georgia Seeks Place on China’s Belt and Road,” Eurasianet, February 21, 2018, <https://eurasianet.org/with-port-project-georgia-seeks-place-on-chinas-belt-and-road>.
- 239 “The US Secretary of State’s Messages to Georgia – Reactions,” JAM News, June 13, 2019, <https://jam-news.net/us-secretary-of-state-to-the-georgian-authorities/>.
- 240 “Hidden Agenda: US Sinks Billions Into Construction of Major Sea Port in Georgia,” Sputnik News, October 5, 2016, <https://sputniknews.com/europe/201610051046017520-georgia-us-port/>; and “A Sea Change?: China’s Role in the Black Sea,” Frontier Europe Initiative, November 2020, <https://mei.edu/sites/default/files/2020-11/A%20Sea%20Change%3F-China%27s%20Role%20in%20the%20Black%20Sea.pdf>.
- 241 Tinatin Khidasheli, “Georgia’s China Dream: CEFC’s Last Stand in the Caucasus,” Synopsis, December 3, 2018, <https://sinopsis.cz/en/georgias-china-dream-cefcs-last-stand-in-the-caucasus/>.
- 242 “Davit Ebraliidze Has Been Appointed the New Director of Poti FIZ,” *Commerzant*, July 23, 2018, <https://commerzant.ge/ge/post/fotis-tiz-s-axali-direktorad-davit-ebralidze-danishna>.
- 243 “Memorandum of Understanding Between GCFA and CEFC,” Georgian-Chinese Friendship Association, November 2016, <http://gcfa.ge/news/5b1e803d09bb1e693eebec21>.
- 244 “Fallen Energy Conglomerate CEFC Declared Bankrupt,” Caixin Global, April 25, 2020, <https://www.caixinglobal.com/2020-04-25/fallen-energy-conglomerate-cefc-declared-bankrupt-101547143.html>.
- 245 “Has the Georgian Government Revealed its True Intentions Regarding Anaklia Port?,” Anaklia Development Consortium, October 27, 2020, <http://anakliadevelopment.com/news/has-the-georgian-government-revealed-its-true-intentions-regarding-anaklia-port/>.
- 246 “Developments Around Georgian Ports: What Is New?,” Transparency International Georgia, April 22, 2021, <https://transparency.ge/en/blog/developments-around-georgian-ports-what-new>.

- 247 Ownership documents relating to the Poti FIZ seen by author.
- 248 APM Terminals, see <https://www.apmterminals.com/en/poti/our-port/our-port>.
- 249 Khidasheli, “Georgia’s China Dream.”
- 250 “External Merchandise Trade in Georgia 2020,” Geostat, January 29, 2021, <https://www.geostat.ge/media/35820/External-Merchandise-Trade-of-Georgia-in-2020.pdf>.
- 251 “A Sea Change?: China’s Role in the Black Sea,” Frontier Europe Initiative, November 2020, <https://mei.edu/sites/default/files/2020-11/A%20Sea%20Change%3F-China%27s%20Role%20in%20the%20Black%20Sea.pdf>.
- 252 “Mobile Vendor Market Share Georgia,” Statcounter, June 2020–July 2021, <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/mobile/georgia>.
- 253 For prices of Xiaomi devices in Georgia, see <https://xiaomi.com.ge/product-category/redmi-phones/>.
- 254 “External Merchandise Trade in Georgia 2020,” Geostat, January 29, 2021, <https://www.geostat.ge/media/35820/External-Merchandise-Trade-of-Georgia-in-2020.pdf>.
- 255 Natia Taktakishvili, “Georgia’s Exports to China Doubled in 2021,” Business Media Georgia, January 21, 2021, <https://bm.ge/en/article/georgias-exports-to-china-doubled-in-2021-/73890>.
- 256 Ibid.
- 257 “Thermal Power Plant Opens in Gardabani, South-East Georgia,” Agenda.ge, January 17, 2020, <https://agenda.ge/en/news/2020/151>.
- 258 Stefan Wagstyl, “Chinese Group Buys Georgian Bank,” *Financial Times*, June 11, 2012, <https://www.ft.com/content/105c5299-7a1a-39b8-9861-1095ac24d8bd>.
- 259 Wade Shepard, “Silk Road Impact: Chinese Company Turns Old Soviet Factory In Kutaisi Into Free Industrial Zone,” *Forbes*, June 30, 2016, <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2016/06/30/how-chinas-hualing-group-revived-an-old-soviet-factory-to-help-restore-an-ailing-economy-in-kutaisi-georgia/?sh=6f860ef21c80>.
- 260 Franziska Smolnik, “Georgia Positions Itself on China’s New Silk Road: Relations Between Tbilisi and Beijing in the Light of the Belt-and-Road Initiative,” Stiftung Wissenschaft und Politik, March 2018, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2018C13_smk.pdf.
- 261 “Hualing Tbilisi Sea New City,” Hualing Group, <http://hualing.ge/language/en/tbilisi-sea-new-city-2/>
- 262 Giorgi Lomsadze, “Undeterred by Slow Start, Georgia Woos Chinese Investors,” Eurasianet, October 3, 2019, <https://eurasianet.org/undeterred-by-slow-start-georgia-woos-chinese-investors>.
- 263 Dominik Istrate, “Asian Development Bank Allocates 415 Million US Dollars for Georgian Road Corridor,” Emerging Europe, August 5, 2019, <https://emerging-europe.com/news/asian-development-bank-allocates-415-million-us-dollars-for-georgian-road-corridor/>.
- 264 Ministry of Commerce of the People’s Republic of China, August 3, 2011, <http://ge.mofcom.gov.cn/article/jmxw/201108/20110807678012.shtml>
- 265 Tamta Jjavadze, “Georgia in Poland and Poland in Georgia,” *Forbes*, December 1, 2020, <https://forbes.ge/saqarthvelo-polonethshi-da-polonethi-saqarthveloshi/>
- 266 “No One Can Compete With Chinese State-Owned Companies- Paata Trapaidze,” Business Media Georgia, December 11, 2020, <https://bm.ge/en/article/no-one-can-compete-with-chinese-state-owned-companies--paata-trapaidze/70961>.
- 267 Luka Pertaia, “Welcome to ‘Hell’: Working on a Georgian Railway Construction Site,” OC Media, February 26, 2018, <https://oc-media.org/features/welcome-to-hell-working-on-a-georgian-railway-construction-site/>.
- 268 “A World Safe for the Party: China’s Authoritarian Influence and the Democratic Response: Country Case Studies from Nepal, Kenya, Montenegro, Panama, Georgia and Greece,” International Republican Institute, 2021, https://www.iri.org/sites/default/files/bridge-ii_fullreport-r7-021221.pdf; and “‘Revolving Door’ Problem in Georgia: Shortcomings of Legislation and Enforcement,”

- Transparency International Georgia, July 15, 2019, https://transparency.ge/en/blog/revolving-door-problem-georgia-shortcomings-legislation-and-enforcement/?custom_searched_keyword=sinohydro.
- 269 “Press Release: World Bank Group Debars China Railway Construction Corporation Ltd. and Two Subsidiaries,” World Bank, June 5, 2019, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/06/05/world-bank-group-debars-china-railway-construction-corporation-ltd-and-two-subsidiaries>.
- 270 “On the 94th Anniversary of the Founding of the People’s Liberation Army,” Embassy of the People’s Republic of China in Georgia, <http://ge.china-embassy.org/eng/>.
- 271 Medea Ivaniadze, “China’s Activities in the South Caucasus Issue 1,” Rondeli Foundation, June 29–July 26, 2020, <https://www.gfsis.org/ge/publications/view/2877>.
- 272 “Chinese Government Scholarships” (in Georgian), on Georgia’s Education Ministry website, January 14, 2016, <http://www.mes.gov.ge/content.php?id=6155&lang=geo>.
- 273 Rayhan Demytrie, “Coronavirus: How ‘Three Musketeers’ Helped Georgia Fight Virus,” BBC, July 6, 2020, <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-53269000>.
- 274 “China Aids Georgia With a Batch of Anti-epidemic Supplies,” Xinhua, July 17, 2020, http://www.xinhuanet.com/photo/2020-07/17/c_1126248383.htm.
- 275 “Imnadze: We Could Have Had the Chinese Vaccine a Long Time Ago, but If It Was Not Done, What Do We Want?” (in Georgian), Tabula, February 1, 2021, <https://tabula.ge/ge/news/661467-imnadze-shegvedzlo-chinuri-vaktsina-didi-khnis>.
- 276 “Georgia Receives Million Doses of Sinopharm, Sinovac Vaccines,” Civil.ge, July 2, 2021, <https://civil.ge/archives/430385>.
- 277 “U.S. Donates Half Mln COVID Vaccines to Georgia,” Civil.ge, July 24, 2021, <https://civil.ge/archives/433790>.
- 278 National Center for Disease Control & Public Health, Georgia (NCDC & PH), “Amiran Gamkrelidze, Director General of the National Center for Disease Control and Public Health, was vaccinated with the vaccine of ‘Sinopharmi’ 04.05.2021,” Facebook, May 4, 2021, <https://www.facebook.com/ncdgeorgia/posts/3962365950517972>.
- 279 Giorgi Lomsadze, “Awaiting the COVID Vaccine, Georgians Are Split Between Skeptical and Eager,” Eurasianet, February 3, 2021, <https://eurasianet.org/awaiting-the-covid-vaccine-georgians-are-split-between-skeptical-and-eager>.
- 280 “Is Georgia a Captured State?,” Transparency International Georgia, December 11, 2020, https://transparency.ge/en/blog/georgia-captured-state/?custom_searched_keyword=captured; and Dan Alexander, “Meet The 10 Billionaire Tycoons Who Rule Their Countries’ Economies,” *Forbes*, March 14, 2014, <https://www.forbes.com/sites/danalexander/2014/03/14/meet-the-10-billionaire-tycoons-who-rule-their-countries-economies/?sh=118f81705f08>.
- 281 “Public Opinion Survey: Residents of Georgia,” Center for Insights in Survey Research, International Republican Institute, February 2021, https://www.iri.org/sites/default/files/iri_poll_presentation-georgia_february_2021_1.pdf.
- 282 “Joint Statement on the Human Rights Situation in Xinjiang,” U.S. Mission to International Organization Geneva, June 22, 2021, <https://geneva.usmission.gov/2021/06/22/joint-statement-on-the-human-rights-situation-in-xinjiang/>.
- 283 Ibid.

Ίδρυμα Carnegie για τη Διεθνή Ειρήνη

Το Ίδρυμα Carnegie για τη Διεθνή Ειρήνη είναι ένα μοναδικό παγκόσμιο δίκτυο κέντρων έρευνας πολιτικής από τη Ρωσία, την Κίνα, την Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή, την Ινδία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η αποστολή μας εδώ και πάνω από έναν αιώνα είναι η προώθηση της ειρήνης μέσω της ανάλυσης και της ανάπτυξης νέων προτάσεων πολιτικής, καθώς και της άμεσης επικοινωνίας και συνεργασίας με τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων στην κυβέρνηση, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών. Στη βάση της συνεργασίας, τα κατά τόπους κέντρα του Ιδρύματος εξετάζουν πολυπρισματικά διμερή, περιφερειακά και παγκόσμια ζητήματα.

Πρόγραμμα για την Ασία

Το Πρόγραμμα για την Ασία του Ιδρύματος Carnegie με έδρα την Ουάσιγκτον και το Πεκίνο μελετά τις προκλήσεις ασφάλειας, τη διακυβέρνηση και τους τεχνολογικούς κινδύνους που απειλούν την ειρήνη και την ανάπτυξη στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού.

Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα

Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα του Ιδρύματος Carnegie με έδρα την Ουάσιγκτον παρέχει πληροφορίες και αναλύσεις σχετικά με τις εξελίξεις στους τομείς της πολιτικής και της ασφάλειας στην Ευρώπη, τις διατλαντικές σχέσεις και τον παγκόσμιο ρόλο της Ευρώπης. Σε συνεργασία με το Carnegie Europe με έδρα τις Βρυξέλλες, το πρόγραμμα συγκεντρώνει τις απόψεις πολιτικών και ειδικών από τις ΗΠΑ και την Ευρώπη για τα ζητήματα στρατηγικής σημασίας που αντιμετωπίζει η Ευρώπη.

[CarnegieEndowment.org](https://www.CarnegieEndowment.org)